

Fåglar i
SÖRMLAND

Föreningen Södermanlands Ornitologer



Det sörmländska
Fågelåret

2017

Fåglar i Sörmland ges ut med en årsbok varje år av Föreningen Södermanlands Ornitologer, som är en ideell regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening/Bird Life Sverige. FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi.

Styrelsen kontaktas på
fso@sormlandsornitologerna.se

Redaktionen årsbok 2017

Eva-Karin Brinell
(ekbrinell@gmail.com), layout

Yonas Ericsson
(jonas.ericsson@eskilstuna.se), korrekturläsning

Markus Forsberg
(markus.forsberg77@gmail.com), skribent

Jan Gustafsson
(solvidd@gmail.com), koordinator

Bertil Karlsson
(bertil.karlsson@gnesta.se), skribent

Karin Lindström
(karin.i.nykoping@gmail.com), skribent,
korrekturläsning

Ansvarig utgivare
Ingvar Jansson
(c.ingvar.jansson@gmail.com)

Omslagsfoton

Skäggmes (sid 1), Arne Hellström
Brandkronad kungsfågel (baksidan), Per Folkesson

Presslagd: september 2018.
Uppлага: 730 ex.
Tryckeri: Grafoma, Strängnäs.

Manusstopp för nästa årsbok är den 1 mars 2019.

Redaktionellt material skickas till,
fagelaret@sormlandsornitologerna.se
Givetvis tas även hand- och maskinskrivet material emot. Bilder skickas till någon i redaktionen i digitalt högupplöst format.

Medlemsservice
Adressändring, medlemskap,
försäljning etc:
Kristen Aronsson
070-577 19 95
Plusgiro 773 78-8.

ISSN 0345-3820

Innehåll

Inledare	1
Rapportkommittén Södermanland: Fågelåret 2017	2
Allmänt om rapportering	42
Rrks ledamöter 2017	42
Hartsö-Enskärs fågelstation 2017	44
Tärnans artrally 2017	51
Snösiska, inte längre egen art	53
Tärnans utbildningshelg 2017	55
Ejderhusprojektet 2017	58
Skräntärnan i yttre Bråviken 2017	63
Bortglömd vildmark	66
Den onda dvärgen	70
Årets fågelupptäckt i Nynäs naturreservat 2017	74
Pärluggleprojektet	76
Kartläggning av backsvalar 2017	78
Oxelösunds kommuns miljöstipendium 2017	84
Sjöfågeltaxering 2017	85
Kungsrörnen i Södermanland 2017	86
Miljöskådarlistan	88
Holkprojektet	91
Svarttärnor	92
Minkjakt 2017	96
25 år med OKE	97
Brannäsholkarna	99
Stora Bötets orrkoja	101
Ovanliga arter i Strängnäs kommun 2017	102
Silltrut	112
Jungfruvassen	120
Skräntärnan Astrid	124
Pilgrimsfalken i Sörmland 2017	129
Grågäsmärkning i Södermanland 2017	130
Tema Marsäng, en tillbakablick	134
Hur Marsäng bildats	136
Bevarandeplan - Vad är det?	137
Dagboken	150
Marsäng, välbesökt strandängslokal	155
Tussilagon har slagit ut	157
Marsäng 1960-talet	158
Sundbyholm hösten 2017	165
Till minne över Morgan Johansson	167
Ugglor och mer ugglor	168
FSO – verksamheten 2017	172
OKE – verksamheten 2017	175
SOK – verksamheten 2017	179
KVO – verksamheten 2017	185
FOF – verksamheten 2017	186
Tärnan – verksamheten 2017	187
Sponsorsidan	192
Hartsö-Enskär fågelstation	omslag sid 3
Hur bli medlem i FSO?	omslag sid 3
Regionalförening	omslag sid 3
Lokalförening	omslag sid 3

Inledare

Dags igen att presentera FSOs årsbok, denna gång "Fåglar i Sörmland, Det sörmländska fågelåret 2017". I år som tidigare år kan du botanisera bland en lång rad spännande, intressanta och välskrivna notiser, kåserier och artiklar om olika saker som händer med och i det sörmländska "fågellandskapet".

Årsboken inleds som vanligt med Rrks, den regionala rapportkommitténs, årssammanställning av gjorda observationer i Sörmland, en viktig del i årsboken som ger var och en möjligheter att göra analyser och jämförelser mellan olika år.

Som vanligt kan du också ta del av årsrapporten från verksamheten på Hartsö-Enskär fågelstation, alltid en spännande och intressant läsning.

Du kan t.ex. läsa om Ejderhusprojektet, ett uppmärksammat projekt som under året fått Oxelösunds kommuns miljöpris för sitt arbete med att försöka öka antalet lyckade ejderhäckningar på Hävringe. Du kan också läsa om hur det ligger till med backsvalorna i Sörmland, hur det gått för pilgrimsfalken och skräntärnan, kan vi hoppas att ha dessa hotade arter som häckfåglar också framöver?

Du kan också lära dig om vad en bevarandeplan är för något och få lite inblick i hur en sådan plan ser ut för Marsviken - Marsäng.

Du kan som vanligt läsa vad som skett under det gångna året ute i de lokala fågelföreningarna, OKE, SOK, KVO, FOF och Tärnan. I år finns också en särskild artikel om OKE som fyllt 60 år. Vi gratulerar!

Å du, du missar väl inte de fantastiska bilderna! Vi i Sörmland kan känna oss särskilt gynnande som har så många otroligt duktiga fågelfotografer! Det är bara att njuta!

Årsboken har liksom förra årets upplaga producerats av en redaktionsgrupp med Jan Gustafsson som sammanhållande koordinator och faktagranskare, Eva-Karin Brinell, layout, Karin Lindström, korrläsning, Yonas Ericsson, slutlig korrläsning, Markus Forsberg och Bertil Karlsson.

Vi tackar redaktionsgruppen för ett mycket gott arbete med årsboken också detta år och önskar lycka till med kommande årsbok som redan ligger i pipeline, stort TACK från oss alla!

Vi tackar också alla er skådare som rapporterat in era observationer i Artportalen, en förutsättning för att årsboken skall kunna produceras med det innehåll som den nu har. Lycka till även i fortsättningen med skådandet och inrapporteringen!

Ha ett riktigt fint fågelskådarår!
Ingvar Jansson, ordförande i FSO

Rrk Sörmlands årssammanställning för Sörmlands län 2017

Inför varje år undrar man vad det kan bjuda på i fågelväg. Kanske blir det en eller annan ny art för rapportområdet eller för en själv. Blir det någon invasion? eller blir det något ovanligt stort sträck vår eller höst? Många olika och spännande upplevelser blir det naturligtvis. Bara att vara ute och uppleva fåglarna och naturen är i sig tillräckligt.

Hur var då fågelåret 2017? Förändringar sker ständigt. Arter minskar eller ökar. Ibland av naturliga orsaker som vi kanske inte alltid förstår. Ibland av mänsklig påverkan. I denna fågelrapport kan du läsa om en del av de observationer som gjorts i Södermanlands län under 2017.

Rrk Sörmland

Kungsfiskare

Foto: Per Thyrén, flickr. com/photos/71812399@N02



Knölsvan (Cygnus olor)

Ovanligt stora antal knölsvanar har noterats från två lokaler.

Stort antal: 245 ex. rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 3.8 (Niklas Liljebäck). 420 ex. Näsnaren, Katrineholm 13.12 (Bengt E Larsson).

Mindre sångsvan (Cygnus columbianus)

Fyrtio ex under våren är lite lägre än de senaste åren. Antalet ex under våren varierar dock betydligt mellan olika år. Under hösten ses betydligt färre mindre sångsvanar och i år sågs enbart ett ex.

Vinterfynd: Åtta ex. sträckande SV Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 13.1 (Tommy Knutsson).

Sångsvan (Cygnus cygnus)

Årets antal häckningar, nämligen 40 stycken, är inte lika många som förra årets 50 häckningar. Det är dock det näst högsta antal som noterats. Någon minskning av antalet häckande sångsvanar bedöms inte ha skett. Flockar över 200 ex. har rapporterats från Katrineholm, Trosa och Nyköping.

Stora flockar över 300 ex: 330 ex. rastande Svanviken, Nyköping 6.3 (Adam Stålnäbb). 400 ex. rastande Fälten N och NV om Lindbacke, Nyköping 9.3 (Ingvar Jansson). 326 ex. födosökande Hillesta mosse, Trosa 13.3 (Claes Leijon). 400 ex. rastande Djälp, Nyköping 19.3 (Björn Erixon, Jan Karlsson). 450 ex. rastande Vadsjön, Nyköping 20.3 (Kjell Eriksson, Marianne Mattiasson, Sture Arvidzon m.fl.). 320 ex. födosökande Näsnaren, Katrineholm 17.12 (Bengt E Larsson).

Sädgås (Anser fabalis)

Några fynd i december. Troligen inte fåglar som övervintrar. Större flockar som vanligt i Skåraområdet.

Stora antal (> 2000 ex): 6000 ex. rastande Skåraområdet, Nyköping 21.3 (Jonny Werdin). 5000 ex. Skåraområdet, Nyköping 27.10 (Hakon Kampe-Persson). 3500 ex. rastande Mjälkärrsfälten, Nyköping 27.10 (Lennart Wahlén).

Sädgås, underarten rossicus (Anser fabalis rossicus)

Trettioåtta ex. under året är i nivå med förra året och lite lägre än tidigare år under 2000-talet. Samtliga fynd gjordes under hösten. Fynd från kommunerna Nyköping, Eskilstuna och Gnesta.

Spetsbergsgås (Anser brachyrhynchus)

Inga vinterfynd under året. Fynd från samtliga kommuner förutom Strängnäs. Antalet ex. varierar en hel del mellan åren. I år sågs ca 115 ex under våren och ca 70 ex. under hösten. En riktigt bra siffra under våren och en mer normal under hösten.

Bläsgås (Anser albifrons)

Två fynd av bläsgås gjordes i januari. Den 25 februari dök de första vårsträckande bläsgässen upp. Under resten av våren sågs gott om bläsgås i hela rapportområdet. Totalt uppskattas antalet till minst 2 000 ex. Oftast ses betydligt färre bläsgås under hösten. I år sågs dock lika många rastande eller sträckande under hösten d.v.s. 2 000 ex.

Vinter, stort antal: 6 ex. Horns båtvarv, Nyköping 1-2.1 (Samuel Wivstad, Adam Stålnäbb, Mats Andersson m.fl.). 2 ex. Ledskär, Nyköping 17.1 (Monica Ahlberg). 1500 ex. rastande Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 21.4 (Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén, Andreas Grabs).

Grågås (Anser anser)

Årligen ses enstaka ex. under vintern. Under sensommar och höst är det vanligt med stora flockar av grågås. I år noterades troligen det högsta antalet på en lokal, då 8 000 ex. sågs i Sörfjärden.

Stora flockar >2000: 3150 ex. Ullevi gård, Gnesta 25.8 (Niklas Liljebäck). 4000 ex. Vängsö flygfält, Vängsö, Gnesta 11.9 (Niklas Liljebäck, Bertil Karlsson). 8000 ex. rastande Eksågstornet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 18.9 (Yngve Meijer, Kent Söderberg). 2500 ex. rastande Labro ängar, Nyköping 21.9 (Alf Lettesjö). 2200 ex. rastande Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 29.9 (Bengt E Larsson). 3000 ex. Vadsjön, Nyköping 3.10 (Lennart Wahlén). 2300 ex. Västerviken Tullgarn, Trosa 9.10 (Claes Leijon). 5000 ex. rastande Näsnaren, Katrineholm 15.10 (Bengt E Larsson, Håkan Lernefalk, Krister Aronsson).

[Strippgås (Anser indicus)] (-2016:29/31)

(2017:1/1)

Årligen ses något ex. av strippgås i rapportområdet. Det ex. som setts i Nyköpingstrakten sedan 2009 uteblev i år.

Samtliga fynd: 1 ex. sträckande N Sofiebergssåsen, Eskilstuna 28.3 (David Rocksén).



Prutgås

Foto: Marie Mardla Sundin,
www.flickr.com/photos/lamasuma

[Snögås (*Anser caerulescens*)] (-2016:37/57) (2017:1/1)

Det var några år sedan som snögås sågs i rapportområdet, nämligen 2010.

Samtliga fynd: 1 ex. rastande Tynnelsöfjärden, Mälaren, Strängnäs 16-17 (Petter Sundin).

Prutgås (*Branta bernicla*)

Sextiotvå ex. under våren är ovanligt många. Vissa år ses inga prutgäss alls under våren. Normalt ses de flesta prutgässen sträckande under hösten ute vid kusten. Så dock inte i år då de flesta sågs sträckande vid Mälaren. De tre fynden från Mälaren den 21.9 bedöms vara samma ex.

Stort antal, >99: 1005 ex. sträckande SV Nabbudden, Eskilstuna 21.9 (Joachim Strengbom). 1032 ex. sträckande SV Torshälla huvud, Eskilstuna 21.9 (Sten Ljungars, Kent Carlsson, Monica Ljungars). 520 ex. sträckande SV Kolstahatt, Eskilstuna 21.9 (Johan Mellquist).

Vitkindad gås (*Branta leucopsis*)

Många häckningar har rapporterats från i stort sett hela kuststräckan. Vissa år rapporteras det om inlandshäckningar, så även i år. Någon större förändring av beståndet bedöms inte ha skett.

Inlandshäckningar: 8 ex. pulli/nyligen flygga ungar Marieberg, Yngaren, Katrineholm 27.6 (Bengt E Larsson).

Kanadagås (*Branta canadensis*)

Ibland ses flockar över 1 000 ex.

Stora flockar, >1 000: 1100 ex. födosökande Näsaren, Katrineholm 2-3.12 (Bengt E Larsson, Håkan Lernefalk).

Vitkindad gås x kanadagås (*Branta leucopsis x canadensis*) (-2016:11/11) (2017:1/1)

Ett fynd under året av denna hybrid. Sjätte året i rad som fynd görs.

Samtliga fynd: 1 ex. rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 14.10 (Maria Carlson, Christer Carlson).

Vitkindad gås x rödhalsad gås (*Branta leucopsis x ruficollis*) (-2016:0/0) (2017:1/1)

Första fyndet av denna hybrid i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex. Svandammen m.fl. lokaler, Nyköping, Nyköping 6-9.4 (Morgan Andersson, Peter Lantz, Jan Sjöstedt).

Grågås x kanadagås (*Anser anser x Branta canadensis*)

De senaste åren har häckning rapporterats, dock inte i år. Många rapporter under i stort sett hela året och spritt över större delen av rapportområdet.

Gravand (*Tadorna tadorna*)

Två rapporterade häckningar vilket är av normal omfattning. Den ena i Strandstuviken, Nyköping och den andra vid Hävringe, Oxelösund. Några inlandsfynd görs varje år.

Inlandsfynd: 1 ex. rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 20.4 (Eva Olofsson, Barbro Hedström, Lennart Eriksson m.fl.). 1 ex. Östra Helgestadammen, Skåraområdet, Nyköping 28.4 (Adam Stålnäbb, Andreas Grabs).

[Mandarinand (*Aix galericulata*)] (-2016:32/36) (2017:2/2)

Mandarinand är numera årlig i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 hane Djursgraven, Oxelösund 19.4 (Lars Pettersson, Lars Sundin). 1 honfärgad rastande Gripsholms slott, Mariefred, Strängnäs 21-22.10 (Yngve Meijer, Maria Barkell, Kjell Ericsson m.fl.).

Bläsand (*Anas penelope*)

Vinterfynd är numera vanliga. Fynd i år i januari och december från Eskilstuna, Vingåker, Strängnäs, Nyköping och Oxelösund. I Näsnaområdet kan stora antal rastande bläsänder ses under hösten. Årets högsta antal är det högsta som noterats i rapportområdet.

Stort antal (>900 exemplar): 2400 ex. Näsna-
ren, Katrineholm 16.10 (Håkan Lernefalk).

Snatterand (*Anas strepera*)

Hela tjugo rapporterade häckningar under året vilket är det högsta antal som rapporterats. De senaste två åren har antalet rapporterade häckningar nästan fördubblats. Kan tyda på att förekomsten av snatterand ökar i rapportområdet. Vinterfynd som vanligt under januari och december. De senaste åren har stora antal rastande snatteränder setts i Näsnaområdet, så även i år. Även i Lagunen Tynnelsö sågs stora antal rastande snatteränder. Årets antal är det mesta som rapporterats från den lokalen.

Stora antal (>199 exemplar): 700 ex. födosökande Lagunen, Tynnelsö, Strängnäs 2.9 (Yngve Meijer, Markku Kemppi, Petter Sundin). 1000 ex. rastande Näsna-
ren, Katrineholm 27.10 (Bengt E Larsson).

Kricka (*Anas crecca*)

Sex häckningar under året är en återgång till vad som brukar rapporteras från förra årets femton häckningar. De flesta rapporterade häckningar är i anlagda viltvatten/våtmarker. Vinterfynd gjordes i Eskilstuna, Vingåker, Nyköping och Oxelösund.

Häckningar: 1 adult hane bo, ägg/ungar Nygård viltvatten, Öster-Malma, Nyköping 18.6 (Alf Lettesjö). 1 adult hona ruvande Hällen SÖön, Hällenaarna, Nyköping 27.6 (Jan Gustafsson, Jan Hägg, Jan Karlsson m.fl.). 6 ex. bo, ägg/ungar Mellandammen, Torpesta kvarn, Nyköping 29.6 (Alf Lettesjö). 7 1K pulli/nyligen flygga ungar Järpsätter-Ytterbo våtmark, Ytterbo, Nyköping 8.7 (Jan Gustafsson). 5 ex. pulli/nyligen flygga ungar Oppeby våtmark, Nyköping 18.7 (Johan Bergkvist). 5 ex. pulli/nyligen flygga ungar Fostorp viltvatten, Katrineholm 1.8 (Bengt E Larsson).

Stjärtand (*Anas acuta*)

En del sommarfynd görs varje år. Inga häckningar har dock rapporterats på många år.

Sommarfynd (20 maj-31 juli): 2 i par Kvarnbäckstornet, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 20.5 (Sten Ljungars, Elias Ernvik m.fl.). 2 adult hane stationär Vadsjön, Nyköping 5.6 (Lennart Wahlén). 1 hane rastande Trosa Våtmark, Trosa 24-29.6 (Örjan Jitelius, Claes Leijon, Ida Leijon, Janne Oldebring).

Ärta (*Anas querquedula*)

Fynden ifrån Floden, Katrineholm 14-16/3

samt Brannäs våtmark, Oxelösund 16-27/3 är bägge fenologirekord. Återigen en häckning. Det är inte ofta häckningar rapporteras. Senaste var 2016. I övrigt rapporter från sju lokaler under häckningstid. Vid några av dessa kan häckning misstänkas, då fynd gjorts under en längre tid. Beståndet fortsätter att vara lågt, ca 5 par.

Häckning: 1 hane avledningsbetende Järpsätter-Ytterbo våtmark, Ytterbo, Nyköping 12.6 (Mikael Gemsjö).

Skedand (*Anas clypeata*)

Någon/några häckningar rapporteras varje år. I år blev det två stycken. I övrigt fynd från 34 lokaler under häckningstid.

Häckningar: 1 adult hane avledningsbetende Järpsätter-Ytterbo våtmark, Ytterbo, Nyköping 7.6 (Mikael Gemsjö). 3 ex. pulli/nyligen flygga ungar Ålsätters viltvatten, Katrineholm 11.7 (Bengt E Larsson).

Brunand (*Aythya ferina*)

Endast en häckning rapporterad under året.

I övrigt noterad under häckningstid från 11 lokaler. Ungefär som det brukar vara. I många fall är det dock enstaka ex som vistats en kortare tid på lokalen. Det största antalet som setts under året är som vanligt under sensommar/tidig höst i Näsna-
ren.

Häckning, stora antal (>50): 4 ex. pulli/nyligen flygga ungar Östra Helgestadammen, Skåraområdet, Nyköping 4.7 (Lennart Wahlén). Max. 250 ex. rastande Näsna-
ren, Katrineholm 4.7 (Bengt E Larsson).

Vigg (*Aythya fuligula*)

Under januari och februari sågs större antal vigg vid kusten utanför Oxelösund och Nyköping. Antalet varierar betydligt mellan åren och årets högsta antal om 20 000 ex är i nivå med de senaste åren.

Stora antal (>9999 exemplar): 11000 ex. födosökande Strandstuviken, Nyköping 13.1 (Jan Karlsson, Lars Sundin). 10000 ex. förbiflygande Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 16.1 (Tommy Knutsson). 20000 ex. förbiflygande Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 23.1 (Tommy Knutsson). 15000 ex. stationär Yttre Stjärnholmsviken, Oxelösund 23.1 (Lennart Wahlén). 11000 ex. rastande Aspafjärden, Nyköping 5.2 (Kalle Brinell). 10000 ex. stationär Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 12-16.2 (Tommy Knutsson).

Bergand (*Aythya marila*)

För det mesta görs de flesta inlandsfynden under hösten. I år sågs dock flest ex. under våren. Totalt 29 ex. på fyra lokaler under våren och 21 ex. på sju lokaler under hösten. Under vinter/vår ses större antal bergänder utanför kusten vid Nyköping och Oxelösund. Årets högsta antal bergänder blev 3 000 ex. Ett rätt så normalt antal.

Stora antal >1 000 ex: 1500 ex. stationär Vivestafjärden, Oxelösund 1.1 (Per Flodin, Göran Andersson, Andreas Grabs m.fl.). 3000 ex. stationär Yttre Stjärnholmsviken, Oxelösund 23.1 (Lennart Wahlén). 2000 ex. Sjösaviken (norra), Labro ängar, Nyköping 9.4 (Peter Randén).

Brunand x vigg (*Aythya ferina x fuligula*) (-2016:2/2) (2017:1/1)

Tre fynd av denna hybrid som bedöms vara samma ex.

Samtliga fynd: 1 hane rastande Vivesta badplats, Oxelösund 21.1 (Kalle Brinell, Jan Sjöstedt, Torbjörn Brissman). 1 hane rastande Yttre Stjärnholmsviken, Oxelösund 4.2 (Kalle Brinell). 1 hane rastande Västra Jogersö, Oxelösund 5.2 (Kalle Brinell).

Vigg x bergand (*Aythya fuligula x marila*) (-2016:3/3) (2017:1/1)

Fjärde fyndet av denna hybrid. Andra fyndet i Oxelösund.

Samtliga fynd: 1 hane rastande Brännäsaviken, Oxelösund 5.2 (Kalle Brinell).

Ejder (*Somateria mollissima*)

Få inlandsfynd i år. De flesta görs i Hjälmarens och så även i år.

Samtliga inlandsfynd: 3 hane Norrsundet, Hjälmaresund, Eskilstuna 1.5 (Joachim Strengbom). 3 hane rastande Hjälmaresund, Eskilstuna 3.5 (Kent Carlsson). 3 hona rastande Hjälmaresund, Eskilstuna 3.5 (Kent Carlsson).

Praktejder (*Somateria spectabilis*) (-2016:34/37) (2017:1/1)

Praktejder ses inte årligen i rapportområdet. Ett ovanligt sent och långstannande ex. De flesta prakt Pejdrar har setts i april och under kort tid.

Samtliga fynd: 1 adult hane rastande Hävringe, Oxelösund 18-31.5 (Björn Erixon, Lennart Wahlén, Jan Karlsson m.fl.).

Alfågel (*Clangula hyemalis*)

Fynd från fem inlandslokaler med 8 ex. under våren och 5 ex. under hösten. Oftast ses de flesta under hösten, så dock inte i år.

Sjööorre (*Melanitta nigra*)

Ett av de sämre åren de senaste tio åren av inlandsfynd. Ca 120 ex. under våren och ca 40 ex under hösten.

Svärta (*Melanitta fusca*)

I år har flera häckningar rapporterats från skärgården. Några större förändringar i beståndet bedöms inte ha skett. Ovanligt få inlandsfynd under året. Bara 21 ex. under våren och ett ex. under hösten.

Häckning: 60 pulli födosökande Hävringe, Oxelösund 23.7 (Henrik Andersson). 4 pulli pulli/nyligen flygga ungar Stenskår, Rågö naturreservat, Stångskärs fågelskyddsområde, Nyköping 25.7 (Mats Andersson, Inger Kullander). 27 ex. pulli/nyligen flygga ungar Hävringe, Oxelösund 31.7 (Jan Karlsson, Björn Erixon, Björn Johansson m.fl.). 150 ex. obs i häcktid, lämplig biotop Hävringe, Oxelösund 31.7 (Janne Oldebring, Björn Erixon, Jan Karlsson m.fl.). 7 ex. pulli/nyligen flygga ungar Skränmåsskären, Lacka, Trosa 3.8 (Niklas Liljebäck).

Knipskrake (*Bucephala clangula x Mergellus albellus*) (-2016:2/2) (2017:1/9)

Tredje fyndet av denna hybrid. De tidigare fynden har gjorts i Katrineholm 2009 och i Oxelösund 2015.

Samtliga fynd: 9 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 29.12 (Tommy Emanuelsson).

Salskrake (*Mergellus albellus*)

Enstaka ex. ses sommartid. Det är dock inga häckande fåglar. De senaste tre åren har det i Näsnarområdet, Katrineholm setts ovanligt stort antal av salskrakar. I år blev det dock en rejäl minskning. Orsaken till detta är okänd.

Stora antal (>99 ex): 300 ex. stationär Yttre Stjärnholmsviken, Oxelösund 23.1 (Lennart Wahlén). 210 ex. rastande Lagunen, Tynnelsö, Strängnäs 19.10 (Petter Sundin). 110 ex. rastande Näsnaren, Katrineholm 26.10 (Bengt E Larsson).

Småskrake (*Mergus serrator*)

Tredje året i rad utan rapporterade häckningar i Mälaren eller Hjälmarens. I år heller inga fynd under häckningstid.

Storskrake (Mergus merganser)

I Hjälmaran och i Öljaran ses de flesta år flockar på mer än 1000 ex.

Stora antal (>999 exemplar): 2000 ex. rastande södra delen av Öljaran, Vingåker 24.11 (Bengt E Larsson). 1500 ex. rastande Lidsjön, Nyköping 26.11 (Johan Bergkvist). 1000 ex. födosökande Östra Hjälmaran, Eskilstuna 2-9.12 (Leif Carlsson).

Vaktel (Coturnix coturnix)

Totalt 84 vaktlar har rapporterats under året vilket gör 2017 till det näst bästa året för arten under 2000-talet efter rekordåret 2011 då sammanlagt 111 vaktlar rapporterades i hela rapportområdet. Medelvärdet för rapportområdet under perioden 2000-2016 är 53 vaktlar/år. 83 av årets vaktlar har rapporterats som spelande medan 1 fågel sågs rastande under oktober. Dessutom kan en andrahandsuppgift om 6 pulli/nyligen flygga i Strängnäs kommun omnämnas. Fåglarna stöttes under augusti i ett område där vaktlar spelat en stor del av sommaren.

De 83 spelande vaktlarna fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping 40, Eskilstuna 14, Katrineholm 9, Gnesta 6, Strängnäs 5, Flen 3, Trosa 3, Vingåker 2, Oxelösund 1.

Fynd (3 eller fler spelande): 4 ex. spel/sång Hallsta, Gåsinge-Dillnäs, Gnesta 11-15.6 (Bertil Karlsson, Erik Peurell, Jonas Ekring m.fl.). 3 ex. spel/sång Skåraområdet, Nyköping 14.6 - 17.7 (Jonny Werdin, Jan Hägg, Jan Gustafsson m.fl.). 3 ex spel/sång Sjukällafälten, Nyköping 17-18.6 (Adam Stålnäbb, Samuel Wivstad, Henrik Andersson).

Rapphöna (Perdix perdix)

Rapphöns har under 2017 rapporterats från 9 lokaler runt om i rapportområdet. Det handlar huvudsakligen om enstaka fåglar eller mindre flockar under höst och vinter som sannolikt kan kopplas till utplanteringar i viltvårdande syfte. Årets högsta rapporterade antal kommer från Tybblefälten, Stora Malm, Katrineholm där en flock på 15 ex sågs under hösten. Två av årets fynd gäller rapporter om rapphöns med häckningskriterier under häckningstid vilket möjligen kan tolkas som att enstaka av de utplanterade fåglarna överlever vintern och vissa år häckar eller gör häckningsförsök i rapportområdet.

De 9 lokalerna med rapphöns under 2017 var följande: Råby reningsverk, Nyköping. Tybblefälten, Stora Malm, Katrineholm. Myrkärr,

Katrineholm. Knutstorp viltvatten, Katrineholm. Nyanlagda dammen, Stenkvistafältet, Eskilstuna. Djupet, Eskilstuna. Solöfälten, Fogdö, Strängnäs. Björsund östra, Strängnäs. Söderlänna-Åkerskorset, Strängnäs.

Fynd med häckningskriterier under häckningstid: 2 i par, par i lämplig häckbiotop, Solöfälten, Fogdö k:a 14-29.5 (Magnus Brandel, Gunnar Carlsson, Simon Ström). 1 hona och 4 pulli Råby reningsverk 3.7 (Jan Sjöstedt).

Järpe (Tetrastes bonasia)

Totalt 12 fynd av sammanlagt 16 järpar finns rapporterade från 2017. Även om både antalet fynd och antalet fåglar är något färre än vad som rapporterats de tre senaste åren får antalen betraktas som normala för hur det har sett ut under den senaste 10-årsperioden. Medelvärdet för antalet fynd (som även representerar antalet lokaler) under 12-årsperioden 2005-2016 är 14 fynd/år. Årets fynd är väl spridda i rapportområdet, men merparten kommer som vanligt från skogsområdena på Mälarmården och Kolmården.

Samtliga fynd: 1 ex. Stenstorp Tegelbruksruin, Katrineholm 4.3 - 11.11 (Maria Gustavsson, Monika Gustafsson). 1 hane Knulmossen, Bråta göl, Nyköping 24.3 (Markus Forsberg). 2 ex Kvarntäppan, Skundern, Flen 28.3 (Jukka Väyrynen). 2 ex. Norrdal, O Tisnarebaden, Katrineholm 17.4 (Ronny Jansson). 1 ex. Nyckelsjön, Gåsinge-Dillnäs, Gnesta 26.4 (Bertil Karlsson). 1 ex. Finnsjövägen, Åkers bergslag, Strängnäs 28.4 - 30.11 (Leif Carlsson, Kent Söderberg, Bernt Andersson). 1 ex. Borsö, Trosa 2.6 (Claes Leijon). 2 ex. Enarn, Lunda-skog, Nyköping 6.9 (Jan Karlsson, Jan-Eric Hägerroth). 2 ex. Djupvikens naturreservat, Gnesta 8-20.10 (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt, Bertil Karlsson). 1 ex. Skiren/Kvicken området, Eskilstuna 1-6.11 (Johan Mellquist, Sten Ljungars). 1 ex. Högby, Vingåker 24.11 (Ronny Nilsson). 1 ex. Varglyans naturreservat, Eskilstuna 25.11 (Sten Ljungars).

Orre (Lyrurus tetrix)

Från våren finns rapporter om spelande orrtuppar från totalt ca 20 lokaler i rapportområdet. Antalet lokaler med spelande orrtuppar ligger i stort sett i nivå med vad som rapporterats de 6 senaste åren då antalet rapporterade lokaler med spelande orrtuppar under våren har varierat mellan 14 och 37 och som vanligt är rapporterna mycket starkt knutna till Mälarmården och Kolmården. Rapporter om troliga

eller konstaterade häckningar saknas helt från 2017.

Spel med fler än 3 tuppar under våren har rapporterats från följande lokaler: Fjällmossen, Nyköping (17 spelande), Hedmossen, Årila, Eskilstuna (7 spelande), Stora Bötet, Nyköping (6 spelande), Fräkensjöberget, Gnesta (5 spelande), Holmsjön, Dillnäs allmänning, Gnesta (5 spelande), Hedmossen, Dunker, Flen (5 spelande), Klockarsjön, Dunker, Flen (3 spelande).

Tjäder (Tetrao urogallus)

Totalt finns 141 rapporter om sammanlagt 194 tjädrar i rapportområdet under 2017. Både antalet fynd och antalet fåglar är något högre än de två senaste åren. Fynden är spridda i hela rapportområdet och fynd finns i samtliga kommuner utom Oxelösund, men majoriteten kommer som vanligt från Mälarmärden och skogsområdena i södra delen av rapportområdet. Utifrån årets rapporter kan antalet områden eller lokaler med förekomst av tjäder uppskattas till ca. 45 vilket är samma resultat som motsvarande uppskattning gav förra året. Rapporter om spelande tjädrar är som vanligt få och från 2017 finns endast rapporter från 3 lokaler där spelande tuppar har noterats. Från året finns även 4 rapporter om konstaterade häckningar.

Fynd (konstaterade häckningar): 1 adult hona bo, ägg/ungar Lesjön, Nyköping 3.6 (Stephan Gäfvert). 1 adult hona med 7 ungar S om Gripsholmsviken, Strängnäs 10.6 (gnm Hans Eliasson). 2 hona avledningsbeteende Sörstugan, Katrineholm 28.6 (Leif Svanblom). 1 adult hona med minst 1 unge Månbackens plantering, Trosa 29.6 (Stephan Gäfvert).

Smålom (Gavia stellata)

38 fynd av totalt 57 smålommar är det lägsta rapporterade antalet på flera år och man får gå tillbaka till början på 2000-talet för att hitta liknande låga antal. Bevakningen längs kusten under smålommarnas sträckperiod i april och maj styr till stor del antalet smålommar i rapportområdet och från 2017 är rapporter om sträckande fåglar få och rapporter om högre antal sträckande smålommar saknas helt. Merparten av årets smålommar sågs som vanligt under april och maj, men enstaka fynd finns från samtliga månader utom december. Enstaka inlandsfynd görs årligen och 2017 gjordes 7 fynd i inlandet, samtliga i Mälaren och Hjälmaren under sommar och höst.

Inlandsfynd: 1 ex. Torshälla huvud, Eskilstuna

11.7 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). 1 adult sträckande V Kolsundet, Strängnäs 21.7 (Erik Widuss). 1 ex. Hjälmarensund, Eskilstuna 16.9 (Tommy Emanuelsson, Joachim Strengbom, Johan Mellquist). 1 ex. sträckande Prästhälen, Strängnäs 28.9 (Markku Kemppi, Kent Söderberg). 1 ex. sträckande SV Hällbybrunn, Eskilstuna 1.10 (Tommy Emanuelsson). 1 ex. sträckande O Fiskeboda, Katrineholm 3.10 (Bengt E Larsson). 1 ex. Torshälla huvud, Eskilstuna 4.10 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). **Sommarfynd (juni-juli):** 1 ex. sträckande O Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 6.6 (Niklas Liljebäck). 1 ex. Örsbaken, Oxelösund 18-28.6 (Tommy Knutsson). 1 ex. Torshälla huvud, Eskilstuna 11.7 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). 1 ex. Marviken, Oxelösund 12-19.7 (Tommy Knutsson). 1 adult sträckande V Kolsundet, Strängnäs 21.7 (Erik Widuss).

Vinterfynd (januari och december): 1 ex. sträckande NO Ängudden, Nyköping 30.1 (Adam Stålnäbb).

Storlom (Gavia arctica)

Från 2017 finns rapporter om sammanlagt 14 konstaterade häckningar i rapportområdet. Utöver dessa finns rapporter om par eller enstaka storlommar i lämplig häckningsbiotop från ytterligare 88 lokaler. Sammantaget ger detta 102 lokaler med möjlig/trolig/säker häckning i rapportområdet som helhet vilket ligger väl i linje med hur det sett ut de senaste 4 åren då antalet lokaler med storlommar i lämplig miljö under häckningstid varierat mellan 79 och 113.

Kommunvis fördelar sig de 102 lokalerna enligt följande: Gnesta 26, Flen 22, Strängnäs 15, Nyköping 15, Katrineholm 11, Eskilstuna 6, Vingåker 6, Trosa 1.

Koncentrationer av adulta storlommar under eftersommar och tidig höst ses årligen i Göl-sjön, Flens kommun. Från 2017 finns ett antal rapporter om fler än 60 storlommar under perioden 1.8-4.9 med toppnoteringen 86 adulta fåglar inräknade den 20.8 (Leif Carlsson) Från vintermånaderna januari och december finns 4 fynd om sammanlagt 7 storlommar.

Fynd (januari och december): 1 ex. Örsbaken, Oxelösund 13.1 (Tommy Knutsson). 1 ex. sträckande Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 1.12 (Markku Kemppi, Kent Söderberg). 3 ex. Örsbaken, Oxelösund 9-30.12 (Tommy Knutsson). 2 ex. sträckande V Femöreflagn, Oxelösund 13.12 (Jan Karlsson).

Smådopping (*Tachybaptus ruficollis*)

Sammanlagt finns rapporter om smådoppingar från 20 lämpliga lokaler under häckningstid från 2017. Säkra häckningar konstaterades på 8 av dessa lokaler och en uppskattning av det totala antalet par i rapportområdet ger omkring 25 par. Årets antal är bland de högre som rapporterats under 2000-talet och ligger nära det antal som rapporterades förra året då antalet par uppskattades till 25-30 i rapportområdet som helhet. Som vanligt finns några rapporter om övervintrande smådoppingar. Under januari sågs 4 ex på 3 lokaler och under december sågs 3 ex på 2 lokaler.

Vinterfynd (januari och december): 2 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 1-29.1 (Magnus Claesson, Edwin Sahlin, Lennart Eriksson m.fl.). 1 ex. Reningsverksdammarna, Gorsingeholm, Strängnäs 1-26.1 (Yngve Meijer, Leif Ekblom, Kent Söderberg m.fl.). 1 ex. Pryssgårdsviken, Näveksvarn, Nyköping 18-21.1 (Mats Andersson, Samuel Wivstad, Adam Stålnäbb). 1 ex. Lövsund, Nyköping 2.12 (Hasse Berglund). 2 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 28-29.12 (Yngve Meijer, Tommy Emanuelsson, Edwin Sahlin).

Skäggdopping (*Podiceps cristatus*)

Rapporter om högre antal rastande skäggdoppingar finns endast från Öljaren i nordvästra delen av rapportområdet under 2017. Lokalen är välkänd när det gäller stora ansamlingar av skäggdoppingar under hösten med årligen återkommande rapporter om högre antal. Årets toppnotering vid Öljaren, 1200 ex, är en tangering av den tidigare toppnoteringen för rapportområdet som inräknades vid Öljaren 2011. Utöver fynden i Öljaren finns inga andra rapporter med fler än 200 skäggdoppingar från 2017.

Fynd (200 ex eller fler): 1200 ex. rastande Öljaren, Katrineholm/Vingåker 21.10 - 10.11 (Leif Carlsson, Pelle Moqvist, Krister Andersson m.fl.).

Gråhakedopping (*Podiceps grisegena*)

Totalt 10 fynd av sammanlagt 13 gråhakedoppingar är det lägsta antal som rapporterats i rapportområdet under den senaste 10-årsperioden. Tre av fynden gäller rastande fåglar på inlandslokaler och de övriga sju gäller rastande och sträckande fåglar längs kusten under vår och höst. Fyndet i Näsnaren, där upp till 4 gråhakedoppingar sågs under perioden 18 april till 29 maj, är intressant då en del av observa-

tionerna har rapporterats med lägre häckningskriterier.

Rena sommarfynd och rena vinterfynd saknas från 2017.

Inlandsfynd: 4 ex. Näsnaren, Katrineholm 18.4 - 29.5 (Krister Andersson, Bengt E Larsson, Leif G Carlsson). 1 ex. rastande Näsjöfjärden, Eskilstuna 23.4 (Sten Ljungars, Johan Mellquist, Elias Ernvik m.fl.). 1 ex. rastande Skundern, Flen 25.4 (Jukka Väyrynen).

Svarthakedopping (*Podiceps auritus*)

Svarthakedoppingar har under 2017 rapporterats från sammanlagt 55 lämpliga häckningslokaler i rapportområdet som helhet och på 11 av dessa lokaler kunde säkra häckningar konstateras. En summering av antalet par i lämplig häckningsmiljö hamnar på 102 par i hela rapportområdet under 2017. Antalet par och antalet lokaler med svarthakedoppingar under häckningstid ligger helt i nivå med hur det sett ut de tre senaste åren och man kan även konstatera att årets antal par ligger påfallande nära den uppskattning om 102-108 par som gjordes riksinventeringsåret 2011.

Den kommunvisa fördelningen av antalet par och antalet lokaler med svarthakedoppingar under häckningstid ser enligt följande:

Nyköping 31 par/18 lokaler, Katrineholm 29 par/14 lokaler, Flen 12 par/8 lokaler, Gnesta 8 par/3 lokaler, Trosa 8 par/5 lokaler, Vingåker 7 par/2 lokaler, Strängnäs 5 par/3 lokaler och Eskilstuna 2 par/2 lokaler. Som konstaterats tidigare är svarthakedoppingens utbredningen mycket tydligt koncentrerad till rapportområdets södra och sydvästra delar.

Storskarv (*Phalacrocorax carbo*)

Aktiva kolonier med säkert häckande storskarvar har rapporterats från 7 lokaler under 2017. Utöver detta finns rapporter från ytterligare 8 lokaler där rapporterna antyder att det fanns kolonier med storskarvar men där säkra häckningar inte kunnat konstateras. Sammanlagt ger detta 15 kolonier (8 i insjöar och 7 längs kusten) med säkra eller troliga häckningar i rapportområdet som helhet. Ett försök att uppskatta antalet par utifrån de rapporterade antalen i de olika kolonierna ger 3068 par i hela rapportområdet, en siffra som ligger nära den uppskattning på 3000 par som gjordes 2009.

Från följande lokaler finns rapporter om kolonier med säkert konstaterade häckningar:

Snöholmen, Trosa (415 par). Lilla Vedholmen, Hjälmaran, Eskilstuna (299 par/bon). Tärns-

klubben, Källskären, Oxelösund (140 par). Bosberget, Hjälmaran, Eskilstuna (60 par/bon). Näsnaren, Katrineholm (15 par). Måsklubbarna, Nynäs, Nyköping (10 par). Mjälånäsfjärden, Långhalsen, Nyköping (5 par). Korpholmen och Höga Hästholmen, Oxelösund (2124 par).

Rördrom (*Botaurus stellaris*)

Totalt 63 spelande rördrommar i rapportområdet som helhet under 2017 är det lägsta antal som rapporterats ett enskilt år under 2000-talet och antalet ligger långt under det årliga genomsnittet för rapportområdet (92 spelande/år) under perioden 2000-2016. Antalet spelande fåglar under samma period har varierat mellan de 67 ex som rapporterades 2010 och de 145 ex som rapporterades toppåret 2000 då arten även var riksinventeringsart. Stränga och långa vintrar brukar kunna förklara tydliga minskningar i antalet spelande rördrommar de efterföljande åren, men vintern 2016/2017 var mildare än normalt så det låga antalet rapporterade rördrommar i rapportområdet 2017 beror rimligen på andra orsaker än vintervädret. Från Sörfjärden, Mälaren rapporteras sammanlagt 13 revirhävdande fåglar från 2017. Även det är en viss minskning jämfört med de senaste åren, dock inte lika tydlig som för rapportområdet som helhet. Det årliga genomsnittet för Sörfjärden under perioden 2001-2016 är 16,5 spelande/år.

Den geografiska fördelningen av året 63 spelande fåglar ser ut enligt följande:

Sörfjärden (Eskilstuna och Strängnäs kommuner) 13, Strängnäs kommun (utom Sörfjärden) 11, Eskilstuna kommun (utom Sörfjärden) 10, Nyköpings kommun 10, Flens kommun 6, Gnesta kommun 4, Katrineholms kommun 4, Vingåkers kommun 3, Trosa kommun 2. Inga vinterfynd gjordes under 2017.

Ägretthäger (*Ardea alba*) (-2016:42/52) (2017:21/27)

Hela 21 fynd av sammanlagt 27 ägretthäger är utan konkurrens det högsta antal som rapporterats i rapportområdet ett enskilt år. Utvecklingen i landet som helhet med en stabil och tydlig ökning av antalet fynd under de senaste fyra åren börjar nu märkas tydligt även i Sörmlands rapportområde. Med årets fynd har det nu totalt gjorts 63 fynd av sammanlagt 79 ägretthäger i rapportområdet. Mängden rapporter, särskilt i området runt Nyköping och Oxelösund, gör summeringen av antalet fynd och antalet individer något osäker.

Samtliga fynd: 1 ex. Ytterbo - Inre Marsviken, Nyköping 26.3 (Åke Danielsson, Jan Karlsson, Jan Gustafsson). 1 ex. Örsundet, Sörfjärden, Eskilstuna 1-3.4 (Lars Broberg, Janne Wahlström, Kjell Thorsén m.fl.). 1 ex. Närsjöfjärden, Eskilstuna 2-3.4 (Magnus Claesson, Tommy Emanuelsson, Bo Gustafsson m.fl.). 1 ex. Saxviken, Nyköping 4.5 (Peter Lantz, Rickard Gustafsson, Bertil Karlsson). 1 ex. Edeby våtmark, Strängnäs 6.5 (Mattias Järvinen, Kent Söderberg, Erik Widuss m.fl.). 1 ex. Örsundet, Sörfjärden, Eskilstuna 14.5 (Anders Fridström). 1 ex. Hällendöarna, Nyköping 14.5 (Jan Gustafsson, Ulrik Lötberg). 3 ex. sträckande N Frösäng, Oxelösund 18.5 (Tommy Knutsson). 1 ex. sträckande NO Marviken, Oxelösund 19.5 (Tommy Knutsson). 1 ex. Gorsingeholm, Strängnäs 20.5 (Kjell Thorsén, Magnus Brandel). 1 ex. Inre Marsviken, Nyköping 24.5 - 4.6 (Henrik Andersson, Lennart Wahlén, Marie Mardla Sundin m.fl.). 3 ex. Sjösaviken, Nyköping 4-6.6 (Rickard Gustafsson, Morgan Andersson, Olle Höjer m.fl.). 1 ex. sträckande SV Brannäs våtmark, Oxelösund 25.6 (Tommy Knutsson). 1 ex. Marviken - Horns båtvarv, Oxelösund/Nyköping 15-25.8 (Tommy Knutsson, Jan Karlsson, Peter Lantz m.fl.). 1 ex. Vadsjön, Nyköping 29.8 (Anton Johansson, Lillemor Däckfors, Per Flodin m.fl.). 1 ex. Landhällsviken, Strängnäs 2.9 (Yngve Meijer, Markku Kemppe, Petter Sundin). 2 ex. Marsäng, Nyköping 11.9 (Jan Karlsson, Lennart Wahlén). 1 ex. Vängsö flygfält, Gnesta 11.9 (Niklas Liljebäck, Bertil Karlsson). 1 ex. Femöre - Nötudden, Oxelösund 23-31.10 (Björn Erixon, Marianne Mattiasson, Tommy Knutsson m.fl.). 2 ex. Ytterbo, Nyköping 25.10 (Mikael Gemsjö). 1 ex. Labro ängar, Nyköping 3.11 (Alf Lettesjö).

Gråhäger (*Ardea cinerea*)

Mönstret från de senaste åren med mycket få rapporter om häckande gråhäger syns även 2017. Från 7 lokaler i rapportområdet finns rapporter om små kolonier eller enstaka par där säkra häckningar har konstaterats. Utöver det finns rapporter från ytterligare 6 lokaler där rapporterna och lokalernas karaktär indikerar att det möjligen kan röra sig om etablerade kolonier eller enstaka par. Rapporterna från kolonierna med säkra häckningar saknar i flera fall antal varför summeringar eller uppskattningar av antalet par i rapportområdet blir svåra att göra detta år. Årets största koloni, med säkra häckningar, var Snöholmen, Trosa

med 16 par (Göran Andersson). Dessutom bör en rapport om 228 gråhägrar i lämplig biotop på Korpholmen och Höga Hästholmen, Oxelösund 26.5 (Jan Gustafsson) omnämnas då den antyder att det under året fanns en större koloni på den lokalen.

De 7 lokalerna med kolonier eller enstaka par där häckning konstaterats under 2017 var följande: Snöholmen, Stadsfjärden, Trosa. Södertuna, Gnesta. Forssjösjön, Katrineholm. Hultastrand, Baggetorp, Vingåker. Solåker, Stalarholmen, Strängnäs. Grindstugan, Merlänna, Strängnäs. Lagunen, Tynnelsö, Strängnäs.

Vit stork (Ciconia ciconia) (-2016:46/54) (2017:1/1)

Ett fynd under året i rapportområdet är en återgång till ett mera normalt antal jämfört med 2016 då en flock med 96 nyligen frisläppta, färgmärkta vita storkar sågs i Nyköpingstrakten 11-12/8. Årets fågel var omärkt och rastade två dagar i närheten av Vingåker.

Samtliga fynd: 1 ex. Vannala, Vingåker 18-19.6 (Lillemor Däckfors, Ronny Nilsson).

Bivråk (Pernis apivorus)

Årets första bivråkar sågs den 12.5 då förbiflygande fåglar noterades i både Oxelösunds och Eskilstuna kommuner. Datumet får betraktas som normalt, fenologirekordet för rapportområdet är den 5.5 och mediandatumet för den

första rapporterade bivråken i rapportområdet under perioden 1987-2016 är den 12.5. Inga anmärkningsvärt sena bivråkar sågs under hösten 2017 och årets sista noterade bivråk blev en sträckande ungfågel längs kusten den 18.9. Från perioden 1.6-31.7 finns totalt 183 rapporter om bivråkar i rapportområdet som helhet vilket är klart fler än under 2015 och 2016 då antalet rapporter under samma tidsperiod var 109 respektive 112. Ett försök att gruppera fynden och uppskatta antalet områden eller lokaler med bivråkar under häckningstid ger 52 områden eller lokaler vilket kan jämföras med perioden 2007-2015 då antalet områden varierade mellan 29 och 47.

Första och sista fynd: 1 ex. förbiflygande Marviken, Oxelösund 12.5 (Tommy Knutsson). 1 ex. förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 12.5 (Sten Ljungars). 1 1K sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 18.9 (Jan Hägg).

Brun glada (Milvus migrans) (-2016:82/88) (2017:12/14)

För tionde året i rad häckade ett par framgångsrikt i Nyköpings kommun. Fåglarna i paret sågs första gången den 18.4 och de sista rapporterna som kan kopplas direkt till häckningen gjordes den 1.8. Under slutet av juli finns rapporter om 3 nyligen flygga ungfåglar i direkt anslutning till häckningsplatsen. Utöver häckningen gjordes 11 fynd i rapportområdet.

Brun glada

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Antalet är något färre än förra årets rekordantal (13 fynd), men betydligt fler än alla andra år under 2000-talet.

Samtliga fynd: 1 häckning (3 flygga ungar) Nyköpings kommun 18.4 - 1.8 (Södermanlands rapportkommitté). 1 ex. sträckande V Mariefred, Strängnäs 5.5 (Erik Widuss). 1 ex. sträckande N Östra Stadsfjärden, Trosa 19.5 (Göran Andersson, Örjan Jitelius). 1 ex. Trössla gård, Trosa 12.6 (Claes Leijon). 1 ex. Skavsta-avfarten, Nyköping 1.7 (Jan Sjöstedt). 1 ex. Hedenlundasjön, Flen 9.7 (Kjell Carlsson). 1 ex. Gorsingeholm, Strängnäs 23.7 (Kjell Thorsén). 1 ex. Sjöholmskärrer, Katrineholm 27.7 (Bengt E Larsson). 1 ex. Prästhällen, Prästfjärden, Strängnäs 9.8 (Erik Widuss). 1 ex. sträckande SV Brannäs våtmark, Oxelösund 26.8 (Peter Skoglund). 1 ex. sträckande S Marsäng, Nyköping 15.9 (Morgan Andersson). 1 ex. Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 24.9 (Lillemor Däckfors).

Röd glada (*Milvus milvus*)

Sammanlagt finns 94 rapporter om röda glador spridda i rapportområdet under perioden 16.3-13.9. Att försöka uppskatta hur många fåglar det handlar om totalt är vanskligt då icke häckande fåglar rör sig en hel del och samma fåglar kan vara inblandade i ett flertal fynd. En genomgång av rapporterna och en bedömning utifrån detta ger dock 21 fynd av sammanlagt 22 fåglar under 2017.

Det par som förra året genomförde en lyckad häckning i Nyköpings kommun återkom även 2017. Rapporterna från våren antyder att paret inledde häckning även i år, men det finns inga rapporter från sommaren som indikerar att häckningen fullföljdes. En stor mängd rapporter under perioden 16.3-8.8 kan kopplas till detta par. Utöver paret i Nyköpings kommun finns ytterligare ett par rapporter om mer eller mindre stationära röda glador inom relativt begränsade områden under häckningstid. I gränsområdena mellan Flens och Katrineholms kommuner finns ett flertal rapporter om en ensam fågel under perioden 9.4-11.8 och i västra delen av Katrineholms kommun har en ensam fågel setts vid flera tillfällen under perioden 29.5-5.8. De övriga av årets fynd gäller tillfälliga observationer av förbiflygande eller sträckande fåglar.

Brun kärrhök (*Circus aeruginosus*)

Årets första bruna kärrhök dök upp redan den 18 mars i Katrineholm. Detta ankomstdatum

är endast en dag senare än fenologirekordet i Sörmland som gjordes 2015 då en sträckande fågel sågs den 17 mars. Årets ankomstdatum är cirka en vecka tidigare än normalt om man jämför de senaste årens medelvärde för den första observationen. Den 13 oktober sågs den sista fågeln och detta är helt normalt med tanke på att de sista bruna kärrhökarna brukar lämna dessa breddgrader under första halvan av oktober.

Första och sista fynd: 1 hona förbiflygande Knutstorp viltvatten, Katrineholm 18.3 (Bengt E Larsson). 2 ex. födosökande Marsäng, Nyköping 13.10 (Lars Sundin, Arne Hellström).

Blå kärrhök (*Circus cyaneus*)

Återigen är det ett år med dåligt om vinterobservationer. Endast ett vinterfynd finns. Under sommaren sågs som brukligt några enstaka individer, men detta rör sig enbart om fåglar som flyger omkring i området, och det finns inga indikationer på att några individer varit stationära inom samma område under längre tid.

Sommarfynd (20 maj-31 juli): 1 honfärgad förbiflygande Folkestatornet, Ekeby våtmark, Eskilstuna 26.5 (Bo Gustafsson). 1 2K+ hane förbiflygande Älundavägen 9, Hållsta, Eskilstuna 15.6 (Kent Carlsson). 1 hane förbiflygande Aspö handel, Aspö k:a, Strängnäs 12.7 (Hans G Svensson). 1 honfärgad förbiflygande Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 18.7 (Erik Widuss).

Vinterfynd (januari, december): 1 hona sträckande SV Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 1.12 (Tommy Knutsson).

Stäpphök (*Circus macrourus*) (-2016:41/41) (2017:3/3)

Det har inkommit rapporter om tre fynd under året. Ett fynd är gjort på våren och de övriga två i början av september, vilket är den tid på året då de allra flesta fåglar ses i vårt rapportområde. Det finns även några fynd rapporterade där det inte inkommit någon beskrivning till Rrk, och därför är dessa ej med i denna sammanställning.

Samtliga fynd: 1 2K hane förbiflygande Hagvägen, Nedre Frösäng, Oxelösund 27.5 (Pontus Åkerholm). 1 3K+ hona sträckande Marsäng, Nyköping 2.9 (*Jan Karlsson, Jan Gustafsson, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 2K+ hona rastande Marsäng, Nyköping 8-10.9 (*Jan Gustafsson, Jan Karlsson, Lennart Wahlén m.fl.).



Ängshök (*Circus pygargus*)

Fyra observationer gjordes under året vilket är normalt för rapportområdet. Samtliga fåglar sågs under maj eller juni vilket är den period under året då de absolut flesta fynden görs.

Samtliga fynd: 1 adult hane obs i häcktid, lämplig biotop Flättsjön, Eskilstuna 6.5 (Leif Carlsson). 1 ex. förbiflygande Ytterbo, Nyköping 18.5 (Mauri Karlsberg). 1 3K+ hona födosökande Marsängsfälten, Stora Marsängs gård, Nyköping 25.5 (Stefan Andersson, Evamaria Ferm). 1 ex. förbiflygande Sjösaviken, Nyköping 5.6 (Mauri Karlsberg).

Vattenrall (*Rallus aquaticus*)

Från vintermånaderna januari och december finns rapporter om sammanlagt 20 vattenrallar fördelat på 8 fynd. Antalet är i nivå med de bättre åren för övervintrande vattenrallar under 2000-talet. Antalet vattenrallar som rapporterats under januari och december under 2000-talet har varierat mellan 24 ex som rapporterades 2010 och endast 1 ex som rapporterades 2011. Antalen svänger kraftigt mellan vintrarna och styrs till stor del av vinterklimat och isläge, men sett i ett längre perspektiv kan man dock notera en svag ökning av antalet övervintrande vattenrallar i rapportområdet.

Vinterfynd (januari och december):

4 ex. Brannäs våtmark, Oxelösund 1-28.1 (Tommy Knutsson, Lennart Wahlén, Jan Gustafsson m.fl.). 3 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 3-17.1 (Tommy Emanuelsson, Lennart Eriksson, Bo Gustafsson m.fl.). 2 ex. Brandholmens reningsverk, Nyköping 7-31.1 (Anders Joachimsson, Mats Andersson, Tommy Ubbesen m.fl.). 2 ex. reningsverket, Gorsingeholm, Strängnäs 7-22.1 (Magnus Friskytt, Leif Ekblom, Yngve Meijer m.fl.). 1 ex. Sigtunaån, Gnesta 9-20.1 (Bertil Carlsson). 1 ex. Liljekonvaljholmen, Ången, Nyköping 17.1 (Martin Molin). 3 ex. Brannäs våtmark, Oxelösund 1-30.12 (Lennart Wahlén, Tommy Knutsson, Samuel Wivstad m.fl.). 4 ex. Brandholmens reningsverk, Nyköping 2-30.12 (Mats Andersson, Jan Carlsson, Adam Stålnäbb m.fl.).

Småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*)

Totalt 3 rapporterade småfläckiga sumphöns i rapportområdet under 2017, samtliga spelande, är det lägsta antalet på många år. Antalet ligger en bra bit under det årliga genomsnittet på 13 spelande/år under perioden 2000-2016 och man får gå tillbaka till 2009 (med 3 rapporterade fåglar) för att hitta ett lika lågt antal. Det högsta antal som rapporterats ett enskilt år i

rapportområdet är de 28 spelande fåglarna som rapporterades 2006.

Samtliga fynd: 1 ex. spel/sång Haversjön, Björnlunda, Gnesta 25-26.4 (Per Skyllberg). 1 ex. spel/sång Hannsjön, Nyköping 22.5 - 13.6 (Henrik Andersson, Jan Sjöstedt, Jan Gustafsson m.fl.). 1 ex. spel/sång Överbosjön, Nyköping 15.6 (Jan Sjöstedt).

Kornknarr (*Crex crex*)

Endast 8 rapporterade kornknarrar i rapportområdet som helhet under 2017 är långt under det årliga medeltalet för 2000-talet och exakt samma låga antal som rapporterades under 2016. De två senaste åren (2016 och 2017) är därmed de två år under 2000-talet med klart lägst antal rapporterade kornknarrar och man får gå tillbaka till 1996 (då 8 spelande fåglar rapporterades) för att hitta ett lika lågt antal. Genomsnittet under perioden 2000-2016 är 28 kornknarrar/år och de högsta antalen som rapporterats enskilda år i rapportområdet är 49 ex åren 2007 och 2013. Samtliga kornknarrar under 2017 är koncentrerade till rapportområdets södra delar och alla rapporterna kommer från Nyköpings kommun. Normala år brukar spridningen i rapportområdet vara rätt god med enstaka fynd i de flesta kommuner, men med tyngdpunkten i södra delen av rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex. spel/sång Koltorp, Nyköping 8-20.6 (Magnus Nilsson). 1 ex. spel/sång Dalslötöfalten, Nyköping 15-19.6 (Jan Hägg, Peter Lantz, Magnus Nilsson m.fl.). 1 ex. spel/sång Öllsta, Jönåker, Nyköping 17-28.6 (Henrik Andersson). 1 ex. spel/sång Ålberga skidbacke, Nyköping 17.6 (Henrik Andersson). 1 ex. spel/sång Bönsta, Nyköping 19-23.6 (Magnus Nilsson, Samuel Wivstad, Jan Gustafsson m.fl.). 2 ex. spel/sång Svanviken, Nyköping 22.6 - 13.7 (Anders Adolfsson, Mats Andersson, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 ex. spel/sång Ångstugan, Nyköping 4.7 (Lennart Wahlén).

Rörhöna (*Gallinula chloropus*)

Rörhöns på lämpliga lokaler under häckningstid har under 2017 rapporterats från sammanlagt 26 lokaler runt om i rapportområdet och på 12 av dessa lokaler kunde säkra häckningar konstateras. En uppskattning av antalet par utifrån årets rapporter ger 27 par i rapportområdet som helhet. Både antalet konstaterade häckningar och antalet lokaler med rörhöns under häckningstid är något fler än vad som rapporterats de senaste åren.

De lämpliga lokalerna med rörhöns under häckningstid fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping 9, Eskilstuna 4, Strängnäs 4, Trosa 3, Oxelösund 2, Katrineholm 1, Vingåker 1, Flen 1, Gnesta 1. Koncentrationen till södra delen av rapportområdet som konstaterats tidigare kvarstår även 2017 med drygt hälften av lokalerna i de tre sydligaste kommunerna. Under vintermånaderna januari och december har 5 fynd av sammanlagt 8 rörhöns rapporterats vilket i stort sett följer mönstret för hur det har sett ut de senaste vintrarna.

Vinterfynd (januari och december):

2 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 1-31.1 (Magnus Claesson, Eva Olofsson, Janne Wahlström m.fl.). 2 ex. Diket och dikets utlopp, Brandholmen, Nyköping 21-31.1 (Lillemor Däckfors, Ulrika Ahlblom, Mats Andersson m.fl.). 1 1K Nyköpings Hus, Nyköping 1-28.12 (Lennart Wahlén, Jan Hägg, Morgan Andersson). 2 ex. Stadsparken, Eskilstuna 4-25.12 (Svante Söderholm, Hans Herdegen). 1 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 5-30.12 (Leif Carlsson, Magnus Brandel, Yngve Meijer m.fl.).

Sothöna (*Fulica atra*)

Mer än 500 rastande sothöns under eftersommar och höst har rapporterats från två lokaler under 2017. Vid Näsnaren, Katrineholm, där höga antal inräknas årligen, finns ett antal rapporter om fler än 500 sothöns under perioden 26.6-13.10 med toppnotering på 2100 inräknade sothöns 29.7 (Bengt E Larsson). Vid Inre Marsviken, Nyköping finns rapporter om 600 rastande sothöns 6-25.11 (Jonny Werdin, Jan Sjöstedt). Inga övriga rapporter om större ansamlingar finns rapporterade. Det högsta noterade antalet under vintermånaderna januari och december var 275 ex Inre Marsviken, Nyköping 8.12 (Jan Karlsson).

Trana (*Grus grus*)

Årets första tranor dök upp den 2 mars då enstaka tranor har rapporterats från sex platser runt om i rapportområdet. Därefter finns dagliga fynd av enstaka tranor fram till mitten av mars då större antal börjar rapporteras. Årets sista tranor sågs den 23 oktober då 7 ex sträckte mot S vid Ekeby våtmark, Eskilstuna. Från hösten finns som vanligt en del rapporter om högre antal sträckande tranor. Samtliga rapporter om högre antal sträckande fåglar kommer från 5.10 som tycks ha varit årets bästa dag för sträckande tranor.

Följande antal finns rapporterade från 5.10:

2500 ex. sträckande SV Nötudden, Oxelösund (Tommy Knutsson). 1050 ex. sträckande Horns båtvarv, Nyköping 5.10 (Claes Leijon). 875 ex. sträckande Abbormossen, Strängnäs (Kent Söderberg, Bernt Andersson). 588 ex. sträckande SV Hjälmaresund, Eskilstuna (Joachim Strengbom).

Under hösten finns även några rapporter om större ansamlingar rastande tranor i södra delen av rapportområdet. De senaste åren har rapporterna huvudsakligen kommit från Skåraområdet i Nyköping men under 2017 sågs även en del större ansamlingar på några andra lokaler i södra delarna av rapportområdet.

Följande högre antal rastande tranor har rapporterats under hösten 2017: 800 ex. Rällinge, Nyköping 18.9 (Jonny Werdin). 800 ex. Skåraområdet, Nyköping 19.9 (Lennart Wahlén). 700 ex. Danbyholm, Katrineholm 29.9 (Pelle Moqvist, Krister Andersson). 1200 ex. Öllsta, Jönåker, Nyköping 4.10 (Henrik Andersson).

Strandskata (Haematopus ostralegus)

Årets första strandskator kom den 18.3 till området runt Nyköpings hamn (Samuel Wivstad, Mattias Ohlsberg, Lennart Wahlén m.fl.) vilket kopierar ankomstdatumet från föregående år, dessutom en ankomst mitt i prick på medelvärdet för de föregående 10 åren. En inlandshäckning rapporterad med 2 ex pulli pulli/nyligen flygga ungar vid Djäkneholmarna, Nabbviken, Strängnäs 13.6 (Markku Kemppi).

Skärfläcka (Recurvirostra avosetta) (-2016:21/32) (2017:3/5)

Redan den 17.3 sträckte tre skärfläckor mot väster vid Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund (Tommy Knutsson). Bara vid två tidigare tillfällen är arten rapporterad från vårt rapportområde under mars månad och även då som sträckande, 29.3 1990 respektive 23.3 1991 vid Storrö, Hartsö skärgård.

Övriga fynd: 1 ex rastande Skåra viltvatten, Nyköping 1.4 (Morgan Andersson, Andreas Grabs, Janne Oldebring m.fl.) och 1 ex på Hävringe i Oxelösunds skärgård den 1.5 och 2.5 (Jan Karlsson, Lennart Wahlén, Peter Brohammer). Den 19.5 hittades en död men i stort sett helt intakt skärfläcka på lokalen (Henrik Andersson) vilket med stor sannolikhet är den fågel som rapporterades från lokalen i början av maj.

Mindre strandpipare (Charadrius dubius)

Från Edeby våtmark i Strängnäs kommun är både årets första och sista fynd rapporterat. Noterbart är att fynden är gjorda på en inlandslokal vilket är smått överraskande. Första vårfyndet gjordes redan den 4.4 (Yngve Meijer) och fyndet av årets sista mindre strandpipare blev när en IK rastade mellan den 4/9 och 14.9 (Yngve Meijer, Magnus Brandel, Erik Widuss m.fl.). Första fyndet är några dagar tidigare än genomsnittet under 2000-talet, men fortfarande en bra bit från fenologirekordet 29/3 2008. Sista fyndet som rapporterats från den 14.9 är en vecka senare än normalt, men fortfarande nästan två veckor tidigare än det gällande fenologirekordet.

Endast tre konstaterade häckningar rapporterade med 4 pulli/nyligen flygga ungar Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping (Lennart Wahlén m.fl.), 4 pulli/nyligen flygga ungar Larslunds grustäkt, Stigtomtalmalen, Nyköping (Lennart Wahlén, Fingal Gyllang) och Flottläggningsplatsen, Kolsundet, Strängnäs där en omläggning resulterade i två flygga ungar (Yngve Meijer, Erik Widuss). Ett för rapportområdet extremt dåligt häckningsresultat. För Strängnäs del är ett normalt utfall 5-7



Skärfläcka
Foto: Jan Karlsson

häckningar att jämföra med årets enda. Flera par uppehöll sig vid de anlagda våtmarkerna vilka dock torkade ut helt eller till stor del där växtligheten runt våtmarkerna mer eller mindre vissnade bort. Så gott som samtliga arter misslyckades helt med häckningarna i och runt våtmarkerna där både ägg och ungar blev lätta offer för predatorer som kråkfåglar och vildsvin. Årets största ansamling är rapporterad från Sjöholmskärr, Näsnaren., Katrineholm 5.7 till 9/7 då 11 ex. rastande (Bengt E Larsson).

Större strandpipare (*Charadrius hiaticula*)

Den 11.3 rapporterades årets första större strandpipare när 3 ex rastade på Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping (Jan Sjöstedt) vilket är ett ganska normalt datum för arten sett till de senaste 10 åren. Från fyra lokaler i Nyköpings kommun och en i Oxelösunds kommun är konstaterade häckningar rapporterade. Den ytterst nederbördsfattiga sommaren gjorde att många anlagda eller reglerade våtmarker blev mer eller mindre uttorkade vilket drog till sig många vadare. De största antalen med rastande större strandpipare är rapporterade med 50 ex Vadsjön, Nyköping den 25.8 (Lennart Wahlén) och 53 ex. Edeby våtmark, Strängnäs 8.9 (Yngve Meijer).

Fjällpipare (*Charadrius morinellus*) (-2016:86/607) (2017:5/54)

Ett typiskt år för fjällpipare i rapportområdet där arten rapporterats under några få dagar i mitten av maj, mestadels från inlandskommuner. Under höstens flyttning är det så gott som alltid fråga om enstaka fynd av ensamma fåglar. **Vår:** På Stenkvistafältet, Eskilstuna rastade 22 ex som mest mellan den 15/5 och 18/5 (Johan Mellquist, Lennart Eriksson, Eva Olofsson m.fl.) och under samma tidsperiod rastade som mest 10 ex vid Lundbyfälten, Eskilstuna (Kent Carlsson, Sten Ljungars, Monica Ljungars m.fl.), 12 ex. rastande Lötfälten, Gorsingeholm, Strängnäs 15.5 (Kjell Thorsén, Magnus Brandel) och 9 ex. rastande Bärby, Fogdö, Strängnäs 17.5 (Ulf Gustafsson, Yngve Meijer, Markku Kemppi).

Höst: 1 ex förbiflygande Marsäng, Nyköping 7.9 (Jan Gustafsson, Lennart Wahlén, Marianne Mattiasson m.fl.).

Ljungpipare (*Pluvialis apricaria*)

Typisk ankomst för årets första ljungpipare är under sista veckan av mars vilket passar bra in på 2017 när de första fynden är rapporterade den 30.3.

Förstafynd: 5 ex. rastande Fälten O om kyrkan, Stigtomta (Samuel Wivstad) och 13 ex. rastande på Sörkärrsfälten, Sörkärr, Nyköping (Lennart Wahlén) 30.3.

Sistafynd: Årets sista rapport är från Bergshammar, Nyköping den 1.11 där ett ex. rastade (Lennart Wahlén). Rapporter under november månad är inte årliga, men om trenden håller i sig så kommer detta att bli en allt vanligare månad för årets sista ljungpipare.

Under vårens flyttning mot norr är de största flockarna rapporterade från Skåraområdet i Nyköping den 11/5 och 12/5 med 350 till 430 rastande ex. (Andreas Grabs, Jan Sjöstedt, Jan Hägg m.fl.). I Strängnäs är de största flockarna noterade med 405 ex. på Solöfälten, Fogdö k:a 9.5 (Ulf Gustafsson) och 400 ex. på Lötfälten, Gorsingeholm den 10.5 (Leif Ekblom, Keith-Ove Nordebrink).

Kustpipare (*Pluvialis squatarola*)

Vårfynden av arktiska vadare är så gott som alltid ytterst fåtaliga. För kustpipare stod Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping för fynden när 1 ex. rastade 29.5 (Peter Lantz, Samuel Wivstad) och dagen efter ökade antalet till 4 ex. 30.5 till 31.5 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Jan Sjöstedt m.fl.).

Fynden av årets sista kustpipare inträffade redan den 9.9 vilket kan indikera på en mindre lyckad säsong för arten: 1 ex. rastande Lundbyfälten, Eskilstuna (Kent Carlsson) och 1 ex. lockläte, övriga läten Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs (Magnus Brandel). Detta är 4-6 veckor tidigare än normalt. Ett så pass tidigt datum för årets sista kustpipare har inte noterats under hela 2000-talet.

Rapporterna av sträckande/rastande kustpipare ger också indikationer på att arten har haft ett mindre lyckat år när antalen på de två största flockarna som rapporterats blev förhållandevis få: 20 ex. sträckande S Näsnaren, Katrineholm 4.8 (Krister Andersson) och 19 ex. sträckande SV Prästhällen, Herresta Norra Tomtområde, Prästfjärden, Strängnäs 10.8 (Jalle Hiltunen, Seppo Hiltunen).

Tofsvipa (*Vanellus vanellus*)

Sju av de senaste tio åren har årets första vipa rapporterats från februari månad. Under 2010, 2011 och 2013 dröjde ankomsten till första veckan av mars. Föregående 10 år, 1998 till 2007, var situationen den direkt motsatta där första observationen bara rapporterades under februari åren 2000 och 2002. Årets första

och sista fynd är båda från Marviken, Brännäs våtmark, Oxelösund med en sträckande individ den 16.2 (Tommy Knutsson) respektive den 23.11 (Tommy Knutsson).

Från tre lokaler är rastande flockar på 500 ex eller fler rapporterade: 734 ex Edeby våtmark, Strängnäs 5.9 (Yngve Meijer), 525 ex Sjöholmakärret, Näsnaren, Katrineholm 13.9 (Bengt E Larsson) och 500 ex Rällingefälten, Rällinge, Nyköping 5.10 (Mats Andersson).

Kustsnäppa (*Calidris canutus*)

Relativt få rapporter med högre antal likt övriga arktiska vadare. 80 ex. rastande på Stora Garkast, Hartsö skärgård 2.8 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar) och dagen efter 90 ex. på samma lokal (Niklas Liljebäck) vilket är de enda större antalen som rapporterats från kusten. Från inlandet är endast enstaka rastande/sträckande fåglar rapporterade förutom 21 ex. sträckande Kvicksundsbron, Eskilstuna 2.8 (Sten Ljungars, Barbro Hedström, Eva Olofsson m.fl.) och 19 ex. sträckande Torshälla huvud, Eskilstuna 4.8 (Sten Ljungars, Monica Ljungars)

Brushane (*Calidris pugnax*)

Årets första rastande brushane brukar rapporteras under den mittre tredjedelen av april och 2017 blev inget undantag. Trenden pekar dock på en allt tidigare ankomst där förstafynden allt mer närmar sig första veckan av april.

Förstafynd: 1 ex. hane födosökande Järpsätter-Ytterbo våtmark, Ytterbo, Nyköping 10.4 (Björn Johansson, Ingemar Palmberg, Marianne Mattiasson m.fl.) och 2 ex. hane rastande Åleby våtmark, Strängnäs 10.4 (Leif Ekblom, Keith-Ove Nordebrink, Bo Karlsson m.fl.).

Myrsnäppa (*Calidris falcinellus*)

Vi får gå tillbaka så pass långt i tiden som till de första åren på 2000-talet för att hitta år med så få fynd av myrsnäppa som under 2017. Antalsmässigt handlar det om som flest totalt 16 ex fördelat på två lokaler; Skåraområdet och Strandstuviken.

Samtliga fynd: 10 ex. rastande Skåraområdet, Nyköping 26.5 (Jens Morin), 1 ex. rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 29.5 (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Samuel Wivstad m.fl.) och på samma lokal 4 ex. rastande 1-5.6 (Jan Karlsson, Rickard Gustafsson, Lennart Wahlén m.fl.).

Årets enda fynd från sträcket mot söder av viker från det normala. Den sista fågeln på väg

norrut brukar rapporteras under första veckan av juni medan de första på väg söderut noteras i mitten av juli. Den individ som rastade vid Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 27.6 - 1.7 (Björn Erixon, Jan Sjöstedt, Hans Norelius m.fl.) kan antas vara en extremt tidig fågel på sin väg söderut där en misslyckad häckning kan vara en bakomliggande orsak.

Spovsnäppa (*Calidris ferruginea*)

För flertalet av de arktiska vadarna är fynd under våren relativt få och spovsnäppa är inget undantag. Under 2000-talet är nio fynd rapporterade till Artportalen från vårt rapportområde.

Årets vårfynd: 1 ex. rastande Tornmaden, Strandstuviken 29.5 - 1.6 (Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén, Samuel Wivstad m.fl.).

Årets fyndbild av arten med fynd mellan den 11/7 och 13/9 är annars typisk. Inget antal som rapporterats överstiger 5 ex. vilket ger ytterligare bränsle åt teorin att de vadare som häckar i norra Sibirien och utmed den ryska ishavs-kusten haft en mindre lyckad säsong. Noterbart är att årets sista fynd gjordes relativt sent på säsongen och dessutom från en inlandslokal när 1 ex 1k rastade vid Edeby våtmark, Strängnäs den 6-13.9 (Yngve Meijer, Susanne Lindqvist Larsson, Bengt Larsson m.fl.).

Mosnäppa (*Calidris temminckii*)

Fynden av mosnäppa visar på ett normalt uppträdande med rapporter från våren mellan den 8/5 och 30/5 samt 13/7 till 1/9 under höstflyttningen. Årets största antal blev de 16 ex. som rastade på Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping den 17.5 (Adam Stålnäbb, Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt m.fl.) vilket också är den enda rapporten där antalet överstiger 10 ex.

Sandlöpare (*Calidris alba*)

Årets fyndbild kan betecknas som typisk för arten med samtliga sex fynd gjorda i de yttre skären av Nyköpings och Oxelösunds skärgård.

Årets fynd: 3 adulta Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 11.8 (Niklas Liljebäck), 2 ex. födosökande Södra Stångskär, Källskären, Oxelösund 11.8 (Henrik Andersson). 6 ex. födosökande Vattungarna, Oxelösund 11.8 (Henrik Andersson) 1 adult rastande Kistan, Hartsö skärgård 14.8 (Lennart Wahlén) och på samma lokal 1 ex 1K den 26.8 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring) och 3 ex. Vattungarna, Oxelösund 23.9 (Niklas Liljebäck).

Kärrensnäppa (*Calidris alpina*)

Ovanligt få rapporter med större ansamlingar och endast två fynd som överstiger 50 ex. är noterade.

Antal över 100 ex: 200 ex. rastande Stora Gar-kast, Hartsö skärgård 2.8 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar) och dagen efter 140 ex. rastande på samma lokal (Niklas Liljebäck).

Skärnsnäppa (*Calidris maritima*)

Fynd under maj månad förekommer i rap-portområdet, men är så gott som alltid relativt få till numerären. Vårens sista fynd om 80 ex. rastande på Hävringe, Oxelösund 9.5 (Lennart Wahlén, Mats Andersson) är därtill antalsmäs-sigt ovanligt många för att vara inne i andra veckan av maj.

Samtliga fynd av större flockar är gjorda på Vattungarna, Oxelösund: 150 ex. rastande Södra Vattungsskäret 4.3 (Jan Karlsson, Björn Erixon, Lennart Wahlén m.fl.), 200 ex. rastan-de Norra Vattungarna 11.3 (Lennart Wahlén, Jan Karlsson, Adam Stålnäbb m.fl.), 200 ex. stationär Vattungarna 19.3 (Tommy Ubbesen, Leif Nyström) och 220 ex. rastande Vattung-arna 24.4 (Jan Karlsson, Lennart Wahlén, Björn Erixon m.fl.).

Småsnäppa (*Calidris minuta*)

Fynd av småsnäppa i maj och juni är inte årliga i rapportområdet även om de inte är direkt ovanliga. Antalsmässigt är arten rapporterad fåtaligt med som flest 4 ex på två lokaler.

Vårfynd: 1 ex. Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 18.5 (Morgan Andersson). 1 ex. rastande Oppeby våtmark, Nyköping 18.5 (Johan Bergkvist) och 1 ex. rastande Tornma-den, Strandstuviken 29-30.5 (Samuel Wivstad, Peter Lantz, Jan Sjöstedt).

Sistafynd: 1 IK rastande Edeby våtmark, Strängnäs 24.9 (Yngve Meijer) vilket är ca en vecka senare än medelvärde under 2000-talet, men en bra bit kvar till fenologirekordet från den 10.10 2010.

Dvärgbeckasin (*Lymnocyptes minimus*)

Under året är ca 38 individer rapporterade med en fördelning av 1 ex vardera i Eskilstuna, Trosa och Strängnäs, 2 ex i Flen och Katrine-holm, 7 ex i Oxelösund och 24 ex i Nyköping. Även i år är vinterfynd gjorda vid Brannäs våt-mark, Oxelösund. Lokalen har visat sig att vara en pålitlig lokal för vinterfynd under flera år vilket säkert påverkas av att frekventa eftersök av arten görs i området.

Vinterfynd: 1 ex. rastande Brannäs våtmark 21.1 - 25.2 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring, Jonny Werdin m.fl.) och på samma lokal 1 ex. 22.11 - 10.12 (Lennart Wahlén).

Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*)

Alla rapporter från vintermånaderna januari och december avser Brannäs, våtmark i Oxe-lösund som fortsätter att vara i stort sett den enda lokalen i vårt rapportområde där enkel-beckasin rapporteras som övervintrande. Tren-den med få eller inga fynd av höga antal som överstiger 50 ex. håller i sig. I år rapporteras som mest 45 ex vid Sjöholmstornet, Näsnaren, Katrineholm 19.7 (Bengt E Larsson) och Mars-äng, Nyköping 3.10 (Adam Stålnäbb).

Vinterfynd: 1-3 ex. stationär Brannäs våtmark 5.1 - 21.1 (Tommy Knutsson, Jan Karls-son, Mats Andersson m.fl.) och 1 ex. statio-när Brannäs våtmark 10.12 - 14.12 Lennart Wahlén, Tommy Knutsson).

Dubbelbeckasin (*Gallinago media*)

Avsevärt färre fynd rapporterade jämfört med de senaste åren. Dock en jämn fördelning mel-lan vår och höst av rastande fåglar. Inget fynd med spelande dubbelbeckasin är rapporterat .

Vår: 1 ex. rastande Norra ängarna, Svanviken, Nyköping 4.5 (Jan Sjöstedt) och 1 ex. rastande Stensjön södra änden, Stora Malm, Katrine-holm 14.5 (Bengt E Larsson).

Höst: 1 ex. rastande Brannäs våtmark, Oxe-lösund 29.9 (Tommy Knutsson) och 1 ex. rastande Sältingen, Marsäng, Nyköping 3.10 (Jan Karlsson, Susanne Stilling).

Morkulla (*Scolopax rusticola*)

Fyra fynd under vintermånaderna januari och december ligger väl i linje med hur det har sett under de senaste åren. Under 10 av åren på 2000-talet är morkulla rapporterad vintertid från Brannäs våtmark, Oxelösund och dess när-område, antingen från januari eller i december.

Vinterfynd: 1 ex. Ekeby våtmark, Eskilstuna 3.1 (Andreas Grabs), 1 ex. rastande strand-skogen N Frälsningsarméns hus, Nyköping 2.12 (Bertil Karlsson), 1 ex. stationär Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 2.12 (Peter Skog-lund) och 1 ex. förbiflygande Låstringe kyrka, Nyköping 22.12 (Anders Eriksson)

Myrspov (*Limosa lapponica*)

Vårfynd under flyttningen mot norr är årliga men sparsamma i vårt rapportområde och årets rapporter är koncentrerade till en vecka mellan



Rödspov *islandica* (observationen är under behandling hos rrk)
Foto: Per Thyrén, flickr.com/photos/71812399@N02

den 29.5 och 5.6.

Vårfynd: 1 ex. rastande Emtnäs gård, Nyköping 29-30.4 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson, Lennart Wahlén m.fl.). 7 ex. som mest rastande Marsäng, Nyköping 30.4 (Marianne Mattiasson, Jan Sjöstedt), 8 ex. som mest rastande Närkemaderna, Inre Marsviken, Nyköping 1.5 (Bertil Karlsson, Jan Karlsson), 1 ex. rastande Järpsätter-Ytterbo våtmark, Nyköping 1.5 (Samuel Wivstad). 1 ex. rastande Marsäng, Nyköping 4-11.5 (Morgan Andersson, Lennart Wahlén, Jan Gustafsson m.fl.) och 1 ex. rastande Ökna säteri, Floda, Katrineholm 5.5 (Monica Ström).

Större sträck: Vid Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund sträckte 80 ex. 20.7 (Tommy Knutsson), 100 ex. 21.7 (Tommy Knutsson) och 70 ex. 23.7 (Tommy Knutsson). Den enda större sträckesiffran som är rapporterad från inlandet är 97 ex. sträckande SV vid Kolsundet, Strängnäs 29.7 (Erik Widuss).

Småspov (*Numenius phaeopus*)

Jämn fördelning av fynden mellan vår och höst: 78 ex under flyttningen mot norr och 72 ex. under höstflyttningen söderut. Ett enskilt fynd gav lite extra skjuts åt vårens numerär när 32 ex. sträckte NO Oxeludden, Askö, Trosa 6.5 (Göran Andersson, Örjan Jitelius).

Storspov (*Numenius arquata*)

Ett anmärkningsvärt tidigt första fynd är rapporterat när 2 ex. sträckte vid Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 18.3 (Tommy Knutsson). Fenologirekordet från den 13.3 2007 är det enda fyndet i rapportområdet som gjorts vid ett tidigare datum än årets. 2017 blev en minst sagt usel säsong antalsmässigt när det gäller sträckande/rastande storspov vilket bekräftas av att årets största antal blev blott 40 ex. som sträckte vid Dansbaneudden, Hjälmarsund, Eskilstuna 24.4 (Sten Ljungars, Bo Gustafsson, Kent Carlsson).

Endast en lokal med ett möjligt revir är rapporterat från Ljunghaga, Kåsta, Vingåker (Rune Isaksson) där storspov är rapporterad regelbundet under hela maj månad.

Drillsnäppa (*Actitis hypoleucos*)

Sistafynd: 1 ex vid Runnmarsudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 27.9 (Tommy Knutsson) vilket är ett ovanligt sent fynd. Sedan tidigare finns bara en handfull rapporter av arten registrerade i Artportalen från oktober månad.

Skogssnäppa (*Tringa ochropus*)

Den 19.3 blev datumet för årets första fynd vilket är en vecka tidigare än normalt. Anmärkningsvärt är att arten dessutom är rapporterad från tre olika lokaler trots det tidiga



datumet. 1 ex. rastande Aspamaden, Aspa, Nyköping 19.3 (Samuel Wivstad), 1 ex. förbi-flygande Labro ängar, Nyköping (Peter Lantz) och 1 ex. lockläte Ekeby våtmark, Eskilstuna (Lennart Eriksson). Skogsnäppa ses sällan i några större antal men under flyttningen på vår/höst rapporteras ibland lite större antal som de 20 ex. vid Långdunkerkärren i Flen den 26.4 (Jukka Väyrynen).

Svartsåppa (*Tringa erythropus*)

Fynd under oktober månad är relativt ovanliga i rapportområdet och då rör det sig oftast om någon enstaka individ under månadens allra första vecka.

Sistafynd: 1 ex. i Vadsjön, Nyköping 15.10 (Fredrik Enoksson) vilket är en putsning av det tidigare fenologirekordet från år 2000 med en dag.

Gluttsåppa (*Tringa nebularia*)

Den 15.4 är medeldatumet för vårens första gluttsåppa under de senaste 10 åren vilket också blev datumet för årets förstafynd.

Första vårfynd: 1 ex. rastande Närkemaderna,

Inre Marsviken, Nyköping 15.4 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson) och 1 ex på tre olika lokaler i Strandstuviken, Nyköping 15.4 (Mats Andersson, Inger Kullander).

Dammsnäppa (*Tringa stagnatilis*) (-2016:27/29) (2017:1/1)

Det stora flertalet fynd av dammsnäppa i vårt rapportområde görs under den sista veckan av april och första halvan av maj vilket passar bra in på årets enda fynd. Fyndet av den första dammsnäppan i rapportområdet gjordes 1993, men fortfarande saknas den på artlistan i tre kommuner: Gnesta, Oxelösund och Strängnäs. **Årets fynd:** 1 ex. födosökande Ytterbo, Nyköping 9.5 (Mauri Karlsberg).

Grönbena (*Tringa glareola*)

Årets första rapport är från den 23.4 vid Reningsverket, Aspa, Nyköping (Hasse Berglund, Olle Grönberg) vilket är en vecka senare jämfört med medelvärdet under de senaste 10 åren. **Endast en rapport av arten med rastande antal som överstiger 100 ex vilket avviker från vad som har varit normalt under de senaste**

åren: 200 ex. rastande Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 7.5 (Jan Sjöstedt).

Rödbena (*Tringa totanus*)

Rapporten av årets första rödbena i månads-skiftet mars/april är typiskt för arten i vårt rapportområde.

Första fynd: 1 ex. rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 1.4 (Samuel Wivstad, Adam Stålnäbb, Magnus Brandel m.fl.). 2 ex rastande Granömaden, Marsång, Nyköping 1.4 (Jan Gustafsson).

Sista fynd: Årets sista rödbena är rapporterad vid ett så pass sent datum som den 20.9: 1 ex. rastande Ålsätters viltvatten (Bengt E Larsson). I Artportalen finns endast 10 fynd rapporterade med senare datum från vårt rapportområde.

Roskarl (*Arenaria interpres*)

Ingen konstaterad häckning är rapporterad men par i lämplig biotop under häckningstid är rapporterade från Nyköpings skärgård med något par och 3-4 par i Oxelösunds skärgård. Inga inlandsfynd av rastande individer under flyttning är rapporterade

Högt antal: 16 ex. rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 2.8 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar) vilket är det högsta antalet som förekommer i Artportalen från vårt rapportområde och endast andra gången som roskarl rapporteras med tvåsiffrig numerär.

Smalnäbbad simsnäppa (*Phalaropus lobatus*)

Även om observationerna av simsnäppor varierar kraftigt mellan olika år så är årets rapportskörd med totalt två individer ett riktigt bottenapp. Inte sedan 1992 har det rapporterats så få simsnäppor i vårt rapportområde.

Årets rapporter: 1 ex. rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 17.5 till 18.5 (Adam Stålnäbb, Lennart Wahlén, Jan Karlsson m.fl) och 1 ex. rastande Brannäs våtmark, Oxelösund 4.6 (Per Folkesson, Tommy Knutsson).

Bredstjärtad labb, ljus morf (*Stercorarius pomarinus* (-2016: 35/75) (2017: 1/1))

Ett vårfynd gjordes utav denna oregelbundna art. Fyndet är utav en sträckande individ av ljus morf som sågs från Femöre i Oxelösunds kommun i maj. De allra flesta fynd utav bredstjärtad labb brukar göras på hösten vilket gör detta fynd ännu mer anmärkningsvärt. Arten är inte årlig i vårt rapportområde och de år som de rapporteras brukar det bara vara med ett fåtal individer, vilket medför att arten kan vara

förbisedd. Görs en jämförelse med Stockholms rapportområde så har arten varit årlig där sedan år 2000. Undantaget är år 2014 när 50 individer sågs inom vårt rapportområde.

Samtliga fynd: 1 adult sträckande NO Femöre, Oxelösund 13.5 (Andreas Grabs).

Kustlabb (*Stercorarius parasiticus*)

I år rapporterades sammantaget 19 revir under sommaren vara 5 revir med lyckade häckningar. Antalet revir ligger i paritet med det antal som hittades under kustfågelinventeringen år 2015. Inga inlandsfynd av sträckande fåglar gjordes detta år utan samtliga fynd kommer från skärgården. Årets första säkert artbestämda kustlabbar sågs den 24 april i ett av reviren på Hävringe, dock sågs en osäkert bestämd fågel redan den 13 april utanför Hartsö vilket ligger nära mediandatumet för när arten brukar uppträda hos oss. Årets sista kustlabbar sågs den 9 september då tre fåglar sågs förbiflygande Enskär.

Sista fyndet: 3 adult förbiflygande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 9.9 (Göran Altstedt).

Dvärgmås (*Hydrocoloeus minutus*)

Ytterligare ett år med ett lågt antal rapporterade dvärgmåsar. Under våren sågs exempelvis endast 13 individer inom hela rapportområdet. Årets första fynd gjordes den 1 maj vilket är normalt då arten brukar dyka upp runt slutet av april. Totalt sett rapporterades det endast 626 individer.

Fynden fördelar sig över de olika kommunerna enligt följande (antal individer): Nyköping (42), Trosa (4), Oxelösund (10), Katrineholm (17), Vingåker (161), Flen (5), Strängnäs (28) och Eskilstuna (359).

Stora antal (>99 individer): 100 ex. rastande Rörvik, Vingåker 10.9 (Ronny Nilsson).

Skrattmås (*Chroicocephalus ridibundus*)

Skrattmåsen är en art som vi önskar att alla rapporterar observerade häckningar av så att vi kan följa den långsiktiga utvecklingen av beståndet inom rapportområdet. I år har endast 1106 par rapporterats in med häckningskriterier vilket är en lägre siffra än föregående år. Det kan dock bero på rapporteringen av arten inte har varit lika god som föregående år och behöver inte vara ett tecken på att beståndet har minskat. Jämförelsevis så rapporterades det cirka 2000 par år 2015 då kustfågelinventeringen givetvis bidrog till den goda rapporte-

ringen av arten.

Stora antal (<999 individer): 1000 ex. rastande Fyrsjö, Skåraområdet, Nyköping 2.4 (Anders Sennmalm). 1000 ex. födosökande Brottningsfälten, Nyköping 9.4 (Jan Hägg). 2000 ex. födosökande Valinge gård, Nyköping 16.4 (Jan Sjöstedt). 2500 ex. födosökande Marieberg, Yngaren, Katrineholm 17.4 (Bengt Larsson). 4700 ex. sträckande SV Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 19.7 (Tommy Knutsson). 1000 ex. sträckande SV Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 9.8 (Tommy Knutsson).

Fiskmåsar (*Larus canus*)

En låg rapportering av sträckande fåglar har resulterat i en låg totalsumma för 2017. Som mest passerade 820 fiskmåsar SV förbi Nötudden, Brannäs våtmark den 9 augusti. Endast 4 rapporter finns om ett större antal individer.

Stora antal (>499 individer): 500 ex. födosökande Brottningsfälten, Nyköping 9.4 (Jan Hägg). 2000 ex. födosökande Valinge gård, Nyköping 16.4 (Jan Sjöstedt). 820 ex. sträckande SV Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 9.8 (Tommy Knutsson). 600 ex. rastande Sör-Skåle, Oxelösund 28.9 (Jan Karlsson, Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén m.fl.).

Silltrut (*Larus fuscus*)

Beståndet tycks vara jämnstort med föregående år. Som vanligt är det ön Dansken utanför Strängnäs som hyser den största delen av den sörmländska populationen, och i år rapporterades 32 individer från denna lokal. Roligt är att Gnesta likt förra året kan stoltsera med häckande silltrut. I år häckade två par som fick ut 4 stycken ungar. Utöver de fynd som listas nedan så har ytterligare några ströfynd av fåglar i lämplig häckningsbiotop gjorts. En möjlig silltrut sågs den 21 januari i Nyköpings hamn vilket skulle vara fjärde januarifyndet i rapportområdet.

Häckningar eller häckningsindicer: 6 adulta i par i lämplig häckbiotop Södra Stångskär, Källskären, Oxelösund 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 2 adult i par i lämplig häckbiotop Stora Rödbaken, Hävringe, Oxelösund 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 32 ex. obs i häcktid, lämplig biotop Dansken, NO Ytterselö, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 13.6 (Yngve Meijer, Kent Söderberg). 4 adult i par nyligen använt bo Rovalds skär, Laxnefjärden, Klämningen, Gnesta 26.4-13.7 (Bertil Karlsson).

Gråtrut (*Larus argentatus*)

Vi har märkt av en långsiktig och markant minskning av gråtrut i häckningsområdet och därför är det av intresse att följa utvecklingen framöver. I år rapporterades det 736 par från hela rapportområdet och endast fyra rapporter finns om större ansamlingar av gråtrut.

Stora antal (>499 individer): 600 ex. rastande Nyköpings hamn, Nyköping 8-9.2 (Adam Stålnäbb). 525 ex. rastande Inre Marsviken, Nyköping 22.2 (Jan Karlsson). 600 ex. Björshults soptipp, Nyköping 25.11 (Jan Sjöstedt). 600 ex. stationär Björshults soptipp, Nyköping 29.12 (Lennart Wahlén).

Havstrut (*Larus marinus*)

Trenden med en svag inlandshäckande population fortsätter. Endast en konstaterad häckning har rapporterats på Hermansskäret i Strängnäs kommun. Utöver denna häckning har det rapporterats 4 andra revir i Eskilstuna och Strängnäs kommuner.

Konstaterade inlandshäckningar: 2 1K pulli/nyligen flygga ungar Hermansskären, Kolsundet, Strängnäs 28.7 (Yngve Meijer, Erik Widuss).

Småtärna (*Sternula albifrons*) (-2016:64/85) (2017:1/1)

Arten har varit årlig i vårt rapportområde sedan 1988 och för sjätte året i rad har det bara handlat om ett fynd. Årets fynd gjordes vid Marviken, Brannäs våtmark den 13 juli vilket stämmer väl in i den tidigare fyndbildens med fynd i sommarmånaderna från kustlokaler.

Samtliga fynd: 1 ex. sträckande SV Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 13.7 (Tommy Knutsson).

Skräntärna (*Hydroprogne caspia*)

Kolonierna vid Hällenaöarna och Risskär i yttre Bråviken besöktes likt föregående år under ett flertal tillfällen under våren och sommaren. Totalt kläcktes 59 ungar vilket är i paritet med föregående år men ungefär hälften gentemot år 2015. Många av dessa fåglar från föregående år har dock flyttat in i Östergötland vilket medför att beståndsminskningen i realitet inte är så stor. Skräntärnekolonier är kända för att stundtals helt byta häckningsöar och möjligheten finns att dessa fåglar flyttar tillbaka till Sörmland om ett tag. Årets första skräntärna sågs den 1 april vilket är datumtypiskt för arten. Likväl är årets sista fynd som sågs den 28 augusti tämligen typiskt då den sista fågeln

brukar ses i början av september.

Första och sista fynd: 1 ex. födosökande Östra Stadsfjärden, Trosa 1.4 (Göran Andersson). 1 ex. förbiflygande Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 28.8 (Tommy Knutsson, Lennart Wahlén).

Häckningar: 120 adulta (59 pulli) permanent revir Långa Hället, Nyköping 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 1 adult ruvande Norra Grässkärsklubben, Nyköping 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 1 häckning (1 pullus) Hällen NV ön, Hällenoarna, Nyköping 31.7 (Henrik Andersson).

Svarttärna (*Chlidonias niger*)

Som mest sågs det 150 svarttärnor rastande vid Torshälla limpor i Eskilstuna kommun som tillsammans med de 8 fåglar som sågs längs kusten utgör de ungefär 158 fåglar som sågs i rapportområdet. Det är en mycket god årssummering för vårt rapportområde. Gällande antalet fåglar vid Torshälla limpor så rastade över hundratalet fåglar under perioden 16-18.5 vilket gör det möjligt att det i själva verket är frågan om fler individer än de 150 som utgör toppnoteringen för den perioden. Även gällande de 1 till 2 fåglar som uppehöll sig i Nyköpings kommun mellan 8-12.5 så utgår vi ifrån att de berör samma individer.

Samtliga fynd: 105-150 ex. rastande Torshälla limpor, Eskilstuna 16-18.5 (Sten Ljungars, Björn Fors, Monica Ljungars). 4 ex. födosökande Hävringe, Oxelösund 9.5 (Lennart Wahlén, Mats Andersson). 1 ex. Hävringe, Oxelösund 18.5 (Ingvar Jansson). 1 ex. födosökande Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 8-9.9 (Tommy Knutsson). 1-2 adult födosökande Mellanfjärden-Linudden, Nyköping 8-12.5 (Mattias Ohlsberg Jan Sjöstedt m.fl.).

Vitvingad tärna (*Chlidonias leucopterus*) (-2016:2/2) (2017:1/2)

Det tredje fyndet av denna art inom rapportområdet och återigen är det från en kustnära lokal i Nyköpings kommun. För första gången handlade det dock om två individer som sågs vid samma tillfälle. Dessa fåglar uppehöll sig vid Sjösaviken, Labro ängar och kunde ses av flertalet skådare.

Samtliga fynd: 2 ex. födosökande Sjösaviken (norra), Labro ängar, Nyköping 7.5 (*Lennart Wahlén, Peter Lantz m.fl.).

Silvertärna (*Sterna paradisaea*)

Årets första silvertärna brukar noteras mellan 20-25.4 vilket även var fallet i år då den första fågeln sågs den 20 april vid Brannäs våtmark. Inget anmärkningsvärt höstfynd gjordes då de sista silvertärnorna sågs sträckande den 26 augusti vid Enskär. Anmärkningsvärda inlandsfynd är de 40 individer som rastade vid Frösjön i Gnesta i april och de 35 individer som sträckte förbi Näsnaren i Katrineholm mellan 6-7 maj.

Första och sista fynd: 1 ex. sträckande Örsbaken, Brannäs våtmark 20.4 (Lennart Wahlén). 30 ex. sträckande SV Enskär, Hartsö skärgård 26.8 (Göran Altstedt, Per-Åke Hägerroth).

Anmärkningsvärda inlandsfynd: 40 ex. rastande Gnesta 23.4 (Niklas Liljebäck). 30 ex. sträckande Näsnaren 6.5 (Kristen Aronsson m.fl.). 5 ex. förbiflygande Lilla Näsnaren, Näsnaren 7.5 (Bengt E Larsson).

Fisktärna (*Sterna hirundo*)

Årets första fisktärna sågs den 29 mars i Trosa vilket är det tredje tidigaste förstafyndet i rapportområdet för något år och ligger nära det allra tidigaste förstafyndet vilket var en fågel som sågs den 27 mars 2004. Årets sista fisktärnor sågs den 16 oktober i Tullgarn och Torshälla huvud vilket är ovanligt sent. För jämförelse kan dock nämnas att den allra senaste fisktärnan i rapportområdet sågs den 28 oktober 2006.

Första och sista fynd: 1 ex. Skogsstigen, Trosa 29.3 (Göran Andersson). 1 1K födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 16.10 (Sten Ljungars, Kent Carlsson, Monica Ljungars). 1 ex. födosökande Västerviken, Tullgarn, Trosa 16.10 (Ida Leijon).

Kentsk tärna (*Thalasseus sandvicensis*) (-2016:79/109) (2017:5/5)

Att fem individer sågs under året får ses som ett gott resultat. Anmärkningsvärt är att Eskilstuna kommuns tionde kentska tärna sågs den 21 april vid Torshälla huvud. Gällande de två observationer från den 7 juli vid Stora Garkast och Lacka så finns självklart möjligheten att de utgör samma individ, men då de sågs med endast 45 minuters mellanrum så görs bedömning att det troligtvis rör sig om två olika individer.

Samtliga fynd: 1 ex. födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 21.4 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). 1 ex. förbiflygande Stendörrens naturreservat, Nyköping 20.5 (Bengt Ottosson).1

ex. förbiflygande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 7.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 ex. förbiflygande Jungfrun, Lacka, Trosa 7.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 ex. sträckande SV Marviken, Brännäs våtmark, Nyköping 15.8 (Tommy Knutsson).

Sillgrissla (*Uria aalge*)

Totalt så har det noterats 26 stycken sillgrisslor under häckningstid inom rapportområdet, samtliga från Oxelösunds yttre skärgård. Det överensstämmer väl med föregående år, men siffran är mycket lägre än de 1000 par som fanns där runt år 2003. En teori är att majoriteten av dessa fåglar har flyttat till Stockholms skärgård då detta område har sett en kraftig ökning av häckande sillgrissla under samma tidsspann.

Fynd under häckningstid: 1 ex. obs i häcktid, lämplig biotop Hävringe, Oxelösund 24.4 (Jan Karlsson, Lennart Wahlén, Björn Erixon m.fl.). 5 adult obs i häcktid, lämplig biotop Tärnsklubben, Källskären, Oxelösund 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 16 adult obs i häcktid, lämplig biotop Tordmulen, Källskären, Oxelösund 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 3 adult obs i häcktid, lämplig biotop Lövjeskär, Källskären, Oxelösund 25.5 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Mauri Karlsberg). 1 adult obs i häcktid, lämplig biotop Källskären NV, Oxelösund 26.5 (Jan Gustafsson).

Tordmule (*Alca torda*)

Utifrån årets rapportering har det inkommit uppgifter om 703 par ifrån hela skärgården med majoriteten i Oxelösunds skärgård. Detta rör sig dock troligtvis om en underskattning av hela beståndet, som under 2015 års kustfågelinventering bedömdes till över 1000 par.

Årets par fördelar sig som följande mellan kommunerna: Trosa (72 par), Nyköping (21 par) och Oxelösund (610). Inga vinterfynd finns inrapporterade från i år.

Tobisgrissla (*Cepphus grylle*)

Utifrån årets spontanrapportering har det inkommit uppgifter om 96 par i skärgården med majoriteten i Oxelösunds skärgård. Det är i paritet med förra året, men längre än under 2015 års kustfågelinventering då 190 par inräknades i skärgården. Troligtvis beror skillnaden på att spontanrapporteringen inte kan leverera siffror med samma kvantitet som den mer systematiska inventeringen. I år gjordes det

två vinterfynd av vad som kan bedömas vara en och samma individ mellan 26-27 januari i Nyköpings kommun.

Årets häckningar fördelar sig som följande mellan kommunerna: Trosa (6 par), Nyköping (5 par) och Oxelösund (85 par).

Vinterfynd: 1 ex. rastande Kungshamn-Ramnöflagen, Nyköping 26-27.1 (Jan Karlsson, Björn Johansson m.fl.).

Skogsduva (*Columba oenas*)

Under året har det kommit in rapporter om spelande fåglar från 128 olika revir. Denna siffra är lägre jämfört med förra årets toppnotering på 155 revir, men årets antal ligger ändå cirka tjugotalet revir över genomsnittet för de senaste åren vilket är glädjande. Flest revir finns i Strängnäs kommun där rapporter om hela 31 olika revir med spelande fåglar inkommit. Börjar antalet revir av skogsduva att öka i Södermanland eller beror denna ökning endast på hur frekvent lämpliga biotoper besöks och spelande fåglar rapporteras? Detta återstår att se de kommande åren. Under året gjordes två observationer under januari och en i december månad.

Vinterfynd (januari, december): 4 ex. födosökande Höjen, Stora Malm, Katrineholm 21.1 (Bengt Larsson, Krister Andersson, Pelle Moqvist m.fl.). 2 ex. förbiflygande Kjula reningsverk, Kjula, Eskilstuna 30.1 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 ex. förbiflygande Jössebacken, Stensund, Trosa 2.12 (Thomas Persson).

Stora antal (>99 exemplar): 100 ex. rastande Väderbrunnsvälten, Nyköping 5.3 (Morgan Andersson).

Ringduva (*Columba palumbus*)

I januari gjordes fynd från flera kommuner i rapportområdet. Bland annat uppehöll sig drygt tio fåglar i Nyköping och även i Trosa sågs en flock på tio individer vid ett tillfälle. Enstaka individer har dessutom rapporterats i januari från Eskilstuna, Strängnäs, Katrineholm, Gnesta och Oxelösund. I december månad finns enbart rapporter om ringduvor från Strängnäs och Nyköping. De duvor som övervintrar ses näst intill enbart i städerna eller i villakvarter där de lättare kan hitta föda, exempelvis på fågelbord, i trädgårdar eller i parker. Inga större flockar av rastande eller sträckande fåglar har observerats under året.



Turkduva (*Streptopelia decaocto*)

Den mycket kraftiga nedåtgående trend vi sett de senaste åren gällande revir av turkduva i rapportområdet har dessvärre inte förändrats i år. För cirka tio år sedan uppskattades antalet revir till drygt 40 stycken medan vi de senaste åren endast haft något eller ett par revir per år. 2017 är som sagt ytterligare ett bevis på att turkduvan är på väg att försvinna som häckfågel i området. Det revir som de senaste åren funnits i Jönåker i Nyköpings kommun verkar ha upphört under året då inga fåglar observerats sedan början av sommaren. På några lokaler har det under häcksäsong rapporterats enstaka individer och vissa av dessa har även spelat, men det finns inga indikationer på att något revir eller häckning funnits. I ett vilakvarter i Strängnäs har det under hela våren, sommaren och hösten funnits några fåglar som har varit stationära samt hörts spela frekvent. Denna lokal lämpar sig väldigt väl för turkdovor så möjligtvis kan detta bli ett framtida revir där häckning kan ske. Betyder detta att Södermanlands rapportområde inom några år inte kommer att innehålla några häckande turkdovor alls? En mycket tråkig trend där det mesta i nuläget talar för att turkduvan helt kommer att utgå som häckfågel inom snar framtid.

Gök (*Cuculus canorus*)

Årets första gök hördes den 1 maj vilket är helt normalt då de första gökarna anländer till våra breddgrader under de första dagarna i maj. Årets sista gök observerades 18 september i Nyköping, även detta datum är helt normalt då de sista gökarna lämnar Sörmland i mitten av september för att tillbringa vintern på varmare breddgrader.

Första och sista fynd: 1 ex. spel/sång Kvarntorp, Eskilstuna 1.5 (Barbro Hedström). 1 hane förbiflygande Svärdsklöva, Nyköping 18.9 (Johan Meyer).

Berguv (*Bubo bubo*)

Under året finns det rapporter om 8-10 revir i rapportområdet. Denna siffra är normal om vi jämför med de senaste fem årens siffror då antalet revir legat omkring 10 stycken. För cirka tio år sedan fanns nästan dubbelt så många revir så de senaste årens lite lägre antal kanske börjar bli ett nytt normaltillstånd för området? Även några observationer gjorda utanför häckningstiden finns.

Höstfynd utanför häckningstiden: 1 ex. Vansök:a, Strängnäs 5.9 (gnm Lars Broberg). 1 ex. stationär Vasagården, Strängnäs 12-13.11 (Simon Ström, Erik Widuss, Nils Eriksson m.fl.).



Hökuggla (*Surnia ulula*)

Under året sågs uppskattningsvis 8 till 10 olika hökugglor. Då ugglorna kan förflytta sig mellan olika lokaler är det svårt att exakt veta om en observerad uggla på en lokal är samma individ som senare rapporterats från en närliggande lokal. Därför är det svårt att med säkerhet veta hur många olika individer som observerats. Eftersom många ugglor sågs under hösten förra året gjordes i år det flesta fynden på våren. Detta eftersom många ugglor som sågs i området på hösten övervintrar och då ses de första månaderna på året därpå. Således är därför årets höga vårsiffra starkt sammanhängande med förra årets höga antal rapporterade ugglor på hösten. Under året gjordes endast ett höstfynd, detta i Flens kommun.

Fynden fördelar sig mellan kommunerna enligt följande: Nyköping: (3-4), Flen (2-3), Katrineholm (2), Strängnäs (1).

Hornuggla (*Asio otus*)

I år har det inkommit rapporter om häckningar med tiggande ungar från 45 olika lokaler. Denna siffra är något över medelvärdet för

de senaste åren även om den får ses som helt normal. Antalet rapporterade häckningar beror även på hur frekvent skådare besöker lämpliga biotoper under den period och tid på dygnet som ungarna tigger, så antalet revir signalerar bara en del av hur det faktiska resultatet av häckningarna varit. Överlägset flest häckningar finns som vanligt i Nyköpings kommun. Två vinterobservationer finns även från januari månad.

Häckningarna fördelar sig mellan kommunerna på följande sätt: Nyköping (18), Eskilstuna (7), Strängnäs (7), Trosa (4), Flen (3), Gnesta (3), Oxelösund (2), Katrineholm (1).

Vinterfynd: 1 ex. rastande Norra Röl, Dunker, Flen 9.1 (Jukka Väyrynen). 1 ex. spel/sång Brannäs våtmark, Oxelösund 14.1 (Tommy Knutsson).

Jorduggla (*Asio flammeus*)

Totalt har det gjorts 14 fynd av 15 individer under året. Denna siffra är tämligen normal för rapportområdet om man utgår från genomsnittet för det senaste decenniet. De flesta fynd gjordes i slutet av april eller i maj då arten flyt-

tar igenom området. Endast tre höstfynd har rapporterats. Det finns inga indikationer på att något häckningsförsök gjorts under sommaren.

Fynden fördelar sig mellan kommunerna på

följande sätt: Nyköping (5), Oxelösund (4), Trosa (2), Katrineholm (1), Strängnäs (1), Vingåker (1).

Pärluggla (*Aegolius funereus*)

Fyra fynd är gjorda under året varav spelande fåglar observerats från tre lokaler. En spelande fågel hördes i skogarna söder om Strängnäs och väster om Nyköping hördes en spelande hane på en lokal. Inte långt ifrån den sistnämnda lokalen uppehöll sig en hane och en hona under våren. Hanen hördes spela intensivt under en period samtidigt som honan var i närheten, dessa sågs dessutom besöka en lämplig boplats. Inga höstfynd gjordes i år.

Samtliga fynd: 1 hane spel/sång Stora Bötet, Nyköping 1.2 - 12.3 (Adam Stålnäbb, Jan Karlsson, Lennart Wahlén m.fl.). 2 i par besöker bebott bo Lilla Bötet, Nyköping 11.2 - 8.4 (Adam Stålnäbb, Samuel Wivstad, Mats Andersson m.fl.). 1 ex. spel/sång Holmsjön, Åker, Åkers kronopark, Strängnäs 23.3 - 2.4 (Leif Ekblom, Yngve Meijer, Keith-Ove Nordebrink m.fl.). 1 ex. Magsjöberget V, Flen 25.3 (Bernt Andersson).

Nattskärra (*Caprimulgus europaeus*)

Under året har det rapporterats nattskärror från 75 olika revir. Medelvärde för de senaste tio åren är 86 revir så årets siffra är något lägre än normalt. Om vi tittar på de tio senaste årens antal så ligger spannet mellan 45 till 118 revir, så antalet varierar väldigt mycket från år till år.

Reviren fördelar sig mellan kommunerna

enligt följande: Nyköping (51), Eskilstuna (6), Gnesta (5), Katrineholm (5), Strängnäs (4), Trosa (3), Flen (1).

Första och sista fynd: 1 ex. födosökande Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 17.5 (Samuel Wivstad, Adam Stålnäbb). 1 ex. födosökande Brannäs våtmark, Oxelösund 3.9 (Jan Sjöstedt).

Tornseglare (*Apus apus*)

De första tornseglarna för året sågs 7 maj på flera lokaler i rapportområdet. Detta datum får ses som helt normalt med tanke på att de första fåglarna brukar komma någon vecka in i maj. Den sista observationen gjordes 12 september och även detta datum är normalt

för området. Under sommaren sågs även några större ansamlingar av tornseglare.

Första fynd: 1 ex. födosökande Skivlingvägen, Bryngelstorp, Nyköping 7.5 (Samuel Wivstad). 2 ex. förbiflygande Ekeby våtmark, Eskilstuna 7.5 (Bo Gustafsson, Bruno Nordh, Lars-Owe Hagman m.fl.). 1 ex. födosökande Sjösaviken (norra), Labro ängar, Nyköping 7.5 (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt, Mats Andersson). 2 ex. Gnesta 7.5 (Niklas Liljebäck, Tomas Widlund). Sista fynd: 1 ex. sträckande SV Marsäng, Nyköping 12.9 (Adam Stålnäbb).

Stora antal (>999 ex): 1200 ex. födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 8.6 (Sten Ljungars). 1100 ex. sträckande SV Brannäs våtmark, Oxelösund 25.6 (Tommy Knutsson). 2000 ex. sträckande SV Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 26.6 (Tommy Knutsson). 3000 ex. förbiflygande Ekebydal, Nyköping 7.8 (Jonny Werdin).

Kungsfiskare (*Alcedo atthis*)

Det är omöjligt att veta exakt hur många individer som setts i rapportområdet under året då kungsfiskare är en skygg art som ibland rör sig över stora områden. Det är därför svårt att veta om en fågel som setts på en lokal är samma individ som eventuellt senare rapporterade fåglar på samma eller närliggande lokaler. Om man utifrån detta försöker uppskatta hur många olika fåglar som setts hamnar vi under året på ca 30-35 olika fynd. Denna siffra är i princip likvärdig med 2016 och 2015 års antal, då det uppskattades till 33 respektive 35 olika fynd. Under året har det även inkommit rapporter om att en vuxen fågel setts mata två ungfåglar. På en annan lokal har det dessutom observerats när en vuxen fågel flertalet gånger flugit in med mat i ett misstänkt bo, vilket pekar på att ytterligare en häckning ägt rum under sommaren. Även några ströfynd har gjorts under häckningstiden på andra lokaler, så det är inte omöjligt att fler revir finns. Som vanligt finns det dessutom ett antal vinterfynd med övervintrande individer.

Härfågel (*Upupa epops*) (-2016:100/101) (2017:2/2)

Tre observationer av härfåglar har gjorts i rapportområdet under året. Alla fynd är gjorda på hösten och antalet fynd är normalt för området. I slutet av september sågs en individ på ön Hävringe i Oxelösunds skärgård. Dagen efter sågs dessutom en härfågel på ön Källskären

som endast ligger drygt åtta kilometer ifrån Hävringe. Med tanke på detta är sannolikheten stor att dessa två observationer rör sig om samma individ. Några dagar senare sågs dessutom en stationär fågel nordväst om Oxelösund vilket glädde flertalet observatörer.

Samtliga fynd: 1 ex. rastande Hävringe, Oxelösund 28.9 (Jan Karlsson, Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex. Källskären, Oxelösund 29.9 (Niklas Liljebäck, Richard Ottvall). 1 ex. födosökande Bastetorp, Oxelösund 4-5.10 (Adam Stålnäbb, Henrik Andersson, Sofi Nordfeldt m.fl.).

Göktyta (*Jynx torquilla*)

Totalt har det under året rapporterats göktytor från 173 olika revir. Denna siffra är helt normal om man jämför med de senaste åren. Om en göktyta hörts spela eller setts i en lämplig biotop under häckningstiden räknas det som ett revir.

Reviren fördelar sig mellan kommunerna på detta sätt: Strängnäs (50), Eskilstuna (34), Nyköping (26), Katrineholm (19), Oxelösund (16), Trosa (11), Flen (7), Gnesta (5), Vingåker (5). Den första göktytan hördes i Strängnäs den 20 april, vilket är ett typiskt ankomstdatum. Den sista fågeln sågs 23 september i Oxelösund vilket är något senare än normalt och endast fyra dagar tidigare än fenologirekordet för arten på hösten.

Första och sista fynd: 1 ex. spel/sång Hjorthagen, Mariefred, Strängnäs 20.4 (Per Johansson). 1 ex. stationär Brännäs våtmark, Oxelösund 23.9 (Tommy Knutsson).

Mindre hackspett (*Dendrocopos minor*)

Om vi antar att spelande fåglar samt fåglar som setts i lämpliga biotoper under våren och början av sommaren är ett revir så har det under året inkommit rapporter från 98 olika revir. De senaste åren har det totala antalet legat runt eller strax under 100 revir, men för cirka tio år sedan var antalet oftast runt 130 revir. Vi får under de kommande åren se om denna nedgång fortsätter eller om de senaste årens något lägre siffror snarare beror på att skådningen i lämpliga biotoper under häcksången varit sämre.

Reviren fördelar sig på följande sätt mellan kommunerna: Nyköping (35), Strängnäs (19), Eskilstuna (17), Oxelösund (7), Gnesta (6), Flen (4), Katrineholm (4), Trosa (3), Vingåker (2), Kungsör (1).



Härfågel

Foto: Lars Sundin, flickr.com/photos/lamasuma

Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*)

Tre fynd är rapporterade under året. Alla tre fynd är gjorda på hösten i Eskilstuna kommun. Då de endast rör sig om ströobservationer finns inga indikationer på att någon häckning skulle ha ägt rum. Dock har två av dessa observationer gjorts i biotoper som passar tretåiga hackspettar väl.

Samtliga fynd: 1 ex. sträckande S Kvicksundsbron, Eskilstuna 12.9 (Joachim Strengbom). 1 adult förbiflygande Tärnsjön, Eskilstuna 18.10 (Thomas Janzon). 1 hona födosökande NV Skiren/Kvicken, Skiren/Kvicken området, Eskilstuna 10.11 (Edwin Sahlin).

Berglärka (*Eremophila alpestris*) (-2016:66/132) (2017:3/13)

Arten är numera knappt årlig i rapportområdet, dock gjordes tre fynd under året. I januari sågs sex sträckande individer och i mitten av oktober gjordes ytterligare två observationer av sträckande fåglar. De flesta fynden i rapportområdet utgörs av sträckande fåglar och merparten av dessa ses dessutom vid eller nära kusten, vilket även stämmer in på årets observationer.

Samtliga fynd: 6 ex. sträckande SV Marviken, Brännäs våtmark, Oxelösund 13.1 (Tommy Knutsson). 6 ex. sträckande V Marsäng, Nyköping 18.10 (Jan Karlsson). 1 ex. sträckande SV Gamla flygrakan/Modellplatsen, Brandholmen, Nyköping 19.10 (Mattias Ohlsberg).

Rödstrupig piplärka (*Anthus cervinus*)

Under våren gjordes fem fynd av sju individer varav alla sågs i Nyköpings kommun. Då arten

i början av maj är på väg norrut mot häckningsområdena brukar några enstaka fåglar ses i rapportområdet så årets fem fynd får ses som normalt eller något fler än normalt. I september flyttar arten söderut och då sågs flertalet individer av både sträckande och rastande fåglar. En sträckande individ observerades dessutom i Nyköping den 15 oktober. Eftersom de sista fåglarna normalt brukar ses i månadsskiftet september/oktober är årets fynd i mitten av oktober väldigt sent. Datumet är endast en dag tidigare än fenologirekordet för hösten som är från 16 oktober 1994.

Vårfynd: 1 ex. födosökande Linuddens beteshage, Linudden, Nyköping 5.5 (Mattias Ohlberg, Lars Roxne). 2 ex. förbiflygande Labro fågeltorn, Labro ängar, Nyköping 6.5 (Marianne Mattiasson, Peter Lantz, Per Astfeldt). 2 ex. rastande Järpsätter-Ytterbo våtmark, Ytterbo, Nyköping 15-16.5 (Lennart Wahlén, Samuel Wivstad, Tommy Ubbesen m.fl.). 1 hane Marsäng, Nyköping 19.5 (Morgan Andersson). 1 2K+ sträckande NV Kohagen, Inre Marsviken, Nyköping 20.5 (Jan Gustafsson).

Sena fynd: 1 ex. sträckande Marsäng, Nyköping 15.10 (Jan Sjöstedt).

Rödstrupig piplärka

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com

Forsärla (*Motacilla cinerea*)

Artens population i rapportområdet ser ut att expandera och under året noterades säkra eller troliga häckningar på 16 lokaler i sex kommuner.

Eskilstuna (1): 1 par lämplig biotop Rosenfors, Skogstorp 27.3 - 30.4 (Lennart Eriksson, Barbro Hedström, Elias Ernvik m.fl.), 1 ex 1k rapporterad från lokalen 3.8 (Leif Carlsson) och 2 ex. 1k med ett adult par 13.9 (Björn Kylefors).

Flen (1): 1 ex föda åt ungar Herrgölet, Mellösa 30.4 (Andreas Grabs).

Katrineholm (6): 1 par lämplig biotop Bokvarn, Bjälken, Östra Vingåker 23.3-3.4 (Hans Karlsson, Lillemor Däckfors, Pelle Moqvist m.fl.) och på lokalen sågs paret med föda åt ungar 5.5 och 25.7 (Bengt E Larsson). 1 par lämplig biotop Genne kvarn, Värmbol 24.3-3.4 (Bengt E Larsson, Hans Karlsson), på lokalen 1 ex 1k 9.6 (Bengt E Larsson) och 1 ex. hona med 2 ex 1k 26.7 (Bengt E Larsson). 1 par lämplig biotop Djulökvärn, Stora-Malm 30.3 (Bengt E Larsson) och på lokalen 1 ex 1k 10.7 (Bengt E Larsson). 1 par föda åt ungar Lillsjön, Forsa bruk 1-7.5 (Lennart Pettersson, Bengt E Larsson). 1 par lämplig biotop Forssjösjöns utlopp, Stora-Malm 13.5 (Bengt E Larsson) och på lokalen 1 ex hane med föda åt ungar 15.5





Forsärla
Foto: Thomas Larsson

(Lennart Pettersson). 1 par med föda åt ungar Fågelsta, Julitta 22.6 (Bengt E Larsson) och den 19.8 1 ex adult med 2 ex 1k på lokalen (Bengt E Larsson).

Nyköping (4): 2 ex. parning/parningsceremonier Ålbergaån, Kila k:a 28.3 (Jan Karlsson, Jan Sjöstedt), paret kvar vid Stenbron, Kila k:a 18.4 (Jan Karlsson). Par i lämplig biotop Storhusqvarn, Nyköpingsån 2-18.4 (Anders Sennmalm, Mats Andersson, Jan Hägg m.fl.). 1 kull med 1 ex. pulli Vretaån, Backgården 3.7 (Lennart Wahlén, Jonny Werdin, Lars Daniels-son). Par i lämplig biotop Alstorpsdammen, Tunaberg med 1 ex pulli/pulli nyligen flygga ungar 23.7-26.7 (Adam Stålnäbb, Jan Karlsson, Jan Gustafsson).

Strängnäs (2): Par i lämplig biotop 23.4-16.8 Kvarnforsen, Länna bruk (Leif Ekblom, Bengt Larsson, Björn Jerner m.fl.) resulterade i minst 1 pulli (Yngve Meijer, Leif Ekblom). Par i lämplig biotop Berga säteri, Åker styckebruk 27.3-13.4 (Kjell Thorsén, Susanne Lindqvist Larsson, Bengt Larsson) och 2 ex föda åt ungar Nedre Dammen, Berga säteri 18.4 (Bernt Andersson).

Vingåker (2): Par i lämplig biotop Spånga, Vingåkersån, 20.3 - 15.6 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors). Kull med tre flygga ungar Vingåkersån, Lönntorp, Högsjö 26.3-3.6 (Eva-May Ståhl, Rune Isaksson, Lennart Hellquist m.fl.).

Vinterfynd jan-feb: 1 ex. stationär Ekeby våtmark, Eskilstuna 7-23.1 (Edwin Sahlin, Sten Ljungars, Monica Ljungars m.fl.).

Vinterfynd nov-dec: 1 ex födosökande Faktori- holmen, Eskilstuna 14.11 (Ulf Gustafsson). 1 ex. stationär Brännäs våtmark, Oxelösund 19.11-22.11 (Peter Ringqvist, Tommy Knutsson). 1 ex stationär Kvicksundsbron, Eskilstuna 25.11 (Tommy Emanuelsson). 1 ex honfärgad födosökande Nasselsta kvarn, Stjärnhov, Gnesta 8.12 (Bertil Karlsson). 1 ex. stationär Ekeby våtmark, Eskilstuna 10.12-29.12 (Magnus Enbarr, Yngve Meijer, Edwin Sahlin m.fl.).

Ringtrast (*Turdus torquatus*)

Endast 10 fynd av totalt 11 individer i rapport- området under året, vilket är det lägsta antalet fynd sedan 2012 när endast 7 fynd gjordes. Samtliga fynd är från vårflyttningen. Årets förstafynd gjordes redan den 29.3 vilket är rap- portområdets första fynd av ringtrast någonsin under mars månad. Det tidigare fenologirekor- det är från den 3/4 2011 vid Reningsverket i Strängnäs. Ytterligare två tidiga fynd är gjorda

den 5.4 och 7.4. Övriga fynd är gjorda mellan den 20.4 och 11.5, vilket är i den senare delen av artens uppträdande under våren i rapport- området.

Samtliga fynd, kommunvis:

Eskilstuna: 1 ex. hane rastande Ekeby flygfält - Ekeby Ridskola, Eskilstuna 20-21.4 (Johan Mellquist, Lennart Eriksson, Gunnar Carlsson m.fl.).

Katrineholm: 1 ex. hona rastande Ålsätters viltvatten, Katrineholm 29.4 (Bengt E Larsson). 1 ex. hane, 1 ex. hona rastande Myrkärr, Stora-Malm, Katrineholm 29.4-1.5 (Kerstin Norin, Bengt Larsson, Hans Karlsson m.fl.).

Oxelösund: 1 ex. sträckande V Nötudden, Brännäs våtmark, Oxelösund 7.4 (Tommy Knutsson). 1 ex hane rastande Hävringe, Oxelösund 27-28.4 (Lennart Wahlén, Björn Johansson).

Nyköping: 1 ex. spel/sång Ahlbergers väg 21, Högbrunn, Nyköping 29.3 (Hans-Erik Adolfs-son). 1 ex rastande Hartsön, Hartsö skärgård, Nyköping 26.4 (gnm Peter Lantz). 1 ex. ras- tande Lindbacke, Nyköping 1.5 (Åke Daniels-son, Jan Sjöstedt, Samuel Wivstad m.fl.).

Strängnäs: 1 ex. hane rastande Nybble, Åsby, Helgarö, Strängnäs 5.4 (Ture Persson).

Vingåker: 1 ex. hane rastande Sävsta gård, Vingåker 22-23.4 (Jonas Dahlberg, Ronny Nilsson).

Gräshoppsångare (*Locustella naevia*)

Precis som kommenterades under 2016 kan vi notera ganska stora svängningar mellan åren. Från den mycket låga noteringen om 35 revir 2016 ser vi en liten ökning till 46 revir under 2017. Nästan hela denna ökning beror dock på att det sjöng hela nio fåglar vid Fatburen utanför Mariefred gångna säsongen där det 2016 endast hördes en individ. Vi kan alltså dra slutsatsen att det fortsätter att vara få fynd om man jämför med medelvärdet för 2000- talet som ligger strax under 70.

Kommunvis fördelar sig fynden av sjungande fåglar enligt följande: Strängnäs (18), Nykö- ping (15), Eskilstuna (7), Katrineholm (3), Flen (2) och Trosa (1).

Höstfynd från sent i september till början av oktober är ovanliga i vårt rapportområde, men från året finns inte mindre än tre stycken. Fyndbilden är annars typisk för denna notoris- ka "skulkare" då den ses i yttre skärgårdsbandet på öar med lite vegetation.

Höstfynd: 1 ex. Vattungarna, Oxelösund 23.9 (Niklas Liljebäck). 1 ex. Källskären, Oxelösund



23.9 (Niklas Liljebäck). 1 ex. Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 30.9 (Niklas Liljebäck, Richard Ottvall).

Flodsångare (*Locustella fluviatilis*)

När vi summerade 2016 noterade vi att åtta sjungande flodsångare var en låg årsnotering, men för 2017 stannar siffran på endast fyra individer. Vi får gå tillbaks till 2008-2009 för lika låga antal. Nu är arten känslig för väder under vårflytten varför uppträdandet varierar mycket från år till år så vi kan inte tala om någon trend åt något håll.

Samtliga fynd: 1 ex. spel/sång Långdunkerjärren, Långdunker, Flen 13-14.6 (Christer Svärd, Rickard Gustafsson). 1 ex. spel/sång Vindsbro, Dunker, Flen 16-24.6 (Yngve Wiklund, Anton Gustavsson, Albin Grahn m.fl.). 1 ex. spel/sång Vingåkers Reningsverk, Vingåker 18-19.6 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors). 1 ex. spel/sång Alskogen, Svanviken, Nyköping 21.6 - 6.7 (Raimo Laurila, Adam Stålnäbb, Bertil Karlsson m.fl.).

Vassångare (*Locustella luscinioides*) (-2016:48/50) (2017:2/3)

För femte året i rad hävdar vassångare revir i Haversjön, Björnlunda. I år finns rapporter om 1-2 fåglar 29.4-5.7. Från början av juni finns en rapport om två sjungande individer och i början av juli ses en fågel medan en annan sjunger. Det hela indikerar förstås möjlig häckning (Per Skyllberg, Lennart Wahlén m.fl.). Därutöver 1 ex. spel/sång Hallstaviken, Klämningen, Gnesta 11.6 (Erik Peurell).

Busksångare (*Acrocephalus dumetorum*) (-2016:62/64) (2017:1/1)

Busksångaren är ett av Rrk Sörmlands främsta sorgebarn avseende rapportering. Arten är så pass ovanlig, och med uppenbar förväxlingsrisk med vanligare arter, varför vi har ett beskrivningskrav för publicering. Något vi bedömer som fullt rimligt. Det får dock konsekvensen att det finns betydligt fler rapporter om busksångare i Artportalen än vad som publiceras här då de flesta rapportörer inte gör sig omakett att på raritetsblankett förklara på vilka grunder fågeln bestämts till just busksångare. För 2017 kan vi konstatera att busksångare rapporterats från åtta olika lokaler, men i endast ett av dessa fall kan fyndet publiceras.

Under 2000-talet har annars arten varit årlig och varierat mellan ett till sex fynd. Typiskt är fynd från början av juni och det finns en över-

vikt för kustnära lokaler. I det hänseendet får årets publicerade fynd anses tämligen normalt. **Samtliga fynd:** 1 adult spel/sång Pumphuset, Björksunds gård, Nyköping 23.6 (Jan Gustafsson).

Kärrsångare (*Acrocephalus palustris*)

Antalet sjungande/revirhävande kärrsångare från denna säsong är ca 97 vilket innebär att situationen är stabil jämfört med föregående år då 102 revir inräknades. Det i sin tur innebär att artens ökning i vårt rapportområde tycks ha stannat av något efter rekordnoteringen om 116 revir 2015. Vi ska då komma ihåg att 40-50 revir ansågs normalt i början på 2000-talet. **Kommunvis fördelning av revir:** Nyköping (52), Trosa (14), Eskilstuna (7), Katrineholm (7), Oxelösund (5), Strängnäs (4), Vingåker (3), Flen (3), Gnesta (2).

Höstfyndet är anmärkningsvärt och ett redigt fenologirekord. Faktum är att detta är blott andra septemberfyndet för denna art noterad i Artportalen för vårt rapportområde.

Höstfynd: 1 rastande Hävringe, Oxelösund 30.9 (Niklas Liljebäck, Richard Ottvall m.fl.).

Trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*)

Minskningen som noterades förra året fortsätter och i år kan vi räkna ihop ca 17 revirhävande fåglar beroende på hur många det egentligen är som sitter i SV delen av Söderfjärden. Det är den lägsta noteringen på 2000-talet då vi annars blivit bortskämda med antal på 30-50 trastsångare per år. Vi ska dock komma ihåg att så har det inte alltid varit. Under 60-talet och fram till mitten på 70-talet rörde det sig om 1-3 individer per år. Sedan dess har arten sakta men säkert ökat fram till rekordnoteringen 56 sjungande fåglar år 2014. Sedan dess är alltså sviten 41 st 2015, 27 st 2016 och nu 17 st från gångna säsongen.

Höksångare (*Sylvia nisoria*)

Höksångaren är som bekant ett sorgebarn och numera inte längre årsvis i vår del av landet. Efter att det inte rapporterats några höksångare alls under 2015 och 2016 kan vi för den gångna säsongen notera en tillfällig fågel under häckningstid vid sin senaste utpost som häckfågel i Nyköpings skärgård samt ett höstfynd. Detta är f.ö. en kopia på utfallet från 2014. Vid senare eftersök på Enskär kunde tyvärr inte den revirhävande fågeln återfinnas. Fyndet från november är förstas anmärkningsvärt och det senaste som gjorts i vårt rapportområde.

Även i ett riksperspektiv är det anmärkningsvärt även om det finns en del novemberfynd från södra Sverige genom åren och faktiskt ett senare från Gotland för 2017 där en individ sågs ända fram till 19.11.

Samtliga fynd: 1 spel/sång Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 11.6 (Göran Altstedt). 1 födosökande Kungshamn nedre (fyren), Långholmen, Nyköping 6.11 (Jan Karlsson).

Törnsångare (*Sylvia communis*)

Normalt ses de sista törnsångarna i vårt rapportområde runt 20-25 september. Förutom ett fynd från 1996, där en fågel sågs 5.10, är årets fynd det senaste som finns noterat i Artportalen.

Sista fynd för året: 1 rastande Hävringe, Oxelösund 28.9 (Jan Sjöstedt, Ingvar Jansson, Lennart Wahlén m.fl.).

Svarthätta (*Sylvia atricapilla*)

Under den senaste femårsperioden har vi vant oss vid att det görs 2-5 fynd av övervintrande svarthättor varför årets tre fynd under januari-februari och ett fynd under december får betraktas som normalt.

Vinterfynd: 1 hona Björkvägen, Mellösa, Flen 8.1 - 5.2 (Andreas Grabs). 1 hane födosökande Domarringsvägen, Eskilstuna 28.1 - 13.2 (Tommy Emanuelsson). 1 hona födosökande Hagvägen 14, Abborrhöret, Tosterön, Strängnäs 14-18.2 (gnm Yngve Meijer). 1 hona födosökande Hagvägen 21, Flen 27.12 (Christer Larsson).

Lundsångare (*Phylloscopus trochiloides*) (-2017:28/33) (2017:3/3)

Precis som för busksångare är det tyvärr så att de allra flesta fynden i Artportalen aldrig beläggs med beskrivning varför de heller inte kan publiceras med nuvarande beskrivningskrav. Återigen rör det sig om en rar art där enskilda fynd påverkar totala fyndbilden och där Rrk har erfarenhet av felbestämningar sedan tidigare varför kravet på beskrivning kvarstår. För 2017 innebär det att endast tre av tio fynd i Artportalen kan publiceras.

De flesta fynd brukar göras kustnära och under juni. I så måtto stämmer de senare av årets fynd väl in i fyndbilden. Fyndet i maj är också typiskt vad gäller platsen, men är däremot osedvanligt tidigt. Från vårt rapportområde finns endast några få fynd från mitten av maj och det gällande fenologirekordet är 12/5.

Samtliga fynd: 1 spel/sång Östra Snäckviks-



Tajgasångare

Foto: Jan Karlsson

skogen, Lilla Flättna, Nyköping 14.5 (Jan Gustafsson). 1 spel/sång Vibberholmsviken, Nyköping 3.6 (Jan Gustafsson). 1 spel/sång Täckhammarsbro, Täckhammar, Nyköping 4.6 (Peter Lantz).

Tajgasångare (*Phylloscopus inornatus*)

(-2016:56:69) (2017:3/4)

Med senare års måttstock får gångna säsongen anses mycket måttlig vad gäller tajgasångarens uppträdande. Går man däremot tillbaka till 2013 och tidigare var det normalt med 1-3 individer per år.

Återigen kan vi notera att det kan löna sig att eftersöka arten i det sörmländska kustbandet ca tre veckor in i september.

Samtliga fynd: 2 ex. Källskären, Oxelösund 23.9 (Niklas Liljebäck). 1 ex. rastande Gamla Oxelösund, Oxelösund 23.9 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson m.fl.). 1 1K ringmärktes Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 11.10 (Lennart Wahlén m.fl.).

Gransångare (*Phylloscopus collybita*)

Om vi begränsar oss till att räkna fåglar under juni och juli landar vi på 25 individer från gångna säsongen så det finns inget som tyder på att etableringen av gransångare som häckfågel i vårt landskap avtar. Fynden är relativt väl

spridda över rapportområdet även om en viss tyngdpunkt ligger på Nyköping och Oxelösund.

Brandkronad kungsfågel (*Regulus ignicapilla*) (-2016:7/7) (2017:7/11)

Redan efter år 2016 förutspåddes en ökning av antalet fynd av brandkronad kungsfågel i vårt landskap då arten är under utbredning norrut i vårt land. Så tycks det också bli för under 2017 noterades minst sju fynd om elva fåglar, och det är ändå lågt räknat. Detta innebär en dubbling av antalet fynd av arten och det är som sagt väntat med tanke på hur vanlig arten börjar bli på sina ställen söderöver. Till sju fynd skulle dessutom kanske ytterligare några kunna läggas då det finns rapporter i Artportalen som inte beskrivits (eller fotats) och därmed inte kunnat godkännas för publicering av Rrk. Noterbart är även att det kan vara svårt att avgöra hur många individer det egentligen varit på ett par platser. Kring Hållet i Nyköping har det exempelvis noterats sjungande brandkronad kungsfågel 10.5-6.6 och det kan mycket väl vara fler än en fågel, men här har Rrk valt försiktighetsprincipen. Särskilt notabelt är annars ansamlingen vid Örstignäs, Nyköping där minst fyra individer uppehållit sig inom ett relativt begränsat område. Granskar man rapporteringen från området kan man faktiskt misstänka att det rör sig om ytterligare någon eller några fåglar, men även här väljer vi att vara försiktiga. Samtliga fynd (inklusive ännu ej beskrivna och godkända fynd) har gjorts kustnära söder om E4:an. Om spridningen fortsätter med oförminskad kraft kan vi förvänta oss fynd även från inlandet. Det finns all anledning att lära sig artens anspråkslösa sång och ge sig ut i egentligen vilken skog som helst och leta under april och maj.

Samtliga fynd: 1 hane spel/sång Hållets naturreservat, Nyköping 10.5-6.6 (Johan Andersson, Samuel Wivstad, Anton Johansson m.fl.). 1-4 spel/sång Östra Linudden, Linudden, Nyköping 13-20.5 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson m.fl.). 2 spel/sång Västra Snäckviksskogen, Lilla Flättna, Nyköping 14.5 (Jan Gustafsson). 1 spel/sång Solö Nicolai, Solö, Marsviken, Nyköping 17.5 (Adam Stålnåbb). 1 ex. permanent revir Kolerakyrkogården/Pinneströmmen, nedre delen, Nyköping 29.5-8.6 (Jukka Väyrynen, Jan Karlsson, Björn Johansson m.fl.). 1 adult spel/sång Tallbacken, Nyköping 10.6 (Jan Gustafsson). 1 adult spel/sång Hagmyraskogen, ost Hagmyra, Nyköping 10.6 (Jan Gustafsson).



Rödhake (*Erithacus rubecula*)

Vinterfynden för gångna säsongen är rätt lika utfallet för 2016 vad gäller säsongsmässig och geografisk fördelning vilket innebär att vi fortsätter att ha relativt gott om övervinterande rödhakar. Vi kan exempelvis jämföra de 24 januarifynden från både 2016 och 2017 med år 2000 då en (1) rödhake rapporterats. Decemberfynden däremot är mer varierande beroende på hur mild senhösten varit. Om vi återigen jämför med år 2000 så summerades 18 rödhakar i december det året att jämföra med årets 17 och 2016 års 12.

Vinterfynd i januari (24 ex): Nyköping (8), Eskilstuna (4), Oxelösund (5), Strängnäs (3), Katrineholm (2), Trosa (1), Vingåker (1).

Vinterfynd i december (17 ex): Trosa (6), Oxelösund (5), Nyköping (3), Gnesta (2), Strängnäs (1).

Näktergal (*Luscinia luscinia*)

Septemberfynd av näktergal är ovanliga hos oss och i Artportalen finns endast fem noteringar efter 1.9. Samtliga är gjorda under 2000-talet.

Sent fynd: 1 rastande Brandholmens reningsverk, Brandholmen, Nyköping 6.9 (Jan Hägg).

Blåhake (*Luscinia svecica*)

Det brukar göras några få vårfynd varje år och så även gångna säsongen. Mest anmärkningsvärt är den lilla ansamlingen på Hävringe där det enligt rapportörerna var minst fem indivi-

der, men möjligen upp till åtta. Oktoberfynd fortsätter att vara relativt sparsamma, men i år som synes två noteringar.

Vårfynd: 5 rastande Hävringe, Oxelösund 18.5 (Lennart Wahlén, Björn Erixon, Jan Karlsson m.fl.). 1 adult hane födosökande Yttre Kinglötts udde, Sörfjärden, Eskilstuna 19.5 (Fredrik Andersson).

Sena höstfynd: 1 ex. Muddermassor, Tureholmsviken, Trosa 1.10 (Göran Andersson). 1 rastande Trosa Vätmark, Trosa 1.10 (Claes Leijon).

Svart rödstjärt (*Phoenicurus ochruros*)

I vanlig ordning svårt att uppskatta antalet par då många sjungande hanar uppträder tillfälligt. Dessutom en del spridda observationer under flyttningsperioden. En försiktig skattning av revir (delvis inkluderande just tillfälligt sjungande hannar) ger 22 revir vilket skulle vara en ny rekordnotering. Av dessa kan konstateras lyckad häckning med ungar i minst sex revir varav fyra i Nyköping och två i Oxelösund. Möjligen ska siffran för Oxelösund vara högre då antalet fåglar och revir är svåra att hålla isär på SSAB:s område. Det hela innebär att arten fortsätter att hålla en hög och ökande nivå historiskt sett.

Svart rödstjärt x rödstjärt (*Phoenicurus ochruros x phoenicurus*) (-2016:0/0) (2017:1/1)

Detta är faktiskt första fyndet av denna hybrid i Artportalen från vårt rapportområde. Då ska man dock komma ihåg att det finns fynd med utseende som hybrid, men som rapporterats som obestämda p.g.a. svårigheten att skilja vissa hybridformer från den östliga rasen *phoenicuroides* av svart rödstjärt. Den här publicerade individen är dock väl fotograferad och säkerställd som hybrid. Oavsett förväxlingsrisken med rara östliga raser är denna hybrid mycket ovanlig även i ett riksperspektiv. I det här fallet rör det sig som synes om en häckande hane varför vi troligen kan se fram emot fler intressanta former av svart rödstjärt i området kring SSAB.

Samtliga fynd: En hane hybrid mellan vanlig rödstjärt och svart rödstjärt ses mata ungar SSAB, Oxelösund 18-19.7 (*Mats Andersson).

Grå flugsnappare (*Muscicapa striata*)

Det senaste noterade datumet för grå flugsnappare för vårt rapportområde är 1.10. Detta skedde både 2004 och 2006. Därefter är de

näst senaste fynden från gångna säsongen då det lustigt nog gjordes tre fynd på olika platser den 29.9.

Sena fynd: 1 ringmärkt Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 29.9 (Lillemor Däckfors). 2 ex. Hävringe, Oxelösund 29.9 (Niklas Liljebäck, Richard Ottvall). 1 födosökande Södertuna, Gnesta 29.9 (Claes Leijon).

Mindre flugsnappare (*Ficedula parva*)

Efter det mycket dåliga året 2016 för denna art i vårt rapportområde följer så 2017 som istället får anses ovanligt bra. Från vårsäsongen kan vi summera 18 exemplar och från hösten 5 vilket alltså ger en total på 23 exemplar. Detta är den näst bästa årssumman för arten endast slaget av rekordåret 2014 då 28 individer noterades. Som synes svårt att utläsa någon trend alltså. Mest anmärkningsvärda fyndet för året gjordes under vårflyttningen då det räknades 6 rastande individer på Hävringe, Oxelösund 18.5 (Lennart Wahlén, Björn Erixon, Jan Karlsson m.fl.).

Årets fynd fördelar sig annars kommunvis

enligt följande: Oxelösund (10), Nyköping (6), Strängnäs (4), Flen (1), Vingåker (1), Trosa (1).

Mindre flugsnappare

Foto: Jan Karlsson



Stjärtmes, underarterna caudatus/europaeus (Aegithalos caudatus caudatus x europaeus)
(-2016:1/1 (2017:1/2))

I Artportalen finns endast ett tidigare fynd från vårt rapportområde av denna förmodade hybrid mellan "vår" stjärtmes (caudatus) och rasen som normalt håller till på kontinenten (europaeus). Förra gången det begav sig var 2013 och då i februari och vid Mälby kvarn utanför Malmköping. Notera att fåglarna i Trosa även sågs i januari 2018.

Samtliga fynd: 1-2 födosökande på fågelmatning Skogsstigen, Trosa 17-24.12 (Göran Andersson).

Råka (Corvus frugilegus)

Råkan är en art som passerar vårt rapportområde på väg till och från häckningsplatser norrut. Undantagsvis ses enstaka fåglar även under sommarperioden, men vi har ingen konstaterad häckning under 2000-talet. År 2005 misstänktes häckning nära Norasjön, Trosa och från gångna säsongen finns återigen en spännande observation från samma plats där två fåglar uppträdde i par och visade intresse för gamla skatbon vid Nora gård under april. Senare under våren är dock fåglarna borta (Claes Leijon m.fl.).

Svartkråka (Corvus corone corone)
(-2016:29/35) (2017:1/1)

Denna form av kråka har inte noterats i vårt rapportområde sedan 2014 och fortsätter därmed att vara mycket sparsam. Man kan misstänka att det är en kombination av faktisk sparsamhet och det faktum att svartkråka kan vara mycket svår att skilja från 2k råka. Noterbart är att sju av de senaste åtta rapporterade svartkråkorna setts under mars eller april, dvs under den vanliga gråkråkans vårflyttningssperiod.

Samtliga fynd: 1 2K+ rastande Granliden, Oxelösund 29.4 (Tommy Knutsson, Jan Gustafsson, Kalle Brinell).

Stare (Sturnus vulgaris)

Staren fortsätter att vara mycket svår att förutse avseende övervintrare och någon tydlig koppling till vinterns väder ser vi inte riktigt. Från gångna säsongen ett måttligt uppträdande under vintermånaderna.

Vinterfynd (januari & december): 1 födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 8.1 och 6 förbiflygande på samma plats 11.1 (Örjan Sjögren, Johan Mellquist, Kurt Östberg). 4 ex. Gesta gård, Strängnäs 21-26.1 (Petter Kappel).

Gulhämpling

Foto: Henrik Andersson



1 rastande Ekdungen, Labro ängar, Labro ängar, Nyköping 30.1 (Lennart Wahlén). 6 ex. Torsberga ängar, Lövsund, Nyköping 3.12 (Hasse Berglund) och möjligen samma 6 ex. Sätterstamaden, Nyköping 9.12 (Hasse Berglund). 1 ex. Labro ängar, Nyköping 16.12 (Fredrik Enoksson). 1 förbiflygande Ekeby våtmark, Eskilstuna 16.12 (Leif Carlsson). 1 ex. Aspafälten, Aspa gård, Oxelösund 31.12 (Adam Stålnäbb, hakim chahed, Samuel Wivstad).

Bergfink (*Fringilla montifringilla*)

Sjungande fåglar under häckningstid är få i vårt rapportområde så årets fynd är värt att notera.

Fynd under häckningstid: 1 adult spel/sång Vadshammars udde, Katrineholm 24.5 (Bo Karlsson, Håkan Lernefalk).

Gulhämpling (*Serinus serinus*) (-2016:7/7) (2017:1/1)

Blott åttonde fyndet från vårt rapportområde så denna relativt långstannande individ gladde många tillresta skådare. Senast det begav sig var 2011. Plats och tidpunkt annars de förväntade.

Samtliga fynd: 1 hane spel/sång Lasarettet/Folkungavallen, Nyköping 17-24.5 (Johan Andersson, Anton Johansson, Jan Karlsson m.fl.).

Steglits (*Carduelis carduelis*)

Vi har kunnat vänja oss vid regelbundna rapporter av större flockar på senare år och så blev det även gångna säsongen. I vanlig ordning ses de stora flockarna på hösten efter häcknings-säsongen. Platserna får betraktas som typiska med stora öppna fält i jordbrukslandskap.

Större flockar (>100 ex): 100 födosökande Hovgårdsdammen, Hovgården, Vansö, Strängnäs 10.9 (Magnus Brandel). 150 födosökande Tybblefälten, SO Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 24-25.9 (Bengt E Larsson, Krister Andersson). 100 födosökande Stenkvistafältet, Eskilstuna 5.10 (Kent Carlsson). 125 födosökande Tybblefälten, SO Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 18.10 - 6.11 (Bengt E Larsson, Krister Andersson). 100 födosökande Hovgårdsdammen, Hovgården, Vansö, Strängnäs 2.12 (Magnus Brandel). 130 födosökande Västerby, Norrlänna, Strängnäs 18.12 (Bernt Andersson).

Hämpling (*Linaria cannabina*)

Vinterfynd fortsätter att vara ovanliga i vårt rapportområde med något enstaka per år i

genomsnitt för 2000-talet.

Vinterfynd (januari & december): 1 ex. födosökande Berga-Tuna, Nyköping 22.1 och 8.2 (Lennart Wahlén).

Vinterhämpling (*Linaria flavirostris*)

Sex fynd från januari om ca 184 och fyra fynd om maximalt ca 67 individer från december ger en total på ca 250 exemplar från vintermånaderna. I den mån man kan tala om ett normalt antal för denna i högsta grad varierande art får detta betecknas som just normalt i jämförelse med de senaste åren. I ett längre perspektiv är det däremot höga antal så vi får se om fortsatta milda vintrar innebär att vi kan vänja oss vid dessa nivåer. Både från vintern och under sträckperioderna noteras i vanlig ordning enstaka större flockar enligt nedan.

Större flockar (>55 ex): 55 rastande Berga-Tuna, Nyköping 16.1 (Jan Karlsson, Björn Johansson). 87 födosökande Nyanlagda dammen, Stenkvistafältet, Eskilstuna 30.1 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 70 ex. Gärdet mellan sågen och Valsta, Nyköping 3.3 (Morgan Andersson). 60 rastande Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 1.4 (Ulf Gustafsson, Björn Gustafsson). 115 födosökande Erikslundsvackan, Västerljung, Trosa 1.4 (Göran Andersson). 60 rastande Ökna, Stenkvistafältet, Eskilstuna 27.4 (Yonas Ericsson). 60 ex. Marviken, Brannäs våtmark, Oxelösund 24-26.10 (Tommy Knutsson).

Gråsiska (*Acanthis flammea*)

Arten har etablerat sig som häckfågel i södra Sverige och då är det rasen cabaret som sprider sig norrut. Om denna spridning fortsätter bör vi förvänta oss en ökning av antalet sommarfynd i Sörmland. Så har det ännu inte blivit utan det har endast gjorts något enstaka sommarfynd i vårt rapportområde de senaste fem föregående åren. Från 2017 kan vi däremot summera fem fynd om tolv exemplar från juni och juli. Återstår att se om detta var tillfälligt eller ett trendbrott.

Sommarfynd: 1 förbiflygande Fyrhuset, Femöre, Oxelösund 19.6 (Anders Adolfsson). 1 hane födosökande Långa viken, Brannäs våtmark, Oxelösund 23.6 (Peter Skoglund). 1 förbiflygande Brandholmens reningsverk, Nyköping 2.7 (Jan Hägg). 1 ex. lockläte Myrskär, Oxelösund 6.7 (Adam Stålnäbb). 8 rastande Bryngelstorp, Nyköping 15.7 (Björn Erixon).

Större korsnäbb, hona

Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



Snösiska (*Acanthis flammea exilipes*)

Under året har det inkommit 22 rapporter om 36 individer vilket är mer i nivå med 2014 efter två år med färre fynd. Fynden fördelar sig på en vårvinterperiod om 1.1-19.3 och en senhöstperiod om 26.10-31.12. Återstår att se om snösiskans degradering från art till ras kommer att påverka rapporteringen.

Kommunvis fördelning: Nyköping (15), Oxelösund (7), Strängnäs (6), Trosa (2), Eskilstuna (2), Vingåker (2), Gnesta (1), Katrineholm (1).

Bändelkorsnäbb (*Loxia bifasciata*)

Fyndbilden från 2017 är tidsmässigt tämligen typisk då det rapporteras bändelkorsnäbbar 16.7-22.10. Majoriteten av fynden görs kustnära, men det är endast några få rapporter som anger sträckande fåglar. Totalt kan vi summera 29 individer denna säsong vilket kan anses normalt för denna kraftigt varierande art.

Rosenfink (*Carpodacus erythrinus*)

Från gångna säsongen finns fynd från 14.5 till 13.8 vilket får anses som synnerligen normalt. Ca 63 sjungande rosenfinkar har rapporterats från året vilket är sämre än de senaste fyra föregående åren och i samma nivå som 2012. Under 2000-talet har vi sett en variation på 30-80 rosenfinkar per år utan en tydlig trend.

Som vanligt görs de allra flesta fynden av sjungande fåglar kustnära vilket återspeglas i den kommunvisa fördelningen:

Nyköping (33), Oxelösund (12), Trosa (9), Eskilstuna (5), Strängnäs (3) Vingåker (1).

Tallbit (*Pinicola enucleator*)

Från 2017 kan vi summera fem fynd om 14 fåglar under perioden 8.1-25.2 och sju fynd om 22 fåglar från perioden 22.10-5.12. Nio av de tolv fynden (26 av 36 individer) görs kustnära. Det hela får anses tämligen normalt för denna högst varierande art som ses i låga antal de år det inte är invasion. Något som inte hänt sedan 2012.

Stenknäck (*Coccothraustes coccothraustes*)

Stenknäck är en art vi normalt inte kommenterar i årsrapporten numera, men årets ansamling vid Brännäsområdet i Oxelösund är värd att uppmärksamma. Lokalerna ligger nära varandra så det rör rimligen samma flock. Större ansamling: 70 rastande Fiskarstugan, Oxelösund 4.2 (Kalle Brinell). 80 stationära Brännäs våtmark, Oxelösund 9.2 (Tommy Knutsson).

Lappsparv (*Calcarius lapponicus*)

Fyndbilden för året är tämligen normal med några få fynd under vårsträcket och med lejonparten under höststräcket. Det som istället sticker ut är vinterfyndet från januari. Vinterfynd är i vårt rapportområde ovanliga.

Vinterfynd: 1 ex. Bergshammar, Nyköping 8.1 (Anton Johansson, Adam Stålnäbb, Morgan Andersson).

Snösparv (*Plectrophenax nivalis*)

Bortser vi ifrån rena vinterfynd från januari och december sträcker sig vårperioden för snösparv från gångna säsongen från 27.2-15.4 medan höstsäsongen kan sägas vara från 27.10-27.11. Några vinterfynd görs de flesta år så det kan anses normalt medan totala antalet rapporterade fåglar från 2017 om ca 94 individer är något lågt och det förklaras främst av att större flockar uteblev helt.

Vinterfynd (januari, december): 7 rastande Högkulla, Rävsnäs, Strängnäs 10.1 (gnm Yngve Meijer). 3 förbiflygande Hulla badplats, Öljarén, Vingåker 22.12 (Bengt E Larsson). 20 förbiflygande Stenkvistafältet, Eskilstuna 29.12 (Sten Ljungars, Monica Ljungars).

Ortolansparv (*Emberiza hortulana*)

Ortolansparven har nu blivit något av en raritet i vårt rapportområde och precis som 2016 så görs endast två observationer under gångna säsongen.

Samtliga fynd: 1 adult hane födosökande Fågelmattning norr om Aspaleden, Oxelösund 13.5 (Pontus Åkerholm). 1 ex. spel/sång Grysta, Katrineholm 16.5 (Jan Sjöstedt).

Videsparv (*Emberiza rustica*)

Precis som ortolansparven får man närmast betrakta videsparven som en raritet i vårt rapportområde. Normalt noteras 1-2 individer per år i genomsnitt under 2000-talet så årets fyndbild får anses högst normal med just två fynd under artens höststräck.

Samtliga fynd: 1 förbiflygande Stäpphöksberget, Marsäng, Nyköping 18.9 (Lennart Wahlén, Tommy Ubbesen). 1 rastande Brännäs våtmark, Oxelösund 2.10 (Tommy Knutsson).

Sävsparr (*Emberiza schoeniclus*)

Från januari och december finns fynd från två lokaler i Eskilstuna, tre lokaler i Nyköping, en lokal i Oxelösund och två lokaler i Trosa. Summerar man högsta notering från respektive lokal blir det totalt 24 individer. Det handlar

förstås om platser med mycket vass och gärna öppet vatten. Fyndbilden är sig rätt lik från de senaste 20-30 åren med ganska stora fluktuationer från år till år beroende på hur bister vintern är.

Större korsnäbb, hane

Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com

Ob. dvärg-/videsparv (*Emberiza pusilla/rustica*)

Då både videsparv och dvärgsparv är ovanliga i vårt landskap kan det vara av intresse att ta med ett fynd som avser endera arten.

Samtliga fynd: 1 lockläte Höjdplatån, Gamla Oxelösund, Oxelösund 29.10 (Jan Gustafsson).



Rapportering av fågelobservationer

Artsammanställningen i den här årsboken bygger på fågelobservationer som gjorts under 2017 och som rapporterats företrädesvis via rapporteringssystemet Artportalen (www.artportalen.se).

Det är den regionala rapportkommittén för Södermanland, ofta förkortat till Rrk, som har gjort sammanställningen. Rrk har också till uppgift att granska de rapporter som kommer in via Artportalen eller som skickas in direkt till Rrk:s rapportmottagare. Det är Rrk som avgör om en ovanlig observation har tillräcklig kvalitet för att godkännas och publiceras. Det kan gälla en observation av en ovanlig fågelart, men även en observation som gjorts vid en ovanlig tid på året, en s.k. fenologirapport.

Rapporter som gäller mycket exklusiva fynd skickar Rrk vidare för bedömning till rapportkommittén på riksnivå, ofta förkortad Rk.

För den som inte använder rapporteringssystemet Artportalen, utan vill skicka in skriftliga rapporter, gäller fortfarande att alla rapporter, även de som ska behandlas av Rk (Riks), skickas till Rrk:s rapportmottagare. Skriftliga rapporter gällande 2017 skickas in senast den 5 februari 2018 för att komma med i rätt årsrapport.

Vi ser annars helst att du använder rapportssystemet Artportalen och att du rapporterar successivt. Detta underlättar oändligt för Rrk och innebär att

vi alla får mycket på köpet avseende exempelvis bevakning av särskilt intressanta fynd (rariteter, udda antal, udda tidpunkt o.s.v.) med hjälp av de filter vi definierat.

Notera att rapporter inskrivna i rapportssystemet Artportalen efter den 31 januari påföljande år riskerar att inte komma med i rätt årsammanställning.

Glöm sedan inte att göra beskrivningar av sällsyntare arter eller udda fynd i övrigt där skriftlig beskrivning krävs. Vilka dessa är framgår av filteringen uppsatt i Artportalen av Rrk, men som gemene rapportör egentligen inte behöver hålla reda på. Om man rapporterar något som kräver beskrivning kommer automatiskt en länk att skapas till ett rapportformulär i Artportalen som man ser när man är inloggad. För att se denna länk behöver man klicka på art/arterna under rubriken "Fynd för validering" till vänster på din egen sida när du är inloggad i Artportalen. Om du använder pappersblankett bör du skicka din beskrivning snarast till Rrk:s rapportmottagare. Då får Rrk en möjlighet att bedöma densamma i tid.

Notera att det går bra att rapportera även känslig information i Artportalen som häckningar av rovfåglar och liknande. Dessa publiceras naturligtvis inte i detalj och kommer inte att synas för andra än rapportören och Rrk, men kännedomen om dem kan vara avgörande i fågelskyddsarbetet.

Rrk Srm

Rrk:s ledamöter under 2017

Under arbetet med rapporter inkomna under 2017 består Rrk Sörmland av åtta ledamöter.

Håkan Lernefalk, Katrineholm
Sammanställande, rapportmottagare och sammanställningsansvarig
Storgatan 16 A
641 45 Katrineholm
073-7889767

Göran Andersson, Trosa
Sammanställningsansvarig

Per Flodin, Flen
Ansvarig Artportalen och sammanställningsansvarig

Jan Hägg, Nyköping, Sammanställningsansvarig

Petter Sundin, Strängnäs, Sammanställningsansvarig

Joachim Strengbom, Eskilstuna
Sammanställningsansvarig

Anton Johanson, Nyköping
Sammanställningsansvarig

Yngve Meijer, Stallarholmen
Sammanställningsansvarig

Skriftliga rapporter för rariteter hanteras lämpligen i Artportalen.

Rödstart juv

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com





Övre bilden: Göran Altstedt med en tornfalk
Nedre bilden: Några utav deltagarna på Enskär
Foto: Ingrid Altstedt



Hartsö-Enskär fågelstation

2017

Verksamheten startade med inventeringar på Enskär och i övriga delar av Hartsö skärgård under häckningstid. Ett flertal besök gjordes på Enskär, framförallt för att inventera eventuell förekomst av höksångare. I övriga delar av Hartsö skärgård inventerades för att följa häckande fåglar och häckningsframgång hos bland annat gråtrut, ejder och tordmule.

Den negativa trenden som pågått flera år fortsätter tragiskt nog. Därefter följde den ordinarie ringmärkningen, efter sedvanlig uppstartshelg, från 14/9 till 21/10. Flera invasionsarter uteblev helt, eller noterades endast i låga antal. Anmärkningsvärt i fångsten var bland annat tornfalk, svart rödstjärt, tajgasångare och två varfåglar.

Inventeringar

Den yttre delen av Hartsö skärgård, framför allt runt Stora Garkast, inventerades från april till juli med regelbundna besök på flera öar och skär. Under perioden maj till juli besöktes även Enskär regelbundet för att huvudsakligen inventera sylvia-sångare, framförallt eventuell förekomst av höksångare. Resultat som följer behandlar arter i urval.

Knölsvan häckade med 3 par runt Enskär. Ett par i viken närmast fågelstationen, Gräshålet, ett par vid norra Enskär/Grönskär och ett par i Laxvarpet, nordvästra Enskär. Vid de första besöken konstaterades 5, 6 respektive 5 ungar för dessa par. Mot slutet på sommaren hade de blivit 2, 3 och 2. På St. Garkast häckade också ett par, som fick ut 2 ungar, som dock klarade sig fram till början av september.

Gravand noterades endast vid några få tillfällen, och då endast ensamma fåglar. Ett par snatterand noterades vid flera tillfällen på Enskär, dock utan att häckning konstaterats. Minst 3 par skedand fanns på Enskär, varav minst ett fick ut ungar. I övriga området noterades ytterligare minst 2 par. Kricka häckade framgångsrikt på två ställen på Enskär. I övriga området noterades minst två par. Vigg konstaterades häcka på bland annat St. Garkast med

två par. Även på Enskär häckade vigg, där sågs en hona med 9 ungar. Ejder har inte noterats häcka på någon av de öar som besökts. Inte en enda unge har heller noterats under båtfärder i området. Flockar med vuxna fåglar har dock noterats vid flera tillfällen med upp till drygt 1000 individer. Svärta har noterats med upp till 20 individer vid norra Enskär. Någon häckning har dock inte konstaterats. Knipa konstaterades häcka på bland annat Enskär, där en hona och 8 ungar sågs. Flera par småskrake har noterats runt Enskär, och ytterligare några få par i övriga området.

Två par svarthakedopping noterades i Gräshålet, södra Enskär, varav ett par fick ut 4 ungar. Gråhäger häckade med en mindre koloni, 7-8 par, på Enskär. Trana sågs under hela sommaren med ett par på Enskär, men någon häckning kunde inte konstateras. 10 par strandskata konstaterades i området, varav 2 par på Enskär. Ett par större strandpipare fick ut en unge på Stora Garkast, och ytterligare ett par häckade på Enskär. Två par vardera av tofsvipa, enkelbeckasin, morkulla och rödbena fanns på Enskär. Även 5-6 par drillsnäppa noterades. I övriga området noterades rödbena och drillsnäppa med några par vardera. Roskarl noterades glädjande nog med två par i området.

Ett par kustlabb häckade på Skeppsklubben och fick ut en unge. Ett par skrattnås häckade på Enskär med en unge som resultat. Gråtrut fanns i två kolonier där häckningsförsök genomfördes. På Stora Garkast påbörjades 10 par häckning, med totalt två ungar som resultat (!). Dessa två blev dock inte flygga. Även på Torskbådan genomfördes häckningar, men

några flygga ungar noterades inte heller där. Silvertärna häckade i minst 6 kolonier i området med totalt cirka 120 par. Tordmule har på några få ställen gjort häckningsförsök, men precis som de föregående fem åren lyckades inte ett enda par få ut ungar. På Enskär konstaterades en sjungande hane höksångare 11/6, men det visade sig vara tillfälligt då den inte kunde återfinnas vid återbesök. I övrigt under inventeringarna på Enskär kunde även noteras upp till 5 årtsångare, 5 törnsångare, 4 par törnskata, 2 rödstjärt, 2 trädgårdssångare, 2 härmsångare, 3 gransångare, 1 svartvit flugsnappare, rödvingetrast, hämpling, mindre korsnäbb och sävsparv. Häckning av ladusvala genomfördes på fågelstationens utebelysning, med tre flygga ungar som resultat. Även sädesärla häckade i fågelstationen med 4 ungar som resultat.

Bland övriga observationer under vår och sommar kan nämnas upp till 50 skärnsnappor i mars. Kentsk tärna 7/7. Skröntärna 21/8. Sandlöpare vid flera tillfällen bland andra vidare i augusti.

Uppstart

Inför starten av höstens ringmärkning genomfördes den traditionsenliga uppstartshelgen 9-10/9. Ungefär 10 personer deltog i denna aktivitet under lördagen och hjälpte till med röjning, målning, städning och allt annat som behöver göras innan start. Dagen avrundades med gemensamt fika på eftermiddagen. Några stannade kvar till söndagen och kompletterade med lite småsaker som vi inte hann med under lördagen.

Observationer under hösten

Den enda observerade lommen under hösten var en storlom 29/9. Även skäggdopping var en art som det gjordes få observationer av, då den endast noterades två dagar. En förbiflygande brun glada sågs 24/9, vilket är 2:a fyndet i området. En kungsörn sågs 15/10. Tornfalk noterades under tre dagar. Ovanligt många

stenfalkar, tio individer, sågs under hösten varav 3 stycken 16/9. Pilgrimsfalk observerades vid tre tillfällen. En dvärgbeckasin stöttes ur vassen vid fågelstationen 14/9. Höstens enda dvärgmås noterades rastande 8/10. Berguv noterades vid två tillfällen, en som flög lågt över fågelstationen i skymningen 5/10 och en hördes 19/10. Spillkråka noterades endast under tre dagar i oktober. Även mindre hackspett var fåtalig med endast två observerade, 2/9 och 1/10. Rödstrupig piplärka sträckte över Gräshålet 9/9. Två observationer av försärla gjordes, 15/9 och 13/10, vilket är 8:e och 9:e fyndet på Enskär. Varfågel sågs sex dagar under hösten, vilket är fler än normalt. En flock på 8-9 bändelkorsnäbbar flög över fågelstationen 5/10. Höstens enda observation av större korsnäbb gjordes 18/10.

Ringmärkningen

Säsongen startade 14/9, gjorde sedan ett uppehåll 18/9 till 23/9, och fortsatte sedan sammanhängande till 21/10. Inga nya arter för stationen fångades under hösten. Många invasionsarter noterades i låga antal under hösten med få ugglor, hackspettar och mesar. Stationens 11:e tornfalk fångades 5/10. Hornuggla fångades det fyra av, vilket är högsta antalet sedan 1990, säkerligen tack vare uppspelning av läten. Ovanligt många järnsparvar fångades denna höst. Sedan 2007, då 51 stycken fångades, har medelfångst varit 5 per år. Svart rödstjärt fångades 20/10, vilket är fågelstationens 4:e. Senast det begav sig var 2007. En tajgasångare fångades 11/10, vilket är den 24:e i ordningen. Sannolikt hördes samma fågel 12/10. 2 varfåglar fångades, vilken inte fångas årligen. De bergfinkar som fångades var de första på 5 år. "Snösiska" fångades det hela nio stycken av. Dessförinnan har det endast fångats sex stycken totalt. 233 gråsiskor får anses vara en hög summa med tanke på att knappt 4000 har fångats totalt. Mycket tack vare sista veckans engagerade personal. Totalt har nu 178 032 fåglar av 165 arter ringmärkts vid Hartsö-Enskär fågelstation.



Trädkrypare
Foto: Ingrid Altstedt

Ringmärkta fåglar i tabell:

Sparvhök	2	Gransångare	28
Tornfalk	1	Lövsångare	20
Hornuggla	4	Kungsfågel	989
Jorduggla	2	Grå flugsnappare	2
Större hackspett	2	Entita	2
Ängsplärka	1	Svartmes	9
Gärdsmyg	58	Blåmes	24
Järnsparv	15	Talgoxe	15
Rödhake	279	Trädkrypare	23
Svart rödstjärt	1	Varfågel	2
Rödstjärt	3	Bofink	11
Stenskvätta	1	Bergfink	2
Koltrast	20	Grönsiska	13
Taltrast	23	Gråsiska	233
Ärtsångare	5	"Snösiska"	9
Törnsångare	1	Domherre	10
Trädgårdssångare	1	Gulspurv	1
Svarthätta	24	Sävspurv	1
Tajgasångare	1	SUMMA	1838

Kontroller och Återfynd

Två främmande kontroller gjordes under hösten. Den mest långväga var en kungsfågel från Kaliningrad, som dessutom fångades två gånger. Den andra kontrollen var från grannen Landsort, en gärdsmyg som tog ett drygt år på sig att hitta till Enskär.

En av våra ringmärkta pärlugglor återfanns som häckade i Norge ett år och åtta månader senare. Det är 23:e återfyndet av pärluggla. Det motsvarar 2,2% av de fångade vilket är en ganska hög andel återfynd. Snittet för stationens återfynd ligger på 3,7%. Av grönsiska gjordes två återfynd, vilket är de första återfynden sedan 1994 för arten. Den ena kontrollerades i S:t Petersburg efter ett år, den andra i Norge efter ungefär ett halvår. En gråsiska valde att flyga österut och kontrollerades i Pärnu, Estland, 11 dagar efter att vi ringmärkt den.

Främmande kontroller

VP 07209 – Kungsfågel, fjolåring
2017-03-29 Kaliningrad, Ryssland
2017-10-01 Enskär (GAT)
2017-10-04 Enskär (GAT)
Kontrollerad av ringmärkare och släppt
186 dagar, 443 km NNV

CZ 18746 – Gärdsmyg, årsunge eller äldre
2016-10-02 Landsort
2017-10-17 Enskär (PWG)
Kontrollerad av ringmärkare och släppt
1 år 15 dagar, 23 km VSV

Återfynd inrapporterade 2017

CX 15476 – Grönsiska, årsunge
2016-10-13 Enskär (GAT)
2017-10-07 S:t Petersburg, Ryssland
Kontrollerad av ringmärkare och släppt
359 dagar, 894 km ONO

DB 50588 – Gråsiska, årsunge
2017-10-20 Enskär (PWG)
2017-10-31 Pärnu, Estland
Kontrollerad av ringmärkare och släppt
11 dagar, 388 km O

7132714 – Pärluggla, årsunge
2015-09-21 Enskär (URM)
2017-05-10 Åmot, Norge (häckande)
Kontrollerad av ringmärkare och släppt
1 år 232 dagar, 437 km NV

CX 15552 – Grönsiska, årsunge
2016-10-17 Enskär (GAT)
2017-04-10 Ostfold, Norge
Kontrollerad av ringmärkare och släppt
175 dagar, 387 km VNV

Personal

Följande personer har, förutom undertecknad, bidragit till höstens verksamhet som ringmärkare eller assistent: Per Folkesson, Per Flodin, Anita Eriksson, Bernth Andersson, Urban Rundström, Lillemor Däckfors, Per-Åke Hägerroth, Peter Altstedt, Ingrid Altstedt, Nicke Helldorff, Dan Johansson, Janne Oldebring, Lennart Wahlén, Patrik Wildjang och Eva Olofsson. Tack för er värdefulla insats!

En extra eloge till Christer Larsson som snickrar holkar vi säljer till förmån för verksamheten, vilket medför ett välkommet tillskott i kassan. Vi är givetvis även tacksamma för det driftbidrag Länsstyrelsen beviljat för verksamheten. Flera personer har även bidragit med "sponsring" på olika sätt, stort tack även till er, ingen nämnd - ingen glömd!

Besök gärna vår hemsida
www.sormlandsornitologerna.se

Under pågående ringmärkningssäsong går det även att följa verksamheten dagligen på vår blogg hartsoenskar.blogspot.se

Göran Altstedt
hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se



Försäljning

Stöd fågelstationens verksamhet genom att köpa fågelholkar i olika storlekar, klisterdekaler, "enskärsugglan" (med eller utan tomteluva) och den snygga kepsen med broderad logga.

Kontakta gärna undertecknad för köp och leveransfrågor

Göran Altstedt

hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se



Keps 150:-



Enskärsugglan 50:-



Fågelholkar i olika storlekar



Dekal 20:-



Hökuggla

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com

Fågelföreningen Tärnan

artrally 2017, Nyköping/Oxelösund

För 21:e gången gick Tärnans artrally av stapeln på lördagen den 21 januari. I perfekt skådarväder startade rallyt och vädret var på vår sida hela dagen.

18 olika lag med totalt 53 deltagare åkte runt i Nyköpings- och Oxelösunds kommuner för att samla arter till sitt lag. Vi hälsar alla dessa välkomna till detta sociala arrangemang. Givetvis även alla andra också.

Denna blandade skådardag med social aktivitet blir mer och mer uppskattad av de närvarande. För att vara med krävs inget annat än att anmäla ett lag och sedan ha roligt och

utföra denna dag i sitt eget tempo. Det viktigaste är inte att segra, det viktigaste är att komma ut och träffa skådarkamrater från alla hörn av Sörmlands län, samt att det kommer skådare utanför länet och deltar.

Efter tävlingstidens slut så samlades vi för gemensam genomgång av dagen på restaurang Källan Restaurang & Café i Oxelösund.

Inne på restaurangen började Ingvar Jansson med att hälsa alla välkomna.

Det som sedan följde var detta. Ingvar berättade om kommande Tärnanaktiviteter, sedan berättade Bernth Andersson om sina hörselapparater och den nya parabeln som kan

*Segrande laget. Från vänster: Kalle Brinell, Torbjörn Brissman och Jan Sjöstedt
Foto: Jan Karlsson*





*Katarina och Ulrika
Foto: Jan Gustafsson*

kopplas till hörselapparaten. Vi fick sedan höra om Miljöskådarlistan, och Tärnans "Hitta årets fågelart 2017" i Nynäs naturreservat. Därefter prisades 2016 års vinnare i "Hitta årets fågelart 2016 på Labro". Vinnare blev Peter Lantz med sin upptäckt av en berglärka. Priset delades ut av föreningens vice ordförande Per Astfeldt.

När detta var klart började vi gå igenom dagens observerade arter för att sedan följa upp med att se hur många arter respektive lag samlat ihop samt utdelning av vandringspriset.

Årets segrarlag blev även i år Kalle Brinell och Jan Sjöstedt, nu med förstärkning av Torbjörn Brissman. De lyckades få ihop hela 71 arter denna dag.

Med 67 arter kom laget Peter Lantz, Markus Forsberg, Per Folkesson och Sofi Nordfeldt på andra plats.

På tredje plats kom laget Jonny Werdin, Jan Oldebring och Lennart Wahlén med 64 arter.

Under dagen så sågs 85 olika arter av lagen tillsammans. Det blev två nya arter för Tärnans artralys historia detta år, hökuggla (vid Tuddetorp, Koppartorp) och silltrut (i Nyköpings hamn). Några arter som inte ses så ofta blev det också: Bläsand sågs för andra gången och den var i Kylvattendammen i Oxelösund. Dvärgbeckasin sågs för tredje gången och den var vid Täppan, Oxelösund. Berguv sågs för andra gången (hemlig lokal). Nötkråka sågs för tredje gången och den var vid Labro.

Det har nu setts 133 arter (+ mandarinand och grågås x kanadagås, men dessa har ej medräknats) totalt under de 21 år som artralylt bedrivits.

Vi hade även i år stängt två områden för besök, då störningsfrekvensen i dessa områden blir så extrem med många deltagande personer. Områdena som vi stängde var ett visst område vid Täppan, Brannäs våtmark i Oxelösund samt reningsverksdikedet på Brandholmen, Nyköping.

Efter allt prat och genomgång blev vi idag serverade en tacobuffé efter en hård dags slit.

Vi som arrangerade det hela vill TACKA alla deltagare för en väl genomförd dag i fält. Utan ert deltagande vore det en omöjlighet att genomföra artralylt.

*Väl mött från arrangörerna i Fågelföreningen Tärnan
Jan Gustafsson och Tommy Pettersson*

Snösiskan

inte längre egen art

Snösiskan betraktas som en ras av gråsiska. Det börjar bli svårare och svårare att försvara artstatusen för snösiska. Förutom tidigare genetiska studier (Marthinsen m.fl. 2008, Amouret m.fl. 2015, Ottvall m.fl. 2002) har det nu kommit ytterligare en studie som undergräver artstatus; Mason och Taylor (2015). Mason och Taylor har gjort en stor studie med "highthroughput"-sekvensering. Till skillnad mot andra studier (t.ex. victoriasjöciklider, nicaraguakraterciklider och amerikanska ekar), där man fått hög upplösning trots recent evolutionär tidsskala, så ger gråsiskstudien en påfallande frånvaro av genetisk variation trots stor geografisk och fenotypisk bredd i urval av stickprover över hela Holarktis (98 % av variationen hos 20 000 SNPs var inom huvudarten).

Man tror inte att de olika arter som erkänns; flammea, hornemanni och cabaret (den sistnämnda erkänns t.ex. i Storbritannien, inte Sverige) har genomgått långa perioder av

allopatrisk divergens och sedan kommit tillbaka i sekundär kontakt. Istället tyder deras resultat på att dessa taxa har en gemensam evolutionär historia och för närvarande delar en enda genpool, en polymorfisk metapopulation som är utbredd i hela Holarktis, men som kan tänkas genomgå en nutida differentiering via ekologisk selektion. Individuella gråsiskor som klassas som olika arter spänner över ett fenotypiskt kontinuum, istället för åtskilda klasser.

Gråsiskor är primärt frätare och är beroende av träd som ger föda, vilka kan variera mycket mellan olika år. De är därför nomadiska utanför häckningstid och kan flyga mycket långa sträckor, i flockar som är fenotypiskt variabla, och eventuellt även har låg ortstrohet vid häckning, vilket skulle kunna ge genflöde mellan geografiskt åtskilda populationer. Det finns få bevis för assortativ parning och en hybrid-

Snösiska

Foto: Kalle Brinell



zon mellan fenotyperna, som skulle indikera reducerat genflöde, har aldrig påvisats. Gråsiskor har en likartad lätesrepertoar, och har rapporterats anpassa sina läten till identiska i blandpar och matcha flockläten, eller utveckla flockspecifika läten som är oberoende av dräkt och morfologi. De skillnader som trots allt observerats kan bero på en extremt sentida artbildningsprocess, som inte alls återspeglas i genetiken.

De små abiotiska skillnaderna hos nischerna i Nordamerika som observerats mellan flammea och hornemanni kan spela en roll här. De skillnader i dräkt som observerats kan ha adaptiv signifikans: ljusare fjäderdräkt kan ge bättre kamouflage på högre latituder och liten näbb ger mindre värmeavgivning (Glogers och Bergmanns regler). Mason och Taylor gjorde också en specialstudie i ekologisk nischmodellering på nordamerikansk häckningsdata över hornemanni och flammea och visade på påfallande överlappning mellan lämpliga abiotiska förhållanden. Man anser därför att utbredningsmönstren följer en klimatgradient, och inte en allopatrisk/parapatrisk modell eller en sympatrisk nischsegregationsmodell. Slutsatsen både Mason och Taylor, och översikten av Amouret i samma nummer av ME blir att gråsiska – snösiska – brunsiska bör betraktas som en och samma art. Gråsiskan flyttas samtidigt till släk-

tet *Acanthis* (se stycket om *Carduelinae* ovan) och får namnet *Acanthis flammea* (Redpoll).

Av världslistorna är det hittills bara HBW/BirdLife som slagit ihop siskorna, och i likhet med Tk betraktar *Acanthis* som ett monotypiskt släkte.

Referenser

- Amouret, J. m.fl. 2015. Evolutionary status of Icelandic Redpolls *Carduelis flammea islandica* (Aves, Passeriformes, Fringillidae). *J. Ornithol.* 156: 1035–1048.
- Marthinsen, G., Wennerberg, L. och Lifjeld, J. T. 2008. Low support for separate species within the redpoll complex (*Carduelis flammea*–*hornemanni*–*cabaret*) from analyses of mtDNA and microsatellite markers. *Mol. Phylog. Evol.* 47: 1005–1017.
- Mason, N. A. och Taylor, S. A. 2015. Differentially expressed genes match bill morphology and plumage despite largely undifferentiated genomes in a Holarctic songbird. *Mol. Ecol.* 24: 3009–3025.
- Ottvall, R., Bensch, S., Walinder, G. och Lifjeld, J. T. 2002. No evidence of genetic differentiation between lesser redpolls *Carduelis flammea cabaret* and common redpolls *Carduelis f. flammea*. *Avian Sc.* 2: 237–244.

*Sveriges Ornitologiska Förening –
BirdLife Sverige/Taxonomikommittén*

Gråsiska

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Tärnans

utbildningshelg 2017

19 - 20 augusti var det dags för Tärnans utbildningshelg. Denna gång med inriktning på vadare.

På lördagen, med start kl.13.00, träffades vi i friluftsförbundet i Ryssbergen. Ordförande Ingvar Jansson hälsade oss, ca 50 personer, välkomna, sedan drog det igång med föreläsningar om vadare vi kan få se runt om i Sverige. Först ut var Per Astfeldt, sedan följde Anton Johansson, Olle Pers, Göran Andersson, Jukka Värynen, Janne Gustafsson och sist Janne Sjöstedt. Alla föreläsare höll på i ca 30-40 minuter då de berättade för oss om hur man genom olika kännetecken och läten kan artbestämma vadarna. Ja, en himla massa vadare finns det, tror det blev 29 st!

Bensträckare mellan varje föreläsare, go' fika och frukt.

Som avslutning på lördagens utbildningsdag blev vi bjudna på italiensk buffé, mycket gott!

På söndagen åkte vi till Vadsjön där vi spanade efter vadare och försökte artbestämma dem. Inte helt lätt då det ibland var på långa håll. Tur att det fanns så många duktiga fågel-skådare på plats som gärna hjälpte till. Vi fick se bl.a. dessa arter, rödspov (rasen islandica), myrspov, spovsnäppa, svartnäppa, gluttsnäppa, brushane, grönbena, enkelbeckasin, större strandpipare, kärrensnäppa, skogsnäppa och tofsvipa. Flera rovfågelsarter blev det också,

brun kärrhök, fiskgjuse, tornfalk, lärkfalk m.m. Vi fick även se gök, buskskvätta och törnskata.

Till sist vill vi ge en stor eloge till alla som har jobbat med detta arrangemang och gjort det till ännu en lyckad utbildningshelg! Ingen nämnd, ingen glömd!

Marie Mardla Sundin



Samtliga foton i denna artikel är fotade av: Marie Mardla Sundin, www.flickr.com/photos/lamasuma



Kustpipare
Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Foto: Jan Karlsson



Ejderhusprojektet

på Hävringe 2017

Utgångspunkten för vårt engagemang i Ejderhusprojektet är att vi, under treårsperioden 2016-2018, vill undersöka om våra ejderhus och ejderskydd kan erbjuda ådorna skydd mot predation av havsörn. I Norge har skärgårdsbor sedan länge med framgång fått ådor att häcka i ejderhus. Vi vet ej hur lång tid det där har tagit för ådorna att vänja sig vid ejderhusen innan de accepterade dem, men vi vill göra ett liknande storskaligt arbete på Hävringe.

Efter 2016, projektets första år, var vi försiktigt optimistiska. Ingen åda häckade då inne i ett ejderhus, men några ådor häckade alldeles intill ett ejderhus och en tredjedel av de enklare skydden blev utnyttjade. Vi hade vid några tillfällen under sommaren 2016 observerat drygt 100 ejderungar i vattnet, vilket var betydligt fler än åren innan. Vi noterade också vid de besök vi gjorde på Hävringe under 2016 att det fanns färre havsörnar ute på ön jämfört med de närmast föregående åren. Någon enkel förklaring till detta kunde vi inte finna.





Foto © Bildbeviset, fotograf:
Peter Karlsson, Nyköping

den första kullen som kläckts och lämnat boet, i början av juni sågs drygt hundratalet ungar runt Hävringe och troligen kulminerade antalet kullar strax därefter. Dock var vi inte på plats vid det tillfället, utan liksom 2016 avslutades själva studien av örnpredation när ejdrarna lämnat sina reden.

Vi var ute på Hävringe i form av arbetslag om 2-3 personer vid sju olika tillfällen under perioden 24/4-22/5 för att kunna observera örnarnas beteenden och predationsförsök samt följa häckningarna 2017. Detta år kunde vi övernatta på ön och hade dessutom tillgång till vaktstugan, där vi infann oss före gryningen för att kunna studera havsörnen utan att de skulle vara medvetna om vår närvaro.



Inför 2017 års häckning öppnade vi upp merparten av de befintliga trettio ejderhusen i ett försök att göra dem mer attraktiva. Vi två tillfällen under första hälften av mars besökte vi ön för att utföra dessa justeringar, samtidigt som vi förändrade och omplacerade en del av de från 2016 befintliga trettioalet enklare skydden. Och inte nog med det, vi utökade antalet öppnare, enklare skydd med ytterligare ett trettioal, varför det inför säsongen 2017 fanns ca 90 möjligheter för ejderhonor att skydda sig mot predation av havsörn under ruvningstiden.

Våren 2017 blev ovanligt kylig, så detta års häckningar blev försenade och med en utdragen äggläggningsperiod. De första ådorna började ändå sin häckning i slutet av april och ruvningar pågick sedan för de senaste kullar ända fram till mitten av juni. Den 22/5 sågs

Under 2017 har minst 14 ådor häckat i våra ejderhus/-skydd. I nio av dem fann vi äggrätter som säkerställde en fullbordad häckning. Ytterligare några bon intill andra hus/skydd visar på att fler honor dragits till dessa och nyttan med dem. Även detta år fanns exempel på att viss örtvegetation hindrat ådorna att välja några av skydden p.g.a. igenväxning. En uppskattning ger vid handen att minst ca 25% av funktionella skydd under 2017 har utnyttjats av ruvande ejderhonor detta år, vilket är en ökning jämfört med resultatet 2016.

Vi noterade också att tre honor av svärta ruvade i våra ejderhus/-skydd efter att ejdrarna lämnat och fått ut sina ungar på vattnet. Att skydden gagnar inte enbart ejdern är uppenbart, svärta och småskrake samt i viss mån vigg är arter som också minskat kraftigt i Sörmlands skärgård, men som på Hävringe fortfa-



Foto: Jan Karlsson

rande har livskraftiga bestånd. Speciellt svärtan är anmärkningsvärt talrik vid Hävringe.

När det gäller predationen av havsörn på ejder och andra arter av sjöfågel, så var situationen liknande den som noterades under 2016. Inte så många yngre örnar, men åtminstone två par adulta havsörnar fanns ofta på eller i närheten av huvudön. Flera ejdrar sågs slagna och ätna av örn, både hanar och honor hade fallit offer. Även minst en grågås och två knölsvanar hade blivit till örnmät. Det som var mer uppenbart detta år var att örnnarna valde att slå sina byten under tidig morgon och sen kväll, när det var ganska dåligt ljus. Möjligen är det en effekt av att ruvande fåglar just då passar på att lämna boet för att gå ned till vattnet för att dricka? Förutom örn så är trut och kråka, speciellt den senare, predatorer på fåglarnas ägg. Liksom tidigare år så finns både häckande och strövande kråkor på Hävringe, flera observationer gjordes under 2017 där hela äggkullar sannolikt plundrats och ätits av kråkor. Om det skett i kombination med örnpredation har vi ännu inga direkta observationer av.

Vi ser också med sorg i ögat att det är väldigt många, hundratals, ejdrar och svärtor, som ligger kvar i vattnet och ej går till häckning. Vad det beror på vet vi ej men en möjlig tolkning är att det beror på att de ej känner sig tillräckligt starka för att producera ägg, ruva och föda fram ungar. Vi vet att ejdern lider av tiaminbrist. Det behövs olika insatser för att skapa en bättre havsmiljö och bättre förutsättningar för ett vitalt liv för musslor, små kräftdjur, fiskar och fåglar etc. En annan möjlig (del-)förklaring kan ju vara att det är en viss del icke köns mogna individer som ligger kvar utan att gå till häckning, dessutom kan det vara fåglar som skall vidare till väldigt nordliga häckningsplatser, det senare gäller då speciellt svärtan.

Sett ur olika perspektiv och med tanke på hur dålig reproduktionen av ejder har varit i många år blir vårt ejderhusprojekt viktigt. Vi ser predation från havsörn och att trutar och kråkor kan kapitalisera på den. Kan vi med detta enkla projekt öka reproduktionen av ejder så är det gott.

Tack till Petter Stålnäbb för övernattningshjälp och till följande organisationer och företag som har stött vårt Ejderhusprojekt:

El- och Stugföreningen på Hävringe, Hävringelotsarnas jaktvårdsförening, Naturbruksgymnasiet Öknaskolan, Marelox, Världsnaturfonden (WWF), Sörmlands Skärgårds Intresseförening (SSIF), Naturskyddsföreningen Nyköping & Oxelösund, Länsstyrelsen Sörmland, Sörmlands sparbank, SSAB Oxelösund, Alvins fond, Fågelföreningen Tärnan, Cramo Nyköping, Optimera Nyköping samt frivilligt arbete i alla organisationer.

Vad vi planerar att göra framåt

Det är fortfarande så att ejderhonorna verkar föredra de mer öppna ejderhusen/-skydden. Det betyder att vi kommer fortsätta arbetet med att öppna upp befintliga ejderhus.

Vi kan konstatera att flera av våra ejderhus/-skydd inte står på optimala platser. Vi plane-

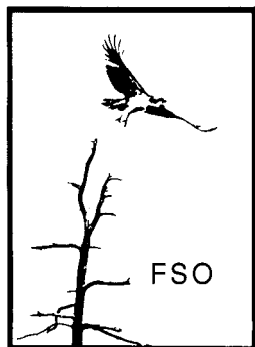
rar att flytta på dessa för att optimera förutsättningar inför nästa års häckning.

Det är många fler ejderhonor som frihäckar än som väljer våra ejderhus/-skydd. Vad är det som styr att de väljer att häcka i våra ejderhus/-skydd? Vi ser det som en läroprocess där vi försöker se mönster och förstå vad som styr ejderhonnornas val.

Vi är fortfarande försiktigt optimistiska och vi ser fram emot 2018 för att se om våra tänkta förändringar kommer göra skillnad.

Vi hoppas att under 2018 bättre kunna följa upp vad som händer vid misslyckade häckningar, samt även studera hur ungdullarna klarar sig respektive utsätts för predation sedan de lämnat boet.

Projektgruppen för Sörmlands Ejderhusprojekt



Skräntärnan

i yttre Bråviken 2017

Våra skräntärnor i yttre Bråviken har det tufft med att få ut flygga årsungar. I denna sammanfattning skall vi redovisa vad som har hänt 2017 och lite hur det gått. Vi kan säga att de har "uppförsbacke" och bakhalt!!!

Som vanligt började vi med några kontrollturer till yttre Bråviken för att konstatera att de var kvar. Vi har ju alltid en osäkerhets känsla då de som art är kända för att överge ett häckningsområde (ö) helt plötsligt och framförallt när de hela tiden blir utsatta för predation. Vi undersöker ju varje år stora ytor för att se om det finns några nya öar med skräntärnor. Under 2017 besökte vi hela norra delen (Sörmlands-

delen) av yttre Bråviken ända in till Kvarsebo samt yttre delen av Marsviken, vid en första kontrolltur. Vid två andra tillfällen besökte vi yttre Bråviken på Östgötasidan (Penningskären) – Källskären – Vattungarna – Hävringe och Grässkären i Oxelösunds skärgård. Samt vid en sista kontrolltur kontrollerade vi Hartsöarkipelagen i samband med inventering av de nationella skärgårdsrutorna.

Resultatet av dessa kontrollturer gav att skräntärna fanns kvar på Långa Hället, samt att de hade bytt ö vid Yttre Benskären från den norra ön till den södra ön. Vi fann även några solitära skräntärnor vid Litet skär NV Risskären, Mellre

Skräntärnemärkning, Foto: Henrik Andersson





Montering av satelitsändare, Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com

Benskären båda öarna i yttre Bråviken samt vid Norra Grässkärsklubben i Oxelösunds skärgård. Därutöver upptäckte vi många nya fina öar där det fanns förutsättningar för skrântärna men även andra skärgårdsfåglar att ha kontroll på.

Resultatet för 2017 blev i yttre Bråviken således 43 par på Långa Hället (Srm) och 28 par på södra ön Yttre Benskären (Ög). Totalt 71 par, återigen en minskning av antalet häckande fåglar, 86 par 2016 och 90 par 2015. Det är svårt att få en helt säker siffra på antalet häckande par då de par som blivit predaterade i ett tidigt skede lägger en ny äggkull, och att de då ibland byter ö inom området. De par som lägger ägg har under 2017 haft ett ganska stort antal 3-äggskullar, vi upplever det som om det har varit fler än tidigare år. Totalt ringmärktes 108 årsungar 2017, ett lägre antal än föregående år, men då fanns det fler häckande par vilket också gör att årets resultat av ringmärkta årsungar per par är något lägre 1,52 mot fjolårets 1,55.

Antalet ungar som blivit flygga under 2017 bedöms vara katastrofalt lågt då vi haft kraftig predation av ungfåglar från fåglar, ingen minskning har utförts i år likt föregående år (se separat artikel om detta i årsboken). Sannolikt så har vi enbart fått ett fåtal ungar av dessa

117 årsungar på vingar, sannolikt inte mer än ca 15 ex.

Olika separata projekt har under sommaren utförts på våra skrântärnor

Under sommaren infångades 5 adulta skrântärnor vilka förseddes med GPS-sändare. Dessa fem fåglar lever fortfarande och sänder signaler så att vi kan följa dem. När de lämnat yttre Bråviken rastade alla 5 först vid Rugen i norra Tyskland innan de tog lite olika vägar genom Europa två via Grekland och de andra via Italien till Tunisien/Libyen för att sedan flytta till Nigerdeltat i Mali. Tydligt dåligt där i år så tre av dem drog vidare och är nu i gränsfloden mellan Senegal och Mauretanien ganska nära havet. Så just nu vid julhelgen 2017 är det 2 i Nigerdeltat och 3 i Senegal.

Vi satte också GPS-sändare på 7 st årsungar som var s.g.s. flygga. Tyvärr visade det sig att sex av dessa fallit offer för havsörn, 3 av ungarerna har tagits och sedan transporterats till tre olika aktiva havörnsbon då GPS-sändarna har visat detta. Två av dessa sändare ligger fortfarande kvar i havsörnsbona medan den tredje har vi hittat i närheten av havsörnsboet vid en slaktplats/matplats för havsörn medan de tre andra har tagits av havsörn och där GPS-sändaren har blivit kvar på ön där fågeln slagits. Dessa tre sändare har vi hittat.

Trots allt så har vi en årsunge som fortfarande lever och flyger omkring samt sänder GPS-sig-naler som vi kan följa. Fågeln höll till sin första tid utanför häckningsområdet i Östergötland, den pendlade mellan Roxen och Tåkern dagligen. När det sedan blev tid att flyga söderut så stannade den till vid Montpillier i södra Frankrike och var där en längre period, för att därefter flytta ner till Chiclana de la Frontera söder om Cadix i sydvästra Spanien där den nu tillbringa vintern, åtminstone i skrivande stund i julhelgen 2017.

Vi har trots alla motgångar fått flera svar under 2017 vad det är som händer i yttre Bråviken. Vi kan konstatera att den enskilt största predatortorn på årsungar som är nära flygga är havsörn, vi har utöver de GPS-sändartagna årsungarna som tagits till havsörnsbon hittat flera färgringar vid dessa bon. När det är ägg och mindre ungar så är trutar en större predator, vi kunde under 2017 se att en ensam gråtrutsunge, fick skrântärneungar av sina föräldrar, raderade en separat del av skrântärnekolonin som var placerad på en bergshöjd ca 75 meter ifrån huvudkolonin på Långa Hället. Av fem häckande par skrântärna så försågs denna gråtrutsunge med

alla skrântärneungar som kläcktes på bergshöjden. Med effektivt eftersök efter invandrande mink till öarna i yttre Bråviken och då med avlägsnande av dessa minkar så får vi inga predation av mink. Vi har genom åren nu lärt oss hur vi skall gå tillväga för att kunna hålla denna del av yttre Bråviken minkfri.

Genom vårt arbete i denna skärgård så lär vi oss mycket om hur en skärgård fungerar och kan då läsa av yttre tecken, både positiva och negativa, inte bara om skrântärna utan även om alla andra skärgårdsarter som finns här. Vi kan också genom detta arbete ge nya fågelskådare från trakten möjlighet att få ta del av detta spännande arbete med skärgårdsfågel, alltså en typ av utbildning.

Ett stort tack till alla som varit med under 2017 och jobbat i yttre Bråviken med skrântärnan.

*För Skrântärna Södermanland/
Jan Gustafsson och Ulrik Lötberg*

*Nykläckt skrântärna
Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com*





Orrtupp
Foto: Henrik Andersson

Bortglömd vildmark

20 minuter från stan – Stora Bötet

Det är den 10 april och av hänsyn till orrarna så gick jag som vanligt ut till kojan i totalmörker två timmar före förväntad gryning. Orrarna brukar ju övernatta inte alls långt från spelplatsen så att kliva ut på morgonen kan störa och försena hela spelet. Trots det hann jag inte ens till mosskanten förrän något yrvaket, högt över mitt huvud, drog iväg genom trädtopparna. Men det var inget bullrigt uppflog som av hönsfågel utan bara dova vingslag och ljudet av avbrutna grenar och kvistar. Högst troligt en havsörn tänkte jag med tanke på att jag sett en eller flera varje gång jag varit ute tidigare.





Spelplatsen från kojan
Foto: Henrik Andersson

Som vanligt blötast just vid myrkanten, sen var det inga problem att ta sig ut. Pärflugglor "pooaade" både vid Bötesberget och lite längre bort längs norra sidan. Installerade mig i kojan. Strax före halv fem anlände den första tuppen, det var morgondimma som gav ett magiskt ljus. Den satte sig i en trädtopp strax bakom kojan och började "toppspel". Snart anlände ytterligare två som också satte sig i trädtoppar intill arenan. Efter en stund landade en mitt på den öppna ytan. Den sprudlade av energi och började med att bubbla och tjooscha och göra jämfotahopp på närmare en meter. Det var uppenbart att den gjorde allt för att provocera de andra att komma ner. Efter en stund damp de andra ner, men de hann aldrig komma igång förrän något skrämde iväg allihop. De flög några hundra meter västerut där det redan bubblade av några andra tuppar.

De tre återkom efter en stund och det blev några rejäla tuppfigther mellan två av dem. Den tredje, som verkade yngre, höll sig på behörigt avstånd från de andra och småbubblade. Vid ett par tillfällen hade jag tupp på mindre än 10 meter avstånd från kojan och

kameran gick varm. Likt ett bombplan med sina breda vingar stryker en ung havsörn över småtallarna, vinklar in över spelplatsen, gör en riktig lågsniff och med tunga vingar går den rakt emot mig. Med en lätt vingkorrigering höjer den sig och går vidare någon halvmeter över kojtaget. Orrarna drog förstås direkt och kontrasten i flygteknik var slående. Havsörnens flygning uppfattades närmast loj, som om den visste att han ändå aldrig skulle hinna ikapp en frisk tupp. Han hade säkert provat ett antal gånger. De tre tupparna drog inte långt utan hade bara tagit sig bort till det andra spelet som fortfarande var aktivt.

Någon halvtimme senare var de tre tupparna tillbaka och strax bakom dem gled en höna som satte sig i en tall medan grabbarna med förnyad energi drog igång igen. Strax därefter ser jag mörka fåglar komma mycket högt ifrån väster. De gör sen närmast "fallande lövet" ner mot arenan och det visar sig vara ytterligare fyra hönor, men de gjorde bara ett svep över spelplatsen och gick istället ner i trädtoppar hundra meter norrut. Tupparna drog sig gående i den riktningen, men stannar nedanför tallen med den ensamma honan. Sen drar



Orrtupp

Foto: Henrik Andersson

allihop bort där de andra landade och det blir trädspel av tupparna.

Solen sken och kastade fina skuggor. Tupparna var snart tillbaka och fortsatte spelet 50 meter från kojans. "Kablonk" på kojtaget. Orre eller havsörn? Skuggan av kojans visade sig nu ha fått en meterhög skorsten, alltså örn. Den klampade omkring fram och tillbaka. Tupparna hade tystnat men satt kvar på marken men viss oro fanns i luften. Hade varit riktigt kul att bara sträcka upp kameran och ta en paparazzi-bild på en förvånad örn tänkte jag och gjorde ett försök. Örnen drog då över spelplatsen och satte sig i en tall på andra sidan spelplatsen. Orrarna drog västerut. Havsörnen flög dit och satte sig i ett träd där istället.

Klockan blev så småningom nästan åtta och jag läser in mig på vad andra gäster noterat. Plötsligt hör jag ett plaskande. Det låter som något vadande. Första tanken är att någon annan människa var på väg till kojans, men borde jag inte sett dem, de kanske gått från sydsidan förstås. Nej, det är helt nära, trana eller kanske paddorna vaknat till med lek i morgonsolen. Tittar ut i snäv vinkel för att försöka

se längs med kojans högra långsida. Möter då en havsörn som precis ska kliva runt hörnet och vi är för en millisekund stående näbb mot näbb innan han får igång sina vingar. Ännu en gång svordomar över att man inte alltid går med kameran först. Nu blev det bara panikflyktbilder på sniskan.

En timme senare sitter de tre tupparna i tallar runt arenan och käkar barr i denna strålande april morgon. En varfågel sätter sig intill en av tupparna och låter lite gnällig. I fonden har hela morgonen hörts både tranor och sångsvanars rop. Man behöver inte vara fågelentusiast för att tycka att det här är en upplevelse. Man minns som barn hur spännande det var att bara sova i kojans, att sedan få se tuppfighter på nära håll ger förstås extra krydda på upplevelsen. Stora Bötet är alltså ett perfekt ställe till att ta med sig alla sina vänner, med förhoppningen att de förstår vad fågelskådning kan innebära och tar steget och blir medlemmar i våra föreningar.

Henrik Andersson



Den unga sparvugglan spanar förhoppningsfullt efter nästa matleverans
Foto: Bertil Karlsson

Den onda dvärgen

I alla tider har det funnits en misstänksamhet mot det okända. I mina trakter som är storskogarna upp mot Åkers bergslag är det mest de små grå tomtarna i skogen som figurerat i "modern" tid. Längre tillbaka var det däremot gott om andra varelser som ofta ställde till det för människorna. Troll förekom och någon enstaka jätte kunde siktas i Gnesta kommun. Den senaste var en jätte på genomresa som sågs vid gården llandet i Gåsinge. Det var inte en av de största men de högsta grantopparna nådde i alla fall upp till bröstvårtorna uppger ett ögonvittne. Detta upptecknades på tidigt 1900-tal så minnesbilden kan vara något grumlad.



Dvärgar har vad jag vet inte förekommit i kommunen på senare tid. I Asatron vimlar det däremot av dvärgar vilket tyder på att det funnits som en del i människornas myter i mycket gammal tid, även här hos oss. I Eskilstuna påminner Sigurdsristningen oss om närvarande dvärgar. Dvärgarna var för det mesta ondsinta och svekfulla men av stor betydelse då de genom sin yrkesskicklighet tillverkade de magiska ting som köptes, stals eller lurades av dem av Asarna. Det handlade om hopfällbara långskepp, magiska ringar, oöverbärliga vapen och annat smått och gott som en samlingsgudar kunde ha nytta av. Begreppet ondsinta dvärgar fortsätter sedan genom historien som i Vagners Niebelungens ring, Per Lagerkvist Den onda dvärgen m.fl. På senare tid har dvärgarna åter uppmärksammats genom mastodontfilmerna Sagan om ringen och Bilbo, En hobbits äventyr, baserade på JRR Tolkins böcker. 2000-talets filmdvärgar framställs som marginellt hyggligare än asatidens dvärgar men girighetens guldfeber finns där och lurar under en mycket tunn fernissa av ädelmod.

Gnestas egen skogsdvärg

I Gnesta kommun har vi vår egen dvärg. Det är den högst verkliga spurvugglan. Som alltid i naturen, när människans värderingar lämnas utanför, finns det inget ont eller gott och i synnerhet ingen ond spurvuggla. Men nog ser den ganska ond ut. Spurvugglan är vår minsta uggla, är bara ca 18 cm hög. Den är inte så ovanlig men på grund av sitt tillbakadragna liv ses den sällan. Spurvugglan lever till stor del av småfåglar i den tätta skogen. Den är dagaktiv som sina bytesdjur. Särskilt i skymningen och gryningen är den aktiv. Den har ett mörkerseende ungefär som en människa d.v.s. lite bättre är de mesar, finkar och andra småfåglar som den jagar. Spurvugglan passar alltså på att jaga när de har fördelen av svagt ljus. Senare på kvällen när de andra ugglorna börjar sin aktiva tid har spurvugglan somnat sedan länge. Ska man på våren försöka lyssna till spelande spurvugglor måste det ske i skymningen eller gryningen, då kan man höra en mjuk vissling, ungefär hyju upprepad varannan sekund. Om man har turen att få se ugglan så är det en mycket liten krabat med fågelvärdens absolut strängaste uppsyn. Ugglorna har till skillnad från de flesta andra fåglar båda ögonen

riktade framåt, som vi människor, vilket gör att de verkligen kan stirra tillbaka. Om ni på våren härmar en spurvuggla genom att vissla, vilket är lätt, blir den fruktansvärt upprörd och de svavelgula ögonen nästan sprutar etter av ilska. I sällsynta fall kan den faktiskt anfalla och sätta sina små vassa klor i huvudet på den retsamma visslaren.

För att knyta ihop resonanget om dvärgar hoppar vi tillbaka till den nordiska gudasagan. Här uppges att dvärgar bodde i håligheter i marken och i kvisthål. Spurvugglan häckar i gamla hackspettbon. Det ligger då nära till hands att anta att de observationer av dvärgar i kvisthål som vikingatidens folk berättade om var ilsket gloende spurvugglor.

En dag i mitten av juli ringde min vän Anders Andersson i Laxne och berättade att han hade stött på en kull spurvuggleungar vid Marvikarna naturreservat. Jag var då inte sen att med kameran i högsta hugg åka ut och möta honom och ugglorna. I en risig ungskog fanns tre nyutflugna spurvuggleungar, två föräldrafåglar och ett antal rödhakar och mesar som ivrigt varnade med nervösa knäppningar. Uggleungarna var ganska stora och bara några kvardröjande ungfågeldun avslöjade vilka som var ungar och vilka som var föräldrar. Enklare var det att bara lyssna. Ungarna pep konstant efter mat med mycket tunna, men uppfodrande läten. Hungern är konstant närvarande hos växande fågelungar.

Var observant

Mitt tips i månadsskiftet juli augusti, när många är ute på svamp- eller blåbärs Expeditioner är att lyssna. Var uppmärksam om ni hör att småfåglar börja varna. Det är ofta en serie upprörda knäppningar. Ni kanske har lagt märke till när en katt passerar genom en trädgård, då brukar det bli ett alldeles särskilt upprört tjatter bland småfågeln, det är samma sak i naturen när en potentiell fara dyker upp. Småfågeln kan också tappa sin skygghet för människor och verkar ha sin uppmärksamhet riktad åt något annat håll än på den relativt ofarliga människan. Det kan då vara den lilla spurvugglan som sitter och lurar, ofta i någon risig gran. Har ni turen att möta spurvugglans blick kan jag garantera att den upplevelsen kommer ni att minnas länge. Ni har mött Asarnas "onda" dvärg.

Bertil Karlsson

Med en intensivt svavelgul blick granskar sparvugglan besökaren.
Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



Adam Stålnäbb
Foto: Samuel Wivstad



Årets fågelart

i Nynäs naturreservat 2017

Även 2017 utlyste Tärnan en Årets-art-tävling, och nu blev Nynäs naturreservat årets tävlingslokal. Reglerna löd: "Skåda fågel i Nynäs naturreservat under 2017, och rapportera dina observationer i Artportalen. I januari 2018 kommer styrelsen, som enväldig domare, att utse den mest intressanta fågelarten som hittats vid Nynäs under 2017".

Syftet med tävlingen var att locka fler skådare till den kanske något bortglömda fågellokalen och antalet rapporter i Artportalen under 2017 tyder på att tävlingen kan ha haft just

den effekten. Under 2017 rapporterades 511 fågelobservationer i området, att jämföra med 369 under 2016 och 360 under 2015.

Styrelsens val av vinnare blev en tallbit som Adam Stålnäbb upptäckte den 3 nov 2017 vid Sandviks camping i Nynäs naturreservat. Tallbiten sågs när den sträckte förbi, och identifierades i första hand på sitt läte.

Vi gratulerar Adam till upptäckten, och hoppas att priset, ett presentkort på Naturbokhandeln, kommer till nytta.

Karin Lindström

Tallbit

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com





Pärluggleprojektet

Förekomsten av naturliga häckplatser för pärluggla tycks minska inom Nyköpings och Oxelösunds kommun. Detta beror sannolikt på ett intensifierat skogsbruk vilket medfört att träd inte tillåts växa till sig i storlek för att utgöra lämpliga boplatser för ugglor. Pärlugglan är en hålhäckare som är beroende av grövre träd där den kan ta över boplatser efter hackspettar. Dagens skogsbruk är även mer homogent än tidigare där gran är den dominerande arten när det kommer till nyplantering. Granplanteringar är dessutom vanligtvis täta och relativt artfattiga.

För att öka häckningsframgången för arten är holkuppsättning ett gott alternativ i områden där naturliga boplatser saknas.

Under hösten 2017 sattes de första holkarna upp i området kring Stora Bötet utanför Nävekvarn. Området har tidigare år hyst spelande pärluggla vilket bör vara en god indikation på att biotopen är lämplig för arten. Under 2018 inventeras aktuellt område dels genom lyssning efter spelande pärluggla och därefter kontroll av uppsatta holkar. Under året kommer fler holkar sättas upp vid Fjällmossen, ett stort myrmarksområde sydväst om Ålberga.

Johan Bergkvist och Mattias Ohlsberg





Backsvåla
Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com

Backsvalor

Kartläggning av kolonier i Södermanlands län 2017

Inom Södermanlands läns gränser finns 10 kolonier med backsvalor rapporterade till Artportalen, t.o.m. augusti 2017. Detta är en sammanställning av dessa, baserad på personliga besök till samtliga kolonier samt uppgifter från Artportalen.



Målsättningen för detta projekt, som nu är inne på andra året, är 4-faldigt

1. Fastställa hur många kolonier som existerar i Södermanlands län samt uppskatta storlek, framtidsutsikter (många sandtag har nyligen eller kommer snart att läggas ner) samt hur svalorna klarar omställning en från att gräva kolonier i naturliga sandkanter till att gräva i högar med stenkross (de flesta sandtagen har under de senaste åren slutat bryta naturlig sand/grus och använder nu natur/sprängsten som mals till lämplig storlek.)
2. Utveckla ett samarbete med platschefer för att försöka påverka intresse för att bevara kolonierna i sina täkter, informera om hur de kan underhålla/skapa nya lämpliga häckbranter t.ex. när gamla häckbranter raserats eller behöver skrapas om.
3. Att väcka intresse och medvetenhet för backsvalans hotade ställning i Mellansverige genom kontakter med fågelföreningar, ansvariga myndigheter och andra som kan tänkas vara intresserade.
4. Förhoppningen är att bidra med detta projekt för att väcka intresse för att ta fram ett förslag till ett åtgärdsprogram för att bevara/utöka de återstående kolonierna av backsvalor i de 3 länen – Stockholms, Södermanlands och Uppsala län. Det finns mycket som enkelt skulle kunna göras, utan större kostnader för vare sig täktooperatörer, kommuner, landsting eller fågel föreningar.

T.ex.

Många täktooperatörer saknar kunskap om backsvalornas vanor att gräva nya kolonier med jämna mellanrum och hur man lätt kan hjälpa dem genom att skrapa till lämpliga häckväggar, t.ex. efter det man grävt bort häckväggar efter häckning eller när befintlig häckvägg börjat förfalla.

Information behövs tas fram till täktooperatörerna

Nya riktlinjer behövs tas fram vid återställandet av nedlagda sandtag. Att bara spara 3-5 meter där befintlig koloni grävt hål är inte tillräckligt. Det finns inte utrymme för svalorna att gräva nya tunnlar när befintliga bohål blivit gamla och kolonin tunnast snabbt ut för att efter några år helt försvinna.

Långsiktigt - inom 5-10 år - kommer många av återstående kolonierna i behandlade län förmodligen att försvinna i takt med nedläggning/återställning av sandtag eller täktooperatörer som övergår från att gräva i sand till att spränga i bergtäkter.

Följaktligen vore det fördelaktigt om man kan etablera backsvalkolonier i miljöer där det är lättare att hantera dessa när det inte längre finns aktiv brytning av sand i täkterna (där det inte längre finns täktooperatörer som gräver fram nya vertikala branter som svalorna kräver för att etablera framgångsrika häckkolonier).

Man kan skapa förutsättningar för nya kolonier invid fågelsjöar eller naturvårdsområden antingen genom att anlägga s.k. "svalhotell", artificiella bomoduler – denna metod har med framgång utvecklats bl.a. i Storbritannien och Spanien – eller, där det är möjligt, gräva fram en naturlig häckbrant. Detta har med framgång – oavsiktligt - gjorts vid Edeby våtmark utanför Stallarholmen, Strängnäs kommun. Här har markägaren, Råfnäs Kungsgård, grävt fram en brant i en liten sandgrop precis invid fågelsjön där de ibland tar sand för privat bruk.

När jag var där 11 juli i år (2017) räknade jag 83 bohål och ca 1/3 hade bobesök under 20 min. En mycket aktiv koloni som etablerat sig där i år efter det att markägaren grävt fram branten i gropen förra hösten. 2016 fanns inte branten och endast 2-3 par häckade i gropen. Nämnas bör att samtidigt som denna koloni etablerade sig under juni månad försvann nästan samtliga svalor från den ungefär lika stora kolonin i det nedlagda/återställda sandtaget Hässelby på Selaön (bl.a. hade man motorcrossövningar rakt igenom kolonin, vilket säkerligen bidrog till att svalorna övergav kolonin). Denna koloni ligger endast ca 5km fågelvägen från Edeby våtmark. Det är nog inte långsökt att förmoda att "Hässelby" svalorna flyttade till denna koloni. Jag har tidigare sett liknande flyttningar bl.a. vid Jäders Betong nordost om Eskilstuna där över 50 par förra året flyttade till grannen, en bonde, med en sandgrop där han precis tagit lite sand för privat bruk och med detta skapat en lämplig brant samtidigt som Jäders grävt bort svalornas häckvägg. Även i Jehanders Lötentäkt på Munsö, Ekerö kommun, har jag under ett fler-



Backsvala, Foto: Lars Sundin, www.flickr.com/photos/lamasuma

tal år studerat hur svalorna flyttar över 5 km i jakt på lämpliga häckväggar. (Det tar endast ett par dagar för svalorna att gräva en koloni med 1-200 bohål).

Kolonier

Husby Grustag/ Nyköping kommun.

Stor, aktiv koloni 2016. Sandhögen med kolonin nu bortgrävd. Ny, mindre, koloni etablerad ovanför stenbrottet. Få genomförda häckningar i gamla kolonin – predation av korp, tornfalk och lärkfalk. Ägaren verkar positiv till insats. Flera stora kolonier med Bivarg etc. 2 kolonier, 30+40 Bohål, 20 häckningar. 2017, nya kolonin. Korpbo undertill. Den gamla kolonin verkade ha misslyckats med häckning. Korpen?

Larslunds Gruståkt/Nyköping kommun.

Nedlagt/återställt sandtag ca 3 km SO Stigtomta. Kolonin i samma 50 m långa brant som i fjol. Den 50 m långa branten sparades åt kolonin vid

återställningsarbetet.

2017, 70 bohål. Ca 20-30 häckningar.

Hässelby/Strängnäs kommun.

Nedlagt – privat - sandtag på Selaön.

Stor aktiv koloni 2016.

2017, 62 övergivna hål – spår av motocross rakt genom kolonin – 15 nygrävda hål på motsatt sida. Jag misstänker merparten av kolonin flyttade till Edebykolonin, 5 km därifrån. (62) + 15 bohål. Ca 5 -7 häckningar.

Edeby Våtmark/Strängnäs kommun.

Belägen nedanför Edeby hästgård, (Stallarholmen) vid östra kanten av våtmarken. 2016 fanns här endast en liten sandgrop full med kaniner och 2-3 par backsvalor. I år tog ägaren sand ur gropen och skapade därmed en ny fin häckvägg åt svalorna. Förmodligen kom de nya svalorna från Hässelbykolonin som i år övergivits.

2017, 83 nya bohål. Ca 30-50 häckningar.

Sätertorps Grus/Strängnäs.

Kallas även "Malmbly" i Artportalen. Svalorna hade i år övergivit gamla häckplatsen och flyttat till sydvästra kanten. (Malmbly-Jehander ca 1km söder om Sätertorp var nedlagt och de 30 bohål jag fann 2016 verkade inte vara aktiva i år.)

2017, 65 bohål. 20-30 häckningar.

Jäders Betong/Eskilstuna Kommun.

Felaktigt benämnd "Jäders Betong". Kolonin har inte häckat där sedan 2014. 2015 flyttade kolonin till grannen, gården Åsby, där en stor fin koloni häckade 2016. Tyvärr återkom endast en liten del av denna population 2017. 2017, 72 bohål, endast 10-15 bebodda? Kolonin har i år flyttat från den del av tälkten som ligger söder om E-20 till tälktdelen norr om E-20, utmed E-20. Kolonin hade även vuxit betydligt jämfört med förra året. Kan det vara så att delar av kolonin som 2016 häckade vid Jäders Åsby gård, ca 4 km norrut i år flyttat hit?

82 Bohål. 40-60 häckningar.

Ättersta (NCC/Ballast) Vingåker Kommun.

Denna tälkt kommer att läggas ner och återställas 2018. Här fanns 2017 2 kolonier. En på samma ställe som förra året vid tälktens västra kant. En ny koloni hade grävts i hög med 0-2 stenmjöl (natursten) i östra delen – 50 hål. Det finns ytterligare ett sandtag ca 500 m väst om detta – skog emellan – som 2017 inte hade några svalor. Med små medel kan man flytta kolonin hit om inga lämpliga väggar sparas i NCC:s del av tälkten.

2017, 2 kolonier 15+50 nygrävda. 4-5+10-20 häckningar.

Fagermons Grus/Vingåker Kommun.

Ligger i skogen vid Österåker. 2 kolonier, 20 bohål vid norra kanten och 23 bohål vid den östra kanten.

2017, 20+23 Bohål. 10 – 10 häckningar?

Lyttersta (Weber)/Vingåker Kommun.

En stor fin koloni längst in i tälkten, vid nordöstra kanten. Mycket aktivitet, kanske den största kolonin i Södermanlands län. Tyvärr fick jag ingen kontaktinfo här i Webers anläggning. Vid besöket hade en gasläcka upptäckts, fabriken utrymms och brandkåren stängt av vägen. Jag tvangs gå igenom skogen nordväst om tälkten för att nå kolonin.

2017, ca 100 bohål i två grupper utmed 20 - 30meters kant. Ca 80 häckningar.

Några reflektioner

Det finns 10 kända lokaler med kolonier av backsvalor i Södermanlands län rapporterade till Artportalen 2017, samtliga i sand-/bergtälkter. 2 av dessa, nedlagda Hässelby sandtälkt på Selaön och sandgropen på gården Åsby, (Jäders Betong) kommer förmodligen att helt tappa häckande backsvalor inom 1-2 år om inga åtgärder vidtas. Här hittade jag i år endast en tynande population på några par. Även kolonin i NCC/Ballast tälkt vid Ättersta som kommer att läggas ned/återställas med början våren 2018 kommer att försvinna under samma tidsperiod om inte lämpliga häckbranter sparas, alternativt gräva lämpliga branter vid närliggande Ättersta Grus som i nuläge inte har häckande svalor i sin tälkt. Således kommer det förmodligen att återstå 7 tälkter med kolonier av backsvalor inom 1-2 år.

Intressant även att notera hur svalorna verkar kunna byta häckplats under maj-juni om lämpligare häckplats i närheten (i Sörmland ca 5 km) upptäcks. Population i Hässelby till Edeby (i maj fanns ca 30 svalor i Hässelby. Mc-störning?). Populationen i "Jäder" till Kjula. Populationerna i Edeby och Kjula ökade i ungefär samma storleksordning som antalet häckande par i Hässelby och "Jäder" 2016.

Värt att notera är även hur kolonin i Swerocks nedlagda/återställda grustag vid Larslunds/Nyköpings kommun fortsätter att leva. Detta är det enda nedlagda sandtaget i de 3 behandlade länen där svalorna fortsätter att häcka flera år efter nedläggning. I övriga sandtag dör populationen snabbt ut efter några år. Här i Swerocks tälkt sparade man en drygt 50 meter lång brant till svalorna där de regelbundet kan fortsätta att gräva nya botunnlar. I Stockholms och Uppsala Län sparades endast den delen av branten där bohål fanns – 5-7 meter - om ens det, i flera fall tog man helt bort kolonierna - resten jämnades ut.

I Södermanlands län verkar det som om ingen större förändring skett vare sig gällande antal eller storlek på kolonier de senaste 7 åren där ca 10 kolonier årligen registrerats (rapport fattas från några av tälkterna något år).

Lite statistik; Södermanland

Antal kolonier i nedlagda sandtag 3*

Antal kolonier i små "bond-gropar" 2

Antal kolonier i aktiva sandtag 5

*verksamheten i Husby "på is" de senaste åren.

Antalet kolonier i naturlig tätkant 12*

Antal kolonier i hög med sand från kross 1

*Det finns ibland fler än en koloni i täkten.

Storlek på kolonier

Det är ofta mycket svårt att bedöma antalet häckande par i en koloni. Därför har jag delat upp kolonierna i "liten" – 5-20 par, "mellan" – 21 -50 par samt "Stor" – över 50 par. En närmare bedömning av antal häckande par i enskild täkt återfinns i presentationen av de 10 täkterna tidigare i denna rapport.

Jag räknar antal par/täkt. Om fler än en koloni finns i samma täkt sammanräknas dessa.

	2000-2005	2006-2010	2011-2015	2016	2017
5-20 par	5	4	4	5	2
21-50 par	4	3	4	2	6
Över 50 par	8	4	-	3	2
Totala antal kolonier	17	11	8	10	10

Bedömningen av antal häckande par mellan 2000-2015 tagna från rapporter till Artportalen. Där mer än en rapport finns från varje tidsperiod har högsta antalet par tagits med. Siffrorna från 2016-17 från egna besök till täkterna.

Den låga siffran 2011-15 beror säkerligen på brist på inventeringar. Intressant att se att totala antalet kolonier i Södermanland varit ganska konstant från 2006 - 2017.

I Stockholms län har antalet minskat från 32 till 9 kolonier under samma tidsperiod.

I Uppsala län har antalet minskat från 20 till 7 under samma tidsperiod.

Bengt Legnell



Fågelföreningen Tärnan

tilldelas Oxelösunds kommuns Miljöstipendium år 2017

Onsdag den 6/12 fick Tärnan Oxelösunds kommuns Miljöstipendium för vårt arbete med Ejderhusprojektet. Stipendiet är på 10 000 kr samt en stor ära och uppmuntran för oss. Motiveringen till deras val säger är:

”Ejderstammen i Sörmland har, liksom på många andra håll, minskat kraftigt på senare tid. Orsakerna är säkert flera, men i ytterskärgården spelar den allt större havsörnsstammen liksom ökad förekomst av mink en stor roll. På Hävringe har föreningen satt ut 90 ejderhus och senaste säsongen har 9 av dem haft fullbordade häckningar. Detta är ett pilotprojekt som har stort intresse i fågelsverige och om det faller väl ut så ska erfarenheten spridas till andra ställen. De första husen som ställdes ut har modifierats då man upptäckte att ejdern föredrar hus som ej är för slutna. Som kustkommun bör vi värna våra sjöfåglar och detta är ett bra projekt som kan ge effekt på sikt.”

Lennart Wahlén och Björn Erixon representerade Tärnan vid utmärkelsen. Det skedde under högtidlig inramning då det sammanföll med att Oxelösunds kommun hedrade kommunanställda som arbetat i 25 år, förtroendevalda politiker som varit valda representanter i 15 år samt utdelning av 5 stipendier varav Tärnan fick ett.

Vi berättade om vilka som har varit med och bidragit i projektet samt delgav dem vad vi har gjort och lite om hur vi tänker framöver. Vi är många som är engagerade och bidrar till detta pilotprojekt och alla bör känna sig hedrade och delaktiga i denna utmärkelse. Det ger oss ytterligare inspiration att fortsätta arbetet med att hjälpa ejdern att få fram fler ungar.

Sörmlands ejderhusprojekt /gm Björn Erixon

Miljöpris 2017

Foto: Jan Karlsson



Sjöfågeltaxering

2017

Under maj månad deltog Tärnan återigen i den årliga sjöfågeltaxeringen som är en riktäckande inventering i regi av Lunds universitet och Sveriges Ornitologiska Förening. Nio inventerare från Tärnan inventerade sammanlagt 22 objekt. Inventeringsmetodiken går ut på att räkna antalet individer i området under ett tillfälle och inventeraren får välja mellan att endast skåda från en punkt eller skåda från flera punkter i en slinga. Fåglar som uppenbarligen är rastande ska inte räknas med utan endast fåglar som kan tänkas häcka i området.

Med sjö menas alla typer av våtmarker såsom sjöar, våtmarker, strandängar och kuster. Om-

rådet som inventeras måste inte vara någon känd fågellokal utan då inventeringen ska representera alla Sveriges sjömarker uppmuntras även inventering av områden med mindre fågel. Risker är annars att statistiken blir skev och ger glädjekalkyler över våra häckande sjöfåglar.

Vi i Tärnan vill uppmuntra alla som vill vara med i inventeringen att kontakta mig som är lokalansvarig för att anmäla sig och en egenvald lokal till nästa års inventering. Fortfarande saknar vi inventerare för exempelvis Strandstuviken och Skåraviken.

Anton Johansson





Kungsörn
Foto: Pekka Palsa

Kungsörnen

i Södermanland 2017

Under 2017 så har ingen organiserad inventering gjorts i Södermanlands län, de observationer som ändå kommit in till arbetsgruppen för kungsörn i länet tyder på 6 revir under året. Några av dessa är mer intressanta och som skall följas upp under 2018. Ingen häckning har konstaterats men vid några tillfällen har det setts 2K fåglar under sommarmånaderna.

Jan-Eric Hägerroth

Brandkronad kungsfågel
Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



Miljöskådarlistan 2017

-artletartävling för Tärnans medlemmar

Fågelföreningen Tärnans artrally, tredje lördagen i januari varje år, är väl känt och uppskattat av många fågelskådare i Sörmland. Under senare år, i takt med ökad miljömedvetenhet, har olika förslag för att göra artrallyt mer miljö- och klimatvänligt förts fram. Det har t.ex. föreslagits att ha en särskild klass där man inte skulle få använda bil för att förflytta sig, eller att man skulle få avdrag med en art per mil man körde utöver en viss sträcka.

I samband med artrallyt 2016 diskuterades dessa frågor bland deltagarna. Olika synpunkter kom fram, men inget större intresse verkade finnas för att ändra reglerna för artrallyt. Årstiden kanske inte är den mest gynnsamma för cykelskådning. Frågan lämnades över till Tärnans styrelse för analys och beslut.

Styrelsen kom fram till att ha kvar Artrallyt i oförändrad form, men att därutöver på prov för Tärnans medlemmar starta en "miljöskådarlista" som skulle spänna över hela året 2017. Om man fick ett någorlunda stort deltagande i en sådan tävling borde det ge en större miljövinna (i form av minskade utsläpp m.m.) än en särskild "miljöklass" i det ordinarie artrallyt.

Miljönyttan var huvudprincip när reglerna skulle fastställas. I huvuddrag blev reglerna följande:

- Man ska ta sig hela vägen från hemmet till obs-platsen och hem igen utan hjälp av motordrivna färdmedel (med hemmet likställs eget fritidsboende).
- Tidtabellsbunden kollektivtrafik är tillåten att använda.
- Miljö-obsar från hela Sverige under hela året får tas med.
- Man ska vara medlem i Fågelföreningen Tärnan.



En förutsättning för att kunna genomföra Miljöskådarlistan var att man skulle kunna rapportera in sina arter på Tärnans hemsida och även där kunna följa den aktuella ställningen mellan deltagarna. Tärnans (och FSO:s) webbmaster Tormod Kelen kontaktades och han förklarade sig villig att konstruera rapportsystemet och listan på hemsidan. Detta var inget litet arbete, men i god tid till årsskiftet var det klart och den 1:a januari 2017 kördes det hela igång. Efter några förbättringar efter hand fungerade det hela alldeles utmärkt.

Hur blev då responsen? Jo faktiskt över förväntan. Hela 35 personer var med. Låt vara att alla inte fortsatte att rapportera in så många gånger. Några kanske ledsnade när de märkte att de hamnade en bit efter i listan. Andra fortsatte dock trots detta. Många rapporterade enbart eller nästan enbart från sitt absoluta närområde. Några ansträngde sig mer och cyklade, åkte buss, tåg med mera och tog sig mer eller mindre långt från hemmet. Artrapporter kom sålunda förutom från Sörmland även från flera andra landskap från Lappland i norr till Skåne i söder och från Västergötland i väster till Gotland i öster. Några av deltagarna är bosatta eller har fritidsboende i andra delar av landet, vilket nog bidrog till att öka det totala antalet inrapporterade arter en del.

Totalt rapporterades 235 arter in, en imponerande siffra! Och vad sägs om arter som vit-

vingad tärna, härfågel, berglärka, lundsångare, brandkronad kungsfågel, gulhämpling och videsparv? Alla dessa i Tärnans verksamhetsområde (Nyköping-Oxelösund). I övriga landet sågs/hördes bland annat jaktfalk, hökuggla, slaguggla, dalripa, fjällripa, gråspett, tretåig hackspett, lavskrika, svarthakad buskskvätta och pungen.

Segrade i tävlingen gjorde Lennart Wahlén med 209 arter. För detta belönades han med ett presentkort på Naturbokhandeln. Tvåa kom Bertil Karlsson med 206 och trea Peter Lantz med 204 arter. Medelvärdet för alla deltagare var 105 och medianvärdet 103 arter. Sammanfattningsvis blev utfallet av tävlingen mycket lyckat. Flera uttryckte sin uppskattning över att få motivation att ta cykeln till skådarlokalerna. Och påpekade att de också sett och hört fåglar längs vägen, som de inte skulle ha upptäckt om de åkt bil. Sammanlagt avverkade deltagarna antagligen några hundra mil med cykel.

På grund av det positiva gensvaret kommer en ny tävling, "Miljöskådarlistan 2018", anordnas under 2018. Synpunkter och förslag på ändrade regler, bland annat när det gäller geografiskt område, användande av kollektivtrafik och skådning från eget fritidsboende har inkommit, men Tärnans styrelse har bestämt att samma regler som under 2017 ska gälla även under 2018.

Mats Andersson



Lennart Wahlén
Foto: Jan Karlsson

Öknaskolans Naturbruksgymnasium

holkprojekt

Gymnasiearbete utfört av Pontus Dahlgren som går årskurs tre, inriktning Jakt- och viltvård på Öknaskolans Naturbruksgymnasium.

Gymnasiearbetet är examensgrundande och målet med gymnasiearbetet är att visa att eleven är förberedd för det yrkesområde som gäller för den valda yrkesutgången, viltbruk.

Det ska pröva elevens förmåga att utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom yrkesområdet, viltbruk. I det här gymnasiearbetet har Pontus valt att utföra arbetet inom viltvårdsåtgärder där syftet är att främja holkhäckande fågelarter, i detta fall holkhäckande arter som pärluggla, kattuggla, skogsduva m.fl. samt en predator kontroll genom att sätta ut fällor för mård och mink.

I sitt arbete har Pontus förberett sig genom att inhämta kunskap via litteratur och andras erfarenheter om holkhäckande arter och deras biologi. Då hålhäckande arters häckningsmöjligheter försvåras av för få naturliga boplatser och troligen hög predation av främst mård så ingår det även kunskap om de predatorer som påverkar dessa häckande arter. Holkar och fällor har Pontus byggt i sitt arbete.

I arbetet har det satts upp 8 stycken holkar anpassade för främst pärluggla och kattuggla. Holkarna är uppsatta inom Nynäs naturreservat. Pontus kommer att inventera de uppsatta holkarna för att dokumentera om någon av holkarna är bebodda. I de fällor som placerats ut har det inom jakttid för mård fångats 3 stycken mårdar och i minkfällorna har det fångats tre minkar och två illrar. Vid nysnö i januari konstaterades det att en mård sökt daglega i ett hackspetthål, modell större, och mårdfälla placerades ut vilket gav en stor hanmård dagen efter.

Handledare

Stephan Gäfvert

Yrkeslärare Öknaskolans Naturbruksgymnasium

Naturreservatsförvaltare Nynäs

Öknaskolans holkprojekt,

Pontus Dahlgren

Foto: Stephan Gäfvert





Torshälla limpor
Foto: Sten Ljungars

Svarttärnor

mängder av svarttärnor!

Våren 1994 flyttade min fru Monica och jag till Torshälla Huvud till en sommarstuga, som vi renoverat till åretruntbostad. Torshälla Huvud är en halvö som ligger vid den större fjärden Blacken i Mälaren. Vårt hus ligger nära stranden längst norrut på udden med utsikt mot Mälaren i norr och om jag inte försummar att klippa häcken, har vi också utsikt över Mälaren i en smal vinkel åt väster. Från ett mindre bryggdäck vid stranden ser vi Mälaren i en sektor på 180°. Den täcker Kvicksundsbron i väster följt av ett pärlband av öar från Vargholmen-Granholmen.... till Flässjan i nordost. Raden av öar ligger som närmast 1 km bort. I öster ser vi Stora Blackhäll vid seglingsleden in till Sundbyholm. 700 m österut ligger två små skär, som i Artportalen kallas Torshälla limpor. På det största skäret, som är ca 200 m² stort, står fyren "Torshälla Huvud" och på det andra ett träd och några buskar.



När vi flyttat till Torshälla Huvud upptäckte vi att här fanns det mycket fågel. Fåglar som häckade i närheten eller som bara sträckte förbi. Till idag har vi sett eller hört 177 arter från tomten. Våren 1995 hade vi t.ex. en ejderhane simmande vid bryggan. Inget märkvärdigt vid en havskust men ganska ovanligt vid en insjö.

Under en rad av år efter milleniumskiftet häckade ett par lärkfalkar nära oss. När ungarna blev flygga placerades de i vår trädgård medan föräldrarna jagade sträckande småfåglar över vattnet. Jakter skedde med hisnande flygkonster, som ofta gav fångst men som ibland avbröts några meter över mig med ett dån från den tvärbromsande lärkfalken, som ju inte ville flyga in bland träden.

Vid ett tillfälle kom två falkar lågt över mig in mot trädgården. Det var en ung pilgrimsfalk som intensivt och ljudligt mobbades av en av lärkfalkarna. Pilgrimsfalken flydde in i en tall vid huset, tänkte över situationen några sekunder och flög sedan tillbaka ut över vattnet.

Ibland när man skådar från bryggan får man oväntade besök. En ung hane bändelkorsnäbb upptäcktes på strandkanten, där den drack vatten, mindre än 5 m från mig. På bryggan satt en morgon två strömstare och vid ett annat tillfälle en försärla.

Svarttärnor såg vi till att börja med då och då men bara enstaka åt gången. Vi antog att de hörde till den grupp av svarttärnor som häckade i Askövikens endast 7–8 km norrut fågelvägen.

År 2003 häckade ett tjugotal par fisktärnor vid fyren på Torshälla Limpor, som tidigare bara sporadiskt varit bebodd av gråtrutar. Det verkade påverka möjligheten att uppleva svarttärnor på närmre håll. Den 26:e juli såg Monica och jag tillsammans med Björn Fors, som också bor på Torshälla Huvud 5 svarttärnor rasta vid fyren. Den 28:e rapporterade Thomas Pettersson, Västerås i den 3-manna-grupp, som inventerade fåglar på Mälarskären, att 7 svarttärnor rastade vid fyren. Dessutom upptäckte de att en smätärna till och från rastade där mellan födosöken! Den 31:e juli gick proppen ur när det gäller svarttärnor det året. Då rastade ungefär 20 svarttärnor, samtidigt som 13 kom sträckande från öster mot

fyren och tog höjd och steg så högt att jag inte längre kunde följa dem i tuben. Under några dagar kunde vi nu följa ett 20-tal svarttärnor i deras halsbrytande flygövningar där tyngd-lagen tycktes vara satt ur spel. Kanske en förberedelse för att skydda sig från angrepp av falkar eller något helt annat.

Våren 2014 var vindarna sådana att en del flyttande fåglar tog en nordligare bana än brukligt. Den 8:e maj såg vi samtidigt 50 svarttärnor och 100 dvärgmåsar födosöka på Blacken. I södra Sverige var det då även ett mycket stort inflöde av vitvingade tärnor, som vi förgäves spanade efter.

Under åren fram till 2013 gjorde enstaka fisktärnspar sporadiska försök att häcka vid fyren utan att kunna freda sina ägg och ungar mot det par av gråtrut som regelbundet häckade på den andra ön på Torshälla limpor.

Våren 2013 bestämde sig ett 10-tal par fisktärnor för att häcka vid fyren och under 2015 och 2016 häckade där ett 30-tal par framgångsrikt. Våren 2017 gjorde åter 10 par ett häckningsförsök men paret av gråtrut hade nu utökats till två och de totalförstörde årets häckning. I juli månad fanns inga fisktärnor kvar.

Från att under åren 2015 och 2016 i juli och augusti sett upptill 10–16 svarttärnor rasta vid fyren, såg vi i år inga svarttärnor alls rasta under den perioden.

Men den 16 maj 2017 hände något egendomligt. Vid den tidpunkten fanns det fortfarande 10 par fisktärnor som häckade vid fyren.

Monica och jag satt i uterummet med utsikt över Mälaren. Vi såg då kl. 20:10 en svarttärna födosöka inte långt från bryggan, vilket aldrig brukar ske på våren men som däremot händer under sensommaren. Jag gick ner till bryggan och strax efter jag fått upp tuben ser jag 44 svarttärnor komma lågt över Blacken och slå sig ner vid fyren. Och sedan fortsatte det att komma flock på flock med svarttärnor. Jag sprang upp och hämtade Monica och jag ringde Björn Fors som kom drygt 5 minuter senare. Inflödet av nya svarttärnor fortsatte till 21:15 och vid de talrika uppflogen fick vi möjlighet att räkna svarttärnorna. Vi kom till att de var minst 150 men knappast fler än 155! Och praktiskt taget alla rastade på den

lilla ytan norr om fyren. Varifrån de kom och vart de skulle kan man bara gissa. Under dagen hade vi bara sett någon enstaka svarttärna födosöka, så förmodligen kom de sträckande. De verkade födosöka en kort stund innan de landade vid fyren.

Nu var vi spända på vad som skulle hända nästa kväll. Under dagen hade vi knappt sett en enda svarttärna.

Jo, vid samma tid började åter en massa svarttärnor födosöka över Blacken och därefter slå sig ner vid fyren! Denna gång var de något färre. Vi räknade till 110.

Följande dag, den 18 maj, hade antalet minskat till 105 men de uppträdde på samma sätt som förut.

Den 19 maj var det bara 7 som rastade vid fyren. Det hade nu börjat blåsa lite mer och kanske var förhållandena för födosök inte längre gynnsamma eller också var det bara så att sträcket var över.

Är det vanligt med så stora ansamlingar av svarttärnor i Sverige?

Artportalen redovisar att under 2017 har observationer av 100 eller fler fåglar gjorts fyra gånger. Tre gånger vid Torshälla limpör och en gång från häckningsplatsen Sörsjön, Tämnares i Uppland med 120 individer. Jämfört med att det i Sverige enligt en del källor beräknas häcka ca 300 par motsvarar våra 150 adulta fåglar 25 % av Sverigepopulationen. Men det är kanske inte alla "svenska" fåglar och det är kanske helt olika fåglar de olika dagarna. De sågs ju inte förrän på kvällen. Om så är fallet skulle det handla om $150+110+105+7=372$ svarttärnor! Rastade också svarttärnor den 15 maj?

Under hela 2000-talet har 150 eller fler svarttärnor setts vid sex tillfällen förutom vår obs. Fem år vid Sörsjön, Tämnares med upptill 110 häckande par och den 8:e maj 2016 födosökte 250 fåglar vid Krankesjön, Skåne. Så särskilt vanligt är det inte!

Sten Ljungars



Svarttärna
Foto: Sten Ljungars

Minkjakt 2017

vid Hållenöarna och dess omgivning

Totalt besöktes området vid tre tillfällen denna säsong, fördelat på två besök innan skrântärnorna hunnit anlända och endast ett besök under häckningstiden. Fågelskådarna var ute oftare så skrântärnekolonierna blev ändå besökta nästan en gång i veckan från början av maj till slutet av juli. Genom att skådarna fått in bra rutin på att leta efter tecken på minknärvaro och att de informerade om läget efter varje besök fanns det ingen anledning att göra lika många jaktbesök. Denna säsong sköts två minkar innan skrântärnorna hunnit anlända till kolonin och skrântärnorna blev inte utsatta för någon minkpredation, däremot blev en betydande del av skrântärneungarna återigen prederade av vad som blev bekräftat vara havsörn.

Nytt för denna säsong var att fler öar i direkt anslutning söder om också ingår i jaktområdet. En minkhona sköts på Stora Stångskär i slutet av mars och en sannolik minkföryngning inom området kunde även denna säsong undvikas. Vid samma tillfälle sköts även en minkhane på grannön Yttre Stångskär. Vid ett tillfälle under häckningssäsongen meddelade fågelskådarna om ett möjligt pågående minkangrepp, denna gång i mitten av juli på Måsklabbarna i jaktområdets nordvästra hörn. En större koloni med fisk-/silvertärnor var plötsligt borta. Vid kontroll dagen efter hittades vare sig minkspillning eller rester av döda fåglar, så predation från mink uteslöts.

Daniel Karlsson (minkjägare)

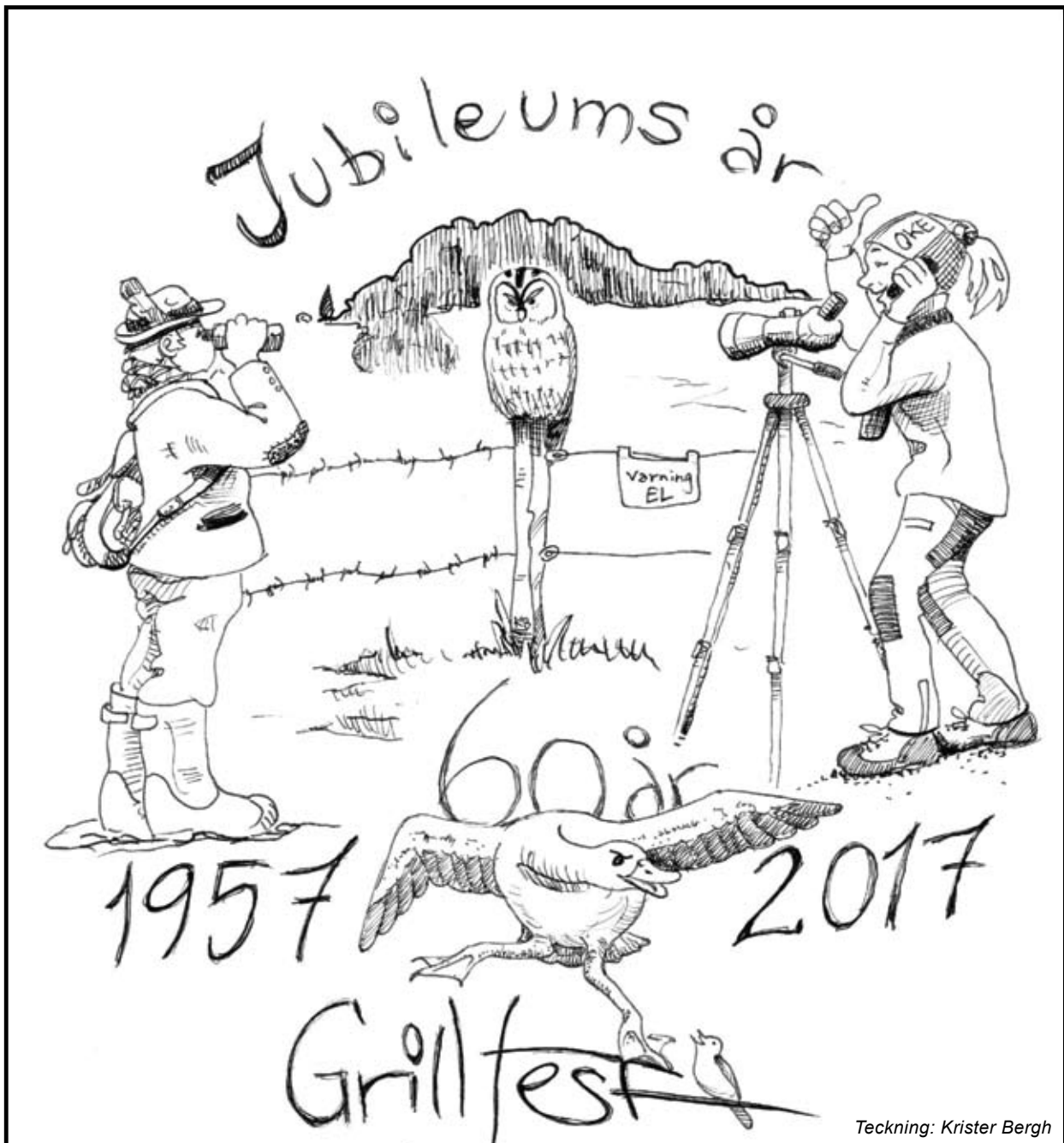
Markus Forsberg (fågelskådare och minkjägare)

Slaktplats, Foto: Jan Karlsson



OKE

Jubileumsår 2017



Teckning: Krister Bergh



komsten inom kommunen. Ända in på 70-talet var dessutom klubben reserverad för manliga fågelintresserade. (Ett mycket viktigt undantag var Ingrid Jansson hustru till Gösta Jansson. Hon överglänste ofta de manliga när det gällde fältbestämning. Hon var dessutom en mycket kunnig botanist. Ingrid fanns där som en självklaret.)

Idag är ordningen en annan. Alla med ett fågelintresse är välkomna in i klubbgemenskapen man som kvinna, ung eller gammal. Vid inomötena nuförtiden, främst i daglediggruppen, delar man med sig av färska fågelrapporter men dessa möten är även av mer social karaktär. Via appar och telefoner håller man sig annars uppdaterad om vad som händer i fågelväg inom och utanför kommunen.

Lars Broberg berättade under jubileumsfesten med inlevelse hur han som ung blev förtjust i Sörfjärden med dess vasshav och fågelliv. Till en början var det ringmärkning av brun kärnhök som fångade hans intresse men snart dök de första rördrom-

Innan bilen gjorde det bekvämt, smidigt och självklart att ta sig ut i naturen var det nog inte lika självklart för kvinnor att ens äga eller skaffa sig fältmässiga kläder, än mindre annan utrustning. (Gällde nog vid den tiden en hel del annat friluftsliv också)? Möjligen intresse för botanik, blommor, undantaget? Då var man ute i vackert väder och mitt på dagen och inte som när det gällde fågel ofta i svinottan eller under andra okristliga tider på dygnet. Ugglor har ju ingen mänsklig dygnsrytm till exempel. Trots det hörde det till att vid en brasa sitta och hoppas få höra något. Väldigt mycket av förutsättningar och värderingar har ändrats.

Fågelskådandet var nog heller inte lika accepterat som det dessbättre är i dag?

Att dela med sig av fågelupplevelser under sociala förhållanden var lika viktigt då som nu. Det satte prägel på och gav månadsmötena mening. Det var klubbträffarna som gällde för att få förstahandsinformation om fågelföre-

marna upp i Sörfjärdens vassar som det skulle visa sig blev en våtmarksfågel som Lars under hela sitt fågelliv har följt, studerat, ringmärkt och under senare år även försett med satellitsändare. Lars Broberg konstaterade att hans fågelstudier i Sörfjärden sträcker sig längre i tiden än OKE har funnits som fågelklubb. Alltså mer än 60 år har Lasse vigat åt fågelstudier i och omkring Sörfjärden en vik av Mälaren mellan Eskilstuna och Strängnäs.

Bland våra äldre medlemmar utspann sig många tankar om fågelskådning nu och då. Vår 60 års-fest visade ändå att den sociala gemenskapen i OKE kanske är lika viktig som att hitta, uppleva och kryssa olika fågelarter med kikare och kamera.

Ett stort tack till styrelsen som tog chansen att i vår fältstation rördrommen klämma in ca 40 medlemmar till denna trivselkväll och ytterligare stärka vänskapsbanden bland våra aktiva klubbmedlemmar.

Brännäsholkarna

Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund har sedan 2015 satt upp fågelholkar vid Brännäs våtmark i Oxelösund, med ökande antal varje år. Flertalet av dessa är införskaffade med hjälp av ekonomiska medel från SSAB Oxelösund. Vi har under dessa tre år kontrollerat holkarna utifrån vilka arter som påbörjat häckning.

Under 2017 har vi haft 102 holkar i drift. Inför säsongen 2018 har vi utökat antalet holkar till 110. Av dessa 102 holkar 2017 är det olika varianter av holkar enligt följande. Småfågelholkar (med ingångshål mellan 22 mm – 35 mm) 64 st, stare 18 st, knipa 10 st och grå flugsnappare 10 st. Inför 2018 har vi satt upp 6 st trädryparholkar och 2 st sparvuggleholkar.

Utfallet för 2017 är enligt följande med påbörjad häckning – till lyckad häckning, vi har haft en del talgoxepar som har häckat efter annan art har avklarat sin häckning främst i starholkar vilket gör att totalsumman allt från tomma till lyckade häckningar överstiger antalet holkar. Talgoxe 33, blåmes, påbörjad mes (art?) 2, grå flugsnappare 1, svartvit flugsnappare 2, stare 9, knipa 5, nötväcka 1 och tomma holkar 40.

Artkommentarer

Talgoxe har haft en hyfsat häckningsår, enbart i 5 av holkarna har ägg eller någon/några döda ungar hittats i samband med holkrensningen. Blåmes har även den haft en hyfsat år, enbart i en holk har 1 ägg hittats i samband med holkrensningen.

Fladdermus
Foto: Jan Gustafsson





Grå flugsnappare, av de 10 holkarna, har endast påbörjat häckning i 1 holk, utfallet i denna är tveksamt om det blivit några flygga ungar.

Svartvit flugsnappare, katastrof helt enkelt, här har endast 2 häckningar påbörjats och endast lyckad häckning i en. I den andra häckningen var det 4 - 5 döda ungar.

Stare, ett bra år som det verkar, 9 häckningar noterade i de 18 holkarna, vilket vi anser vara bra.

Knipa, i hälften (5) av holkarna har häckning påbörjats, men i samtliga fall så har dessa holkar blivit plundrade av sannolikt mården. Knipan har det alltså oerhört tufft att klar häckningarna.

Nötväcka, en påbörjad häckning i en holk, men tyvärr verkar det som om häckningen misslyckats då en svartvit flugsnappare tog över just denna holk, och där häckningen för den svartvita flugsnapparen blev lyckad.

Kuriosa

I samband med holkrensning i november hittades en "liten" fladdermus sovandes i en holk.

Småfågelholkar nära havsvatten

Vi har kunnat se att de småfågelholkar som sitter nära havsvatten har sämre beläggning än de som finns längre från. 7 av 12 holkar har här varit tomma. Om detta enbart är en slump detta år eller om det är så överlag kan vi kanske få mer svar på i fortsatta studier av dessa holkar.

Jan Gustafsson

Starholk

Foto: Jan Gustafsson

Stora Bötets orrkoja

upprustad 2017

Vid mossen Stora Bötet strax väster om Nyköping har det funnits orrkojor i flera decennier. Kojan som finns där idag byggdes av under-tecknad 1994 och bekostades av Oxelösunds Fältbiologer. Den är en tuff miljö att uppföra en byggnad på, inte minst när det gäller att bära ut materialet. Jag själv har dock många fina minnen från morgnar härute och även andra har tackat för att kojans finns tillgänglig för alla. Jag har därför känt mig ansvarig för att hålla kojans i funktionellt skick.

Fågelföreningen Tärnan har ställt upp ekonomiskt för att täcka materialkostnaderna för nödvändigt underhåll, senast nu hösten 2017. Havsörnar i tristess hade dragit sönder pressningen som utgör takbeklädnad och själva golvet hade tagit stryk av mossens fukt. Nu

är det bytt och en ramp är satt för att försöka hindra angrepp på taket. Kojan står alltså redo för er inför kommande säsonger.

Henrik Andersson



*Den nyrenoverade orrkojan på Stora Bötet.
Foto: Henrik Andersson.*



Aftonfalk
Foto: Ulf Gustafsson



Ovanliga arter

och tillfälliga gäster i Strängnäs kommun

Vad som är en sällsynt och ovanlig fågel varierar naturligtvis över tid. Pilgrimsfalk, röd glada, gråhakedopping och ortolansparv är alla exempel på fåglar som har tillhört arter som varit årligt häckande i kommunen. Idag ses dessa bara som tillfälliga gäster som vållar en viss uppståndelse kommunens skådare när de rapporteras. Andra arter har gjort den motsatta resan, forsärla, ägretthäger, svart röstjärt och spetsbergsgås är några arter som bara för 10 år sedan var rariteter i kommunen. Det är bara att ge sig ut i fält och skåda för allt vad tygen håller. Denna sammanställning av flertalet av kommunens lite ovanligare rapporter visar att ingenting är omöjligt. Alla fågelbilder fotograferade av Ulf Gustafsson, en del är från länet andra från andra län i Sverige.

Alkekung *Alle alle* (Little Auk eller Dovekie)

I VLT, Vestmanlands Läns Tidning, tisdagen den 19 november 1968 kunde man läsa en liten artikel med rubriken: "Detta är den första alkekung som hittats i Mellansverige!"

Artikeln inleds med: "Om ni är ornitolog och tror er ha sett en fågel som den på bilden, bör ni undvika att nämna för någon om er upptäckt. Era chanser att bli trodd är nämligen minimala." Det är bara att hålla med.

Vidare i artikeln står det "Den unika upptäckten av en alkekung i Mälaren gjordes av ingenjör Jaan Öunap bosatt i Västerås men för tillfället arbetande i Strängnäs. En dag i förra veckan upptäckte hr Öunap – han är mycket intresserad och kunnig fågelskådare – en fågel som han inte kunde känna igen. Det var i närheten av Strängnäs hamn. Alkekungen - det visade sig vara en sådan – fördes på vanligaste sätt till Västerås. På morgonen efter fyndet dog alkekungen." Det troliga är väl att den dog av svält. Artikeln avslutas med att alkekungen skall konserveras och är undertecknad av sign. "Tykko".

Alkekung häckar närmast i de arktiska delarna av Nordatlanten, främst på Grönland, Svalbard, Island och Frans Josefs land. Övervintrar söderut till Nordsjön. Tillfällig på västkusten och i Strängnäs.

Blåkråka *Coracias garrulus* (European Roller)

Det finns i Strängnäs kommun tre godkända och publicerade observationer av blåkråka. Den första gjordes vid Hässelbyholm, Fogdö den 10 juli 1969 den andra vid Eksåsgård, Härad 6 juni 1973 och den tredje vid Malmby 26-29 juni 1978. Blåkråkan som observerades vid Malmby uppmärksammades av Strängnästidningen. I en liten artikel fredagen den 30 juni 1978 kan man bland annat läsa: " – en blåkråka observerades på onsdagen vid Malmby utanför Strängnäs. Det rapporterar ornitologen Sven-Olof Svensson, Ludvika, tillfällig semestergäst vid Löts campingplats i Strängnäs." Och vidare i texten kommenterar Lars Broberg "Blåkråkan är mycket sällsynt. Man kan räkna med i genomsnitt en observation per år i Sörmland". Det var då det, när blåkråkan fortfarande var hyfsat vanlig i Sverige, men tyvärr är det idag väldigt glest mellan observationerna i Sörmland.

Blåkråka häckar i nordvästra Afrika, sydvästra och östra Europa och vidare österut till sydvästra Sibirien och övervintrar i Afrika. Blåkråkan har även häckat i Sverige och fram till slutet av 1960-talet häckade blåkråkor i tallskogen på Färö, men sedan dess har den inte häckat i Sverige. Numera är den en sällsynt gäst i Sverige men observeras årligen. Det är dags för en ny blåkråka i kommunen.

Aftonfalk *Falco vespertinus* (Red-footed Falcon)

I Strängnästidningen den 1.6.1966 presenteras det första fyndet av aftonfalk i Strängnäs kommun. "Mycket sällsynt falkart observerad vid Åker" är rubriken och i texten kan man bland annat läsa att "Den i Norden mycket sällsynta aftonfalken, som har sin egentliga hemvist i södra Ryssland och på balkanhalvön, sågs på tisdagen i Åker av ingenjör Leif Sandgren – framstående fågelkännare i bruksamhället".

Efter den första kommunobservationen 1966 har vi vid flera tillfällen observerat aftonfalk i kommunen. Det finns sammanlagt åtta godkända och publicerade observationer: 1 adult hane Åkers krutbruk 1966.05.31-02.06, 1 ex Skäggesta viltvatten, Åker 1992.08.20, 1 ex 2k hane Gorsingeholm, Strängnäs 1995.06.05, 1 hona Valnaren, Länna 2001.05.31-06.04, 1 adult hane Åker kyrka 28.9. 2008, 1 hane sträckande Fatbursvägen, Mariefred 2010.07.08, 1 ex Lötfälten, Gorsingeholm 12.5-13.5. 2012 och slutligen 1 ex 1k sträckande vid Sörtorpsberget 2104.09.03.

Aftonfalken uppträder regelbundet men sällsynt i södra Sverige. Den har konstaterats häcka vid två tillfällen på Öland. Det är en östlig art som häckar från Baltikum, Ungern till nordvästra Kina. Övervintrar i sydvästra Afrika.

Sillgrissla *Uria aalge* (Common Murre)

Gösta Reiland fick ett märkligt samtal från Harry, boende på gården Gröndal som ligger på Överselaö, den 22 september 1997:

"Det går en pingvin på vägen, här vid vår gård!" Gösta och hans pappa, som då befann sig på Lindö, en ö som ligger strax N om Gröndal utanför nordöstra delen av Selaön. Snabbt tog de sig ned i sin båt för att om möjligt hinna se "pingvinen". När de anlände till Gröndal såg de att "pingvinen" var mycket medtagen.



Aftonfalk
Foto: Ulf Gustafsson

Sillgrissla är uppdelad i fem raser och nomineras från östra Nordamerika, Grönland och Island ned till Östersjön. I Sverige häckar den i ett fåtal kolonier längs ostkusten och med ett mindre antal på västkusten. Den största koloni som häckar närmast oss i Strängnäs är den på Stora Karlsö, Gotland.

Vittrut *Larus hyperboreus* (Glaucous Gull)

Den första godkända vittruten som noterades i kommunen gjordes av Gösta Reiland den 27 december 1997. En ung vittrut stod på isen, tillsammans med gråtrutar, på fjärden mellan Lindö och norra Överselö. Eftersök gjordes dagen efter men vittruten var tyvärr försvunnen, kvar på isen stod endast några gråtrutar. Den andra vittruten som upptäcktes i kommunen var mer "dragbar" när Yngve Meijer upptäckte en rastande 2k fågel den 3 januari tillsammans med ett 30-tal gråtrutar vid Västervikshamnen. Relativt snabbt drog truten iväg i riktning mot Kvittens återvinning där den återupptäcktes så gott som omgående av Erik Widuss och Markku Kemppi. För Markku blev observationen och kommunkrysset en extra minnesvärd episod eftersom den behagade tömma magens innehåll på huvudet på Markku.

Vittruten häckar bland annat från västra Kanada till Alaska, på Spetsbergen samt på Grönland och Island.

De tog hand om fågeln, lade den varsamt i en kartong och körde tillbaks ut till Lindö. Det är inte så konstigt om nu fågeln var trött efter ha färdats så långt som från södra halvklotet. Frågan var bara vilken pingvinart det var som knallade omkring på vägen? Ganska omgående konstaterade Gösta att det var en sillgrissla och inte en pingvin som hade hamnat helt galt. En trolig orsak till felflygningen var att det under en längre period varit mycket hårt väder med vindar upp emot stormstyrka. Det hade också observerats sillgrisslor på andra udda platser i inlandet. Sillgrisslan försökte räddas men den var för svag och avled ganska omgående. Fågeln skickades iväg för analys och det konstaterades att sillgrisslan hade dött av undernäring.



Vittrut
Foto: Ulf Gustafsson

Rödvingad vadarsvala *Glareola pratincola* (Collared Pratincole)

Andreas Sandberg och Bertil Rahm var på väg till Valnaren för att "hänga in" aftonfalken som hade varit stationär under flera dagar vid sjön. Plötsligt när de står och spanar efter aftonfalken får de syn på en annan fågel som kommer flygande över vassen. Något mycket "tyngre" och ovanligare än aftonfalken. De kan knappt tro sina ögon, en rödvingad vadarsvala kommer flygande förbi dem lågt över våtmarken för att sedan snabbt försvinna bort. Trots att många tillresta skådare ihärdigt letade efter vadarsvalan, både på eftermiddagen och dagen efter, kunde den inte återupptäckas. Säk-raste viset att särskilja flygande rödvingad- och svartvingad vadarsvala är utan tvivel lätet. Även om arterna gärna bjuder på lätet kan det vara nog så svårt att komma inom hörbart avstånd från fåglarna.

Rödvingad vadarsvala häckar i södra Europa till Pakistan och övervintrar i Afrika. Denna art är en sällsynt gäst i norra Europa.

Klykstjärtad stormsvala *Oceanodroma leucorhoa* (Leach's Storm-petrel)

Den 6 februari 1973 gjordes ett märkligt fynd på isen i Marviken, en ihjälfrusen klykstjärtad stormsvala. Det råder osäkerhet om i vilken kommun stormsvalan hittades, om den observerades i Strängnäs eller i Gnesta. I Artportalen är den rapporterad från Mellanmarviken, alltså Strängnäs kommun, men i rapporten står det endast Marviken. Vad jag minns hittades fågeln i Gnesta kommun på Övre Marvikens is. Enklarest är det kanske om vi delar på fyndet och säger att åtminstone halva stormsvalan låg i Strängnäs kommun?

Klykstjärtad stormsvala häckar i nordligaste Nordatlanten från nordöstra USA, Kanada vidare via Skottland till nordvästra Norge. Övervintringen sker i Sydatlanten. Klykstjärtad stormsvala ses sällsynt men regelbundet på västkusten i samband med västliga stormar.

Skärfläcka *Recurvirostra avosetta* (Pied Avocet)

Den 17 april 1996 gick telefonerna varma i Strängnäs kommun. Jag fick ett telefonsamtal från Torsten Carlsson, som upptäckte rariteten.

- Hej, det står något väldigt fint på isen utanför ångbåtsbryggan i Strängnässundet, en riktig fågelraritet.

- Vad har du hittat för något spännande?

- Åk ned så får du se.

Sagt och gjort. Jag och en hel del andra skådare drog ner till ångbåtsbryggan för att se vad det var för raritet som rastade på isen.

Efter ett snabbt kikarspan över isen kunde vi konstatera att två skärfläckor stod och putsade sig vid iskanten.

Skärfläckorna sågs enbart rasta en dag, redan den 18 april var de tyvärr borta.

Skärfläcka häckar enbart i de Sydligare delarna av landet och främst på Gotland men även på Öland. Övervintrar i medelhavet samt i Afrika.

Isabellastenskvätta *Oenatthe isabellina* (Isabelline Wheatear)

Den fågel som dragit flest skådare till kommunen, blivit mest uppmärksammas och satt Strängnäs på fågelkartan är utan tvekan isabellastenskvätta, nämligen den som hittades av Yngve Meijer den 31 mars 2014. Fågeln

Skärfläcka

Foto: Ulf Gustafsson





rastade på Lötfälten i Gorsingeholm fram till den 3 april 2014 och många tillresta skådare kunde glädjas åt en mycket tillmötesgående stenskvätta som lät sig observeras och fotograferas på nära håll. Av det dryga 20 talet rapporter av arten i Sverige är ungefär vart fjärde fynd från våren. Flertalet av rapporterna är rör ungfåglar under hösten. Stenskvättan på Gorsingeholm är den hittills enda i Sverige som rapporterats från mars månad.

Isabellastenskvätta häckar närmast i nordöstra Grekland, på Balkan vidare genom Ukraina och Mongoliet fram till nordliga centrala Kina. Övervintrar på Arabiska halvön samt i nordöstra Afrika.

Rostand *Tadorna ferruginea* Ruddy Shelduck
I Strängnäs finns två godkända fynd. I hane sågs i september 1961 samt 1 ex vid Skäggesta viltvatten 6 augusti 1994 (Fredrik Ellin).

Fredrik skriver i Fåglar i Strängnäs Kommun nr 1 1995. "Vilka fåglar man ser och vilka man inte ser beror mångt och mycket på slumpen. Sällan lyckas man att planera sig till ett möte med en speciell fågel. Ju ovanligare fågel desto mer slumpartad ter sig upptäckten. Men ibland har man tur. Den 6:e augusti förra året hade jag verkligen maximal tur. Efter ett besök i Strängnäs svängde jag förbi Skäggesta strax utanför Åkers Styckebruk. Väl framkommen träffade jag Björn Carlsson, som redan hade konstaterat att fågeltillgången var ganska mager. Några grönbenor och en glutt-snäppa utgjorde huvudattraktionerna. Efter cirka tjugo minuter lämnade Björn lokalen, medan jag blev kvar en stund. Inte mer än 2-3

minuter hade gått, efter det att Björn försvunnit, förrän en stor and kommer inflygande från höger, uppenbarligen på väg att landa". Vidare i texten "Efter att ha förvissat mig om att jag verkligen sett rätt, tänkte jag att jag måste larva Björn. Snabbt inser jag dock att han hunnit så långt att jag inte gärna hinner ikapp honom. Jag beslutar mig därför att njuta av rostandens ett tag till och sedan ringa ut obsen när jag kommer hem". År 1994 hade vi inga mobiltelefoner, inte heller några larmsystem, bara en regional telefonsvarare att ringa in obsar på, Sörmlandssvararen, som man lyssnade av vid tillfälle.

Kort sagt, lämna aldrig en fågellokal först, uppenbarligen kan det straffa sig.

Rostanden har sin utbredning i syd östra Europa bort mot Mongoliet samt i nord västra Afrika. Övervintrar i sydöstra Asien och Indien.

Prärielöpare *Calidris subruficollis* Buff-breasted Sandpiper

Kommunens enda observation av denna arktiska vadare gjordes vid Edeby våtmark den 29/5 2010. Direkt efter att ett mycket kraftigt störtregn upphört beslöt sig Yngve Meijer för att undersöka ifall några arktiska vadare tagit genvägen över land på sin väg norrut och tvingats ner av ovädret. Direkt upptäcktes en vadare i handkikaren på bara 30 meters avstånd som såg bra ut för prärielöpare. I tubkikaren blev det uppenbart att förstahandsintrycket var det rätta. Nu gällde det att snabbt finna en lösning för dokumentera denna raritet, turligt nog var Björn Carlsson



Prärielöpare, Foto: Ulf Gustafsson

snabbt på plats och kunde verifiera observationen med bilder.

Av de totalt 120 rapporterade observationer i Sverige är bara 10% från våren vilket ger lite extra krydda till uppdykandet i Strängnäs kommun.

Arten häckar fåtaligt i nordöstra delen av Ryssland, norra Alaska och norra Kanada. Som flertalet arktiska vadare är prärielöparen en riktig långflyttare och artens, huvudsakliga övervintringsområde är Sydamerika.

Fjälllabb *Stercorarius longicaudus* Long-tailed Skua

Enligt uppgifter i Fauna & Flora 1939 årgång 34 sköts en fjälllabb i augusti 1938 vid Marsjön nordost om Mariefred där den i efterhand kunde artbestämmas (Helge Gösta Bruun och Robert Ramqvist). Under hösten 2014 rapporterades sträckande bredstjärtade labbar i stort antal utmed svenska Östersjökusten. Bevakningen av sträcket vid Prästhällen blev kanske lite mer frekvent än vanligt med förhoppningar om ett nytt kommunkryss. Den 23 september blev till en början med lik flertalet andra dagar, på gränsen till uselt sträck. Koncentrationen avtog i takt med de uteblivna fåglarna och övergick allt mer till pratande när det plötsligt utbröt ett mer eller mindre unisont "Vad i helvete.....". På mindre än 50 meter kommer en lien tärnlik och relativt ljus labb flygande vilket medförde en total eufori. Att artbestämma labbar är inte alltid det enklaste men det tacksamma avståndet till fågeln gjorde att den direkt kunde spikas till fjälllabb (Yngve Meijer, Kent Söderberg, Markku

Kemppi). Ett ytterst överraskande fynd och bara det femte någonsin av arten inom Södermanlands rapportområde.

I Sverige häckar fjälllabben ifrån fjälltrakterna i Härjedalen och norrut.

Kort om några övriga rara arter som observerats i Strängnäs kommun.

Härfågel

Fram till 2014 finns 7 godkända observationer med det äldsta från 1969 vid Helgarö Kyrka (Lars Broberg). På 1300-talet var, enligt Strängnäs krönika, härfågel en vanlig art i kommunen.

Sommargylling

Mellan åren 1974 och 2014 finns 13 godkända observationer i kommunen.

Brun glada

Fler än 12 observationer i kommunen från början av 1990-talet och har ökat under 2000-talet med flera observationer.

Jaktfalk

2 observationer finns godkända i kommunen. 1 ex vid Elma, Vansö 30 december 1978 (Leif Karlsson) och 1 ex Storängen, Sörfjärden 18 mars 1995 (Kjell Thorsén).

Bredstjärtad labb

2 godkända fynd i kommunen. 1 ex Gorsingeholm 19 augusti 1992 (Leif Karlsson) samt 2 lk fåglar sträckande vid Prästhällen 3 oktober 2017 (Jalle & Seppo Hiltunen).

Vitögd dykand

1 ex sågs den 4 april 2005 vid Ångbåtsbon, Strängnäs (Lars-Olof Person). Fågeln bedömdes som spontan på grund av dess ringmärkning.

Gråhakedopping

Mellan åren 1945 och 1965 noterades gråhakedopping regelbundet vid Södra kärrlången. Den 8 juni 1955 konstaterades häckning i sjön då adulta fåglar sågs med ungar (Lars Broberg). Efter 1965 är gråhakedopping endast noterad vid tre tillfällen. 1 ex rastade Sörfjärden 1 maj 1998 (Kent Söderberg, Fredrik Ellin), 1 ex rastade vid Prästhällen, Herresta 4 maj 2008 (Yngve Meijer, Markku Kemppe), 1 ex Sörfjärden 12 april 2014 (Yngve Meijer med flera).

Turturduva

Observerad vid fyra tillfällen i kommunen mellan åren 1978 och 1994.

Gråspett

8 observationer är gjorda i Strängnäs. Det äldsta fyndet är från 17 februari 1953 då en adult hane hittades död vid Eka, Härad (Lars Broberg). Det senaste fyndet är från Häselbyholm, Fogdö med 1 hane den 27 januari 2008.

Stäpphöök

En art som har ökat markant på senare tid i hela Sverige. Flera godkända observationer är gjorda i Strängnäs kommun och kommer säkert att bli årlig i årsrapporten. Mellan åren 2010 och 2016 har tolv observationer gjorts.

Berglärka

Mellan åren 1969 och 2014 har minst 5 observationer gjorts i kommunen.

Höksångare

2 observationer är gjorda i Strängnäs. 1 ex sjungande Bergshammar, Fogdö den 7 maj 1978 (Magnus Brandel) samt 1 ex Ryssgrav, Oknö 28 maj 1980 (Åke Norman).

Lundsångare

Enda fyndet i kommunen är en sjungande som höll till vid Hästnäs, Mariefred mellan 7-11 juli 1997 (Johan Skutin).

Mindre sumphöna

Fler än 10 observationer är gjorda mellan åren 1971-2007 men fynden har avstannat.

Tornuggla

1 ex funnen död i en loge på Nursa gård, Överselö 13 november 1988 (Lars Broberg).

Lappuggla

Observerad vid sex tillfällen i kommunen. De mest observerade lappugglorna är de 4 individer som hittades av Susanne Lindqvist Larsson vid Sanda, Tosterö våren 2012. Uggorna lockade skådare från såväl Danmark som Holland förutom många andra tillresta gäster som passade på att ta sig en titt på dessa ytterst karismatiska uggor.

Tretåig mås

Mellan 23-25 januari 1993 sågs 2 adulta och en ungfågel utanför Hässelbyholms brygga, Fogdö. Även 1 adult är observerad över Granfjärden, Mälaren 26 december 2006.

Skärnsnäppa

2 ex är observerade i kommunen. Den första observerades på Gimpelstenarna den 21/4 2004 (Thomas Pettersson, och Markus Rhenberg) och nummer två vid Prästhällen den 5/10 2015 (Kent Söderberg, Markku Kemppe med fler).

Blåhake

1 sjungande hane av underarten cyanecula hördes vid reningsverket i Strängnäs 20 maj – 6 juni 1968. (Leif Sandgren, Lars Broberg).

Tuvsnäppa

Observerad vid 3 tillfällen i kommunen, 1 ex 16/5 2011 vid Hovgårdsdammen (Ulf Gustafsson), 1 ex Edeby våtmark 16/5 till 17/5 2014 (Yngve Meijer, Petter Sundin med fler) och på samma lokal 1 ex i en stor flock med kärnsnäppa den 26/9 2014 (Magnus Brandel, Kent Söderberg med fler).

Sandlöpare

Rapporterad två gånger från Gimpelstenarna på Granfjärden i Mälaren den 6/5 1964 (Jan Olsson) och den 30/7 1977 (Anders F Andersson). Gimpelstenarna är en lokal delas mellan Västmanland och Södermanland med ytterst strategiskt läge i Mälaren för flyttande fåglar.

Rödspov

Eftersökt och tippad som nästa nya kommunart under många år innan den till sist dök upp som rastande under en eftermiddag vid Edeby våtmark den 5 maj 2012 (Yngve Meijer, Pet-

ter Sundin med fler). Eftersöktes under morgonen påföljande dag utan framgång. Kommunens andra observation blev motsatsen när en riktig långstannare upptäcktes på samma lokal av Erik Widuss den 31 juli 2014. Spoven blev kvar fram till den 22 augusti och rapporterades till Artportalen av ett drygt trettiotal personer.

Gulhämling

En rastande individ upptäcktes utanför Skanska i Strängnäs den 21/4 2011 av Jalle Hiltunen vilket är kommunens enda fynd av arten. Antalet fynd i Södermanlands rapportområde inskränker sig till färre än 10 vilket ger än mer tyngd åt observationen. Med hjälp av fotografier kunde fågeln bestämdas till en ung hona född föregående år.

Vit stork

Kommunens första kända rapport av vit stork är från april 1899 när ett par höll till på Selaön där minst en av fåglarna sköts vid Åsa träsk sydost om gravfältet (Krönikör Runar Elgfelt, Strängnästidningen). Totalt finns det i kommunen 7 godkända rapporter av arten.

Ägretthäger

Arten är under spridning norrut och har även häckat i landet. Efter kommunens första fynd av arten vid Jättne viltvatten den 25 april 2004 (Yngve Meijer) är ägretthäger funnen i kommunen ytterligare fyra gånger.



Småtrapp

1 ex vid Askare gård, Vansö den första december 1996 (Ture Persson). En första klasens raritet där det får ses som en riktigt stor utmaning att hitta kommunens andra fynd av arten.

Här följer några arter som har varit nära vår kommun men dock inte tillräckligt nära.

Vitnåbbad islom

1 ex i sommardräkt på Granfjärden i Mälaren den 5/5 2006 och inte långt ifrån kommunens yttersta post i Mälaren, Gimpelstenarna.

Svart stork

1 ex Skottvång 28 augusti - 4 september 1975 (Lennart Walén) Vår fågelvärld 3-4 1977.

Brednäbbad simsnäppa

Vid södra Lindholmarna, Sörfjärden sågs en adult hane rasta den 16 juli 1950 (Lars Broberg) Natur i Södermanland 1952.

Svarthuvad mås

1 ex sågs vid Fagerviksholme, Sörfjärden den 10 september 1995 (Bo Hernod). Det skall också sägas att måsen rörde sig österut och flög in i Strängnäs kommun men är inte rapporterad till oss.

Rosenmås

1 ex sågs flyga runt Adelsö och i sundet mellan Adelsö och Munsö i mitten av augusti 1939.

Till sist vill vi också nämna en hiskelig historia från 1970-talet vid Gimpelstenarna, Granfjärden, som lär vara sann. "Två kvinnor var ute och flanerade på Granfjärdens is. Kvinnorna tog sig en fika och började mata lite mås med bullar. En mås var lite speciell, den var oskygg och gick runt fötterna på dem. Fågeln skilde sig på att den var mindre än de övriga måsarna, helvit med små svarta fläckar på kroppen... (Thomas Pettersson, muntligen).

Ägretthäger

Foto: Ulf Gustafsson

Källa:

Rune Bollvik. Fauna och Flora 1942

Vår Fågelvärld 2:1971, 146

Fåglar i Strängnäs Kommun 1991-2006

Fåglar i Sörmland 2 1989

Fåglar i Sörmland 2 1981

Databas över Strängnäs fåglar

Franson T. & Pettersson, J. 2001. Svensk ringmärkningsatlas. Vol 1. Stockholm.

Franson T., Österblom, H. & Hall-Karlsson, S. 2008 Svensk ringmärkningsatlas.

Vol 2. Stockholm.

Artportalen

del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J eds. (1992). Handbook of the Birds of the World. Vol 1. Ostrich to Ducks. Lynx. Edicions, Barcelona.

del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J eds. (1994). Handbook of the Birds of the World. Vol 2. New World Vultures to Guinea-fowl. Lynx. Edicions, Barcelona.

del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J eds. (1996). Handbook of the Birds of the World. Vol 3. Hoatzin to Auks. Lynx. Edicions, Barcelona.

del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J eds. (2001). Handbook of the Birds of the World. Vol 6. Mousebirds to Hornbills. Lynx. Edicions, Barcelona.

del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J eds. (2005). Handbook of the Birds of the World. Vol 10. Cuckoosrikes to Thrushes. Lynx. Edicions, Barcelona.

Kent Söderberg, Yngve Meijer

Stäpphök

Foto: Ulf Gustafsson



Silltrut

Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



Tegelskär

Foto: Kent Söderberg

Silltrut

rödlistekategori NT (nära hotad)

Ekologi

Silltruten är en nätt och smalvingad trut som i Sverige nästan uteslutande återfinns längs kusten, den förekommer dock fåtaligt även i Vänern och Mälaren. Under häckningen uppträder silltruten både enskilt och i koloni.

I den sörmländska skärgården är det vanligast med enskilt häckande par och då föredrar silltruten mindre öar och skär i ytterskärgården. Häckningen startas sent och honan lägger vanligtvis tre ägg i skiftet maj – juni, varpå de ruvas i ungefär 26 dygn. Ungarna blir flygfärdiga i slutet på juli eller början på augusti.

Silltruten söker sig likt andra trutar gärna till områden med mänsklig aktivitet såsom fiskebåtar, hamnar och ibland även avfallsanläggningar för att hitta föda. Den fångar även fisk, insekter och fågelungar om tillfälle ges.

Resultat av kustfågelinventeringen 2015

Från denna kustfågelinventering blir resultatet klena 7 revir totalt, 5 revir i ytterskärgård och de resterande 2 i mellanskärgården.

Inventeringsområde 1 - Oxelösunds skärgård

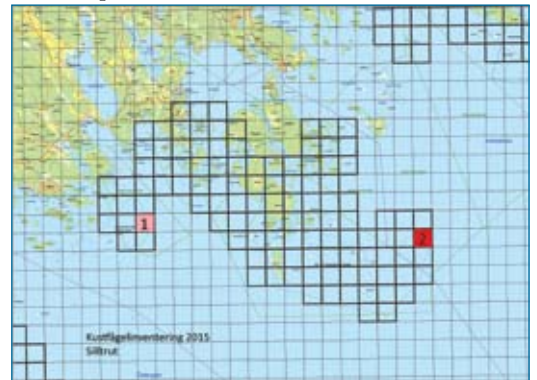
Totalt fann man 3 revir i den yttre delen av Oxelösunds skärgård. Alla var solitära par, inte någon koloni, blandade med andra trutarter.



Utbredning och antalet revir inom inventeringsområde 1 för silltrut.

Inventeringsområde 2 - Hartsö och Rågö skärgård

Från inventeringsområdet noteras 1 revir i Rågö skärgård och 2 revir allra ytterst i öster i Hartsö skärgård. Vi finner inte heller i detta inventeringsområde några kolonier utan enbart solitära par.



Utbredning och antalet revir inom inventeringsområde 2 för silltrut.

Inventeringsområde 3 - Askö skärgård

I det tredje inventeringsområdet fanns 1 revir i fågelskyddsområdet vid Skåren på norra sidan av Askö. Området vid Skåren hyser en stor mängd vitfågel, och bland dessa fanns detta solitära par.



Utbredning och antalet revir inom inventeringsområde 3 för silltrut.

Tolkningar från ett antal kustfågelinventeringar inom länet 1949 - 2015

Från 8 av de 9 kustfågelinventeringar så finns rapporter om revir av silltrut. Vi ser att arten har noterats främst i ytterskärgården, men enstaka revir även längre in i skärgården. Vi kan följa ett mönster i några delar av vår skärgård.

Från den yttre skärgården i Oxelösund kring ögrupperna Källskären – Vattungarna – Hävringe och Grässkären har vi noteringar om 1 revir 1949. Från 1971 noterar man 16 revir och från 2003 är det 12 revir, slutligen 2015 hittar man 3 revir. Vi kan alltså se en svag men tydlig minskning för arten om vi räknar från 1971 fram till 2015.

I en storruta (5 x 5 km) i Bråviken, 08h9d, finns uppgifter från två kustfågelinventeringar, 1966 och 2003, om 1 revir respektive år. Från skräntärneinventeringar under 2016 och 2017 noteras 1 revir i denna ruta (Forsberg, Gustafsson, Wivstad).

I Hartsö skärgård i storrutan (5 x 5 km) 0911a finns också uppgifter från flera kustfågelinventeringar. 1949 noteras 10 revir, från 1971 hittas 19 revir och 2015 är resultatet 2 revir. Vi ser även här en minskning av arten mellan inventeringsåren 1971 och 2015.

Historik, tidigare än 1992

Silltruten häckade i kolonier längs stora delar av svenska kusten och i vissa större insjöar. I Sörmland förekom den sparsamt i skärgården, med en märkbar koncentration i Trosa-regionen. Årligen häckade även enstaka par i Mälaren, främst de östra delarna, Hjälmaren och mer tillfälligt i andra större insjöar.

Trender

Artens populationsutveckling av rasen intermedius har haft en stabil trend de senaste 30 åren, dock svagt minskande de senaste 10 åren. Rasen fuscus, som är vanligast i Östersjön, har halverats sett över 30 år, men har ökat det senaste decenniet. Skattningen från 2012 anger 19000 par i Sverige. Från Södermanlands län är skattningen 30 par. Ingemar Nord, 1977, har i sin skattning för Södermanlands län 125 par. Utgår vi då från skattningarna 1977 och 2012 ser vi minskning av arten, rasen fuscus i länets skärgård. Utifrån de fågelrapporter som inkommer till rrk Sörmland ser vi också en rejäl minskning jämfört med skattningen 1977.

Rrk Sörmland har inkomna rapporter 2015 på 28 par varav merparten är från en koloni i Mälaren. I samband med skräntärneinventering vid Källskären – Vattungarna - Hävringe i Oxelösunds skärgård 2016 och 2017 fann man endast 9 revir respektive 10 revir av silltrut (Gustafsson, Forsberg, Nyström, Karlsberg).

Sammanfattning och analys

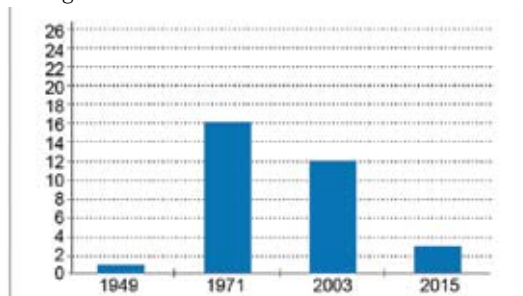
Silltrut hör numera till den sällsynta skaran av fåglar i den sörmländska skärgården. Från att tidigare ha funnits i mindre kolonier finns den numera enbart i enstaka solitära par utspridda i skärgården. Vi ser att de få reviren sammanfaller i stor utsträckning med fågelskyddsområden.

Från kustfågelinventeringen i hela Stockholms skärgård åren 2000 – 2005 noteras 1349 par. Utbredningsmönstret skiljer sig från de flesta andra kustfåglars genom att de högsta tätheterna finns längst ut i den yttre skärgården och längst in mot fastlandet. I de områden som inventerades både 1975 och 2000 har silltruten gått tillbaka med 72 % . I Östergötlands skärgård och från inventeringen 2007 ser man en konstant minskning jämfört med tidigare inventeringar, 175 revir år 1981, 27 revir år 1997 och 17 revir år 2007.

Vi ser att trenden är minskande i de tre länens skärgård, och antalsmässigt ligger Södermanlands skärgård sämst till. Stockholms silltrutar som häckar inne i storstaden på bl.a. stadens tak har hittat en nisch som gör att den känner sig trygg där, samt att ett överskott av matavfall och liknande är lätt att hitta i denna miljö. Kan vi få en sådan utveckling även i våra kuststäder, Trosa, Nyköping och Oxelösund, eller har vi för "bra" renhållning?

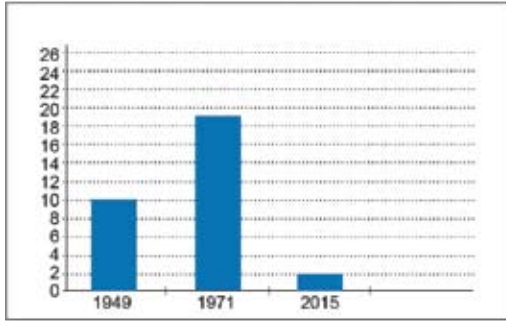
Tabell 1

Antal revir av silltrut vid Källskären – Vattungarna – Hävringe och Grässkären vid 4 inventeringsår.



Tabell 2

Antal revir av silltrut i storrtutan 0911a i Hartsö skärgård vid 3 inventeringsår.



Johan Bergkvist, Kalle Brinell,
Jan Gustafsson, Anton Johansson

Silltruten i Strängnäs

Hur läget för fuscus är i Mälaren samt i vår kommun kan man faktiskt se redan under 1700-talet: Fischerström skriver i sin Mälärresa 1785 att "Trutten eller fiskmåsen, *Larus fuscus*, kanske marinus, som bygger bo vid holmarna och återkommer med norsnen om våren".

Det Fischerström noterade var säkert silltrutar och inte havstrutar. Tidigare och under 1700-talet var troligen silltruten den dominerade arten i Mälaren. Efter hand har silltruten konkurrerats ut av gråtruten, som idag är den starkaste häckande måsfågeln över hela Mälaren. I dag finns bara några spillror kvar av silltrutar i Mälaren och då framför allt i de östra delarna. De silltrutar som häckar i Strängnäs kommun är av rasen fuscus.

Av äldre fynd kan också nämnas att i Fauna & Flora 1939 årgång 34, kan man läsa att 1 ex noterades i Mariefred den 29 maj 1938 (Nils-Gerhard Karvik), samt att 2 ex sågs rasta vid Bondkroken, Läggesta 10 maj 1969 (Leif Sandgren). På ön Dansken, NO Ytteraselö har silltrut häckat under en längre tid, den första noterade häckningen ägde rum 1979, då 20 par häckade på ön (Bert Östholm). Vid inventeringar mellan åren 2005-2016 har det årligen häckat silltrut på Dansken i varierat antal.

I Fågelskär i Mälaren 2016 skriver Thomas Petersson om silltruten: Totalt summerades 153 individer från 18 lokaler. Summan är den högsta någonsin. Samtliga individer noterades i Björkfjärden (148) och Östra Mälaren (5) där den förra står för hela ökningen. De tre individrikaste lokalerna var: Bergskär, Lövskär (71), Dansken (48) och Tegelskär (10).

Skarvarnas flytt från Dansken till Tegelskär tycks spela en viktig roll för den senares utveckling som fågelskär. Silltruten har bland andra gynnats av den allt glesare trädtäckningen som skarvarna orsakat.

Det bör också nämnas att det noteras ljusmantlade silltrutar i Mälaren, silltrutar som troligen tillhör någon av raserna intermedius eller grällsii. Det finns två rapporterade och godkända fynd i kommunen av någon av de nämnda raserna: 1 ex sågs på ön Dansken 22 april 2008 (Thomas Petersson), 1 ex rastade på ett fält vid Toresunds kyrka 26 juli 2010 (Jalle & Seppo Hiltunen).



Dansken, juni 2017.
Foto: Kent Söderberg.

Trutarnas art- och rastillhörigheter

Att det är många turer kring trutarnas art- och rastillhörigheter har väl inte undgått någon. Debatten under de senare åren om att splitta vissa trutraser har resulterat i att några tidigare raser har uppgraderats till unika arter. Bland annat kan nämnas att den tidigare arten gulfootad trut är splittad i två arter, dels den östliga kaspiska truten *Larus cachinnans*, dels den mer västliga arten medelhavstrut *Larus michahellis*, vidare så har den tidigare rasen av gråtrut *Larus a smithsonianus* blivit en fullgod art, kanadatrut *Larus smithsonianus*.



Medelhavstrut av rasen atlantis, Teneriffa, februari 2017. Notera mycket svart i handen med liten vit "slant".

Foto: Kent Söderberg

Även inom silltrutkomplexet diskuteras det om raser skall uppgraderas till fullgoda arter. Helt nyligen, 2017, har den tidigare rasen av silltrut *Larus f. heuglini* fått egen artstatus och heter nu mera tundratrut *Larus heuglini*.

I Sverige häckar två raser av silltrut, dels nominatrasen *Larus f. fuscus*, det vill säga det taxon som i dagsläget betraktas som en ras av silltrut. Den östligare rasen *fuscus* minskar stadigt inom hela sitt utbredningsområde och är en av världens ovanligaste och mest hotade måsfåglar. Det innebär att rasen *fuscus* har blivit rödlistad som NT (nära hotad) sedan år 2005. Däremot betraktas den mer gråmantlade silltrutrassen *Larus f. intermedius* som livskraftig och har sin utbredning längs västkusten samt



Medelhavstrut av rasen atlantis, Teneriffa, februari 2017. Notera de gula benen, mörkgrå manteln, utbrejt rött på näbben.

Foto: Kent Söderberg

i Vänern. Populationsstorlek cirka 12000 par. Denna underart har möjligen minskat något i antal under den senaste 25-årsperioden (tre generationer), men uppfyller inga kriterier för att rödlistas.

Bird Life International hotkategoriserar silltruten som "secure" i Europa men detta är ju på grund av att den största delen av silltrutarna i Europa utgörs av den västliga rasen/arten *gracillii/intermedius* som uppvisar en genomgående stabil eller t.o.m. ökande. Därför hamnar *fuscus* lite i skymundan eftersom den endast betraktas som en ras.

Ruggning

Jag har endast vid ett tillfälle noterat en silltrut med kraftig handpennerruggning vid Prästhälen i Strängnäs kommun. Detta är kanske inte så konstigt eftersom *fuscus*, liksom *heuglini*, ruggar endast de allra innersta handpennorna innan höstflyttningen söderut (bägge raserna är ju långdistansflyttare). De gör sedan ett längre uppehåll i ruggningen under hela flyttningen, för att sedan återuppta handpennerruggningen (liksom ruggningen av kroppsfjädrarna) när de väl nått vinterkvarteren. Västliga silltrutar ruggar handpennorna kontinuerligt under sommaren-hösten, utan uppehåll (de flyttar inte så

långt). En graellsii i motsvarande tid som heuglinin i exemplet ovan skulle ha kommit en bra bit ut på handen i ruggningen och anlagt/börjat anlägga ett vinterfläckat huvud.

Nu ska man dock komma ihåg att ruggningen hos trutar både är komplex och med stora individuella variationer.

Varför skall man splitta silltruraserna?

Med bakgrund av allt detta om att Östersjö/Mälarsilltruten bevisligen har ett avvikande levnadssätt, egen flyttningsstrategi samt påtagligt annat utseende, är det då möjligen läge att uppgradera "vår" silltrut fuscus till egen art? Inte bara splitta arten för ett nytt kryss, utan helt enkelt för att ge arten mer uppmärksamhet och kunna skydda den bättre? Både graellsii och intermedius uppvisar en genomgående stabil eller t.o.m. ökande populationsutveckling. I mina ögon uppfyller fuscus kriterierna för egen art men det krävs kanske mycket mer forskning innan man kan höja fuscus till egen art? Vad jag vet så är det endast i Holland som nominatrasen fuscus betraktas som en fullgod art.

Inte bara rasernas utseende skiljer raserna åt utan även också flyttmönster, övervintringsområden samt ruggningsscheman och flyttningsbiologi. De silltrutar som häckar på västkusten flyttar mot sydväst och Östersjöfågeln flyttar mot sydost. Att fuscus väl kvalificerar sig för artstatus kan konstateras då den skiljer sig på flera punkter från de västliga silltrutarna t.ex. när det gäller dräktutveckling, flyttningsbiologi m.m. Vidare föreligger inga eller ytterst få kända fall av hybridisering mellan fuscus och västliga silltrutar eller tundratrutar, det vill säga den tundrahäckande arten heuglini, då dessa tre taxa i stort sett är helt geografiskt isolerade från varandra. I de områden där både heuglini och fuscus förekommer sker uppenbarligen ingen hybridisering på grund av att de väljer att häcka i olika habitat.

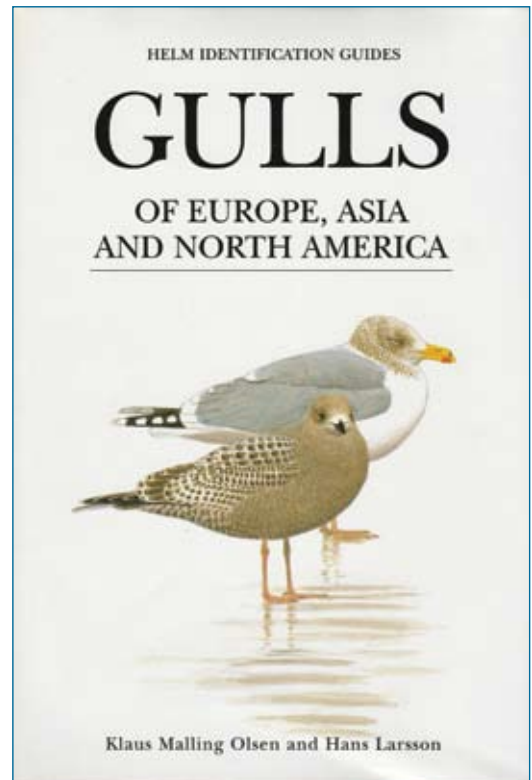
Till sist kan nämnas att Laurus - latinskt ord för mås - grek. laros användes av Aristoteles för en glupsk sjöfågel, troligen måsfågel och fuscus från latin och betyder mörkbrun eller svartaktig.

Tack

Tack till Hans Larsson som granskat fakta och bidragit med bilder.

Mer information

Läs gärna mer om våra trutar i Hans Larssons och Malling Olsens klassiska och välskrivna fältbestämningsbok "Gulls" som jag varmt rekommenderar. Boken beskriver i detalj trutar och måsfåglarnas alla olika dräkter, utbredning m.m. Hans Larsson är en av Sveriges främsta trutexperter.



Utbredning och flyttning

Inte bara rasernas utseende skiljer raserna åt utan även också deras flyttningsbiologi, övervintringsområden samt såväl dräktutveckling som ruggningsscheman. De silltrutar som häckar på västkusten flyttar mot sydväst och Östersjöfågeln flyttar mot sydost. Silltrutkomplexet består av tre raser:

Larus fuscus fuscus. Den övervägande majoriteten av världsbeståndet av *fuscus* häckar i Sverige, Finland samt i den europeiska delen av Ryssland. Övervintrar i Afrika samt i SV Asien.

Silltrut av rasen fuscus, Stockholm, augusti 2009. Elegant och slimmad i formen och med en mycket mörk mantelfärg i endast svag kontrast mot vingspetsen. Foto: Hans Larsson



Larus f. intermedius. Påträffas i södra Norge, Danmark med en isolerad population vid Ebrodeltat i Spanien. Övervintringen sker i västra Europa samt i västra delen av Afrika.

Silltrut, troligen övergångsform mellan graellsii och intermedius, Malaga, Spanien, augusti 2010. Lägg märke till en något ljusare mantelfärg i god kontrast till vingspetsen samt en grövre byggnad överlag. Foto: Hans Larsson



Larus f. graellsii. Häckar på Island, Färöarna, på Brittiska öarna samt Iberiska halvön. Övervintrar i SV Europa, främst längs franska kusten samt runt Iberiska halvön, och i västra Afrika samt längs Nordamerikas östkust.

Silltrut av rasen graellsii, Key Biscane, Miami, USA, januari 2018. Notera den något ljusare manteln i kontrast mot den mörkare vingpetsen.

Foto: Kent Söderberg

Rasen *graellsii* är nuförtiden inte ovanlig i USA och har expanderat och ökat kraftigt i antal de senaste 30-40 åren. Det i linje med ökningen på Island och Grönland. Så det är i huvudsak dessa populationer som övervintrar i Amerika. Man misstänker även att de har börjat häcka i Kanada de senaste åren (Hans Larsson i brev).

Larus heuglini. Numera tundratrut, häckar på Kolahalvön österut till Taymyr. Övervintrar i Mellersta Östern, söderut till östra Afrika och österut till nordvästra Indien.

Källor:

Blomdahl A, Breife B, Holmström H, Sjöfågelguiden, Club300, 2003
Fischerström, Utkast till Beskrifning om Mälaren 1785 Rediviva 1969
Fransson T, Sterblom H & Hall-Karlsson S. 2008. Svensk ringmärkningsatlas, Volym 2. Stockholm

Eklom Lars, Svenska fåglars vetenskapliga namn, Katrineholm 1991

Kent Söderberg, Trutar I kommunen, Fåglar i Strängnäs Kommun, nr 2, 2004

Malling Olsen K, Larsson H, Gulls of Europe, Asia and North America Helm – 2003

del Hoyo J, Elliot A, Sargatal J, Handbook of the birds of the World. vol 3. Hoatzin to Auks
Thomas Pettersson, Skarvar och fågelskär I Mälaren 2008, Länsstyrelserna 2008

Thomas Pettersson, Fågelskär i Mälaren 2016, Heltäckande inventering av kolonihäckande sjöfågel 2017

Hirschfeld E, Den röda listan, Vår Fågelvärld 2/2009

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015, ArtDatabanken SLU, Uppsala
SOF 2007. Fågelåret 2006. Stockholm.

Artportalen

Kent Söderberg



Rönnskogen, en framtida del av Sörmlandsleden?
Foto: Bjarne Tuturen

Jungfruvassen

2017-18

Natura 2000-området Jungfruvassen, som ligger längst österut på Örstignäs i Nyköpings kommun, består till stor del av strandängar, hagmarker, lövsumpskogar och till viss del även områden av lundkaraktär. En av Sörmlandsledens mest välfrekventerade delsträckor går här vilket gör området extra intressant.

Under 2017 inleddes ett samarbete mellan länsstyrelsen och Samhällsbyggnad, Nyköpings kommun, i syfte att restaurera större delen av de 20 ha hagmark som i princip legat för fädot under de senaste 5-10 åren.

Under planeringsarbetet framkom även behovet av en mer omfattande naturvårdsgällring (NS) av ett ca 5 ha stort al- och björkbestånd i den norra delen av området.

Det blåmarkerade området utgör en del av N2000 området Jungfruvassen. Det rödmarkerade området har restaurerats.



Projektet har bestått av i huvudsak av tre delar:

1. NS-gällring av en igenväxt hagmark, 30-årig al/björk.
2. Etablering av en ca 6 ha stor slätteräng.
3. Stängsling av de 20 ha Jungfruvassen utgörs av.

Inledningen av projektet bestod i att betesdriften återupptogs genom St. Flättna gårds försorg. Det 20-tal kor som kom att beta här gjorde en välbehövlig förröjning som avsevärt förenklade och förbilligade den efterföljande naturvårdsgällringen hösten 2017.

Några av grundbultarna i ett projekt, som restaureringen av Jungfruvassen, är öppenhet, samarbete och en gemensam målbild. Alla inblandade har bidragit med sin kompetens och sin tid. En tydlig gemensam målbild har bidragit till en effektivitet i arbetet vilket hållit nere kostnaderna och snabbat upp processen.

Kommunen har sökt de olika miljöstödd Jordbruksverket beviljar för den här typen av insatser liksom att länsstyrelsens Life-projektet "Coast Benefit" bidragit med såväl finansiering som kompetensuppbyggnad i projektet.

Flättna gård har stängslat och haft tillsynen av djuren, kommunen har genom sin skogsentreprenör Svensk Trädvård AB gjort NS-gällringen och länsstyrelsen har planerat och etablerat hårdvallsängen.



NS-gällringen gjordes med konventionella skogsmaskiner av förare med rätt kompetens för uppdraget. Foto: Hans Wellf

För att säkerställa en rationell drift, som på sikt kommer att gynna den biologiska mångfalden, har en omfattande stubbfräsning gjorts. Kvarstår att göra i projektet är en stängsling av hårdvallsängen så att betesdriften där kan styras till sensommaren (aug-sept). Detta tillsammans med slätter där fodret tillvaratas kommer att strypa tillförseln av näringsämnen vilket är av central betydelse för en välmående slätteräng.

Jungfruvassens kvalitéer

I den gröna infrastruktur som successivt växer fram i Nyköpings kommun, där allt större stråk av kustnära högkvalitativa miljöer etableras, kommer ett restaurerat Jungfruvassen utgöra en viktig pusselbit för framtiden.



Grön infrastruktur Nyköpings tätort 2017.

Prioriterade bevarandevärden i Jungfruvassen är, förutom de betade strandängarna med sin artrika flora, även de mer centralt belägna löv- och gransumpskogarna samt mindre körtlar av lövlundar. När markerna nu åter hävdas i linje med bevarandeplanen är bedömningen att strandängarna även kommer att utgöra attraktiva häckningslokaler men också rastplatser för sträckande fåglar. I samband med NS-åtgärden friställdes även ett område med ovanligt storvuxna välmående rönningar som rimligtvis kan utgöra en attraktiv avstickare för Sörmlandsleden.

I och med att åtgärder påtagligt öppnat upp landskapet så kan även en framtida etablering av ett fågeltorn bli aktuellt.

Framtiden kommer också utvisa huruvida betesdriften räcker till för att vidmakthålla de kvalitéer som finns i sumpskogsmiljöerna.

Hans Welff | Markförvaltare
Mark och Exploatering | Samhällsbyggnad
Nyköpings Kommun

Vanlig padda i lövlund i Jungfruvassen. Foto: Hans Welff





Skräntärnan Astrid med sin ryggsäck som består av en gps-logger som skickar uppgifter om Astrids position. Foto Ulrik Lötberg.

Skräntärnan Astrids resor och äventyr

Projektrapport från BirdLife Sverige

BirdLife Sverige bedriver för närvarande två större projekt kring havet och sjöfåglar, Projekten Skräntärna samt Hotade kustfåglar.

Projekt Skräntärna har som huvudsyfte att genomföra övervakning av de svenska skräntärnorna och genomföra detta i samarbete med det åtgärdsprogram som Naturvårdsverket tagit fram och som drivs regionalt av Länsstyrelserna. Övervakningen sker genom inventeringar under häckningstiden, samt genom ring- och färgmärkning av skräntärneungar. I projektet ingår också övervakning med kameror i vissa kolonier som utsatts för stark predation från främst trutar och havsörnar. Projektet drivs av BirdLife Sverige och är ett samarbete med berörda regionala inventerare och regionala/lokala ornitologiska föreningar.

Projekt Hotade kustfåglar har sitt fokus på att kartlägga viktiga områden som används av våra sjöfåglar i allmänhet. Projektet är ett samarbete mellan BirdLife Sverige, Lunds Universitet och Novia Yrkeshögskola i Finland. Projektet har stora tekniska kostnader och direkt stöd till projektet har bland annat erhållits från WWF, Alvins fond, och Lindbergs stiftelse, samt från Lunds Universitet och Novia Yrkeshögskola. Just nu ligger fokus på kolonihäckande sjöfåglar som hämtar sin föda till havs långt från häckningsplatsen. De arter som projektet främst intresserat sig för är skräntärna och silltrut. Dessutom har några pilotstudier genomförts för att följa fåglarnas rörelser med hjälp av GPS loggar, där födosök hos tordmule, tobisgrissla och sillgrissla studerats under häckningstiden. Studierna har hittills varit förlagda till Stora Karlsö och Björns skärgård vid norra Upplandskusten för silltrut och skräntärna, medan pilotstudierna under 2017 genomfördes på Gunnarsstenarna (Nynäshamn), Eggegrund (Gävle) och yttre Bråviken (Nyköping/Norrköping).

Från fältarbetet kan vi notera att den 2 juni 2017 då vi begav oss till Långa Hället och Yttre Benskären i Yttre Bråviken som hyser Bråvikens två skrانتärnekolonier. Skären ligger endast 1,5 km från varandra, på varsin sida av länsgränsen. Syftet var att fånga vuxna skrانتärnor och montera GPS-loggar på dem för att följa flyttning och födosök. Totalt infångades fem vuxna skrانتärnor. Två på Långa Hället i Södermanland och tre på Yttre Benskären i Östergötland.

En av de vuxna skrانتärnorna fick namnet Astrid och hon skulle visa sig bli lite extra intressant att studera närmare. Här börjar alltså berättelsen om skrانتärnan Astrid som försågs med färgringen KA00. Hon häckade i en grupp av 5 skrانتärnor som hade sina bon på en kulle på östligaste delen av Långa Hället. Hennes ägg kläcktes en vecka efter märkningen med GPS-logg. Under den första tiden låg hon antingen på boet och ruvade eller sökte föda i sjön Långhalsens sydostliga delar, NV om Nyköping. Den 14 juni blev ungarna prederade, troligen av gråtrut. Det häckade ett gråtrutpar alldeles intill skrانتärnorna. Samtliga fem par skrانتärnor som häckade på kullen intill gråtrutsparet fick sina ungar rövade. Övriga par i skrانتärnekolonin hade lagt sina bon på en grusbank mycket längre västerut på ön, och tycktes klara sig bättre från predation.

Efter att ha fått sin häckning spolierad spenderade Astrid sin tid på i huvudsak tre ställen: dels i kolonin, men även långa pass i sjön Yngaren där i stort sett allt födosök skedde, samt slutligen även genom att göra ett flertal besök i grannkolonin Yttre Benskären. Beteendet att flyga runt till andra platser där skrانتärnor häckar verkar vara vanligt bland de skrانتärnor som misslyckats med sin egen häckning. Anledningen till dessa ibland mycket långa flygningar gissar vi är att de vill kontrollera häckningsframgången på andra alternative häckningsplatser. På så sätt kan de skapa information om hur väl det går i olika områden, och möjligen utnyttja informationen för att byta häckningsplats under ett kommande år.

Nedan följer en lista över de olika förehanden och rörelser som Astrid företog efter att hon lämnade häckningskolonin och sin prederade kull:

23/6

Astrid genomför en dagstur till Stockholm och vidare till Strängnäs. Hon passerar Liljeholmen runt 9-tiden. (Noteras: Något för stockholmarna som jobbar på betonglistan, dvs fåglar sedda inom Stockholms innerstad?) Denna tur kan möjligen förefalla något udda då Astrid just här inte passerade över områden där andra skrانتärnor normalt uppehåller sig, vilket tyder på att det var en ren transportflygning.



Astrids passage över Stockholm city vid 9-tiden den 23/6. Karta Ulrik Lötberg

27/6

Tärnan gör en rundtur i ytterdelen av Stockholms skärgård, där hon vänder i höjd med Möja. Turen genomförs säkerligen för att leta efter andra skrانتärnor i detta område, och gissningsvis för att se hur deras häckningar utfall detta år.

14/7

I mitten av juli drar hon till ön Rügen i norra Tyskland. Områdena runt Rügen och österut bort till Swinoujscie i Polen är Östersjöns hotspot för flyttande/rastande skrانتärnor, och hon uppehåller sig här några dagar.

19/7

Därefter flyger hon tillbaka norrut till kolonin i Sörmland och sjön Yngaren. Anledningen till det här beslutet kan tyckas besynnerligt, men också detta beteende har vi noterat ett flertal gånger. Skrانتärnor som misslyckats med häckningen återvänder gärna till hemkolonin innan flyttningen till övervintringsområdena. Tärnan Astrid tycks dock vara extrem, med tanke på de distanser hon rör sig över.

22/7

Denna dag flyger Astrid återigen ned till ön Rügen i norra Tyskland. Denna gång för att stanna lite längre tid.



Skräntärnan Astrid gör under sommarmånaderna juni och juli flera längre flygningar över Sverige och ända ned till norra Tyskland innan hon flyger tillbaka till sjön Yngaren. Karta Natalie Isaksson

9/8

En vecka in i augusti flyger tärnan vidare söderut mot sydvästra Tyskland. Hon spenderar natten i ett litet, litet träsk utanför orten Reichelsheim, norr om Frankfurt am Main. Därefter fortsätter hon morgonen efter ned till Camargue i Frankrike. Färden går via Genève-sjön och flygtiden för sträckan är 38 timmar.

13/8

Efter besöket i Camargue är det dags för retursträck till ön Rügen i norra Tyskland. Färden går via Mont Blanc och tar då 34 timmar.



Astrids passage förbi Mont Blanc på väg upp från den 3 dagar långa vistelsen i Camargue i södra Frankrike. Karta Ulrik Lötberg

27/8

Astrid lämnar Rügen och drar mot Tunisien. Denna gångs väljer hon en rutt som går längre österut över Tjeckien och Österrike, för att därefter tvära över Italien. Färden går i huvudsak väster om Italien rakt söderut till Tunisien. Detta är en 42 timmars nonstopflygning. Vägen Astrid väljer, noterar vi, är långt från orosplatser för flyttfåglar som Malta och Sicilien.



Astrids rörelser under augusti med turen ned till Camargue i Frankrike och sedan passagen över österrike och Italien ned till Tunisien. Karta Natalie Isaksson



2/10

Efter en dryg månads rastande i Gabesbukten i Tunisien lyfter Astrid och drar in över Sahara för att påbörja sin resa till Nigerdeltat i Mali. Efter 16,5 timmars flygande tvingas Astrid vända tillbaka mot Gabesbukten igen. Återfärden till kusten går fortare och efter 11 timmar landar hon i sydligaste delen av Gabesbukten igen. Skillnaderna i hastighet antyder att hon hamnat i en sandstorm som tvingat henne att vända.



Vid passagen över Sahara möter Astrid vad som tolkas som en sandstorm som gör att hon vänder tillbaka till Gabesbukten. två veckor senare så genomför återigen passagen över Sahara ned till Mali och denna gång går resan bra. Karta Natalie Isaksson

14/10

Efter knappt två veckor är det dags att ge sig av igen. Astrid lyfter på kvällen och flyger mot Nigerdeltat i Mali. Den här gången går det bättre och hon landar efter knappt 60 timmars nonstopflygning i norra delarna av Malideltat. Färden över Sahara går på omkring 4000 meters höjd. Bergen som passeras är ca 1300-1400 meter höga så hon flyger betydligt högre än marknivån då hon passerar öken.

30/10

Efter två veckors rastning i Mali bestämmer Astrid sig för att ge sig av igen. Denna gång går färden rakt västerut och slutar i gränsloden mellan Senegal och Mauretania. Dit tar hon sig på 26 timmars flygning. Hon flyttar sig över tiden allt längre och längre ut mot mynningen av floden vid Atlantkusten.

28/11

En månad i Senegal är tydligen nog för Astrid. I slutet av november flyger hon tillbaka till sydvästligaste Nigerdeltat. Även denna gång

tar resan ungefär ett dygn. Sedan slutet av november och till dags dato har Astrid hållit till i Nigerdeltat.



Det är en fascinerande resa som Astrid har gjort. Från Sverige flyger hon till Camargue över Alperna i augusti. Senare samma månad passerar Alperna på nytt när hon korsar Medelhavet med siktet inställt på Mali i västra Afrika. Karta Natalie Isaksson

Vi noterar att skrântärnan Astrid utgör ett unikt exempel, men som på intet sätt är avvikande från de beteenden som övriga skrântärnor som förlorat sin kull uppvisar. Det som skiljer henne från andra tärnor vi följt är att hon gör extremt långa flygningar. Anledningen till dessa långa flygningar till Tyskland och Frankrike, för att därefter återvända norrut kan man spekulera om, men klart är i alla fall att hon tycks utan problem klara att flyga längre än vi förväntat. Slutsatsen bör därför bli att vi bör vara försiktiga när vi räknar häckande och rastande skrântärnor. De kan nämligen komma mycket långt ifrån.

Ulrik Lötberg, BirdLife Sverige
Natalie Isaksson, BirdLife Sverige
Susanne Åkesson, Lunds Universitet

Pilgrimsfalken

i Sörmland 2017

Efter de första konstaterade häckningarna 2016 har ytterligare lokaler hittats i Sörmland. 2017 blev resultatet att falkpar sågs på tre lokaler under våren. Två var samma lokaler som 2016 och en var en nyetablering. Ett par misslyckades av okänd anledning medan två fullföljde sin häckning med två respektive fyra flygga ungar. Det par som fick ut fyra ungar fick verkligen "gno på" för att hitta föda till sina ständigt hungriga ungar. Vid ringmärkning hittades i boet resterna av en fladdermus så falkparet hade långa arbetsdagar.



Pilgrimsfalk, Foto: Pekka Pulsa

Trenden i Sverige, som helhet, är också positiv och antalet par ökar stadigt. Troligen kommer vi i Sörmland att få ta del av de ungar som nu kommer på vingarna och vi kan hoppas på att hitta fler par som etablerar sig i våra trakter. I första hand kan vi nog förvänta oss att hitta dem på de gamla lokalerna i bergsbranter men det är även möjligt att vi kan få skogshäckningar. Det finns en viss rörlighet av falkar mellan länderna syd och sydost om Östersjön. Söder om Östersjön förekommer skogshäckningar mer frekvent så kommer falkar söderifrån med "skogshäckningsvana" kan vi förvänta oss pilgrimsfalkar som tar över gamla örn- och fiskgjusebon.

För att informera om pilgrimsfalkarnas situation i dag och förhoppningsvis stimulera till en ökad riktad uppmärksamhet mot lämpliga falkberg och gamla rovfågelbon kommer vi att bjuda in en föredragshållare till FSOs höstmöte. Datum för FSOs höstmöte är den

11 november kl. 09.00 - 15.30 på Åsa Folkhögskola i Sködinge. Mer information kommer på diverse digitala medier.

Pilgrimsfalken är som bekant starkt hotad och sekretessen kring det vi kommer att hitta måste vara stark. Vi som i dag arbetar med pilgrimsfalk i Sörmland kommer att ha en (1) kontaktperson som tar emot och på lämpligt sätt förvaltar de uppgifter och kunskaper som kan komma.

Kontaktperson är Per Folkesson som ni når på, perfolk@gmail.com eller 070-259 72 12.

Bertil Karlsson och Per Folkesson



*En flock med grågäss i ett uttorkat viltvatten sommaren 2017.
Bilderna från augusti och noterbart är de många märkta fåglarna.
Foto: Niklas Liljebäck*

Grågåsmärkning

i Södermanland 2017

Grågåsen är en av de verkliga vinnarna i svensk fauna under de senaste årtionden. Men med många gäss följer dock konflikter. Fler och fler röster höjs för att minska belastningen från grågäss på jordbruksgrödor men även inom naturvården. Men sådana drastiska förvaltningsbeslut måste fattas utifrån ett bra faktaunderlag.

Ett större forskningsprojekt med fokus på grågås startades under 2017 och detta leds av Johan Månsson på Viltskadecenter vid SLU. I Södermanland hade redan fångst av grågäss planerats vid Öster Malma för att börja en kartläggning och samla in data. Den planerade fångsten samordnades med det stora forskningsprojektet och under kommande år kommer detta samarbete fortsätta. En viktig del av forskningsprojektet är att kartlägga hur grågäss använder olika fält och hur detta kopplar till olägenheter för människor. Sådant arbete påbörjas i Södermanland under kommande år och fler fångster kommer göras.



Fångsten av grågäss 2017 vid Öster Malma var egentligen från början ett samarbete mellan Projekt Fjällgås, som leds från Öster Malma, och en internationell grupp av forskare med fokus på arbete kring Hudiksvall. Men samarbetet kom att bli lite vidare och bl.a. fångsten vid Öster Malma kom att ingå.

Vid Öster Malma gjordes två fångstförsök och sammanlagt 48 ruggande grågäss kunde fångas. 43 av de fångade grågässen försågs med en blå halsring med individuell kombination av siffror och bokstäver medan 5 av dem fick en satellitsändare monterad i en vit halsring.

Direkt när ruggningen var avslutad och gässen kunde flyga igen började de sprida sig. Rapporter under sensommaren kom in från hela Södermanland men även från platser längre bort som Hjälstaviken, Köping och Västerås. Detta kan tolkas som att vi delar de södermanländska grågässen med andra landskap i Mälardalen medan ingen rapport kom från mer sydliga landskap som Östergötland.

Noterbart är att under den extremt torra sommaren 2017 återfanns ofta grågässen i uttorrade våtmarker där de betade på "naturliga" växter och inte på jordbruksgrödor.

Under hösten var flockarna mycket rörliga i Södermanland och kunde ena dagen beta i Tullgarnområdet för att dagen efter ses utanför Björnlunda. Höstflyttningen 2017 började på allvar runt 10 oktober för de sörmländska grågässen. Under vintern 2017/2018 har totalt 23 av de 48 märkta grågässen (tabell 1) rapporterats från övervintringsplats. Lite förvånande så flyttar de södermanländska grågässen långt och verkar inte antagit trenden bland många andra fåglar att övervintra långt norrut.

Inför kommande år kommer fler och fler halsmärkta grågäss ses i Södermanland. Forskningsprojektet har mycket stor nytta av de rapporter som kommer in från fågelintresserade. Med den tekniska utvecklingen har det

*Grågås med sändare och halsring.
Foto: Niklas Liljebäck*



också kommit möjligheter för dig som skådare att krydda din gässkådning när du ser en märkt gås. Om man rapporterar märkta gäss via appen BirdRing (bara för Android, <https://play.google.com/store/apps/details?id=nl.birdring>) som är gratis och på svenska får man tillgång till individens livshistoria direkt vilket skapar en ny dimension på skådandet. När man rapporterat en fågel kan man också ta del av kommande rapporter av den fågeln. Alternativt kan du rapportera till hemsidan www.geese.org. Appen och hemsidan har kontakt sinsemellan. Men för att kunna använda Appen krävs att du har en identitet på hemsidan vilken du måste skapa, om du inte redan har en. Hemsidan Geese.org kan upplevas knölig och man kan behöva lite extra tålamod just när man skapar identiteten. Men när man har appen rapporterar man lika snabbt elektroniskt som det tar att skriva en notering i sin anteckningsbok.

Övervintringsland för grågäss märkta med halsringar i Södermanland 2017. Totalt 54% av de märkta gässen har rapporterats under övervintring.

Land	Antal fåglar rapporterade övervintrare	% av antalet rapporterade fåglar
Sverige		
Danmark	2	9
Tyskland	6	27
Nederländerna	3	14
Frankrike	11	48
Spanien	2	9
Total antal rapporterade	23	

Niklas Liljebäck

Märkningslaget på Öster Malma under pågående märkning.

Längst till vänster Berend Voslamber från Holland, Jan Vegelin från Holland och Niklas Liljebäck.

Foto: Niklas Liljebäck



Jonny Werdin
Foto: Morgan Johansson



Tema Marsäng

En tillbakablick om Marsäng som fågelokal



Hur Marsäng bildats

För inte längre än ca 4000 år sedan låg hela Marsängsområdet under vatten. Vattnet stod då ca 25 meter högre än nu. Inte förrän omkring 1000-talet börjar de första delarna stiga upp ur havsdjupet. Det är Granö och Mellanholmen som efter att ha pressats ner av inlandsisen under den senaste istiden höjer sig över Östersjöns yta som två öar. Kustlinjen gick ungefär där Mosstorp nu ligger. Slängaviken och Fredövikens fanns inte ännu utan de var förbundna med varandra och utgjorde mynningen till en större vik som sträckte sig ända upp till stället där gården Stora Marsäng nu ligger. Vattnet stod då ungefär 4 meter högre än nu. 700 år senare, omkring år 1700, är bilden en annan. Granö och Mellanholmen

är förenade i en ganska stor ö och Boholmen har börjat visa sig. Slängaviken och Fredövikens var ännu inte helt åtskilda men det var bara ett smalt sund mellan "Granö- Mellanholmenön" och fastlandet. Den stora viken som på 1000-talet gick upp till gården Stora Marsäng har nu krymt betydligt och Slängavikens nuvarande form börjar skönjas. För cirka 80 år sedan såg Marsäng ut som det ser ut idag vid högvatten. Möjligen var vassen och tuvmarken sparsammare. Jämför man 1900-kartan med isens utbredning vintern 1976 ser man att skillnaden inte är så stor.

Oxelösunds Fältbiologer 1977

(Fakta är hämtade från Ivar Schnells bok Nikolai socken).

*Lada Marsäng
Foto: Peter Lundgren*



Bevarandeplan

– Vad är det?

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i



Grönbena

Foto: Per Thyrén, www.flickr.com/photos/71812399@N02



EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-områden ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap, vilket för detta område skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen. Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan

andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning). Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:
Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00
Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddad-natur.naturvardsverket.se/>
Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Länsstyrelsen Södermanlands län



LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Med följande text vill vi presentera hur en bevarandeplan ser ut. I detta fall redovisar vi Natura 2000-området Marsviken-Marsäng.



**Bevarandeplan för Natura 2000-området
SE0220115 Marsviken-Marsäng**

Kommun: Nyköping

Områdets totala areal: 121,8 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01,

SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut

M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1630 - Strandängar vid Östersjön

1650 - Smala Östersjövikar

6230 - Stagg-gräsmarker

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

8230 - Hällmarkstorräng

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av

biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden inom Marsviken-Marsäng är både de terrestra naturhabitaterna inom betesmarkerna som innehåller en rik flora och det marina området utanför betesmarkerna som består av naturtypen Smala östersjövikar.



Motivering: Området har en rik flora och exempelvis strandängar och fuktängar är också viktigt för rastande flyttfåglar. Det finns höga marina värden i det utpekade marina området vilket även det har en viktig funktion för fågellivet.

Prioriterade åtgärder: De terrestra delarna ska betas och vid behov röjas från igenväxningsvegetation. Det är också viktigt att det kontinuerligt finns ett miljöstödsavtal för skötseln av marken. I de marina delarna behöver insamlad data från marina inventeringar sammanställas och utvärderas för att besluta om eventuella åtgärder i området.

Beskrivning av området

På Marsvikens norra sida ligger ett hagmarksområde som domineras av öppna och mycket flacka gräsmarker. Längst i söder reser sig tre bergkullar med sluttningar av morän. Mellan kullarna går stråk av finsediment, vilka utgör betade strandängar. Strandängarna och de utanför liggande grunda vattnen är viktiga rastplatser för fåglar och under sträckperioderna vår och höst finns bl.a. mycket änder och vadare. Över Marsäng går också ett rovfågelstråk. De öppna markerna är också viktiga jaktmarker för de arter som vistas här.

Floran i området är rik på arter, särskilt intressant på strandängarna och på de sydvända moränsluttningarna där många torrbacksväxter förekommer. Även på berg och berghällar finns en rik örtflora med ljuskrävande arter som gynnas av att näring i form av spillning tillförs via kreaturen. Exempel på intressanta arter är till exempel sumpgentiana, tidig fältgentiana och majviva.

De marina värdena i området är höga och det finns en stor artrikedom av alger och annan undervattensvegetation som bildar viktiga miljöer för bland annat fiskföryngring.

Vad kan påverka negativt

Se hotbild för respektive naturtyp.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som

direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Området har delvis miljöstöd för särskilda värden. Då gällande miljöstödsavtal går ut bör nya tecknas.

Skötsel: Området ska betas och hållas öppet. Vid betessängongens slut ska vegetationen vara väl avbetad. Vissa år bör betespåsläpp ske senare än vanligt för att gynna arter som är gynnade av slätter. Betet kan också kompletteras med betesputs vissa år. Betet har en viktig funktion även för den marina naturtypen då det håller tillbaka vassens utbredning. Området ska också vid behov röjas från uppväxande lövsly. Området ingår i LIFE-projektet Life Skärgårdsnytta inom vilket nya stängsel har satts upp och gamla stängsel har bytts ut mot nya typer.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1630 - Strandängar vid Östersjön

Areal: 20,76 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Längst i öster ligger en zonerad havsstrandäng med ett bälte av salttåg, juncus gerardi, i geolitoralen, ovanför en plattstarr, carex disticha, -zon, sedan en strandvall med torrängsflora. Strandängarna breder ut sig i låga bukter mellan fastmarksholmarna. De är tämligen artfattiga och domineras i regel av agnsäv, Eleocharis uniglumis ssp. stemberi, med inslag av gåsört. Partiellt sker kalkpåverkan från i marken inbäddade lager av skalgrus och där finns en flora av majviva och strandmaskrosor. Strandängarna är väl hävdade och av stor





betydelse för fågellivet liksom de utanför liggande grunda vattenområdena. Särskilt väl företrädda är gäss, änder och vadare.

Bevarandemål

Strandängar vid Östersjön ska vara präglade av en lång hävdkontinuitet och påverkas i liten till måttlig grad av vågexponering. Vegetationen inom naturtypen påverkas av diverse naturliga faktorer som till exempel vattenståndsväxlingar och isskrap och är mer eller mindre zonerad. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Hävdtrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom inom flera artgrupper, t.ex. fjärilar, fåglar och kärlväxter. Fågelarter som gynnas av naturtypen är till exempel större strandpipare och tofsvipa. Typiska arter för naturtypen som t.ex. kustarun, ormtunga och smultronklöver ska finnas i området. Arealen strandängar vid Östersjön ska vara minst 20,7 ha.

Negativ påverkan

- Minskat eller upphört bete som kan medföra igenväxning av öppna ytor med t.ex. al- och högörtvegetation.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Gödning med handelsgödselmedel och/eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Bete vintertid som påverkar skotttillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Grävning eller andra markgrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.
- Näringsutjämning d.v.s. betesdjuren betar näringsrikt foder på gammal åkermark och lämnar sin gödsel i vegetationstyper på magrare mark.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

1650 - Smala Östersjövikar

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 64,61 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen långa och smala vikar i Östersjön skall till formen vara långsmal och längden ska alltså vara större än bredden. Viken ska vara avskild från det öppna havet antingen genom en uppgrundning eller genom ett band av grynnor och rev och därmed sker ett långsamt vattenutbyte i viken. Detta ger förutsättning för material som dy och gyttja att sedimentera och bottenarna innehåller därmed en variation av olika typer av sediment och substrat med rika bottenlevande växt- och djursamhällen.

Marsviken har begränsad sötvatteninfluens, är skyddad av Oxelösundsudden från starka vågdrev och bottenarna inom Natura 2000-området domineras av dels sand, dels mjukare sediment. Det finns också inslag av hårdbottnen i form av hällar, block och sten. Ungefär halva delen av naturtypen inom Natura 2000-området består av sammanhängande och ovanligt täta bestånd av strukturbildande makrofyter där borstnate och blåstång dominerar vegetationen. Dessa bestånd utgör en mycket viktig livsmiljö för ryggradslösa djur och fisk och innehåller en rik födobas för häckande och rastande sjöfåglar. Området är mycket artrikt och viktiga arter som påträffats är bland kärlväxter axslinga, ålnate och havsnajas. Kransalgsarter som påträffats är bland annat gröonsträse och skörsträse och även två arter av grönalger har hittats, näckhår och tarmalg.

Bevarandemål

Vattenkvaliteten ska vara god och den antropogena påverkan genom övergödning och kemikalier ska vara liten. Vattenomsättningen i naturtypen ska vara naturlig. Inom naturtypen ska det finnas en variation av olika botten sediment. Vegetationen ska vara artrik och artsammansättningen i övrigt ska vara naturlig. Det ska finnas typiska arter som till exempel axslinga, havsnajas och borststräse. Arealen stora vikar och sund ska uppgå till minst 64,6 ha.

Negativ påverkan

- Övergödning på grund av utsläpp av näringsämnen som resulterar i minskat siktdjup vilket påverkar artsammansättningen. Bottenarna täcks av ettåriga alger. Övergödning kan i förlängningen orsaka syrebrist på bottenarna.
- Grumling från mynnande diken och vattendrag

- Båttrafik kan, särskilt vid höga hastigheter, orsaka grumling vilket försämrar livsmiljön för många arter. Trafik med större båtar riskerar också att riva upp undervattensvegetation. Exploateringar i närheten av området i form av till exempel båt hamnar riskerar att öka mängden båttrafik.
- Tidigare verksamheter i områdets närhet, exempelvis ett nedlagt sågverk vilket orsakat förorenade bottnar och fiberbankar.
- Exploatering, exempelvis i form av byggnader och bryggor riskerar både att öka grumlingen i naturtypen och minska solinstrålningen i vattenmiljön. Det kan också störa den naturliga vattenomsättningen.
- Muddrings- och dikningsverksamhet kan påverka artsammansättningen genom grumling och ökat tillflöde av näringsämnen.
- Utsläpp av olja och kemikalier kan påverka artsammansättningen.
- Iske med icke-selektiva redskap samt redskap som skadar bottnar är hot mot den biologiska mångfalden av däggdjur, fåglar, fisk och bottenlevande djur.
- Främmande arter kan påverka artsammansättningen.
- Ökad vattentemperatur riskerar att ändra artsammansättningen.

- Ökad mängd koldioxid i atmosfären och ökad temperatur orsakar försurning av havet. Det är ett hot mot en rad organismer, men framförallt alla marina arter som har ett yttre eller inre skelett av kalk, som många växtplanktonarter, kräftdjur och musslor.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för Smala östersjövikar inom Marsviken-Marsäng är okänt på grund av att kunskap saknas.

6230 - Stagg-gräsmarker

Areal: 0,41 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Staggräsmarken upptar i området en mycket liten areal. Staggen bildar inte sammanhängande ytor. Den är tuvad och upptar ca 20-30 % av de ytor där den förekommer som mest. Resterande delar består av en artrik friskängsvegetation.

Bevarandemål

Staggräsmarkerna ska vara artrika, präglade av en lång hävdkontinuitet och ha en naturlig näringsstatus. Stagg ska vara en av de viktigaste arterna, men naturtypen måste också



ha en hög artrikedom av andra hävdgynnade arter. Naturtypen ska hållas öppen, ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Betestrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom av konkurrenssvaga ängs- och betesmarks växter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. litenblålocka, knägräs och stenmåra ska vara vanligt förekommande. Typiska insektsarter av andra artgrupper som t.ex. fjärilar och vildbin ska också finnas inom området. Arealen staggräsmarker ska vara minst 0,4 ha.

Negativ påverkan

- Minskat eller upphört bete som kan med föra igenväxning av öppna ytor med t.ex. al- och högörtvegetation.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Gödsling med handelsgödselmedel och/eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Bete vintertid som påverkar skotttillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Grävning eller andra markingrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.

- Näringsutjämning dvs betesdjuren betar näringsrikt foder på gammal åkermark och lämnar sin gödsel i vegetationstyper på magrare mark.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 5,28 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Ogödslade gräsmarker av artrik, torr-frisk typ befinner sig i en övergångszon mellan kal-spolade bergknallar och omgivande fuktängar. I sydexponerade moränbackar är floran artrik och består främst av torrängsväxter. Gränsen mellan denna vegetationstyp och fuktängstypen är långt ifrån skarp. Ibland uppträder en mosaik av torr-frisk ängsmark och fuktängsfläckar, ofta nog en blandning av växter från olika vegetationstyper. I floran märks bland annat fältgentiana, backlök, ängsnejlika, jungfrulin, spåtistel, kattfot, knölmörblomma, sandmaskrosor, fläckmaskrosor, nattviol, småfingerört och vildlin. Särskilt maskrosfloran är intressant med två rödlistade arter av fläckmaskrosor samt sandmaskrosor i mängd.

Vitfläckig guldvinge, Foto: Jan Karlsson



Bevarandemål

Silikatgräsmarkema ska vara artrika, präglade av en lång hävdkontinuitet och ha en naturlig näringsstatus. Naturtypen ska hållas öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. I delar av hagen med inslag av träd ska också finnas ett visst inslag av död ved i den mån det inte stör betesdriften. Betestrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom, framförallt i form av ängs- och betesmarksväxter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. jungfrulin, bockrot och prästkrage ska vara vanligt förekommande. Typiska insektsarter av t.ex. fjärilar och spillningslevande bladhorningar ska också finnas inom området. Arealen silikatgräsmarker ska vara minst 5,2 ha.

Negativ påverkan

- Minskat eller upphört bete som kan med föra igenväxning av öppna ytor med t.ex. al- och högrörtvegetation.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Gödsling med handelsgödselmedel och/eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Bete vintertid som påverkar skottillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Grävning eller andra markgrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.
- Näringsutjämning d.v.s. betesdjuren betar näringsrikt foder på gammal åkermark och lämnar sin gödsel i vegetationstyper på magrare mark.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

6410 - Fuktängar

Areal: 11, 13 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Huvuddelen av naturtypen i området representeras av en speciell typ av fuktäng - en gammal våtstätteräng som uppodlats och senare övergått i betesmark. Inväxning av ängsväxter har skett från omgivande gräsmarker. Typiska arter är smörblomma, humleblomster,

ängsmaskros, ängsskallra, rödklöver, tuvtåtel, ängskavle, ängssyra och plattstarr. I vissa delar bildar fuktängen en övergångstyp till högrörtängar, som vid högre betestryck dock övergår i naturtypen "fuktängar med blåstarr eller starr".

Bevarandemål

Fuktängarna ska ha präglats av en lång beteskontinuitet och ligga på fuktig-blöt mark med naturlig hydrologi. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Hävdtrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom inom flera artgrupper, t.ex. fjärilar, bin, fåglar och kärlväxter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gökblomster, hirsstarr och sumpmåra ska vara vanligt förekommande. Arealen fuktäng ska vara minst 11,1 ha.

Negativ påverkan

- Minskat eller upphört bete som kan med föra igenväxning av öppna ytor med t.ex. al- och högrörtvegetation.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Gödsling med handelsgödselmedel och/eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Bete vintertid som påverkar skottillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Grävning eller andra markgrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.
- Näringsutjämning d.v.s. betesdjuren betar näringsrikt foder på gammal åkermark och lämnar sin gödsel i vegetationstyper på magrare mark.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

8230 - Hällmarkstorräng

Areal: 0,65 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Silikatberghällar förekommer på flera ställen i området. Annuell vegetation av främst vårblommande örter finns på många håll medan



Informationstavlor, Foto: Jan Gustafsson

berget på andra håll är naket eller täckt med ett skikt av skorplavar av vilka flertalet är näringsgynnade och ljusberoende. På örthällarna trivs nagelört, backtrav, styvmorsviol och olika *Sedum*-arter.

Bevarandemål

Hällmarkstorrängarna ska vara solbelysta och präglas av torktåliga växtsamhällen av kärlväxter, lavar och mossor. Naturtypen ska domineras av flacka silikatrika hällmarksytor och lavar, jordtäckningen ska vara tunn och endast förekomma fläckvis. Hällmarkstorrängar är störningssgynnade och de ska hävdas med bete för att främja naturtypens artrikedom såväl som för att hållas öppna. Ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets artmångfald och får förekomma. Kärlväxtfloran ska karakteriseras av torktåliga arter som t.ex. gul fetknopp, styvmorsviol och bergssyra. Typiska arter för naturtypen som t.ex. kattfot, tjärblomster och tuschlav ska vara vanligt förekommande. Arealen hällmarkstorrängar ska vara minst 0,65 ha.

Negativ påverkan

- Minskat eller upphört bete som kan medföra igenväxning av öppna ytor med t.ex. al- och högrörtvegetation.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Gödsling med handelsgödselmedel och/eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift.
- Igenväxning och beskuggning av öppna berghällar med rik örtflora
- Deponering av jord eller annat material på de öppna berghällarna som kan medföra kvävning och beskuggning av vegetationen.
- Bete vintertid som påverkar skotttillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Grävning eller andra markgrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.
- Näringsutjämning d.v.s. betesdjuren betar näringsrikt foder på gammal åkermark och lämnar sin gödsel i vegetationstyper på magrare mark.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

Dokumentation

Exempel på arter i området:

Kärlväxter:

Ängsgentiana, Ggentianella amarella, Majviva, primula farinosa, Fältgentian, gentianella campestris, Dvärgarun, centaurium pulchellum, Kattfot, antennaria dioica, Krussilja, selinum carvifolia, Ormrot, bistorta vivipara, Småfingerört, potentilla tabernaemontani, Spåtistel, carlina vulgaris ssp. vulgaris, Vildlin, linum catharticum, Ängsskära, serratula tinctoria, Östersjömaskros, taraxacum balticum (palustria), Strandmaskros, taraxacum suecicum (palustria), Fläckmaskros, taraxacum maculigerum (naevosa), Kvällsmaskros, taraxacum praestans (naevosa), Ängsmaskros, taraxacum hamatum (taraxacum glaucinum (erythrosperma), Backmaskros, taraxacum lacistophyllum (erythrosperma), Spädmaskros, taraxacum laetum (erythrosperma), Fransmaskros, taraxacum marginatum (erythrosperma), Brunmaskros, taraxacum proximum (erythrosperma), Rubinmaskros, taraxacum rubicundum (erythrosperma)

Fjärilar:

Allmän ängssmygare, hesperis comma, Bastardpärlmorfjäril, fabriciana niobe, Vitfläckig guldvinge, lycaena virgaureae

Svampar:

Scharlakansvaxing, hygrocybe punicea

Fåglar:

Gravand, Brun kärrhöök, Vattenrall, Enkelbeckasin, Rödbena, Ängspiålräka, Guläråla, Buskskvätta, Törnskata, Hämpling

Exempel på marina arter:

Borststräffe, Hårsträffe, Rödsträffe, Hornsärv, Nating, Höstlånke, Korsandmat, Spädnate, Hjulmöja, Hårsärv

Referenser

Bevarandeplan för Natura 2000-område Marsviken-Marsäng, SE0220115, Nyköpings kommun. 2006. Länsstyrelsen i Södermanland.

Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram.

Rydberg, H. & Vik, P. 1992: Ängs- och hagmarker i Södermanlands län. Länsstyrelsen.

Schröder, J. 1993: Våtmarksinventeringen i Södermanlands län. Opubl. rapport. Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Östborn, H. 2000: Åtgärdsplan för bevarande av biologisk mångfald och kulturhistoriska värden i betesmarker och slätterängar. Länsstyrelsen dnr 32-879-2001, fastigheten Stora Marsäng 1:3 (delområde A).

Inventeringar

Adoxa Naturvård 2004: Kärlväxtinventering i sörmländska ängs- och hagmarker. Uppföljning 2002-2003 av 1994-95 års regionala miljöövervakning Programområde: Jordbruksmark –undersökningstyp: Intensiv övervakning av kärlväxter, huvudrapport. Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Elmhag, J. 2002: Inventering av kärlväxtfloran i tio Natura 2000-områden i Södermanlands län.

Adoxa Naturvård – projektuppdag för Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Elmquist, H., Liljeberg, G. och Sjöstedt, J. 2002: Fjärilar i lövskogar och hagmarker i Södermanlands län. Länsstyrelsen i Södermanlands län, Rapport.

Oxelösunds Fältbiologer 1978: Naturinventering av Marsängsområdet.

Rydberg, H. 2001: Anteckningar från maskrosexkursion med Östergötlands Naturalhistoriska Förening och Botaniska Sällskapet i Stockholm.

Bilagor

Fältgentiana

Bilaga

Skötselråd för fältgentiana i Natura 2000-områden

Fältgentianan är en av de gräsmarksväxter som minskat mest sedan mitten 1900-talet. Arten kan ses som en ovanligt känslig indikator på en skötsel som är viktig för många andra arter i gräsmarker. Den hittas ofta i de allra mest artrika gräsmarkerna. Anpassad skötsel i skyd-

dade områden kan vara en viktig åtgärd för artens fortlevnad.

Fältgentianan är tvåårig, och beroende av en skötsel som dels medger tillräcklig fröproduktion, etablering av groddplantor, tillväxt av rosetter och fröspridning.

Studier har visat att typen av hävd är en lika viktig orsak som upphörd hävd för fältgentianans tillbakagång. I Södermanland är det framförallt den senblommande varianten av fältgentiana som förekommer. En allt för tidig och hård avbetning år efter år som leder till för låg fröproduktion har identifierats som den vanligaste orsaken till artens minskning. Samtidigt som plantorna behöver undgå betning för att hinna sätta frön så får inte förna ansamlas, vilket försvårar för groddplantorna att etablera sig på våren.

En betesskötsel anpassad för sen fältgentianan kan innebära:

- Sent betessläpp (månadsskiftet juli-augusti) med måttlig betesintensitet men tillräckligt länge på säsongen för att ingen förna ansamling ska ske (lämplig på mer lågproduktiv mark)
- Måttligt bete hela säsongen (lämplig på mer högproduktiv mark)
- Enstaka betesfria år (särskilt lågproduktiv mark)
- Intensivt bete efter fruktmognad (sker i september) för att förhindra förnaansamling

- Om betning sker innan fruktmognad så är hästar de betesdjur som främst ratar plantor, därefter nöt, därefter ungnöt och där efter får.

En slåterskötsel anpassad för sen fältgentiana kan innebära:

Vid slåtter är det en fördel med en något tidigare slåtter, kring månadsskiftet juni-juli. Då hinner plantorna skjuta nya grenar, blomma och sätta frö efter slåttern. Det är förstas en fördel om plantorna skonas vid slåttern. Ordentlig torkning av höet på ängen innan det körs bort bidrar till ökad fröspridning. Efterbete kan vara nödvändigt för att återväxten inte ska ge en alltför tjock förna, men ska påbörjas efter fruktmognad (sker i september) eller vara mycket måttlig innan dess. En tidig varräfsning i god tid innan vegetationen börjar växa kan vara ett alternativ till efterbete.

Tidig fältgentiana

Den tidiga fältgentianan är funnen på färre än tio lokaler i länet.

Skötsel anpassad för tidig fältgentiana kan innebära:

- Bete/slåtter tidigast 20 juli men inte senare än nödvändigt. Bete tidigare på säsongen måste vara mycket svagt.
- Betet ska vara tillräckligt för att inte förna ansamling ska ske
- Enstaka betesfria år (särskilt lågproduktiv mark)
- Vid slåtter - ordentlig torkning av höet på ängen innan det körs bort bidrar till ökad fröspridning.

Länsstyrelsen Södermanlands län



LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Varfågel

Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



Dagboken

I dagboken har vi karaktäriserat året på Marsäng. Vi startar i mars, då allt börjar om och slutar i februari då vi kan skönja de första vårtecknen då våren är tidig.

Mars, brytningstid, solen värmer, dagsmeja och någonstans i luften hör vi årets första sånglärkor, ofta några stycken tillsammans, i löst sammanhållna flockar. Brådska, årets första lärkor hastar bara förbi. Ängspiplärkor och tofsvipor tar det lite lugnare och stannar gärna till där marken är bar, om den nu någonsin fått snö under vintern. Samtidigt med de första lärkorna drar ibland några enstaka snösparvar förbi. Isen släpper, i vakar och längs vasskanten ligger krickor, bläsänder och knipor. På de översvämmade strandängarna hittar vi gräsänder, en skogssnäppa hastar med snabba vingslag mot norr.

Aprilkvällar, luften är full av dofter och trastarnas körsång. Jo faktiskt, i kvällningen kan rastade trastflockar få nejden att gunga av vällåt, böljande av kanske ett par hundra strupars lock. Från Marsviken kan vi numera höra ett rätt nytt inslag - ejderspel. Artens expansion i skärgården har fått till följd att en tidigare sällan skådad gäst nu tillhör bilden även vårkväll härute i sådan grad att den annars skulle kän-

nas tom. Tornfalken jagar över ängarna. Det öppna kulturlandskapet passar den förträffligt och vissa år häckar ett par i området. Sedan 1988 har brun kärrhök häckat lyckosamt varje år och nu i april ser man dem ofta leka i luften över Slängaviken. Rödbena, en av de forna karaktärsfåglarna, har minskat i antal till följd av det låga betetrycket under senare år. Sedan första halvan av 1970-talet har antalet häckande par av rödbena, tofsvipa, buskskvätta m fl av det betande strandängarnas fågelarter minskat stadigt. Likaledes är det signifikativt att nästan alla större koncentrationer av rastande vadare härrör från tiden före 1975.

Maj går in med fisktärnor i svävande flykt över Marsviken, ibland också en och annan silvertärna. Då och då gästas vikarna av deras storvuxne släktning, skrântärnan. Snäppor på väg norröver stannar till helt kort, grönbena och gluttsnäppa dominerar. Eleganta svartsnäppor rastar emellanåt, gärna i små flockar, fyra-fem individer tillsammans. Ärtsångare och törnsångare har kommit och hörs sjunga mest hela





tiden. Buskskvättor finns på post i topparna på gärdesgårdens störrar och törnskatorna jagar där ladan en gång stod. Luften kryllar av hus- och ladusvalor. I slutet av maj kommer rosenfinken, som trots sin expansion det senaste decenniet fortfarande är fåtalig här.

Juni betyder kulmen på fågelsommaren, buskarna kryllar av nykläckta tättingungar. På Marsviken finner vi sothöns, skäggdoppingar och mycket mer. På strandängarna stöter vi gång efter annan lärkungar som på ostadiga vingar fladdrar fram några meter innan de ånyo faller. Buskskvättorna varnar oroligt medan stenskvättornas kavata ungar käckt niger och knixar på Granös västslutning. Redan nu i juni ser vi de första svart- och skogssnäpporna på väg söderut.

Vem förutom fågelskådare betraktar juli som en höstmånad? För visst är det en höstmånad, vadarna sträcker ju för fullt och vissa sångare börjar röra på sig. Men juli är för andra arter tillväxt och nystart. Hela tiden finns rastlösheten, uppbrottet alldeles runt hörnet. Vid Marsäng är juli bara en förvarning av augusti. Vi ser detsamma i båda månaderna men så mycket tydligare i den senare. Storsnäppe-

kvällar, lugna, ljumma aftnar, tid för eftertanke. Hela tiden finns tankens flykt där. Hör... gluttarna lockar och grönbenorna, kanske också en ensam rödbena, plötsligt drivna på flykt av en jagande duvhök, men mesar kvar i vassen ett trettiotal meter från min sittplats.

Törnskatungarna har växt sig stora, de sista resterna av dun på hjässan har försvunnit, en av dem sitter och knäpper blott tre, fyra meter från mig. Det skymmer alltmer men än är det inte dags för hemfärd, nej, dröj kvar mot natt, då kommer säsongens ljudsensation, när tringorna bryter upp för kvällen.

Klara augustimorgnar betyder trädpiårkesträck, luften fylls med deras svaga lock. Senare på dagen, vid god termik kommer bivårkesträcket igång, dagssiffror på 25-30 ex är ganska normalt. Med augustis slut är bivårkesträcket i stort över, likaså de riktigt goda trädpiårkedagarna. Nu tar gulärlor och ladusvalor över.

September och oktober är högsäsong, nu är det som mest spännande och man tillbringar snart sagt varje ledig stund på Marsäng. Strax in i september börjar ormvårkarna röra på sig



och något senare fjällvråkarna. Båda arternas sträck kulminerar i skiftet september/oktober men sedan håller som regel fjällvråksträcket i sig lite längre, vissa år ända in i november. Sparvhök, en annan rätt stor sträckart har en markerad topp i början av oktober men flyttar under hela hösten.

Låt oss nu titta på hur ett par olika höstdagar kan se ut:

Mulet, disigt, sikten blott ett tjugotal meter. Fuktigheten sätter sig på kläderna, rått och bara ett par plusgrader. Vi skriver den 29 september och klockan är omkring halv sju. Lyssnar andäktigt till en närmast total tystnad innan jag styr stegen över strandängarna. Stöter upp en sånglärka och strax ett par ängspip-lärkor, i övrigt egendomligt livlöst och alldeles tyst, inget verkar sträcka idag. En halvtimme rinner iväg sedan jag nått observationsplatsen och först en kvart i åtta kommer dagens första sträckare: två dubbeltrastar. Så sant dubbeltrastväder idag, verkar nästan vara de ända fåglarna som härdar ut att sträcka i detta väder. Tätt över vassen nedanför mig kommer ett tiotal ladiusvalor, de stryker tätt över bergknallen där jag står, några så nära att jag skulle kunna nå dem med handen. Så blir allt

tyst igen innan jag åter hör ett par ladiusvalor, sträcker de? I så fall ytterligare minst två till protokollet. Klockan går mot tio och det enda som händer är att sikten förbättras, nu ser jag 50 meter! Går en sväng över ängarna. Tittar till skäggesarna i vassen och får syn på en rastande flock med 35 grågäss och en blåsgås. Dimman tätnar igen, klockan blir tolv och jag bryter upp.

Om någon sträckfågeldag ska gå till historien måste det för Marsängs vidkommande bli den första oktober 1988. Efter en bedrövlig morgon med dimma och fullständigt obefintlig sikt lättar det vid tiotiden. Knappt har detta hänt innan luften är full av vråk. Tack och lov är vi rätt många på plats denna dag, dels för att hinna räkna och dels får många uppleva detta fantastiska skådespel. Under fem timmar väller det fram fågel. Den ena stora vråkskruven avlöser den andra och när dagen är slut kan vi räkna in 1172 sträckande rovfåglar. Naturligtvis dominerar ormvråk med sina 705 ex. Därefter följer: fjällvråk 328, sparvhök 63, obest vråk 55, blå kärnhök 9, duvhök 4, stenfalk 3, bivråk 2 och mycket mer. Rovfåglarna lockade och dominerade så starkt denna dag att tättingarna nästan helt glömdes bort. Da-

Törnsångare

Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



gens största skruv: 42 st ormvråkar!
Självfallet var 1.10.1988 en extrem dag och ovanstående dagar ytterligheter. Dagen efter sågs bara ett sextiotal vråkar men istället bl.a. 80 sparvhökar och 4000 ringduvor alltid händer det något.

Vid novembers ingång lägrar sig vintertystnaden, mäktig nog att bara brytas av de sångsvanflockar som drar förbi. En och annan sparvhök sträcker fortfarande men vi riktar mest blicken ut över Marsviken. Ofta finns här flockar på 300 sothöns, 7-800 vigg emellanåt en och annan salskrake innan isen lägger för vintern. Sällan behöver man lämna Marsäng utan att ha sett åtminstone någon havsörn dra över eller kanske jaga i vikarna. En eller flera havsörnar finns nästan alltid här.

Vintertid ligger Marsäng i ett slags dvala, fågelfaunan är både individ- och artfattig. Från parkeringen sveper vi med kikaren, jodå, varfågeln sitter på det gamla vanliga stället, i tallen strax norr om Slängaviken, med god kontroll över hela området. Vare sig landskapet är klätt i vitt eller ej vilar tystnaden tung. Bara några kråkor ger liv, kivas över något ute vid vasskanten, halva gänget på marken, andra halvan på gärdesgården.

I februari börjar vi ana våren. De första skogsduvorna går ofta och plockar på åkrarna i områdets norra del. Sävsparvarna börjar ge liv åt vassen och kanske en flock vinterhämling kring några ännu upprätta tistlar.
Mars, brytningstid ...

Jonny Werdin

Marsäng

Marsäng är en välbesökt strandängslokal, och den tillhör en av de förnämsta fågellokalerna i Nyköpings kommun. Marsäng är ett Natura 2000-område. Lokalen är belägen cirka 1 mil sydväst om Nyköpings tätort. Marsängsområdet är en varierad lokal med betade och obe-tade strandängar, några vassvikar och grunda havsvikar. I ytterkanten finns det brukad åkermark. Inom området finns det också några små skogsöar, och en del bergshöjder. Området ligger så nära vattnet att vid högvatten översvämmas delar av området.

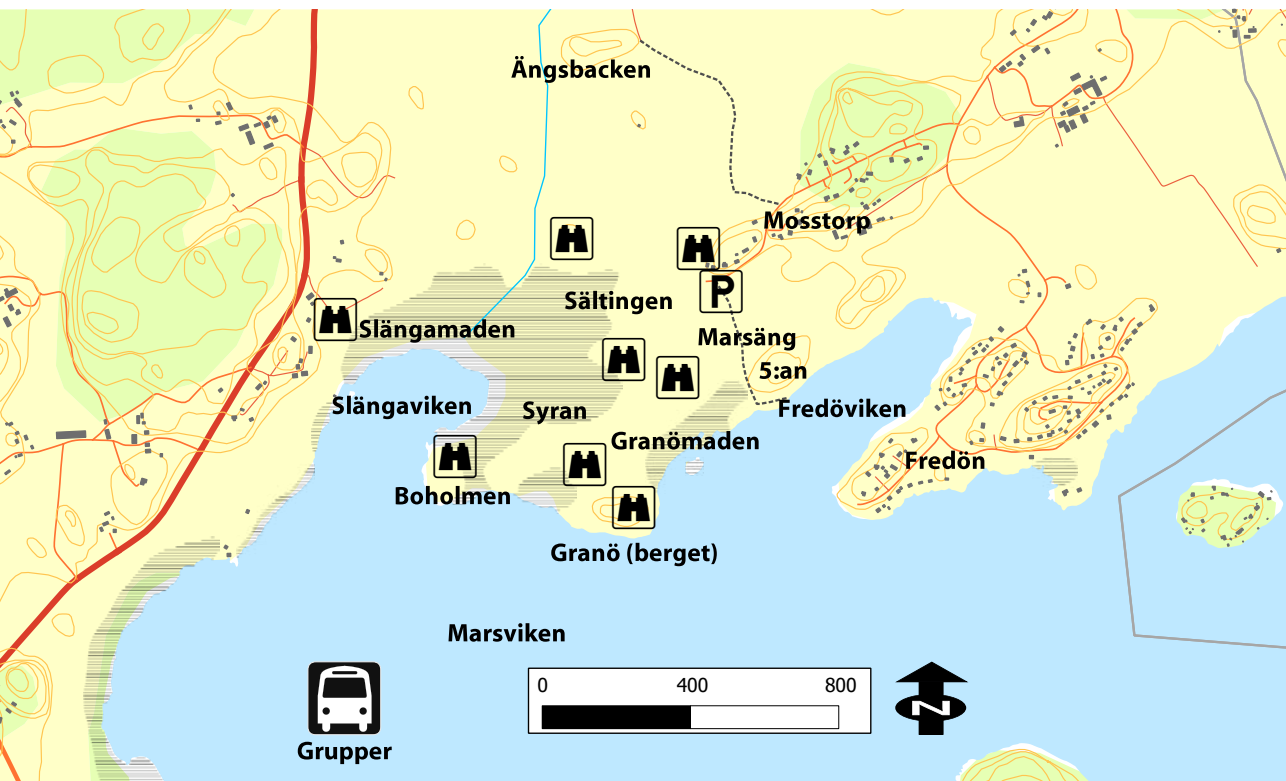
Vägbeskrivning

Från Nyköping åker du motorvägen (väg nr 53) mot Oxelösund. Vid första avfarten sväng höger mot Nävekvarn (väg nr 511). Åk denna väg knappt 4 km och sväng sedan vänster vid vägmärket Oxelösund. Åk sedan cirka 1.5 km till gul skylt mot Fredön åt höger. Efter cirka

1.5 km på denna väg passerar du under en kraftledning, och strax därefter går det in en väg mot höger som är återvändsgata (Moss-torpsvägen). Ett fåtal parkeringsplatser finns i anslutning till den vändplan som avslutar vägen. Parkera med förstånd där markering för parkering är skyltad. Alternativt parkerar du vid lämplig plats innan du åker in på Moss-torpsvägen och går sedan denna väg. Ta dig sedan ut mot de olika bergskullarna som finns insprängda innanför kohagen och skåda från dessa.

Tips

Lokalen är mest känd för sitt fina höststräck av rovfågel, dagflyttande tättingar och duvor. Flera bra utsiktspunkter, alla de mindre bergshöjderna samt den stora höjden Granö, finns inom begränsad yta beroende på väder och vind samt när på dagen man besöker lokalen.



Fåglar

Som sig bör på våra breddgrader är Marsäng en tämligen fågelfattig lokal under vintern. Under barmarksvintrar och då det är isfritt i vikarna kan det dock finnas en del roligare arter. I vattnet kan man då hitta salskrakar, bergänder och brunänder. På ängarna och i vassområdena ses siskor och vinterhämling, och skäggmes hörs i vassarna. Oavsett hur vintern ser ut brukar det finnas någon varfågel. Av rovfåglarna ses ormvråk, fjällvråk och havsörn regelbundet, men kanske inte dagligen. År varen tidig kan det dyka upp sånglärka, duvor och gäss redan i februari. Under våren sträcker det förbi allehanda fåglar. Under den första delen kommer givetvis de första ormvråkarna, samt duvor och gäss. Många av dessa arter stannar upp och rastar ett tag på ängarna om dessa är något så när snöfria. När sedan de första vårflyttarna har kommit kommer nästa våg av arter, och då kan du vissa dagar se stora mängder av ängsbiplärkor och sädesärlor. Så gott som varje vår ses också jordugglor som födosöker över området ogräsbevuxna ängar. Dessa ängar är sparade för att just olika rovfågelsarter skall kunna födosöka här.

Under våren skiftar det mellan arterna som rastar allt eftersom deras arterna som finns inom området. I vassvikarna häckar skäggdopping och sothöna. På ängarna finns det ängsbiplärka, sånglärka, rasen sydlig gulärta, rödbena och enkelbeckasin. Till vassarna kommer de arter som hör till detta område, som rörsångare och sävsparv. I de små skogs-

partierna finns de skogslevande arterna, som mesar, sångare och spettar.

Under sommaren dominerar de häckande arterna. Det som händer nu är att gässen som betar i området ökar i antal, framförallt grågås och vitkindad gås. Områdets höjdpunkt infaller under sensommaren och hösten. Redan i augusti kan du få se imponerande sträck av diverse arter. Trädpiplärka, gulärta och bivråk är några av de arter som du kan räkna in under sträckdagar. Nu rastar även nattsträckande tättingar i området. Bra dagar kan det finnas stora mängder av rörsångare, sävsångare och andra sångare som rastar i och omkring vassarna. I september ökar antalet arter som sträcker förbi, och även de som rastar på ängarna. I slutet av månaden kan det vara stora sträck av rovfåglar, svalor, finkar, duvor och grönsiskor. I oktober fortsätter sträcket, för att i slutet av månaden mattas av. I oktober har även sidsensvansar, domherrar och gräsiskor sin stora sträcktid. I november ses de sista individerna av flertalet av de senare sträckande arterna. Givetvis har det setts en del rariteter i ett område med de kvaliteter som Marsäng har, som natthäger, ägretthäger, rödhuvad dykand, ormörn, mindre skrikörn, större skrikörn, stäpphök, aftonfalk, tuvsnäppa, prärielöpare, större pipplärka, citronärta, svarthakad buskskvätta och svartpannad törnskata.

Jan Gustafsson

*Granö mot Fredövikens
Foto: Jan Karlsson*



Tussilagon

har slagit ut

Det är vår i luften. En ljum sydvind för med sig doften av blöt jord och nyutslagna vårbloomor.

Vi närmar oss Marsäng gående den sista biten och leder våra cyklar på den av vårfloden in-dränkta vägen. Redan på håll hör vi sånglärkorna drilla och viporna kvida över den på vissa skuggiga ställen ännu snötäckta marken. En storspov ljuder med sin accelererande drill.

När vi nått vårt mål och ängarna ligger framför oss ställer vi ifrån oss våra cyklar under en ek och blickar ut över landskapet med våra kikare för att kanske kunna upptäcka något intressant innan vi går ut på ängarna.

Våra blickar löper utefter vassen i mynningen av vik, som av någon fått namnet Fredö-viken, och fortsätter utefter en lång gårdsgård som ger området mycket av dess charm. Och där! I toppen av den längsta gårdsgårdsstören sitter en fågel, något mindre än en kråka. Det är en tornfalk. Lugnt och en aning slött spanar han ut över tuvmarken och den kortbetade stora strandängen.

Plötsligt verkar den fått syn på något i vassen vid den andra av området vikar: Slängaviken. Han kastar sig ut från stolpen och på något stela men ändå snabba vingar flyger han över gräset mot ladan som står mitt ute på ängarna och fram till vassen där han stannar i luften och ryttlar.

Efter några dykningar och ryttlanden sätter han kurs mot Boholmen, som är en tallbevuxen "halvö" som skjuter ut i Slängaviken. Där slår han sig ner ett tag men är snart på vingarna igen och flyger mot oss. Först över den alkantade Mellanholmen och sedan över Granö som med sin höjd och sina stora granar dominerar hela landskapsbilden. Till sist gör den en sväng över skogspartiet vid Fredövikens och över gårdsgården den nyss satt på och slår sig ner på samma stör den spanat ifrån när vi upptäckte den.

Liknande syner som den ovan beskrivna har vi i Oxelösunds fältbiologer kunnat se när vi åkt till Marsäng på vårarna. I tio års tid har detta område varit ett ständigt återkommande exkursionsmål.

Marsäng, som är ett stort öppet kulturlandskap med både betade och obetade sankängar, ligger längst in på den norra stranden av Marsviken (ca 14 km från Nyköpings centrum) i östra Sörmland.

Januari 1977 Oxelösunds fältbiologer

Skådare Marsäng.
Foto: Bo Bergman



Marsäng

1960-talet

På 60-talet var Pettersson en mycket ung man men minns framtids-optimisten som fanns, alla litade på politikerna och ingenjörerna när gamla stadskärnor revs och grå betongförorter och Domusvaruhus byggdes. Visst en och annan protesterade men de rösterna drunknande i tonerna från Beatles och annan POPulärmusik som svepte över landet och skickade den sanitära olägenhet som farsan kallade jazz långt ner i källarna, där är den som tur kvar än idag. 60-talet var den tid då Berlinmuren byggdes, det var Kubakris, JFK mördades i Dallas och sedan brodern Robert Kennedy i LA, Martin Luther King sköts i Memphis, det var sexdagskrig mellan Israel och grannländerna, det

blev högertrafik trots en folkomröstning där 82,9 % ville ha kvar vänstertrafiken, Warszawa-länderna invaderade Tjeckoslovakien och krossade Pragvåren, Apollo 11 landade med de första människorna på månen och Pettersson fyllde "moppe" - Pettersson som likt alla ungdomar gick eller cyklade dit han skulle - curlingföräldrar var inte uppfunna ännu - blev överlycklig när lönen från extraknäcket som tidningsbud dök upp, utgifter fanns i mängder. Handkikare Eldorado 7 x 50 stod först på listan, sedan en Pentax S1a med några objektiv, Kodachrome film var svindyr, sedan moppen som betydde frihet och betydligt längre utflykter.



*Gabrielstorp
Foto: Peter Lundgren*



Pettersson, moppen, handkikaren och Pentax S1a kameran hängde ihop på många och långa färder över världen, i varje fall den värld som låg inom moppens räckvidd i sydöstra Södermanland.

Favoritstället var Marsängs sankta betade strandängar där det skådades med metoder som verkar bortglömda idag. Vi var nämligen på plats innan gryning, stod på Granö eller vid den gamla ladan och väntade på det första ljuset medan luften var full av pip från sträckande fåglar, de flesta i början totalt omöjliga att bestämma på lätet.

Idag då skådare sover på mornarna med den motivering som att det ändå inte är några larm så tidigt ter sig det rätt konstigt. Pettersson som fortfarande envisas med tidiga morgnar undrar om larmen uteblir för att det inte finns några fåglar i gryningen eller för att inga fågelskådare med larm är ute? Något skumt är det.

Nåväl, Marsäng var en bra skola, vi lärde oss mer och mer under långa dagar, eller två besök om dagen från det närbelägna Gabrielstorp som var klubblokal för fältbiologerna. Arterna kryssades i en efter en, vi såg fåglar som knappt inte skulle finnas i våra områden enligt böckerna. Dvärgmå, myrspov, blåhake, ringtrast och t.o.m. en stäpphök och med en resa till

Öland var vi efter ett par år uppe i fantastiska 200 arter.

Tubkikarna dök upp så småningom och vidgade vyerna ännu mer, populär var en modell som hette Mercury med vridbara okular som hade förstoringarna 16X, 32X och 64X. En mycket bra tanke men kvalitén var inte den bästa så när ekonomin blev lite bättre inhandlades en Kowa "gråsugga" som varit en klassiker med nästan monopolstatus bland generationer av skådare och fortfarande syns i markerna då och då.

Pojkarna som slet på cyklar och åkte moppe i ur och skur, ibland nästan dygnet och året runt är desamma som idag dyker upp i markerna närmare lunch, betydligt rundare runt magen och glesare i håret, de kliver ur en luftkonditionerad lyxig bil, ställer upp ett kolfiber stativ och en tub som ser ut att kosta lika mycket som ett fattigt u-land har i statsbudget - de frågar "har de vatt nått" och spanar snabbt ut över de värmedallrande markerna innan de plockar ihop tuben och säger "dött" jag måste dra.

Det är en väldig skillnad på 1960-talets fågelskådning och dagens, det är lätt att bli nostalgisk och tänka tillbaks...men Pettersson inser att det är mycket bättre nu för vem fan vill cykla...

Tommy Pettersson i februari 2011

Skådare från Marsäng på bild, då och nästan nu (en del)

En del av skådarna som huserade på Marsäng under 1960-talet och en bit in på 1970-talet.

Samtliga foton av skådarna från Oxelösunds fältbiologer. De nyare bilderna av några av de gamla fältbiologerna.



Jonny Werdin

Foto: Peter Lundgren



Jonny Werdin

Foto: Foto: Leif Nyström,
www.leifnystrom.com



Leif Nyström

Foto: Håkan Linderholm



Leif Nyström

Foto: Foto: Leif Nyström,
www.leifnystrom.com



Tommy Knutsson
Foto: Morgan Johansson



Tommy Knutsson
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Tommy Pettersson
Foto: Jonny Werdin



Tommy Pettersson
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Peter Lundgren
Foto: Oxelösunds fältbiologer



Peter Lundgren
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Håkan Linderholm
Foto: Oxelösunds fåltbiologer



Håkan Linderholm
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Pekka Pulsa
Foto: Jonny Werdin



Pekka Pulsa
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Thomas Tjäderhane
Foto: Jonny Werdin



Thomas Tjäderhane
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Morgan Johansson
Foto: Jonny Werdén



Morgan Johansson
Foto: Peter Lundgren



Göran Bergman
Foto: Morgan Johansson



Göran Bergman
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Ulf Nordqvist till vänster
Foto: Håkan Linderholm



Ulf Nordqvist
Foto: Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Hans Nilsson
Foto: Morgan Johansson



Bo Bergman
Foto: Jonny Werdin



Bo Holgersson
Foto: Bo Bergman



Karl-Erik Månsson
Foto: Peter Lundgren

Sundbyholm hösten 2017

Mer än 1 % grå x kanadagäss!

Det borde inte vara möjligt? Men vad händer, kan hända då människan flyttar en art från en kontinent till en annan? Arter som på det här sättet annars inte skulle komma i närheten av varandra. En art (kanadagås) med anpassning till en livsmiljö eller delar av en livsmiljö som redan är upptagen (av grågås)? Där det finns en sedan mycket lång tid väletablerad gås i det system dit en annan mycket anpassningsbar och flexibel gås släpps in. Det är av allt döma så att vissa miljöer tillgodoser de båda arternas krav på livsrum så att de blir jämnstarka konkurrenter? Det spelar då liten eller ingen roll att de båda arterna tillhör skilda släkter? Exempel då kanadagås är att betrakta som en invasiv art?

De här raderna beskriver bara vad som kunde ses vid Sundbyholm hösten 2017 och de reflexioner det gav upphov till. Ett intressant ekologiskt (och etologiskt) oavsiktligt experiment värt att lägga märke till. Ett experiment som mycket väl redan kan vara beskrivet och väl dokumenterat av andra. Att förekomsten av korsningar mellan grågås och kanadagås är välkänt framgår tydligt i Artportalen.

Under september och del av oktober månader 2017 var > 1 % av de vid Sundbyholm samlade gässen korsningar mellan branta- och ansergäss! 8 grå x kanadagås av ca 680 gäss fördelat på 380 kanadagäss och 300 grågäss den 14 september.

Gäss från 2 kontinenter och slakten har alltså möts och bildar par. Fått ungar. Möts i ett landskap, under förhållanden, där de båda arternas nischer överlappar varandra? Där de blir likvärdiga i konkurrensen om livsrum? Några km bort vid Sörfjärden ses korsningar regelbundet men med bara någon enstaka individ, korsning mellan grå x kanadagås, bland de upp till 4 - > 5000 grågäss som under september månad årligen räknas in där.

Födosöken för grågässen vid Sörfjärden och för gässen vid Sundbyholm sker på omgivande åkermarker. På olika delar av Kafjärden. I samma typ av landskap. Det är av allt att döma inte födosöksområdena för de vuxna flygga fåglarna som är avgörande?

Val av häckplats(er) är det där de båda arternas nischer överlappar? Är det miljöer dit gässen söker sig för att föda upp ungarna? Är det här som ungar från en art kan sammanblandas med en annan arts ungar? Ungar som i så fall växer upp hos en annan art än sina föräldrar och präglas på sina fostersyskon? (Om det går att uttrycka det så?). Var finns i så fall de delar av landskapet där de båda arternas nischer överlappar?

Omständigheterna, förutsättningarna, som de är vid eller i anslutning till Sundbyholm och Sörfjärden finns, mer eller mindre renodlat, på många andra håll där de kan ge upphov till studier av fenomenet.

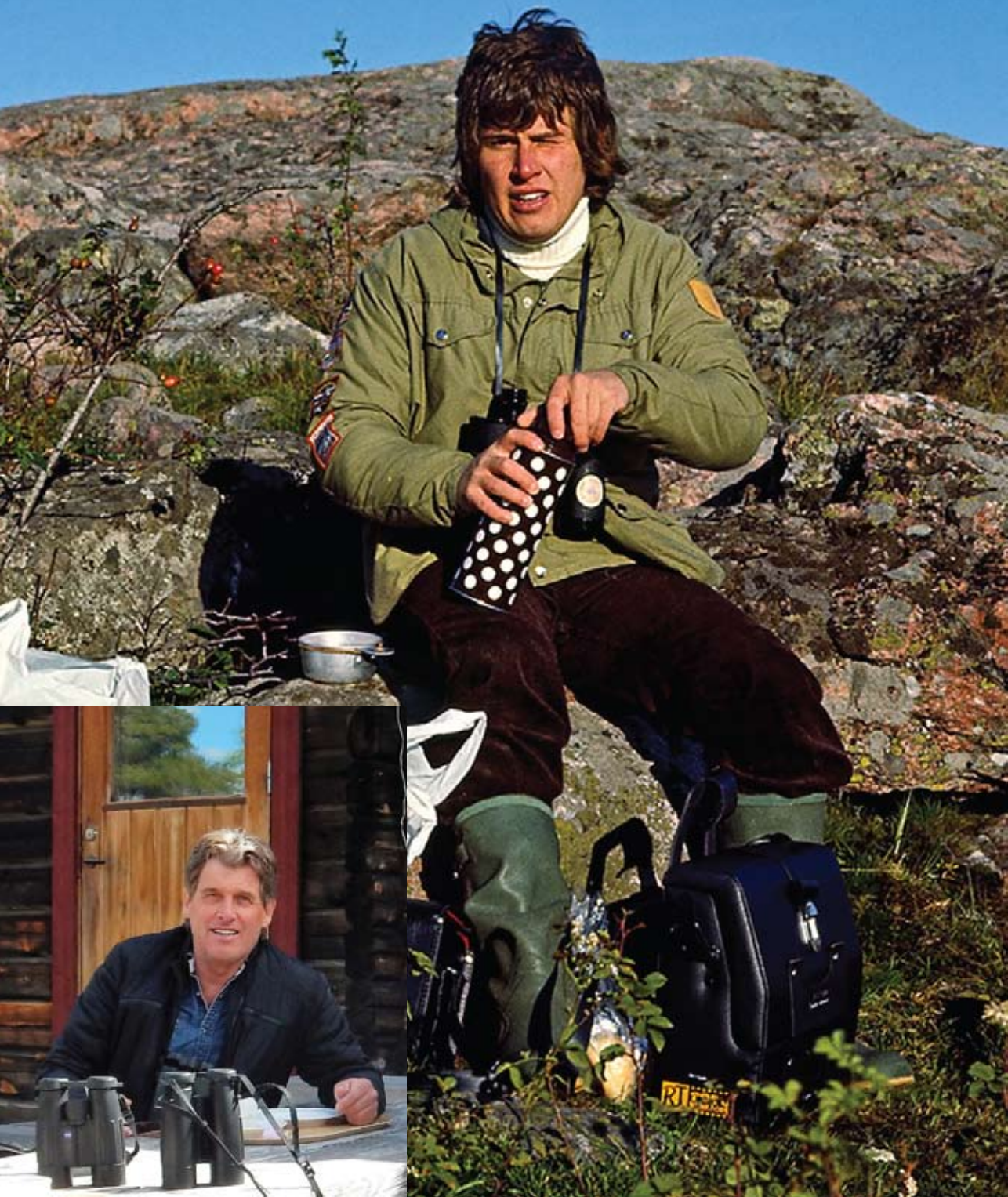
Hybridisering mellan kanadagås och flera andra gåsarter tillhörande båda släkterna branta och anser finns beskrivna. Detta dock som regel utan att omvärldsfaktorerna beskrivs.

Leif Carlsson

Grå x kanadagås
Foto: Leif Carlsson



Morgan Johansson
Foto: Stora bilden, Jonny Werdin
Nedre bilden, Peter Lundgren



Till Minne över Morgan Johansson

1950-06-29 - 2017-11-14

En kär vän och fågelskådare har lämnat oss. I femtio år var vi vänner och tittade på fåglar tillsammans. Det började i fältbiologerna i Oxelösund på 1960-talet. Vi hittade vår fågel-lokal Marsäng 1964. Många fina minnen tillsammans har vi från Marsäng. Morgan flyttade på 1970-talet till Sunne i Värmland, och där blev han en framstående skådare i toppskiktet bland Värmlands ornitologer. Han hittade sin fågelsjö, Björken, några kilometer ifrån Sunne. Åtskilliga fina arter hittade han där. Vi höll kontakten per telefon varje vecka och pratade obsar och fåglar. Jag gjorde flera besök till Morgan i Sunne under åren, och Morgan kom ofta tillbaka till gamla hemmamarker och då framförallt till Marsäng som han höll högt som fågellokal. Tyvärr gick Morgan bort alldeles för tidigt. Saknar min vän, men kommer ihåg alla fina minnen vi upplevt tillsammans. Vi är många från dina gamla hemmamarker som saknar dig.

Från din skådarvän Jonny Werdin

Texten nedan är skriven av Morgan 2012

Marsäng i mitt hjärta

Egentligen är det väl bara ens egen självupplevelse som känns extra stark när man upptäcker en ny fågellokal.

Just detta efter en lång båtfärd, från en liten småbåtshamn i Oxelösund, landa till nedanför Granholmen, vänligt hittransporterad av en fågelskådarkompis farsa, kliva iland och euforiskt ta del av en för oss ej tidigare upplevd fågelrikedom. Håkan Linderholm, Bo Holgersson och inte minst jag var ju i allt väsentligt bara entusiastiska nybörjare.

Nu har det förflutit många år sedan vi närmast halvsprang ut över området. Fick för mig att det var i maj månad 1964 vi för första gången trampade Marsängs mark men enl. mina noteringar var det några dagar in i juni. Anteckningar från ens första år som skådare är väl kanske som för de flesta, något bristfälliga.

På den tiden benämndes också lokalen allmänt för Slängaviken av någon anledning.

Nu stod vi här, upprymda med våra billiga 7x50 handkikare och försökte artbestämma så gott vi kunde! Tubkikare hade vi ju knappt hört talas om, än mindre haft råd att införskaffa dylika. Upptäckten av 2 skedänder i Slängaviken kändes helt sensationellt och på den tiden verkade storspoven tillhöra häckfågelfaunan!

Besöken till Marsäng tog riktig fart först året därpå och nu var det cyklar och mopeders som gällde. Från Oxelösund, längs kurviga smala grusvägar, via Sunda, Danvik och Djursvik nådde vi så småningom vårt fågelparadis Marsäng. De gamla grusvägarna ser nog inte riktigt likadana ut idag, men med värme tänker man tillbaka på den tidens ibland strapatsrika utfärder, inte sällan i dåligt väder.

Åren gick och vi blev väl alla kunniga fågelskådare, ja vi kunde väl själva tillåta och kalla oss ornitologer och även tubkikare hade de flesta införskaffat!

De var ju verkligen revolutionerande i sig och sträckskådandet kom så igång på allvar!

Idag är det väl knappast någon fågelintresserad iallafall i Nyköping-Oxelösundtrakten som inte besökt Marsäng och lagt märke till områdets kvaliteter, inte minst som sträcklokal av rang. På den gamla "goda" tiden kunde Marsäng mer än väl svara upp till epitetet verklig strandäng. Tyvärr blir sådana områden alltmer misshandlade och även Marsängsområdet har genom åren naggats i kanten, men fortfarande än idag erfar man en lyckokänsla i bröstet när man vandrar ut i områdets alla delar och dess i allt väsentligt rika fauna.

Bor numera i Värmland, men återvänder då och då till allas vårt Marsäng, både i tanke och handling!

Morgan Johansson

Berguv
Foto: Kalle Brinell



Ugglor och mer ugglor

Sörmländska ugglearter 2017 fångade på bild.



Slaguggla
Foto: Jan Lönnborg



Sparvuggla
Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Hornuggla
Foto: Henrik Andersson



Pärluggla
Foto: Emil Björkqvist



Hökuggla
Foto: Mauri Karlsberg, www.karlsbergfoto.com



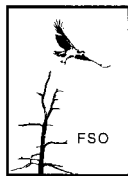
Jorduggla
Foto: Thomas Larsson



Kattuggla
Foto: Arne Hellström



Lappuggla
Foto: Göran Håkansson



Styrelse och funktionärer

Styrelsen:

Ordförande: Ingvar Jansson, Nyköping
Vice ordförande: Jukka Väyrynen, Flen
Sekreterare: Lennart Eriksson, Eskilstuna
Kassör: Vakant
Ledamot: Krister Aronsson, Katrineholm
Ledamot: Judith Lambert, Flen
Ledamot: Jan -Eric Hägerroth, Nyköping
Ledamot: Anton Johansson, Nyköping
Suppleant: Yngve Meijer, Strängnäs

Följande funktionärer inom FSO kan adjungeras till styrelsen i samband med att deras verksamhet behöver avrapporteras:

Göran Altstedt: Verksamhetsledare Hartsö-Enskärs fågelstation
Håkan Lernefalk: Sammanställande i Regionala rapportkommittén i Sörmland/Rrk
Jan Gustafsson: Koordinator för FSO:s årsboksredaktion

Revision:

Revisor: Staffan Karlsson, Nyköping (sammanställande)
Revisor: Steffan Kluge, Malmköping
Revisorsuppleant: Leif Karlsson, Strängnäs

Viltförvaltning:

I Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation är Leif Carlsson, Eskilstuna, representant för ideell naturvård (inkl. FSO)

Redaktion för "Det sörmländska fågelåret 2016"

Redaktör: Vakant
Ansvarig utgivare: Ingvar Jansson/FSO:s ordförande
Redaktion: Jan Gustafsson, Oxelösund (koordinator) med en redaktionsgrupp bestående av Eva-Karin Brinell, Yonas Ericsson, Markus Forsberg, Bertil Karlsson och Karin Lindström

Regional rapportkommitté:

Håkan Lernefalk, Katrineholm.
Sammanställande
Göran Andersson, Trosa
Per Flodin, Flen
Jan Hägg, Nyköping
Petter Sundin, Strängnäs
Yngve Meijer, Strängnäs
Anton Johansson, Nyköping

Föreningen Södermanlands Ornitologers hemsida

Tormod Kelén har under året svarat för hemsidan och dess aktualitet
Vår adress är www.sormlandsornitologerna.se

Valberedning

Mötet valde ordförande från resp. lokal-förening att ingå i valberedningen enl. följande:
Judith Lambert, Flen (FOF),
Leif Ekblom, Strängnäs (SOK),
Krister Aronsson, Katrineholm (KVO),
Lennart Eriksson, Eskilstuna (OKE),
(sammanställande)
Ingvar Jansson, Nyköping (Tärnan)

Medlemstal

Medlem i FSO sker fr.o.m. 2009 genom resp. lokal-förening. Medlemskap där ger automatiskt medlemskap i FSO, som kostar 20 kr/medlem och 5 kr för familjemedlem. Medlemsantalet i lokalklubbarna anslutna till FSO per den 31/12 2017 är drygt 600. Dessutom tillkommer ett antal familjemedlemmar.

Medlemskontakter

Årsboken "Det sörmländska fågelåret 2016" distribuerades till medlemmarna huvudsakligen under hösten 2017.

Styrelsemöten under 2017

2017-01-26 Studieförändrets lokal i Flen
2017-01-26 Extra protokoll/Avslut Hartsö-Enskärs Plusgironkonto 730606-1

- 2017-02-19 FSO Årsmötesprotokoll, Åsa folkhögskola
- 2017-02-19 Konstituerande styrelsemöte i samband med årsmötet, Åsa folkhögskola
- 2017-05-02 Studieförbundets lokal i Flen
- 2017-09-12 Studieförbundets lokal i Flen
- 2017-10-18 Studieförbundets lokal i Flen
- 2017-12-06 Studieförbundets lokal i Flen

Årsmötesdag

Vid FSO:s årsmöte den 19 februari 2017 på Åsa folkhögskola deltog 16 personer. Årets tema för förmiddagens program fokuserar på problematiken med ökande populationer av de stora betande fåglarna i det sörmländska jordbrukslandskapet. Tanken är att vi skall bygga på vår kunskap om beståndsutveckling m.m. vad gäller gäss, svanar och tranor. I ett längre perspektiv vill vi komma fram till en samsyn mellan oss ornitologer, markägare, jägare och myndigheter hur vi vill att problematiken med dessa fåglar skall hanteras på bästa sätt.

Johan Månsson, Viltskadecentrum gav en bra presentation av gässens, svanarnas och tranornas biologi och dynamik liksom förutsättningar för dessa arters utveckling på kort och lång sikt i det sörmländska landskapet.

Lars Ödman, Rördromsgruppen, redovisade erfarenheter från denna gåsprojektgrupp och den handlingsplan för stora betande fåglar vid Sörfjärden 2017-2019 som utarbetats av Lars Ödman på uppdrag av Länsstyrelsen.

Hartsö-Enskär fågelstation 2017

Verksamheten vid Hartsö-Enskär fågelstation 2017 bestod av inventeringar under häckningstid och den ordinarie ringmärkningen under hösten. Enskär inventerades vid flera tillfällen, främst för att undersöka eventuell förekomst av höksångare. Inventering av bland annat ejder, gråtrut och tordmule genomfördes också under häckningstid, främst runt de yttre skären i fågelskyddsområdet. Efter en traditionsenlig uppstartshelg i september, genomfördes den ordinarie ringmärkningen under fem veckor från 23:e september till 20:e oktober. Totalt ringmärktes 1838 fåglar av 37 arter. 16 personer deltog i höstens verksamhet som ringmärkare och assistenter. Verksamhetsledare: Göran Altstedt.

Ekonomi

Ekonomi för verksamheten vid Hartsö-Enskär ingår i FSO:s redovisning. Vid årets början var föreningens egna kapital 1 10 948,44 SEK och årets resultat blev +13 325,75 SEK. Eget ka-



Hänt i regionalföreningen

pital vid årets slut var 124 274,19 SEK. Föreningens räkenskaper i övrigt framgår av balans- och resultaträkningen.

Externa årsmöten m.m.

Ingvar Jansson, Jan-Eric Hägerroth och Kristina Aronsson representerade FSO vid SOF-BirdLife Sverige:s årsmöte i Rimforsa, Östergötland.

SOF-BirdLife Sverige kallade till landsråd med de regionala föreningarna i Mellansverige. Ingvar Jansson Jan-Eric Hägerroth och Jukka Väyrynen företrädde FSO på detta landsråd i Ånnaboda, Örebro. Jan-Eric Hägerroth och Stephan Gäfvert deltog i kungsörns-symposiet i Kungälv.

Avgivna yttranden m.m.

Remissärenden som har behandlats under 2017 är utlagda på FSO hemsida.

FSO Höstkonferens

Kustfågel och vindkraft till havs var temat för årets höstkonferens. Mattias Wärn och Maria Brolin Svea Vind Offshore presenterade projektet Vindkraftspark i Långgrund 1 och 2 i Sörmlands skärgård. Jukka Väyrynen, FSO belyste kunskapsläget om övervintrande änder i Östersjön generellt och specifikt i Sörmland. Daniel Bengtsson, SOF BirdLife Sverige presenterade arbetet med IBA områden (Important Bird and Biodiversity Area). Efter lunch presenterade medlemmar i Tärnan delresultat från den kustfågelinventering som Tärnan genomförde på uppdrag av Länsstyrelsen under 2015. Höstkonferensen avslutades med upprop till Kungsörnsinventering under 2018 på uppdrag av Länsstyrelsen.

Övrigt

I länsstyrelsens "Samverkansgrupp för naturvård" har Jan Gustafsson och Ingvar Jansson representerat föreningen.

Ejderhusprojektet på Hävringe

Utgångspunkten för vårt engagemang i Ejderhusprojektet är att vi, under en treårsperiod, vill undersöka om ejderhusen och våra skydd kan erbjuda ådorna ett skydd från predation av havsörn. I Norge har skärgårdsbor sedan länge med framgång fått ådor att häcka i ejderhus. Vi vet ej hur lång tid det har tagit där för ådorna att vänja sig vid ejderhusen innan de accepterade dem. Efter 2016, projektets

första år, var vi försiktigt optimistiska. Ingen åda hade häckat i ett ejderhus men 12 ådor häckade alldeles utanför ett ejderhus eller i ett skydd. Vi hade vid några tillfällen under sommaren 2016 observerat drygt 100 ejderungar i vattnet. Vi uppfattade vid de besök vi gjorde på Hävringe att det under 2016 varit färre havsörnar ute på ön än åren närmast innan. Inför 2017 års häckning öppnade vi upp merparten av ejderhusen i ett försök att göra dem mer attraktiva för ådorna att häcka i. Vi byggde även 30 nya enkla skydd.

Våren 2017 blev kall så årets häckning blev försenad och utdragen. De första ådorna började sin häckning i slutet av april och häckningen pågick fram till början av juni. Vi har varit ute vid sju olika tillfällen för att kunna observera örnarnas predation samt följa häckningen 2017. I år hade vi tillgång till vaktstugan där vi infann oss före gryningen för att kunna studera havsörnen utan att de skulle vara medvetna om vår närvaro. Vår reflektion är att även i år har det varit lite mindre havsörn. Vi har sett att predation från havsörn förekommer och att den ofta kombineras med predation från trutar och kråkor. Under 2017 har 13 ådor häckat i våra ejderhus/skydd. I nio av dem fann vi äggrester vilket vi tolkar som en fullbordad häckning. Under sommaren har vi vid två olika tillfällen observerat lite drygt 100 ejderungar ute i sjön.

Vadsjöprojektet

Under året har FSO Vadsjögrupp tillsammans med markägarna fastställt fixpunkter vid pumpstation, munken och dräneringsdike på odlingsfält i Rikets Höjdsystem RH 2000. Montering av pegel vid pumpstationen har gjort det möjligt att bättre hålla koll på vattennivåerna i Vadsjön under olika tider av året. Gruppen har upprättat ett förslag till skötselplan och reglering av Vadsjöns hydrologi baserat på de effekter både i artsammansättning av fågel och ändring av växtbeståndet som uppkommit efter gruppens försök till vattenregimstyrning efter senaste restaureringen 2015.

Ekonomiredovisning

Smith Redovisning AB i Nyköping har under året skött FSO ekonomiska transaktioner då kassörstjänsten under året varit vakant.

Ingvar Jansson/ordförande FSO

Ornitologiska klubben i Eskilstuna/OKE

Verksamhetsberättelse för 2017



Styrelse

Styrelsen har haft följande sammansättning:

Ordförande: Lennart Eriksson

Vice ordförande: Leif Carlsson

Kassör: Lennart Cronholm

Sekreterare: Eva Olofsson

Övriga ledamöter: Monica Ljungars, Sten Lindeberg, Krister Bergh, Leif Larsson och Gerd Larsson

Suppleant: Björn Fors

Styrelsemöten

Under verksamhetsåret har 7 protokollförda styrelsemöten hållits, nämligen den 18/1, 9/3, 20/4, 15/6, 7/9, 25/10 och 29/11.

Årsmöte

Mötet avhölls den 15 februari, och 49 personer var närvarande. Efter årsmötesförhandlingarna hälsades naturfotografen och författaren Anders Geidemark välkommen. Han berättade och visade bilder från sitt Västmanland under sina 40 år som naturfotograf.

OKE:s 60:de verksamhetsår

OKE firade under 2017 sitt 60:e verksamhetsår, då klubben startade sin verksamhet år 1957.

Detta uppmärksammades med en grillfest för alla intresserade nu aktiva OKE-medlemmar vid Rördrommens fältstation fredagen den 8 september. Det blev en lyckad tillställning med ca 35 medlemmar som fyllde hela Rördrommen. Lars Broberg berättade om sin fågelgärning vid Sörfjärden som faktiskt började innan OKE hade bildats och pågår än idag, och äldre medlemmar berättade anekdoter från gamla tider.

Krister Bergh hade dagen till ära tecknat denna bild som på ett bra sätt speglar fågelskådningens villkor nu och då.

Naturglimten

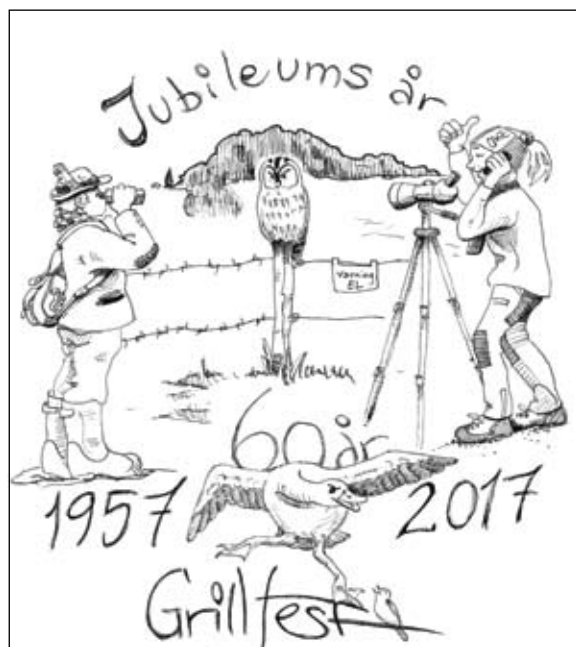
Fågelåret 2016 har skickats ut digitalt till de medlemmar som angett sin epostadress till klubben.

Övriga arrangemang

Några av klubbens medlemmar har lett exkursioner för elever och/eller personal från några av kommunens skolor och/eller andra organisationer, främst vid i Ekeby våtmark och vid Rördrommens fältstation. Gökotta med inbjudan till allmänheten hölls tillsammans med Eskilstunas Park- och naturvårdsavdelning vid Skärets naturreservat lördagen den 13 maj.

Veteraner och Daglediga

Veteranerna har under året haft studiecirklar och gjort exkursioner samt ägnat sig åt tillsyn och underhåll av uppsatta fågelholkar. Några från veteranerna har också guidat skolelever



Hänt i klubbarna

vid Rördrommen. Ansvariga: Anna Struwe, Kristina Hagman och Bo Gustafsson.

Representationer

FSO:s styrelse (Föreningen Södermanlands Ornitologer): Lennart Eriksson
Natur- och vattenvårdsberedningen:
Leif Carlsson med Håkan Gilledal som suppleant
Sörfjärdgruppen/Fältstation Rördrommen:
Anna Struwe och Sten Lindeberg

Avgivna yttranden och fågelskyddsarbete

OKE och klubbens faunagrupp har under 2017 haft kontakt med och framfört synpunkter på följande intressenter och projekt:

Naturvärdesbedömning av stadsnära grönområden

OKE har efter förfrågan från kommunens planavdelning sagt sig villig att yttra sig över stadsnära grönområden och deras skyddsvärde som gröstruktur i stadsmiljön och dess betydelse för lokal fågel fauna. En grupp av seniorerna har engagerat sig och besökt och utvärderat ett urval av dessa stadsnära naturavsnitt. Yttrande lämnat under februari 2017.

Vindkraftsutbyggnad vid Duvhällen och Kafjården i Eskilstuna kommun

OKE har tagit del av dessa ärenden och yttrat sig om samrådsunderlaget för Duvhällens vindpark redan 2015. SOF/FSO/OKE har under hösten 2016 författat en gemensam skrivelse med synpunkter på Duvhällens vindpark. Tillståndsbeslutet sommaren 2017 har överklagats till Mark och Miljödomstolen och senare även till Svea Hovrätt då klubben anser att påverkan av 3:e part/jaktintressen inte på ett tillfredsställande sätt har medtagits i bedömningen av överdödighet av skyddsvärd fågel, främst örnar inom vindparksområdet.

För Kafjårdens vindpark har styrelsen vidhållit att största hotet enligt vår mening är att större rovfåglar (havsörn) dras till vindparksområdet om fallvilt eller slaktrester efter jakt lämnas i eller i närheten av vindparken. Även detta vindparksärende har vi aktualiserat hos vår regionförening FSO och riksförening/SOF BirdLife Sverige. Riksföreningen har efter diskussioner med oss på ett positivt sätt uppmärksammat frågan om tredje part (berörda jakt- och andra intressen) och huruvida

de senares verksamhet skall tas hänsyn till vid miljöprovningen av planerade vindkraftverk.

OKE styrelsen har varit tydlig med att föreningen står neutral i vindkraftsfrågor och ser som sin uppgift att föra fåglarnas talan så att placering av verken inte strider mot artskyddsförordningen och EU:s fågeldirektiv att "försäkra påtaglig skada för skyddsvärda fåglar och påverka deras bevarandestatus i ogynnsam riktning".

Projekt

Boken "Fåglar i Eskilstuna kommun": Lagret vid årets slut är reserv för framtida uppdatering och arkivexemplar.

Ekeby våtmark

Infohuset vid Ekeby våtmark får disponeras av OKE i samråd med Energi & Miljö AB. OKE har en löpande kontakt med ledningen för avloppsverket där synpunkter på skötsel av Ekeby våtmark diskuteras. Fågelskådningens dag hölls vid Ekeby våtmark lördagen den 7 maj.

Närsjöfjärdens fågeltorn

Under våren 2017 röjdes strandskog för bättre sikt från fågeltornet efter kontakt med både skogsstyrelse, markägare och kommun. Under året har bevakningen från fågeltornet vid Närsjöfjärden varit god och även följts upp av OKE exkursioner.

Röjd strandskog norr om tornet. Foto: Lennart Eriksson





Under hösten 2017 renoverades både trappa och del av golvet till tornet. Foto: Lennart Eriksson

Fågelrapportering och digitalt utskick av Fågelåret 2016

Varje år bearbetas medlemmarnas fågelobservationer av OKE:s lokala rapportkommitté (Lrk) och ställs samman till en årsrapport över fågelåret i Eskilstuna kommun. Fågelåret 2016 publicerades digitalt med utskick via mail till våra medlemmar. Årsrapporten har varit uppskattad och innehöll även fina bilder från våra lokala skådare. Fynd hämtas från den nationella fågeldatabasen i Artportalen. Ansvarig: Yonas Ericsson.

Gåsräkning

OKE har under 2017 aktivt deltagit i förvaltningsprojektet för grågås vid Sörfjärden. Ansvariga: OKE:s faunagrupp/Fältstationen Rördrommen.

Havs- och kungsörnsräkning

Tillsammans med ornitologiska klubbar och naturskyddsföreningar runt Mälaren och Hjälmaren genomfördes lördag den 4 mars en räkning av örnar kring de stora sjöarna. Ansvarig: Fältstationen Rördrommen.

Häckfågeltaxering

Medlemmar har samlat in material att ingå i Lunds universitets långsiktiga övervakning av fågelfaunan.

Sörfjärdsgruppen/Fältstationen Rördrommen

Detta är ett gemensamt projekt mellan naturskyddsföreningarna och de ornitologiska klubbarna i Eskilstuna och Strängnäs samt Eskilstuna Biodlarförening. Gruppen hyr Sundkarlsbacken, Sörfjärdens Fältstationen Rördrommen.

OKE:s representanter har under 2017 varit Anna Struwe och Sten Lindeberg.

Ringmärkning vid Idö märkplats

Även denna vinter blev mild, den fjärde i rad, med islossning den 18 mars. Det var lågt vattenstånd i Mälaren hela våren och sommaren, och någon vårflood existerade inte detta år. Hösten blev däremot blöt och fyllde på det låga grundvattnet. Det dåliga häckningsresultatet 2015 för många småfåglar upprepades i år på grund av brist på insekter. Bland annat saknades bladlöss ute i vassarna. Inte en enda lus kunde upptäckas vid kontrollräkning den 3 augusti. Var det verkligen så uselt med fåglar som det verkade? Ett bra sätt att få reda på detta var genom den standardiserade vassfångsten vid Idö märkplats som kom att bedrivas 5 juli-26 oktober. Det visade sig bli det sämsta året sedan verksamheten startade 1981 och sämre än 2015, som var det dittills sämsta året. Resultatet blev så lågt som endast 326 ringmärkta fåglar, knappt en tredjedel (!) av medelfångsten för perioden 2001-2012. Av de sex normala topparterna i Idö-vassen, i tur



ordning rörsångare, sävsångare, skäggmes, sävsparv, lövsångare och blåmes, var det endast skäggesen som märktes i mer än 100 ex. Skäggesen prickade därmed medel på 141 ex. Ändå minskade även skäggmesen jämfört med det fina resultatet under fjolåret (254). Lövsångaren som lever mycket på bladlöss ute i vassarna, var knappast närvarande i år, endast 10 ex märkta. Av årets främmande kontroller blev en sävsångare, märkt i Kroatien i augusti 2015, kontrollerad den 21 maj (även i juli 2016). En trastsångare, märkt i Bingsmarken i Skåne i augusti 2011, blev kontrollerad den 12 juli (även i juli 2012). Båda bör ha varit häckfåglar nära Idö märkplats. I övrigt gjordes inga mer intressanta eller oväntade fynd. Det intressantaste detta år var egentligen dokumentationen av det rekorddåliga antalet fåglar.

Ansvarig Lars Broberg

Sjöfåglar

Sjöfågelsträck har regelbundet bevakats av OKE:s medlemmar vid Hjälmare sund främst

under våren och från Kvicksundsbron under hösten 2017. Detta material är inlagt på Artportalens nationella fågeldatabas.

Vinterfågelräkning

Medlemmar har samlat in material att ingå i Lunds universitets långsiktiga övervakning av fågelfaunan. Det räknas på 4-6 rundor á 20 punkter 1-5 gånger per vinter.

OKE:s Faunagrupp

Under Leif Carlssons ledning har flera medlemmar i OKE aktivt medverkat i de fågelprojekt som under året har bedrivits i FSO:s regi. Lomprojektet har under året fortsatt med inventering av häckande storlommar. I FSO:s regi har även uppföljning av den genomförda restaureringen av våtmarken vid Vadsjön engagerat flera av våra medlemmar.

Lennart Eriksson/Ordförande

Strängnäs Ornitologiska Klubb (SOK)

Verksamhetsberättelse för 2017



Medlemmar

Klubben består vid årsskiftet 2017/2018 av 149 fullbetalande medlemmar och 49 familjemedlemmar. Under 2017 har 18 nya medlemmar, samt 5 familjemedlemmar, tillkommit. Medlemsavgiften har under året varit 150:- för fullbetalande medlem och 25:- för familjemedlem. Medlemskapet i SOK innebär även medlemskap i Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO). Av medlemsavgiften går 20:- resp. 5:- till FSO.

Styrelsen m.m.

Styrelsen har under året bestått av:

Barbro Hellström	Ordförande
Leif Ekblom	Vice ordförande
Ulf Gustafsson	Kassör
Yngve Meijer	Ledamot
Gunilla Oleniusson	Ledamot
Sven Blomqvist	Suppleant
Petter Sundin	Suppleant

Revisorer har varit Bernt Andersson (sammankallande) och Jonas Jörnemark samt som revisorssuppleant Markku Kemppi. Valberedningen har varit Markku Kemppi (sammankallande) och Peter Fridén.

Klubbens hemsida har med Peter Hennix som webbredaktör refererat aktuella händelser i fågelvärlden såväl inom som utanför kommunen. Under året har hemsidan utvecklats i flera steg, dels för att underlätta sökning i den, dels för att anpassas till läsning i mobiltelefon och läsplatta. Redaktör för vår tidning har Ulf Gustafsson varit.

Styrelsen har under året genomfört åtta protokollförda styrelsemöten, ett konstituerande styrelsemöte samt ett årsmöte 2017-03-14, där 35 medlemmar var närvarande. Som mötesordförande hade Lars Liljenstolpe anlitats. Därefter höll Jörgen Sjöström, Uppsala,

Havsörn

Foto: Per Thyren,

www.flickr.com/photos/71812399@N02



en intressant föreläsning om fåglarna och deras flyttningsmönster, med utgångspunkt från sin bok "Fåglarnas globala värld – Nya rön och gamla upptäckter".

Ekonomi

Klubbens räkenskaper framgår av bokslutet. Ingående balans var vid årsskiftet 2016/2017 41 70,38 SEK och utgående balans vid årsskiftet 2017/2018 var 43 838,57 SEK varmed årets likvida överskott blev 2 088,19 SEK.

Klubbtidning

Vår tidning "Observerat i Strängnäs kommun" har under året utkommit med tre nummer, varav nr 1, som sedvanligt är, innehöll en årsrapport över inrapporterade observationer under 2016 inom kommunen. Ny redaktör för tidningen är Ulf Gustafsson.

Hemsidan m.m.

Hemsidan har kontinuerligt uppdaterats av Petter Hennix. Klubbens logotype har uppdaterats och en ny informationsfolder har tagits fram.

Organisationstillhörighet

Fr.o.m. 2009-01-01 är SOK ansluten till Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO). Syftet är att stärka den sörmländska ornitologin gentemot omvärlden.

Fältstation RÖRDROMMEN

Fältstationen är ett samarbetsprojekt mellan naturskyddsföreningarna och fågelklubbarna i Strängnäs och Eskilstuna. Stationen har öppet för allmänheten alla röda dagar från mars till oktober. SOK medlemmar kan delta som stugvärdar under denna period.

En styrgrupp leder och planerar verksamheten. SOK:s representant i gruppen har varit Sven Blomqvist med Gunilla Oleniusson och Barbro Hellström som ersättare. Gruppen sammanträder cirka en gång i månaden. Fältstationen har ett omfattande exkursions- och utflyktsprogram. I maj månad erbjuds skolklasser i Strängnäs och Eskilstuna s.k. skolpaket, då man under en dag studerar fåglar, växter och livet i vattnet (hävning) samt ett bisamhälle. Ture Persson och Sven Blomqvist deltog som fågelinformatörer i skolpaketet.

Sedan mer än 40 år bedriver Lars Broberg ringmärkning med slöjnet i vassen nedanför Fältstationen. Han har också försett två rördromshannar med radiosändare för att studera deras flyttningsmönster.

Varje år i början av mars administreras en inventering av örnar i Mälaren och Hjälmaren från Fältstationen. Projektet leds av Sten Ullerstad, Eskilstuna, och Yngve Meijer är samordnare av rapporteringen.

Grågässen runt Sörfjärden inventeras 2-3 gånger per år. En gåsåker finns vid Fältstationen. Fältstationen medverkar i den Grågåsgrupp som följer utvecklingen av gässens påverkan i Sörfjärdsområdet.

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO)

En styrelsekurs genomfördes på Åsa folkhögskola i samband med årsmötet 2017-02-19 med 20 deltagare, varav sex från SOK.

FSO höstmöte avhölls på Åsa folkhögskola 2017-11-12 med drygt 30 deltagare, men bara tre st från SOK.

SOK har under året haft Yngve Meijer som representant i FSO styrelse.

Fr.o.m. december 2014 är Petter Sundin knuten till Rrk Södermanland och svarar för delen duvor – hackspettar och Yngve Meijer svarar för delen vadare sedan 2017.

FSO:s sedvanliga årsbok gavs ut under hösten 2017. I boken finns från SOK en redovisning av SOK:s verksamhet under 2016, en artikel om klubbens 25-åriga historia, ett porträtt om vår eminente tidningsredaktör, Peter Hennix, som tackar för sig efter 10 år samt Lars Broberg redovisar fågelåret vid Sörfjärden 2016.

Klubbens aktiviteter

Inventeringar m.m.

Under året har 196 olika arter i kommunen inrapporterats till Artportalen, vilket är 19 färre än 2016. Med detta hamnar Strängnäs på sjätte plats i Södermanland. Flest arter hade Nyköping med 241 st.

I rapportsystemet Artportalen har 211 rapportörer (21 fler än 2016) under året för Strängnäs kommun lagt in 30 325 observationer av fåglar i kommunen. Av rapportörerna



är bara 56 från Strängnäs (sex mer än 2016). Övriga 155 rapportörer är besökare i kommunen, vilket är ett tecken på att naturen i Strängnäs attraherar besökare inte bara från de omgivande kommunerna utan även långväga gäster från Malmö, Skåne i söder till Boden, Norrbotten, i norr, Fårö, Gotland i öster och Mölndal i väster.

Flest rapporterade arter inom kommunen hade Markku Kemppi med 177 arter.

Bland lite mer ovanliga arter kan nämnas bergand, alfågel, sjöorre, vaktel, järpe, raphöna, smålom, ägretthäger, brun glada, röd glada, ängshök, kungsörn, stenfalk, pilgrimsfalk, fjällpipare, kustpipare, kustsnäppa, spovsnäppa, mosnäppa, småsnäppa, myrspov, småspov, dvärgbeckasin, dvärgmå, skräntärna, berguv, hökuggla, pärluggla, kungsfiskare, rödstrupig piplärka, forsärla, ringtrast, svart rödstjört, mindre flugsnappare, skäggmes, vinterhämppling, bändelkorsnäbb och rosenfink. Inga nya kommunarter noterades under 2017.

Örnräkningen 2017-03-04 omfattade ca 100 bemannade punkter i fem län från Ny-

näshamn och Lidingö i öster till Vänern och Vättern i väster. Räkningen samordnades av Fältstationen Rördrommen, där 22 personer skötte olika rapporteringssysslor. Vid örnräkningen, som genomfördes för 16:e gången, inrapporterades totalt 154 örnar (färre än under 2016). Från Mälaren rapporterades 40 stycken öster om Hjulstabron och ca 50 väster därom. Strängnäs kommun bidrog med 38 örnar från 16 observationsplatser. Vädret inleddes med lätt snöfall, men klarnade upp mot lunch.

Under året startade en Atlasinventering i hela Sörmland och skall omfatta tiden 2010-2019. Inventeringsrutur om 5x5 km² har fördelats mellan klubbens medlemmar.

SOK har genomfört inventering av två rutter avseende nattfåglar genom Yngve Meijers försorg. En rutt inventeras med 20 platser under fem minuter var vid tre tillfällen i april, maj och juni. En rutt är i Länna/Åker och en i på Selaön/Mariefred. Med vid inventeringen har också Leif Ekblom medverkat.

I den av Sveriges Ornitologiska Förening årliga räkning av "Vinterfåglar inpå knuten" rapporterades det från 112 (107 år 2016) matningar i kommunen och 43 (42 år 2016) arter noterades. 3-i-topp blev talgoxe, blåmes och koltrast.

Exkursioner

Under år 2017 har 46 aktiviteter genomförts med 3 till 45 deltagare per gång.

Under 2017 har antalet deltagare bokförts vid exkursioner och träffar för att få ett underlag för vad som är attraktivt av våra arrangemang samt att se hur stor del av medlemmarna som någon gång deltar. Resultatet är positivt - 559 deltagare på 46 sammankomster, varav 115 st. medlemmar som på något sätt har medverkat minst en gång. Dessutom har 64 "besökare" närvarit. Det ger 12 deltagare per aktivitet och av medlemmarna har 52 % varit närvarande minst en gång.

Studiecirklar

Under året genomfördes fyra studiecirklar i samarbete med Studieförbundet enligt följande:

- En cirkel avs. "Vinterfåglar och fågelmatning", vilken startade redan under hösten 2016, avslutats med fyra utedagar (exkursioner) i fält. Fem deltagare har genomfört cirkeln.
- En cirkel avs. "Vinterfåglar och fågelmatning", vilken en startade under hösten 2017, avslutats med fyra utedagar (exkursioner) i fält under 2018. Sju deltagare har genomfört cirkeln.
- Två cirklar, med fyra respektive åtta deltagare i Strängnäs om "Värfåglarnas ankomst samt fåglarnas flyttmekanism" genomfördes under våren med sex inneklasser och fyra exkursioner.

Ledare för dessa cirklar var Leif Ekblom.

Resor

Årets ugglesafari, 18-19 mars, genomfördes i trakterna av Hällefors i västra Västmanland med stöd av den lokala fågelklubben. Gunde Persson lotsade oss runt på kvällen och förmiddagen på ett förtjänstfullt sätt. Tio medlemmar deltog i resan, som började med ett besök vid Tysslingen. Vi kunde bland annat notera mindre sångsvan och spetsbergsgås. I skogar-

na norr om Hällefors hörde och såg vi endast kattuggla. Mycket dåligt gnagarår var orsaken. Dagen efter åkte vi runt och skådade i omgivningarna. På hemvägen gjordes en avstickare till Rysjön vid Kvismaren. Resan gav 54 arter.

1-2 april genomfördes tillsammans med fågel föreningen TÄRNAN en resa till Västmanland. Första stoppet blev Frövisjön, Skultuna och innan mörkret såg vi lappuggla vid Slagårda, Surahammar. Efter övernattning i Engelsberg träffade vi tidigt nästa morgon Lennart och Roland Waara, som visade oss runt och berättade om den stora branden 2014. 18 medlemmar från SOK och 11 från TÄRNAN deltog.

Den 15-19 juni åkte tio deltagare för att skåda fågel i Dalarna och Härjedalen. Övernattning skedde med en övernattning i Idre och tre vid vandrarhuset i Mittådalen i Härjedalen. Under resan kunde bland annat sjöorre, svärta, järpe, fjällripa, dalripa, vaktel, smålom, kungsörn, jaktfalk, fjällpipare, lungpipare, spelande dubbelbeckasin, småspov, fjälllabb, dvärgmås, tretåig hackspett, forsärsla, blåhake, strömstare, vitgumpad buskskvätta, ringtrast, flodsångare, gransångare (rasen tristis), lavskrika, rosenfink, mindre korsnäbb och lappsparv noteras. Resan gav totalt 113 arter och leddes av Leif Ekblom. Resa under 2018 är inplanerad i vårprogrammet.

Klubben gjorde med sju deltagare under 5-8 oktober en resa till Halland. Under resan kunde 104 arter noteras. Vi fick uppleva "västanstorm" denna gång. Några arter som kunde noteras var prutgås, alfågel, svärta, grålira, havssula, toppskarv, röd glada, pilgrimsfalk, myrspov, kustlabb, storlabb, gransångare och skägges.

Inkvartering skedde i DHR:s vandrarhus VÄSTERVÅG, som ligger vid vägs slutet ute på Getterön. En förläggning som är rymlig och mycket väl fyllde gruppens krav. Resan leddes av Leif Ekblom.

Andra aktiviteter

2017-02-23 besökte författaren Tomas Bannerhed och förläggaren Svante Weyler Multureum och förde en dialog om Tomas nya bok "I starnens tid". Han har tidigare skrivit boken "Korparna".

2017-05-06 deltog SOK för sjätte gången i Fågeltornskampen, en landskamp i skådning från ett fågeltorn. Många torn i Sverige och Finland deltog. Fågeltornen vid Valnaren var bemannat med ett lag mellan kl. 05.00-13.00. SOK kunde till listan föra 64 arter vid Valnaren, vilket gav en plats något under mitten. Samtidigt avhölls Fågelskådningens dag vid Valnaren.

Den 19 augusti genomfördes "Mälardagen" vid Västerviken av Studieförbunden och Strängnäs kommun (Fritid och Kultur). SOK deltog med ett tält, som under dagen blev välbesökt, med uppskattningsvis 100 besökare. Frågor från besökare besvarades och diskussioner om fåglar m.m. genomfördes av Leif Ekblom, Gunhild Wahlén, Jonas Jörnemark Beje Aronsson och Kjell Eriksson. Inger och Bosse Karlsson samt Sven-Gustav Björling var behjälpliga med iordningsställande av tältet. Skriftlig information om föreningen och fåglar fanns tillgängligt. SOK ser denna aktivitet som ett bra sätt att marknadsföra föreningen. Årligen ger detta ett antal nya medlemmar. En enkel tipspromenad genomfördes av 26 besökare och 15 st hade alla rätt.

Föreläsningar m.m.

Vid innekvällen 27 november visade Peter Hennix bilder från resa till Costa Rica och Nils Eriksson bilder från sin resa till ett sofistikerat gömsle Ungern. Kvällen var välbesökt med 31 medlemmar.

2017-10-30 berättade Lennart Waara (Surahammar) om branden i Västmanland. 24 SOK:are lyssnade och njöt till härliga bilder.

Ingemar Lind besökte Strängnäs 21 november och visade sin film "Mitt liv som naturfilmare" Detta var ett samarrangemang med Studieförbundet, STF och Naturskyddsföreningen. 45 betalande kom till Multeum.

Backsvalorna

Vårt kvinnliga nätverk, under ledning av Barbro Hellström och Gunilla Oleniusson, har haft två exkursioner. Vårbesöket vid Åleby viltvatten och Åsa gravfält den 11 maj hade arton deltagare. Den 3 september åkte sju "backsvalor" till Asköviken för att utforska fågellivet. Det var ett uppskattat initiativ och önskemål framkom att åka dit under våren

2018. Nu finns det med i vårprogrammet för alla inom SOK. Backsvalorna kommer att drivas vidare under 2018.

Studieförbundet

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF Bird-Life Sverige) är en medlemsorganisation i Studieförbundet och SOK representerar där den lokala nivån. Vid Studieförbundet i Sörmlands med omnejds årsmöte 2017 representerades SOK av Leif Ekblom.

Vår kontaktperson Marie Brännman-Karlsson slutade under hösten och har ersatts av Elina Gustavsson.

Övrigt

SOK:s fågelmatningar vid Bågskyttebanan och vid Liljedal, Valnaren har varit igång även denna vinter. Bågskyttebanan har under året skötts av Inger och Bo Karlsson. Yngve Meijer och Leif Ekblom har delat på ansvaret för Liljedal.

Stigen ut till Valnarstornet röjdes under hösten fri från vass genom Bernt Anderssons försorg.

SOK är ansluten till SEVAB:s föreningssponsring. Detta går ut på att alla som tecknar lokalproducerad Strängnäs-el hos SEVAB får välja en förening i Strängnäs kommun, som de vill sponsra. Då går en summa som sponsring till denna förening. Om man inte väljer att sponsra en förening går de pengarna till en speciell pott som sedan alla föreningar får dela på. Barbro Hellström och Leif Ekblom deltog i det obligatoriska årsmötet den 19 oktober på CAMPUS. Av SEVAB:s 4 352 abonnenter har 111 valt att stödja vår klubb, vilket gav en 6:e plats bland 45 föreningar och 8 465 kr i kassan. SOK tackar alla medlemmar som genom SEVAB sponsrar klubben och dess verksamhet.

2017-05-07 genomfördes Äventyrsdagen, en familjedag vid Ulvastugan nära Nedre Marviken, som är ett samarrangemang där SOK tillsammans med flera föreningar deltar i samverkan med Studieförbundet. Fem medlemmar från SOK (Gunilla, Yngve, Ulf, Sven och Markku) erbjöd besökarna att prova på tubskådning vid sjöstranden, att gå en fågelpromenad i strandskogen och barnen fick möjlighet att bygga en fågelholk.



Gorsingelund är ett härligt och lättåtkomligt Natura2000-område, där SOK och Naturskyddsföreningen i Strängnäs fr.o.m. 2015 delar på ansvaret för lättare skötsel. Det har genomförts 4 gemensamma arbetsträffar under april, maj, augusti samt september, då bl.a. områdets stigar och krydd- och blomodlingar skötts om. De 30-tal holkar som tillverkades under äventyrsdagen, sattes med hjälp av två viga SOK-medlemmar upp i Gorsingelunds träd under maj 2017. Det finns även gott om naturliga, fina boträd som gynnar fågellivet.

Föreningarna delar på kostnader och 1000:- har avsatts i SOK:s budget. Flera möten har genomförts med markägaren Strängnäs kommun om framtida skötsel av området. Kommunens arbetsgrupp har genomfört viss träd-fällning, slyröjt, byggt rastbänkar, restaurerat grillplatsen, målat huset och byggt ny veranda m.m. De förberedde även alla byggsatser till holkarna, som barnen monterade ihop på Äventyrsdagen.

Klubben har under hösten yttrat sig över och inlämnat underlag till kommunens "Vattenplan".

En SMS-grupp finns för att de lite mer udda fågelobservationerna snabbare ska nå ut bland intresserade medlemmar. Många är nu anslutna till tjänsten, som nyttjas relativt frekvent.

Klubben har under året varit medlem i projektet "Kungsörn 72" för att stödja dess verksamhet.

Klubben har under året erhållit en gåva i form av fågelböcker av Agneta Wahlstedt. Ett stort varmt tack!

Klubben har bidragit med en symbolisk summa till uppförandet av Kungstornet på Långberget.

Barbro Hellström

Katrineholm-Vingåkers ornitologer

Verksamhetsberättelse för 2017



2017 går inte till historien som något av de bättre åren fågelmässigt i vår kommun. Salsskrakarna som de senaste åren samlats i hundratal var i år mycket färre och uppträdde snarare enstaka. Även föreningens nattsångarexkursion i Vingåkers kommun var fågelmässigt medioker, mest beroende på en kall natt. En sen köldknäpp i maj hade påverkat häckningen för många arter och det var glest mellan de intressanta arterna.

Årets program innehöll 15 punkter. Vi började med arttrallyt 25 februari - ett bra sätt att få lite fågelskådning mitt i vintern. Denna gång kryddades det med bl.a. sparvuggla på nära håll. Örnräkning och ovanstående nattsångartur stod på programmet, och vi gjorde en tur i mars till Garphyttan och Tysslingen utanför Örebro, samt exkursioner till Roxen i maj och Vadsjön i augusti. Kvismaren glömde vi inte heller bort att besöka. Våra inneaktiviteter som förutom årsmötet, även bestod av en dag om Artportalen med Per Flodin och medlemmarnas bildvisning i december, drog mycket folk.

Två gemensamma aktiviteter vid naturstugan ihop med kommunen och naturskyddsföreningen genomfördes. 6 maj var även Fågeltornskampen och i fint väder räknade vi in 68 arter med kungsfiskare som höjdpunkt. 75 besökare lockades dit - en riktigt bra siffra. Till kvällsaktiviteten i början av september var dock vädret inte riktigt med oss. Mycket regn gjorde det ont om både fåglar och besökare, och från vår förening räknades endast 5 medlemmar in. Vi hade även öppet hus i naturstu-

gan vid 4 söndagar. Dessutom har medlemmar från föreningen guidat grupper bl.a. från DHR; samt skött om naturstugan, städlat och röjt runt om. Även Lilla Näsnaren har fått sin beskärda del av hjälp. Vid den sjön har nu kommunen byggt ett nytt, stabilare torn som ersatt det gamla.

Medlemsantalet låg på 91 medlemmar varav 8 var nya samtidigt som några föll ifrån.. Under året hade vi 7 styrelsemöten och kursverksamheten fortgick som vanligt under året, dels med en nybörjarkurs på onsdagskvällarna och dels med kurs/träffar för daglediga på tisdagsförmiddagarna. Fågelmatningarna i Ram-sjöhult och vid Tornskogen var också igång under vintern.

Medlemmar från föreningen har deltagit i FSOs årsmöteshelg samt höstkonferens och ordföranden deltog i Sveriges Ornitologiska Förenings årsmöteshelg i Rimforsa i Östergötland.

Styrelsen

Björktrast, Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com



Flens Ornitologiska Förening

Verksamhetsberättelse för 2017



Föreningen

Styrelsen har under året bestått av ordförande Judith Lambert, vice ordförande Jukka Väyrynen, kassör Christer Larsson, sekreterare Per Flodin och ledamöterna Anders Noré och Bo Sandgren webmaster.

Årsmötet hölls den 8 februari 2017 i Centrumkyrkan med föreläsning av Jukka Väyrynen.

Föreningen hade en stabil medlemskår med 78 medlemmar (54 fullbetalande medlemmar och 24 familjemedlemmar) och genomförde under året 15 programutflykter och ytterligare 2 medlemsaktiviteter inomhus.

Vi firade Fågelskådnings Dag i maj vid Lida Gård i närheten av Lida våtmark, en bra fågelskådningslokal.

Det var välbesökt av många fågelintresserade som fick prova på en bra variation av kikare och tubkikare. Kamakura tog fram flera olika modeller för provning vilket lockade fram nya fågelintresserade.

Ugglexkursion i mars var en rolig utflykt trots regnigt väder. Vi hörde en kattuggla men inget annat och var tvungna att avbryta p.g.a. vädret. Det är alltid roligt med ugglexkursion som alltid slutar med grillfest på korb och bröd. Bra tid för oss att samlas och prata med varandra.

Fågelmatning

Vid Stenhammar Slott, nära Kvarnbron, har vi en fågelmatning som Christer Larsson sköter om. Det är många som promenerar i slottets omgivningar och njuter av olika fågelarter som finns i närheten.

Studiecirklar

Under verksamhetsåret har 2 cirklar genomförts i samarbete med Studieförbundet. Vid åtta tillfällen har 7 deltagare träffats med Margareta Karlsson som cirkelledare.

Intressanta fynd

Röd glada sågs under vår och sommar, samt på flera lokaler sågs spetsbergsgås, bläsgås, sädgås, kungsörn, havsörn bland annat.

Judith Lambert/ordförande

Gräsiska

*Foto: Leif Nyström,
www.leifnystrom.com*



Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund

Verksamhetsberättelse för 2017



Föreningen 2017

Styrelsen har under året bestått av ordförande Ingvar Jansson, vice ordförande Per Astfeldt, kassör Stig Larsson, sekreterare Björn Erixon och ledamöterna Mats Andersson, Anton Johansson och Marianne Mattiasson. Under året har föreningens styrelse haft 6 protokollförda styrelsemöten.

Revisor har Staffan Karlsson varit och revisor suppleant Kjell Widén. Valberedning har bestått av Torbjörn Brissman, Lars Lindberg (sammankallande) och Jan Sjöstedt. Hemsidesansvariga från styrelsen har varit Björn Erixon och Per Astfeldt, och webbmaster har Tormod Kelén varit. Programkommitté har bestått av Marianne Mattiasson, Per Astfeldt, Jan Karlsson och Olle Pers. Redaktion Jan Gustafsson och layout Eva-Karin Brinell.

Föreningen hade 305 medlemmar (inklusive ungdom- och familjemedlem) den 31 december 2017.

Arsmöte

Årsmöte hölls den 22 februari i Pensionärens Hus i Nyköping. 34 personer hade hört sammat kallelsen och var på plats.

Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar berättade Jan Gustafsson, Mats Andersson, Björn Erixon och Ingvar Jansson om Tärnans och FSOs aktuella projekt Ejderhusprojektet, Atlasin-venteringen och Vadsjöprojektet.

Övriga föreningsmöten

Under året har en rad möten av olika slag anordnats av Tärnan. Det går att läsa om flera av dessa möten på Tärnans hemsida under Arkiv och Projekt. Nedan följer ett urval av dessa möten som arrangerats.

Den 1 februari berättade Per Folkesson, Markus Forsberg och Per Flodin om en resa till Polen och de fåglar de såg där.

Den 4 oktober var rubriken "Skåda med öronen". Kikare och kamera är välkända hjälpmedel vid fågelskådning men de flesta fåglar upptäcks faktiskt med hörseln. Om detta och vilken teknik, utrustning m.m. som man kan använda berättade Teet Sirotkin.

Den 26 oktober berättade Johan Månsson från Viltskadecentrum/SLU om de stora bestående fåglarnas (tranor, gäss och sångsvan) biologi, dynamik samt förutsättningar på kort och lång sikt i Sörmland.

Den 20 november anordnade Tärnan tillsammans med Studieförbundet en välbesökt kväll med Ingemar Lind i Culturums stora salong som visade bilder, film och höll ett intressant föredrag under temat "Mitt liv som naturfilmare".

Den 28 november berättade Mikael Gemsjö om en intressant resa till Nya Zeeland.

Medlemmarnas bildmöte arrangerades som vanligt i december, närmare bestämt den 7 december. Ca 25 medlemmar kom till mötet som blev en intressant och innehållsrik kväll med många bra bilder och intressanta berättelser.

Exkursioner och skådartillfällen

Under året har en rad exkursioner anordnats av Tärnan, både till nära och fjärran mål. Det går att läsa om många av dessa exkursioner på Tärnans hemsida under Arkiv och Projekt. Nedan följer ett urval av dess exkursioner.

Av tradition börjar Tärnans år med Nyårsvandring 1 januari kl 12.00 längs Nyköpingsån under ledning av Ann Löwbeer och Stig Larsson, så skedde också detta år.



Kaja

Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com

Artrallyt, också detta numera en tradition i Tärnans program, gick av stapeln den 21 januari mellan kl 08.00 och 15.00 och som vanligt under Jan Gustafssons och Tommy Petterssons ledning. Det var 21:e gången rallyt "kördes" med 18 deltagande lag, totalt 53 deltagare. Rallyt avslutades som brukligt är med samling, prisutdelning, eftersnack och god mat.

Segrande lag detta år blev liksom föregående år, med 71 arter, lag Jan Sjöstedt och Kalle Brinell. Grattis! På andraplats med 67 arter kom laget med Peter Lantz, Markus Forsberg, Per Folkesson och Sofi Nordfeldt. På tredje plats med 64 arter kom laget med Lennart Wahlén, Janne Oldebring och Jonny Werdin. Under dagen så sågs det 85 olika arter av lagen tillsammans. Två nya arter för Tärnans artrallyhistoria detta år var hökuggla (vid Tuddetorp, Koppartorp) och silltrut (i Nyköpings hamn).

Den 5 mars spanade vi efter örn vid Sibro tillsammans med Jan Karlsson och Björn Johansson.

Den 15 mars arrangerades en ugglekurs i skymningen under ledning av Per Astfeldt och Mikael Gemsjö.

Tillsammans med Strängnäs Ornitologiska Klubb besökte vi i 1-2 april under Björn Erixons ledning brandområdet i Västmanland för att bla spana in hackspettar. Vår guide på plats var ordföranden i Västmanlands Ornitologiska Förening Lennart Waara.

Under våren fortsatte det tidigare temat med tornkvällar vid Strandstuviken. Två kvällar arrangerades nämligen den 12 april och 17 maj. Ansvariga för arrangemanget har varit Susanne Stilling och Björn Johansson samt Sofi Nordfeldt och Peter Lantz.



Fisktärna

Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Den 22-23 april arrangerade traditionsenligt Nyköpings Frisksportarklubb i samarbete med Tärnan och Naturskyddsföreningen Nyköping-Oxelösund ytterligare en vandring i Tintomaras spår. Huvudansvariga för denna aktivitet var Sven Jonsson och Bert Lindgren.

Lördagen den 6 maj arrangerades också som brukligt Fågelskådningens Dag och Tornkampen på Labro. Många deltagare kom till de båda vandringarna som startade från parkeringen vid Tuvhättevägen och gick ut på Labro ängar och fågeltornet klockan 07.00 och klockan 09.00. För Tornkampen räknades fåglar från tornet mellan 05.00 och 13.00. Ansvariga för arrangemanget var Marianne Mattiasson, Per Astfeldt, Mats Andersson och Stig Larsson.

Den 14 maj arrangerades en heldagsresa till Svartåmyningens naturreservat i Linköping. Ansvariga för denna resa var Marianne Mattiasson och Mats Andersson.

I maj ordnade Tärnan en veckolång resa till Polen med besök i bla nationalparkerna Białowieża och Biebrza, Siemanowadammen, Bagno Lawki och många fler kända lokaler. En av resans ornitologiska höjdpunkter var vattensångaren i just Bagno Lawki. Ansvariga för resan var Jan Karlsson, Björn Erixon, Stig Larsson och Ingvar Jansson.

Den 5 juni letade vi nattsjungande fåglar tillsammans med Janne Sjöstedts och Ingvar Jansson.

Den 30 september arrangerade Tärnan den "Stora fågelräknardagen", EuroBirdwatch, vid Horns båtvarv. Ansvaret för arrangemanget som genomfördes i samarbete med Studie-främjandet var Bertil Karlsson och Peter Lantz.

Den 7 oktober besökte Tärnan under ledning av Anna Ingvarson och Markus Forsberg, båda från Länsstyrelsen, Nynäs naturreservat. Vid

besöket informerades bl.a. om den översyn av reservatets skötselplan som pågår. Vid besöket informerades också om det omfattande Life-projektet "Coast Benefit" som länsstyrelsen är delaktig i.

I oktober arrangerade Tärnan en fyradagarsresa till Halland med besök i kända fågellokaler som Getterön, Morups Tånge och Glommen. Resan leddes av Marianne Mattiasson och Björn Erixon.

Verksamhet och projekt/arrangemang

Under året har en rad arrangemang, projekt och inventeringar genomförts av Tärnan. Det går att läsa om många av dessa på Tärnans hemsida under Arkiv och Projekt. Nedan följer ett urval av dessa inventeringar, projekt och arrangemang.

Under året har Tärnans programblad skickats ut till medlemmarna vid tre tillfällen.

Två studiecirkel har genomförts under året med ledning av Kristina Branteryd och Torsten Jensen, en under våren och en under hösten.

Under året har vi också kunnat glädjas över vår fantastiska, välskötta och mycket välbesökta hemsida med adress <http://tarnan.eu>. Bakom Tärnans hemsida döljer sig ett omfattande engagemang och arbete av Jan Gustafsson, Susanne Stilling och vår webbmater Tormod Kelén.

Som tidigare år har en grupp "måndagslediga" träffats måndag förmiddagar under vår och höst för att skåda fågel och ha trevligt tillsammans under ledning av Björn Johansson, Kjell Eriksson, Mats Andersson och Alf Andersson.

Under året har föreningen medverkat till att stärka samarbetet mellan FSO och de olika lokala fågelföreningarna i Sörmland. Bland annat har flera ur styrelsen deltagit i gemensamma möten som anordnats för att diskutera hur samarbetet i länet skall kunna utvecklas på bästa sätt. Tärnan deltog bland annat i februari månad i FSO:s årsmöte och i november i FSO:s årliga temamöte i november.

Den 19-20 augusti genomförde Tärnan för 3:e året i rad ett av sina största arrangemang

nå-gonsin, nämligen en utbildningshelg. Syftet med utbildningshelgen var att deltagarna skulle få chansen att lära sig mer om våra vadare. En lång rad kunniga tärnanmedlemmar föreläste på lördagen om konsten att i fält identifiera många av våra vadare. På söndagen skådades sedan huvudsakligen vadare vid Vadsjön. Utbildningshelgen var också denna gång mycket uppskattad och välbesökt, ca 50 deltagare per dag.

Som tidigare deltar Tärnan i Nyköpings kommuns Naturvårdsberedning. Beredningens syfte är att upprätthålla en fortlöpande och tidig dialog mellan kommunen och de ideella föreningarna i bl.a. plan-, natur- och miljöfrågor. Rådet träffas ett par gånger om året. Jan Gustafsson har varit Tärnans representant under det gångna året.

På uppdrag av myndigheter genomförde och rapporterade Tärnan en lång rad uppdrag. Uppdrag som genomfördes var till exempel:

Kustfågelinventering av Södermanlands skärgård, en inventering av kustfåglar på Länsstyrelsen uppdrag i fyra olika delområden i skärgården, genomfördes 2015. I år har Tärnan slutfört uppdraget från Länsstyrelsen att sammanställa denna inventering och ett flertal andra kustfågelinventeringar som utförts i länet mellan åren 1949-2015. En rapport överlämnades till Länsstyrelsen den 31 maj. Arbetet har utförts av en arbetsgrupp med Jan Gustafsson, huvudansvarig och sammanhållande, Johan Bergkvist, Anton Johansson, Eva-Karin Brinell, Karin Lindström, Kalle Brinell, Stig Larsson och Ingvar Jansson.

På initiativ av Nils Kjellberg, Sörmlands Skärgårds Intresseförening (SSIF), drog Tärnan förra året igång projektet "Ejderhusprojektet" i nära samarbete med SSIF, Naturskyddsföreningen Nyköping & Oxelösund och Öknaskolan. Projektet har pågått också under detta år med smärre förändringar och en viss utökning. Arbetet är planerat att pågå också under kommande år. Projektet finansieras i sin helhet av, SSIF, Naturskyddsföreningen Nyköping & Oxelösund, Öknaskolan, WWF, SSAB Oxelösund, Sörmlands Sparbank, Alvins Fond, Cramo AB, Opti-mera i Nyköping, Länsstyrelsen och Fågelföreningen Tärnan. Arbetet i projektet leds av en arbetsgrupp

bestående av Björn Erixon, Mats Andersson, Jan Gustafsson, Lennart Wahlén, Stig Larsson samt Nils Kjellberg, SSIF.

För att uppmuntra till fågelskådning utan utsläpp av koldioxid och andra otrevligheter, har Tärnans styrelse startat Miljöskådarlistan. En positiv bieffekt av motorfritt skådande är att man på köpet också får lite nyttig motion.

Miljöskådningen startade 1 januari 2017 och fortsätter med en ny omgång 2018. Den ska ses som en kul och prestigelös tävling för alla Tärnans medlemmar, där det handlar om att hitta så många fågelarter som möjligt under ett år, utan att använda bil eller andra motordrivna färdmedel. Miljöskådarlistan 2017 blev ett uppskattat arrangemang med 35 stycken deltagare. Vinnaren 2017, Lennart Wahlén, har registrerat inte mindre än 209 arter, tätt följd av Bertil Karlsson med 206 arter och Peter Lantz med 204 arter.

Föreningen har också svarat på ett antal remisser från Nyköpings- och Oxelösunds kommuner.

Tärnan har också sedan några år tillbaka en Line Band grupp för intresserade Tärnan-medlemmar som heter Tärnan. Line Band har blivit mycket populär och drygt 160 personer finns nu på "bandet". Anton Johansson har varit ansvarig för att allt kring bandet fungerat.

Medlemsavgift

Vid årsmöte 2017 beslöts att behålla samma medlemsavgift som förra året nämligen 170 kr/medlem, som fördelas på följande sätt: 20 kr/medlem till FSO, 75kr/medlem till FSO:s års-bok, "Det Sörmländska Fågelåret", och 75 kr/medlem till föreningen. För medlemmar < 25 år är medlemsavgiften 50 kr och för stödjande medlem 10 kr.

Slutord

Som vanligt har arbetet under året i Tärnan och styrelsen präglats av idériedom och idogt arbete, god stämning och fint kamratskap. Styrelsens uppfattning är att Tärnan har mycket goda möjligheter att också fortsättningsvis utvecklas på ett bra sätt. Särskilt viktigt tycker vi det är att nå ut till ungdomarna.

Styrelsen vill tacka alla frivilliga som lagt ner mycket och engagerat arbete i klubben, insatser som klubben inte skulle klara sig utan.

Styrelsen tackar för det gångna året 2017 och ställer sina platser till årsmötets förfogande. Vi hoppas att den kommande styrelsen skall möta samma stöd som vi gjort i vårt arbete.

*Nyköping den 28 februari 2018
Ingvar Jansson*

*Grässkären, vy från fyren
Foto: Leif Nyström, www.leifnystrom.com*



Härfågel, Bastetorp
Foto: Lars Sundin,
www.flickr.com/photos/lamasuma



LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

ger ekonomiskt stöd till utgivandet av årsboken

Hartsö-Enskär fågelstation

Genom ideellt arbete som ringmärkare eller assistent kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga föreningsexcursioner till ön.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsöarkipelagens södra del som en sista utpost mot det öppna havet. Stationen drivs av FSO och verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

Mer info: Göran Altstedt,
hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se

Du kan också stödja verksamheten genom att köpa fågelstationens T-tröjor, dekalor och fågelholkar m.m.

Hur bli medlem i FSO?

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) är en regional förening som i huvudsak arbetar med frågor och aktiviteter av regional karaktär. Exkursioner och andra lokala aktiviteter äger rum genom lokalföreningarna.

Medlem i lokalförening betalar endast medlemsavgift till lokalföreningen som i sin tur betalar 20 kr/medlem till FSO. Medlemmar i de sörmländska lokalklubborna i Eskilstuna, Strängnäs, Nyköping/Oxelösund, Flen och Katrineholm/Vingåker ansluts nu via sina lokalföreningar till FSO och ska således inte betala någon medlemsavgift direkt till FSO. En ytterligare förändring är att medlemsavgift och årsbok separeras.

Vill man ha årsboken Fågelåret 2018, förskottsbetalar man som medlem i lokalklubb 75 kr till FSO via ett av lokalklubben distribuerat inbetalningskort. Årsboken kommer då automatiskt under hösten 2019.

Alternativt ingår årsboken i den lokala föreningens medlemsavgift. Kolla med din lokalförening.

Den som inte är medlem i en ansluten lokalklubb, erhåller årsboken för 2018 genom förskottsinsbetalning av 130 kronor (+ porto 35 kr) till FSOs postgiro 773 78-8.

Glöm inte att ange vad inbetalningen avser och vem som betalt in med komplett adress.

Regionalförening

Föreningen Södermanlands Ornitologer

Ingvar Jansson (070-570 70 25)
Hemsida: www.sormlandsornitologerna.se
E-post fso@sormlandsornitologerna.se

Lokalföreningar

i Sörmlands län och kontaktpersoner:

Ornitologiska klubben i Eskilstuna

Bo Gustafsson (070-327 97 05)
Hemsida:
www.oke.sormlandsornitologerna.se
E-post oke@sormlandsornitologerna.se
Rapportmottagare: Bo Gustafsson

Strängnäs ornitologiska klubb

Bengt Larsson
Hemsida: www.strangnasornitologerna.se
E-post kontakt@strangnasornitologerna.se
Rapportmottagare:
Yngve Meijer (070-626 26 93)

Katrineholm – Vingåkers ornitologer

Krister Aronsson (0150-181 53)
Hemsida:
www.kvo.sormlandsornitologerna.se
E-post kvo@sormlandsornitologerna.se

Flens ornitologiska förening

Judith Lambert (0157-109 00)
Hemsida:
www.fof.sormlandsornitologerna.se
E-post fof@sormlandsornitologerna.se

Fågelföreningen Tärnan

Nyköping/Oxelösund
Ingvar Jansson (070-570 70 25)
Hemsida: www.tarnan.eu
E-post tarnan@sormlandsornitologerna.se

Studie 
främjandet

Studiefrämjandet är samarbetspartner med FSO.

